

ƏSSAR TƏBRİZİ

MEHR
və
MÜŞTƏRİ

M.F.ƏSƏRƏVƏTOVUN
Azerbaycan Milli
Teatrının rəhbəri

“ŞƏRQ-QƏRB”
BAKI-2006

*Bu kitab "Əssar Təbrizi. Mehr və Müştəri" (Bakı, "Yazıçı", 1988)
nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır*

Farscadan tərcümə edəni,
ön söz və şərhlərin müəllifi:

Məmmədəğa Sultanov

Redaktoru:

Balaş Azəroğlu

894.3611-dc21

AZE

Əssar Təbrizi. Mehr və Müştəri. Bakı, "Şərq-Qərb", 2006, 312 səh.

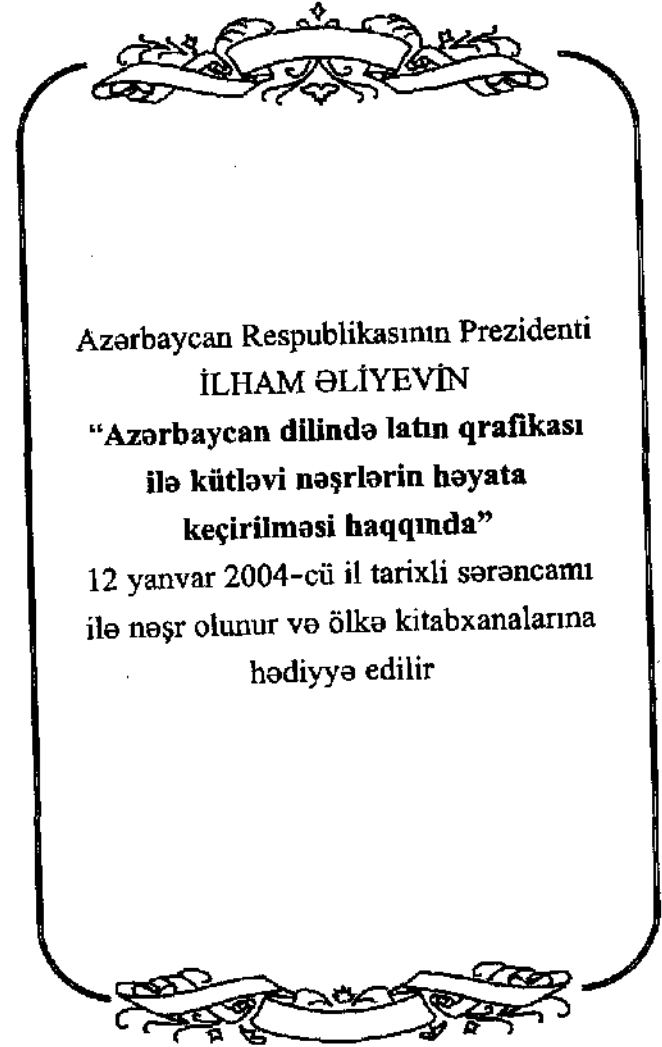
Şəmsəddin Məhəmməd Əssar Təbrizi XIV əsrin görkəmli söz ustalarından biridir. Şairin məşhur "Mehr və Müştəri" əsəri ona Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində Nizamidən sonra fars dilində ikinci epik-poema yazan şair kimi şöhrət qazandırmışdır.

Dastanda elmə, sənətə məhəbbət, dostluğa sədaqət hisslərinin, eyni zamanda təbiət mənzərələrinin bədii təsviri müəllifin sənətkarlıq məharətindən xəbər verir.

ISBN10 9952-34-004-4

ISBN13 978-9952-34-004-4

© "ŞƏRQ-QƏRB", 2006

ÖN SÖZ

Dahi Nizami ədəbi məktəbinin Azərbaycanda davamçılarından biri XIV əsrin görkəmli şairi Şəmsəddin Məhəmməd Əssar Təbrizidir. Onun bütün dünyada şöhrət tapan “Məhr və Müştəri” əsəri yüzilliklər boyu mahir xəttatlar tərəfindən köçürülərək, ustad nəqqaşların rəngli miniatürləri ilə bəzədilmiş və dünyanın ən zəngin kitab xəzinələrinin zینəti olmuşdur. Məlum olduğu kimi, orta əsrlərdə görkəmli şair və alimlərə Şeyx, Həkim və Mövlana deyilməsi onların öz dövrlərində yüksək hörmətə malik olduqlarını bildirirdi. Əssarın “Mövlana” ləqəbi də onun öz dövründə qazandığı böyük şöhrətindən və hörmətindən xəbər verir.

Əssarın hansı ədəbi mühitdə yetişdiyini onun əsərlərindən anlamaq olar. Şair ilk növbədə dahi sələfi Nizamini əsərlərini diqqətlə oxuyub bəhrələndiyini bildirir, onun ölməz qəhrəmanları Məcnun və Leylini, Xosrov və Şirini yada salır. Bundan başqa, Əssar digər məşhur sələflərinin əsərlərilə də tanış olmuşdur. O, yeri gəldikcə, Fəxrəddin Gürğaninin “Veys və Ramin”, Firdovsinin “Yusif və Züleyxa”, Zəhirəddin Fariyabının “Vamıq və Əzra” kimi məşhur mənzum romanlarının qəhrəmanlarını da yad edir. Bunlar şairin hansı ədəbi mənbələrə əsaslandığını aydın göstərir. Ancaq Əssar öz sələfləri arasında Nizamini daha yüksək qiymətləndirmiş, onu ustadı bilib, özünü həmişə onun qarşısında bir şagird hesab etmiş və təvazökarlıqla göstərmişdir ki, bədii söz sənəti Nizami ilə bitdi. Təsədüfi deyildir ki, misilsiz qəzəl, qəsidə müəllifi olan Əssar ona məsnəvi yazmağı da məsləhət bilən ürək dostuna deyir:

Bilirəm ki, İsa dəmlı böyük şair Nizami,
Bu üslubda xətm eylədi hər sözü, hər kəlamı.
Məsnevidə o, misilsiz incəliklər yaratdı,
O ustadın məharəti məsnəvini ucaltdı.

Bu sənətdə bir söz varsa, Nizamiyə məxsusdur,
Başqa sözlər əfsanədir, solğun, cansız, ruhsuzdur.
O şairin hər kəlamı bir hikmətdir, mətindir,
Ona qarşı dura bilib, bir söz demək çətindir...

Əssarın bu sözlərini eşidən dostu ona yeni məzmunlu bir əsər yazmağı məsləhət bilir. Şair keçən əsrlərdə yaranmış misilsiz aşıqanə mənzum romanları

yada salıb onları təkrar etməyin mənasız olduğunu bildirir və öz dövründə şərə, sənətə qiymət verməyən zəmanə əhlindən şikayətlənir. Şairin dostu isə ona belə cavab verir:

Xalqın səni sevən zaman ona arxa çevirmə,
İlhamını bu üzlətdə soldurub bada vermə!
Zəmanədə indi sənə söz mülkünə hökəmrən,
Həç yararmı verməyəsən xalqına bir erməğan?

Əssar xalq arasında şöhrət tapmış “Məhr və Mah” dastanının motivləri əsasında yeni əsər yazmaq qərarına gəlir. “Məhr və Müştəri” belə yaranır. Əbdürrəhman Cami kimi dahi sənətkar “Məhr və Müştəri”ni oxuyarkən deyir: “Bu şəxs təbrizlilərin üzünü ağartmışdır. Bu bəhrədə, bu gözəllikdə əsər yaratmaq hər kəsin işi deyildir”.

Daha yüz il sonra “Həft iqlim” təzkirəsinin müəllifi Əmin Əhməd Razi, Əssar haqqında söhbət açarkən yazır: “Əssar şirindilli şair olub öz yüksək istedadı sayəsində hamının hüsn-rəğbətini qazanmışdır. Şimal nəsimi qədər ürək-açan və təmiz sular qədər axıcı “Məhr və Müştəri” əsəri fikrimizə sübutdur”.

Başqa mənbələrdə də Əssarın “öz əsrinin fazili, ustad şairi, son dərəcə gözəl və sənətkarənə kəlam sahibi” kimi yüksək qiymətləndirmişlər.

Əssarın “Məhr və Müştəri” əsərinə bütün Şərq və Qərb alimlərinin, təzkirə sahiblərinin verdikləri yüksək qiymətin səbəbi nədir? Nə üçün bu əsər yazıldığı gündən bəri bütün xalqların hüsn-rəğbətini qazanmışdır?

“Məhr və Müştəri” əsərinin dünyəvi şöhrət qazanmasını qısaca olaraq belə izah etmək olar:

Əssar dahi müəllimi Nizami Gəncəvinin “Xəmsə”sində irəli sürülən mütərəqqi, humanist ideallardan, etik-estetik, fəlsəfi görüşlərdən bəhrələnərək, xeyrin şərə, işığın qaranlığa, düzliyin yalana, ədalətin zülmə qələbəsinə özünəməxsus ustalıqla qələmə almışdır.

“Məhr və Müştəri” Nizamini “Xosrov və Şirin” məsnəvisinin vəznində yazılsa da, əsərdə bütövlükdə “Xəmsə”nin güclü təsiri duyulur. Xüsusən “İsgəndərnəmə”də təsvir edilən azad cəmiyyət – “utopik quruluş” Əssara daha artıq təsir etmişdir və o, öz əsərində bu problemə geniş yer vermişdir. Onun Xarəzmdə yaratdığı ədalətli həyat tərzi bu cəhətdən nəzəri cəlb edir.

Əssar Təbrizi əsəri yazarkən Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatından bəhrələndiyinə də dönmə-dönmə işarə etmişdir.

Sonralar “Məhr və Müştəri” dastanı da xalq arasında geniş yayılmış və onun məzmununu nəsrilə maraqlı nağıllar silsiləsində yazıya köçürmüşlər.

“Məhr və Müştəri” əsəri bir neçə dəfə türk dilinə çevrilmişdir. Bunlar arasında Müniri İbrahim Çələbi (XV əsr) və III Sultan Muradın tapşırığı ilə Pir Məhəmməd ibn Vəlid Əzninin (XVI əsr) tərcümələrini ayrıca qeyd etmək olar.

Əssarın “Məhr və Müştəri” əsərinin təsirilə Xacə Kırmanı “Hümay və Hümayun”, “Novruz və Gül”, məşhur Səlman Savəci “Cəmsid və Xursid”, “Fəraqnamə”, görkəmli şair Hilali “Şah və Dərviş”, Təskin təxəllüslü şair “Sərv və Gül”, Saib Təbrizi “Mahmud və Əyaz” əsərlərini yazmışlar.

Əssar Təbrizi dövründə (XIII-XIV əsrlər) yüksək zirvəsinə çatmış təsəvvüf ədəbiyyatı və dünyagörüşü də şairin bu əsərinə təsirsiz qala bilməzdi. Əssar panteizm təlimindən çıxış edərək Məhr ilə Müştəri simasında bir əsasdan yaranıb sonra parçalanmış iki varlığın bu dünyada bir-birinə qovuşmaq üçün daima çırpındığı və aləmi-mənaniden nəşət edib ikiləşmiş bir vəhdətin yenə bütünləşməsi, vahidləşməsi yolunda qarşıya çıxan maneələrin aradan qaldırılacağını bildirmişdir.

Şair bu əsərin mürəkkəb, ziddiyyətli süjet xəttində olduqca maraqlı konfliktlər – müsbət və mənfi surətlər qalereyası yaratmışdır: bir tərəfdə uydurma bir fitnəyə inanaraq, öz oğlunun edamına hazır olan zalım, dərrakəşiz İstəxr şahı Şapur, o biri tərəfdə hər şeyi ağılla, ədalət və dərin mühakimə ilə həll edən müdrik Xarəzm şahı Keyvan; bir tərəfdə pak, təmiz qəlbə malik olan Məhr, Müştəri, Əsəd, Behzad, Şərəf, digər tərəfdə hiyləgər, namussuz Bəhram.

Azərbaycan, hətta Yaxın və Orta Şərqlə klassik ədəbiyyatında XIV əsrə qədər məlum olan bütün mənfi obrazların yaramaz xüsusiyyətləri məhz Bəhram simasında toplanmışdır. O öz xeyri üçün ən çirkin əməllərə əl atan, haqqı, ədaləti, insanlığı ayaq altına sahib tapdalayan riyakar bir şöhrətpərəstdir. Elə buna görə də ürəyi partlayaraq ölür.

Şair baş qəhrəman Mehri isə hər cəhətdən yüksək səviyyədə qələmə almışdır. O, dosta sədaqətli, Sadələvh, zalım atası tərəfindən sürgün edilən, doğma qardaş qədr sevdidi Müştərinin yolunda xətdən əl çəkib yad ölkələrdə olmanın belə və əziyyətlərə dözərək onu axtarı, “dost yolunda oda atılmağa, əjdaha ilə çarpışmağa” hazır olduğunu bildirir.

Məhr elm və sənətin bütün sirlərinə bələd olan bitkin, cəsur, yenilməz qəhrəmandır. O özünün qorxmazlığı, bilik və bacarığı sayəsində bütün maneələrə qalib gəlir, xalqın və müdrik Keyvan şahın etibar və hüsn-rəğbətini qazanır. Məhr atasının qəlb sahibi olan vətənpərvər bir insandır; ən asudə və xoşbəxt aləmə düşdüyü zaman belə doğma anasını xatırlayıb vətənə can atır.

Müştəri də Mehrlə bir gündə, bir çörək bərəkətilə dünyaya gəlirdi üçün ondan geri qalmır. Hətta təmkin və tədbirdə daha üstün mövqə tutur.

Mehrlə Müştəri arasında olan qarşılıqlı səmimiyyət bir-birini cəzb edən iki varlığın arasında olan cazibə qüvvəsidir. Buna görədir ki, əbədi müvazinədə hərəkət edən səma cisimləri – səyyarələr əsər qəhrəmanlarının adlarında və astronomik-astroloji aspektdə öz parlaq ifadəsini tapmışdır. Əsərdə işti-
rak edən surətlərin, demək olar hamısı Günəş sistemini, bürcü və ulduzları təmsil edirlər. Məhr (Günəş, Mərkəz), Müştəri (Yupiter, Səadət ulduzu), Nahid (Zöhrə, Məhəbbət ilahəsi), Keyvan (Zühəl, Saturn), Bəhram (Mars,

Müharibə allahı), Əsəd (Şir bürcü), Bədr (Parlaq ay) və s. Bəhramın da əsərdə oynadığı rol Müharibə allahı olan Marsa verilən xüsusiyyətlə bağlıdır. Əsərin sonunda onun məhv olması, rəmzi şəkildə, müəllifin müharibə əleyhinə olduğunu ifadə edir. Əsərdə Mehri başqa surətlər içərisində mərkəzi mövqə tutmasından olduqca mühüm bir elmi nəticə çıxır ki, bu da Əssarın Yer mərkəz olduğunu təsdiq edən fəlsəfi nəzəriyyənin əksinə olaraq, Günəşin mərkəz olduğunu təsdiq edən heliosentrik sistem nəzəriyyəsini ədəbi vasitələrlə göstərməsidir. Məşhur polyak alimi Kopernik (1473-1543) bu fikrə təqribən iki əsr sonra gəlmişdi. Əsərdə olan başqa surətlərin də adları rəmzi mənə daşıyır və onların xarakterinə uyğun gəlir.

Əsərdə dörd qadın surəti vardır: Mehri anası, Xarəzmşahın Rəfiqə adlandırdığı Şəmsəbanu, onun qızı Nahid və Nahidin dayəsi. Bu qadınlar təmiz əxlaqlı, ismətli, mehriban və xeyirxahdırlar.

“Məhr və Müştəri” əsərinin məziyyətlərindən biri də burada canlı təbiətin parlaq təsviridir. Sənətkar öz qələmini mahir rəssam fırçasına döndərərək parlaq bədii tablolar yaratmışdır. Təbiətin müxtəlif mənzərələri təsvir olunan səhnələr oxuyarkən müəllifin sənətkarlıq məharətinə heyran qalırıq.

Mehri şirə, pələnglə vuruşması, müharibə meydanı, orta əsr hamamı, toy mərasimi kimi etnoqrafik səhnələr əsərə xüsusi bəzək vurmuşdur.

Əssarın şeir dili çox səlisdir. Onun işlətdiyi bədii təsvir vasitələri, frazeoloji ifadələr, aforizmlər, hikmətli ibarələr çox maraqlıdır. Məsələn, “Mehri gözü yolda, qulağı səsdə idi”, “O, ayağının bəndə düşməsindən qəm çəkmirdi, qəlbini bəndə salınmasından şikayətlənirdi”, “Müştəri gecə Mehri axtarırdı, ancaq unudurdu ki, gecə Günəşi görmək olmaz”, “Günəş ulduzlardan göz yaş axırdı”, “Qışın soyuğundan Günəşin şüası donmuşdu”, “Elbrus dağı aşığı kimi öz ələyinə yaş axırdı...”

Əlbəttə, şairin sənətkarlıq məharətini bütün bədii çalarları ilə dərk etmək üçün onu diqqətlə oxumaq lazımdır.

“Məhr və Müştəri” əsərinin məzmununu və geniş təhlili Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin birinci cildində yazılmış ədəbi очерkdə¹, daha geniş izahı Qasım Cahaninin “Əssar Təbrizinin “Məhr və Müştəri” poeması” adlı monoqrafiyasında² verilmişdir.

Təəssüflə demək lazımdır ki, görkəmli şairin həyat yolu haqqında mənbələrdə kifayət qədər məlumat yoxdur. Hətta onun anadan olduğu tarix belə dürüst təyin edilməmişdir. Məxəzlərdə, sadəcə olaraq Əssarın 1390-cı ildə vəfat etməsi göstərilir. Şair özünün 80 yaşında olduğunu qeyd etdiyi üçün onun 1310-cu ildən əvvəl Təbrizdə doğulduğunu güman etmək olar.

¹ M.Sultanov. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Bakı, “Elm”, 1960, səh.248-263.

² Qasım Cahan. Əssar Təbrizinin “Məhr və Müştəri” poeması. Bakı, “Elm”, 1968.

Şair ilk təhsilini də Azərbaycanın mədəniyyət mərkəzlərindən biri olan Təbriz şəhərində almış, "Məhr və Müştəri"ni yazana qədər Məhəmməd təxəllüsü ilə qəzəl, qəsidə və başqa lirik şeirlər yazmışdır. Təəssüf ki, onun divanından ancaq bir "Səqinamə"si bizə məlumdur. "Məhr və Müştəri" əsərinin əlyazma nüsxələri isə tam halda bizə gəlib çatmışdır. Bu əsərin qədim və nəfis əlyazmaları İngiltərənin Britaniya muzeyində, Tehranın milli kitabxanasında, Hindistanın Xudabəxş kitabxanasında, Türkiyənin Topqapı sarayında, Sankt-Peterburqun Şedrin adına kitabxanasında mühafizə edilir.

Azərbaycan MEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda "Məhr və Müştəri" əsərinin üç əlyazma nüsxəsi vardır. Bu nüsxələrdən birisi daha mükəmməl olub, hicri 1139-cu (miladi 1726) ildə xəttat Mirzə Məhəmməd tərəfindən aydın nəstəliq xətt ilə köçürülmüşdür. Əsər cüzi ixtisarla məhz bu nüsxədən tərcümə edilib.

Əssar əsərinin sonunda öz fikrinə yekun vuraraq deyir: "Mən mübaliğəli şəkildə böyükləri mədh etməkdən boyun qaçırıb, həqiqi pak sevgi aləminə yol axtardım, mən qəsidə mürvarilərini şahların boynuna düzmək istəmədim. Bu sadə güzəranıma qane olaraq, böyük rütbəli adamların qulluğunda durmadım. Mən də Nizami kimi özümü xəlvətə çəkərək xəyalımın qüdrətilə xəzinələr yaratdım".

* * *

Bu maraqlı dastanı, orijinalda olan əruz vəzninin üç bölümlü qısa həzəc bəhrində, yeni məfəllün, məfəllün, fəUlün ölçüsündə tərcümə etmədik, çünki əruz vəznində yazılmış əsərlərdə istər-istəməz ərəb-fars söz və tərkiblərinin işlənməsi mətnin dərk olunmasını çətinləşdirir. Bu cəhətdən on beş hecalı tutuma malik heca vəznini daha çox məqsədə müvafiq görülmüşdür. Əsəri tərcümə edərkən şairin fikir axını, hikmətli ifadələrini, sənətkarlıq xüsusiyyətlərini qorumağa çalışmışıq.

Məmmədəğa Sultanov

ALLAHIN TƏRİFİ HAQQINDA

O, məhəbbət aləmində hər bir sözün başıdır,
Onun adı pak sevginin üzünün qaşığıdır.

Ulduzların çöhrəsinə dağ basmışdır əsəri,
Həsret ilə qəmə batmış parlaq Məhrü Müştəri.

Göylər vəcdə gələr onu yad etdikcə hər zaman,
Səyyarələr fələklərdə şövqü ilə sərgərdan.

Böyük dağlar qucağında mürğüləyən qayalar,
Ondan işıq alan kimi, əlvan rəngə boyanar.

Parlaq Günəş qapısında gözətçidir, keşikdir,
Bil ki, onun qarşısında zərrədən də kiçikdir.

Ağıl onun yollarında heyran gəzir hər zaman,
Ürək isə ayağına baş qoyaraq verir can.

Məclislərdə vəsli üçün töküldükcə min tədbir,
Hər surətdə tərifinin hekayəti söylənir.

Vüsəlinə çatmaq üçün dolanmaqda fələklər,
Cəmalının həvəsilə seyrə çıxar mələklər.

Səhər-səhər Ona aşiq olanların ahından
Odlanaraq alovlanır Ay xırmanı anbaan.

Yer, önündə diz çökərək səcdə edib dayanar,
Həva ondan pay almaqçın dövrəsində dolanar.

Sevdasında Günəşin də başında var hərarət,
Kəlamından daşın qəlbi yumuşalar, nəhayət.

Ay şövqilə başı üstə gəzər mavi göyləri,
Sevdasile köynəyini yırtıb açar dan yeri.

Ürəklərə o müqəddəs torpağı da bir tacdır,
Onun ülvi sevdasına hər bir ürək möhtacdır.

Adı ilə ümid verir məhəbbətə, inama,
İnsan onun lütfü ilə çatmış yüksək məqama.

Hüsnün tərif etmək üçün sözü çatmaz hikmətin,
Aşiq özü, məşuq özü, budur sirri qüdrətin.

Onu yada salan zaman güler qəmli könüllər,
O olmazsa, bütün aləm boş əfsanə görünər.

Gözəl Günəş Əzra kimi don geymişdir büllurdan,
Paltarının ətkələri bəzənmişdir al-əlvan.

Sübhün qəlbi şəfəq saçır o ruh verən nəfəslə,
Eşqi üçün gülə-gülə can bəxş edər həvəslə.

Lətafəti suya vermiş Onun sənət qələmi,
Sayəsində Günəş tutmuş işığıyla aləmi.

Gözəllərin cəmalına O vermişdir mələhət,
Gümüş kimi bədənlərə O vermiş səvi-qamət.

Yanan odu Xəlilə qüdrətilə bir zaman
Gözəllərin üzü kimi o eylədi gülüstan*.

Musa onun vüsalını arzu edən zamanda
"Ləntərani" qılıncıyla yaralandı bir anda*.

Fərmanını pozan kimi qəbahətlə o Adəm,
Tərəddüdlər pəncəsində inildədi bir aləm*.

Veys, Raminin heyatını eylədikcə narahət,
Əzra aldı Vamiqinin əlindən səbrü taqət*.

Şirin etdi ləblərilə Xosrova bir əfsunu,
Leyli isə öz zülfündə bəndə saldı Məcnunu*.

Məhəbbətin bir zərəsi yer etdikdə Fərhada,
Dağlar belə parçalanıb gəldi birdən fəryada*.

O, Günəşi peyklərilə dolandırdı sərbəsər,
Onun birçə əmri ilə dövrə vurdu fələklər.

Yanan şamın cəmalını Odu odla güldürən,
Pərvanənin qanadları yandı gülən atəşdən.

O güldürdü lətafətlə təzə açan hər gülü,
Bu gül ilə dərdə saldı yazıq şeyda bülbülü.

Məst olmuşdur bu şərəbdən gözəllərin gözləri,
Özlərini unutmuşlar aşıqların özləri.

Yeddi pərdə düzəldərək gözəllərin gözünü
Gizli yolla göstərmişdir görənlərə özünü.

O, bəsirət sahibinə belə cəlvə verərkən,
Göz yaşıtək qətrə-qətrə süzüldü O, pərdədən.

Gözəllərin cəmalında göründü öz tələti,
Can surəti göründü hər gülüzarın surəti.

Kim görmüşsə o cəmalı, ona qalmışdır heyran,
Üz döndərmiş, həqiqətdə, o hər iki dünyadan.

Fələk kimi sərgördandır Onu tələb edənlər,
Şəfəq kimi qan içində boğulmuşlar hər səhər.

Bir çoxları qurban getmiş qeyrət meydanlarında,
Bir çoxları qərq olmuşdur heyrət tufanlarında.

Eşqində öz canlarıyla oynayan hər namidar,
Dar ağacı altında da qorxu çəkməz, şad olar.

ƏSƏRİ YAZMAQ ÜÇÜN ƏSSARIN ALLAHDAN KÖMƏK İSTƏMƏSİ

İlahi, sən öz eşqinlə qəlbimə ver qüvvə, can,
Məhəbbətsiz bu ürəyim qoy vurmasın bircə an.

Qoy ahımla zəmanədə artsın şanı, şöhrətim,
Göz yaşımıla şəhərdə qoy artsın qədrim, qiymətim...

Öz qapının torpağından başıma sən qoy əfsər,
Məhəbbətin xəznəsindən mənə bəxş et simü zər!

Ürəyimi eşqin ilə işıqlandır hər zaman
Ki, onunla sübh kimi şöhrət tapım anbaan.

Bir şam kimi cigərləri yandıran bir ziya ver,
Mahir rindlər məclisində surətimə cila ver!

Sən dostluğun çirağından qəndil kimi bəxş et nur,
Varlığımı işıqlandır, nurunla dolsun şüur.

Behiştindən nəsim göndər töhfə kimi bu sabah,
Ürəyimin bəndini aç, qönçə kimi, ey Allah!

Xudavənda, bir zamanlar mən məcazi eşq ilə –
Oynadımsa, günahımı kərəminlə əfv elə!

Yar zülfünün, cəmalının həsrətilə mən də gah
Bir od kimi öz içimdə çox çəkmişəm dildən ah.

Gah dilbərin ləblərilə min zövq aldım həyatdan,
Gah da yarın gözələrindən olmuşam mən pərişan.

Gah onların zülfərinə bənd olaraq qalmışam,
Bu sevdada ürəyimi min belaya salmışam.

Gah balaca ağızların ürəyim çox daralmış,
Nişansız bir mülkə tərəf çəkib mənə aparmış.

İncə belə bir zamanlar olmuşam əlaqəmənd,
Qəlbimə çox vurulmuşdur belə kəmərlərlə bənd.

Gah ürəkdən vəcdə gəlib qamətlərə vuruldum,
Badi-səba kimi birdən bu eşqə əsir oldum.

İndi isə elə məstəm məhəbbətin meyindən,
Baş hardadır, ayaq harda, bilmirəm bunları mən.

Həvan ilə unutmuşam varlığımı büsbütün,
Ya da, sanki yox olmuşam mən anadan olan gün.

Məhəbbətin dənizində elə batıb boğuldum,
Bircə anda gözlənmədən eşqin içrə yox oldum.

Öz canımla oldum senin hikmətinə həvadar,
Qaldır mənim vücudumu torpaqdan, ey Kirdigar!

Qüdrətinlə bu şerimin sährini sən əyan et!
Sözlərimin mənasını dərinləşdir, bəyan et!

Mustafanın tərifiyə mənə doğru yol göstər,
Qoy şerimin sözlərindən razı qalsın peyğəmbər.

MƏHƏMMƏD PEYĞƏMBƏRİN TƏRİFİ

O bir olan Yaradanın sevimlisi, Rəsulu,
Allah ilə xəlvətgahda söhbət edən o ulu.

Sitayişin qiblegahı Əbülqasim Məhəmməd,
Eşqin feyzi yaradılış nurundan aldı qüvvət.

Gözəlliğin mahiyyəti oldu Aytək siması,
Cəmalından nəşət etdi hüsnün ülvü mənası.

Açıqgözlü adamlara ziya vermişdir gözü,
Kainata bəzək verdi onun nurani üzü.

Hüsnü ilə bədirləndi Ayın üzü gülərkən,
Qədr gecəsi ətir aldı onun qara zülfündən.

Dodaqları lətif, duzlu sözlər yaydı cahana,
Onun dili fəsihetlə şəkər səpdi hər yana.

Nərgizləri sürmələnməmiş qar rəngli bəzəklə,
Qönçəsi də açılmışdır can bəxş edən küləklə.

Çin-çin olan züflərinin saçdığı xoş ətirlər
Bu dünyanın göbəyindən yayılmış Çinə qədər.

Cəmalına cilvə verib göstərərsə üzünü,
Nazəninlər xəcalətdən itirərlər özünü.

Əla ənber dəryasının atı duysa ətirini
Heyrət edib, dona qalıb itirər öz əqlini.

Gözəlliği Əzranın da hüsnün salar hörmətdən,
Qaşlarıyla Taqi-Kəsra düşər qədrü qiymətdən*.

Qamətindən kölgə düşsə yerin hər bir daşına,
Bir tac olub qoyular, bil, fələklərin başına.

Hilal kimi barmağını Ay səmtinə tutanda,
Bədrələnmiş Ayın hüsnü parçalandı bir anda.

Adi insan kimi sadə paltar geyib görünər,
Gah sevilən, gah da sevən olar daim o rəhbər.

O, rəsələt göylərinin günəşidir payıdar,
O, cəlalət eyvanının Cəmşididir, hökmdar*.

Aşıqlərin ürəyinə səfa verər hər zaman,
Böyük-kiçik razı qalar onun davranışından.

Onun kimi bir oğulu doğmamışdır bir ana,
İlahiyyət kitabının sirri ətəyandır ona.

PEYĞƏMBƏRİN MERACI HAQQINDA

Əbədiyyət şövqü ilə o bir gecə gülərək
Nəşələndi, şadlıq etdi cəvanlıq günləritək.

Bir gül kimi qönçəsinə sığınaraq şövq ilə,
Ümm-hami yatağında uyumuşdu zövq ilə*.

Kirpikləri tikan kimi ətəyi yırtdığından
Qönçə kimi yorğanına bürünmüşdü bu zaman.

Nərgiz kimi qapamışdı yuxu xumar gözünü,
Ürək odu lələ kimi qızartmışdı üzünü.

O gülüzlü sərve tərəf sürətilə gəldi, bil,
Salam verib, ehtiramla təzim etdi Cəbrayıl.

Gülərlü gülə baxıb, nəvazişlə yanaşdı,
Yuxusundan oyatmadı, ona gizli söz açdı.

Dedi: “– Xoşluq bağçasının tər fidanı, qulaq as,
Bu dünyanın bəxti sənə, sənə yatmaq yaraşmaz.

Nərgiz kimi xumarlanmış gözünü aç, diqqət et,
Bir gül kimi çıx Varlığın qönçəsindən, nəhayət”.

O sirlər bostanında çiçəklənən peyğəmbər
Meyvə kimi göründü öz budağında müənber.

Buraqını gördü, durmuş ildırım-tək, xüruşan,
Üzəngisi, noxtası və yəheri var qızıldan.

Filosoflar xəyalitək fələklərdə uçardı,
Fəqirlərin duasıtək göydə qanad açardı.

Sevilənlər vüsəlitək ürəkləri bəzərdi,
Aşıqlərin göz yaşıtək üfüqlərdə gəzərdi.

Qalxdı atın belinə o fərəh ilə, sevincək,
Sanki qapdı gül yarpağın sürətlə əsən külək.

O, səhərin küləyindən, sanki sürət qaparaq
Haman gecə o, Sidrəni ötüb keçdi çaparaq.

Dostlarını yerdə qoyub, tənha uçdu göylərə,
Gözlərinin qarşısında neçə sirli mənərə.

Ruhlar onun qabağında düzülüb keçdi səf-səf,
Elə övca yüksəldi ki, önünə çıxdı Rəfrəf.

Cismü canın sərhədini ötüb getdi durmadan,
Mənzil oldu, nəhayətdə, ona sonsuz laməkan.

Dünyaların sərdarı o, bir ox kimi yüksəldi,
Qabü qövseyin meqamına çatıb ruhu dincəldi.

Çatdı Allah dərğahına, yüksək durdu Günəşdən,
Göy üzündə mələklər də sevindi bu gəlişdən.

Məhrəm oldu Xəlvətsərə adlanan bir xas yerə,
Məhəmmədin şərəfəti artdı birə-min kərə.

Kəlamını eşitdi o, səssiz-səmirsiz bütün,
Cəmalını seyr eylədi niqabsız nur mülkünün.

Xahiş etdi ümmətini əfv eyləsin Kirdigar,
Hesab günü bağışlansın ümmətdəki günahlar...

ƏSƏRİN YAZILMA SƏBƏBİ

Ağılları zail edir bu zəmanə, bu dövran,
Cəhaletdir indi bizim yer üzündə hökmran.

Üz döndərmiş məarifdən, sanki bütün insanlar,
Həyatı bir oyuncağa çevirmişlər nadanlar.

Allah özü köhnə paltar geyib gəlsə, nəhayət,
Onu paxla qiymətinə almaz avam cəmaət.

Əgər yekə bir qatıra minib gəlsə nərrəxər,
Yəqin onu hamı tutar Məsihayə bərabər*.

Alim, fəzil bu dünyada çəkər min cür əziyyətdən,
Qidaları ürək qanı, göz yaşından ibarət.

Xüsusilə şərə yoxdur bu cahanda etibar,
Yoxdur belə mətə üçün dövrümüzdə xiridar.

Əzəl gündən şairləri bədbəxt etmiş bu fələk,
Ahişrlar, odlanırlar məclislərdə şamlartək.

Üryan qalmış canlarına məhəl qoymaz bir kişi,
Can sapına od vurmuşdur ahlalarının atəşi.

Qəlb oduyla canlarını əridərlər anbaan,
Dilləri də zərər verər özlərinə hər zaman.

Dillərinin bəlasını çəkər onlar həmişə,
Can yangısı əvəz olar gördükləri hər işə.

Bir tərəqqi xəyalıyla məclislərə gedərlər,
Lakin orda vaxt keçdikcə hey tənəzzül edərlər.

Hər alçağa bir yağlı dil töküüb təzim vuraraq,
Hər nakəsin qarşısında ayaq üstə duraraq,

Dəm vururlar gündüzləri ülvyyətdən, nəhayət,
Gecələri borçlulartək hey çəkərlər xəcalet.

Şair namərd süfrəsinə işıq salan zamanda,
Ona gülüb, özü isə gizli-gizli yananda,

Öz dilindən oda düşüb əriyərkən o hər vaxt,
Başqasına ləzzət verər bu yanmaqla o bədbəxt.

Gecələri sübhə kimi oyaq qalıb ah çəkər,
Bir pərvanə arzusuyla, şamtək yanıb yaş tökər.

Xidmət üçün daim durar ayaqda, əlsinədə,
Öz dilinin beləsindən can qurtarmaz yenə də.

Şairlərin bu halını görüb çəkdim xəcalət,
Gedib, üzlet güşəsində tək oturdum, nəhayət.

Tək qalmağa adət edib, öz qəlbimlə danışdım,
Yavan çörək yeyə-yeyə öz süfrəmə alışdım.

Bir güşədə oturmağı xoş bildim hər büsatdan,
Nakamlığı kam bilərək əl üzdüm bu heyatdan.

Bir doğru söz görmədikdə hər söhbətdə, görüşdə,
Susmağı mən üstün tutdum gördüklərim hər işdə.

Ancaq vardı bir səmimi dostum, sədiq yoldaşım,
Mənim ağır günlərimdə həyanım, qəlb sirdaşım.

Bir xoş, xəlvət gecə gəldi tənha mənim yanıma,
Günəş kimi bir hərarət verdi, sanki canıma.

Bu sevdalı, həyəcanlı beynimə bir od vurdu,
Ürəyimdən qalxan odla xəyalımı doldurdu.

Dedi: “– Dostum, qəm çəkərək olma belə bədgüman,
Bir günahın yoxkən nədir qəlbində bu həyəcan?”

Xalqın səni sevən zaman ona arxa çevirmə,
İlhamını bu üzletdə soldurub bada vermə!

Zəmanədə indi sənən söz mülkünə hökmran,
Heç yararmı verməsəyən xalqına bir ərməğan?

Bu gün sənət aləmində işıq verən günəşsən,
Öz qəlbimlə nəcabətli ürəklərə birləşsən.

Təbin rəvan, diləyin xoş, sözlərinə şirindir,
Bir əsər yaz, ürəkləri işıqlandır, sevir.

Sənin sehrin birləşdirmiş atəşlə su selini,
Bəs nə əfsun bağlamışdır indi sənin dilini?

Öz qəlbinin nuru ilə məclislərdə şam yandır,
Aşıqların gecəsini bu işıqla nurlandır.

Ürəyinlə gecələrə işıq verə bilərkən
Bəs nə üçün öz nurundan bizi məhrum edirsən?

Ürəyinin odu ilə ərisedə bədənin,
İşıqlanar qərinələr fikirlərinlə sənin.

Səndə sonsuz ləyaqət var, bacarıq var, sənət var,
Bu qüdrətlə məclisləri bəzəməzmi sənətkar?

Nə üçün sən bu üzletdə üz çevirdin dövrəyə,
De, nə üçün öz-özünü salmışsan bu zindana?

Nə üçün bir əsir oldun zəmanənin əlində,
Sən ki ustad adlanırsan şairlərin dilində.

Bu daxmada gecələri girmə bağlı hasara,
Yoldaşlardan üz döndərüb çəkilmə bir kənar!

Bu xəlvətdə öz-özünə danışırısan durmadan,
Sənə baxıb, qeyrətindən oda düşüb yanır can.

Gecə-gündüz səni anıb, mən yanırım şərərsiz,
Sənsə məndən gecə-gündüz qalmadasan xəbərsiz.

Sevdan ilə oda düşdüm, yanaraq döndüm külə,
Əvvəl, qızgın atəş ikən indi söndüm mən belə.

Lakin yenə unutmadım səni, təmiz ürəklə –
Yollarında bu canımı qurban verdim diləklə.

Bir nəfəsə bağlı qalan həyatımı sal yada,
Sabahadək yaşamaqçın ümid varmı dünyada?"

Dedim: "– Dostum, ürəyimin yarasına vurma əl,
Sən də bir dərd artırma bu dərdlərimin üstə, gəl.

Bəsdir, daha bundan artıq incitmə bu qəlbimi,
Bədənimə oda salıb eritmə bir şam kimi.

Dözülməz bir atəş ilə od vurursan mənə sən,
Bəsdir daha danladığın, əl götür bu tənədən.

Ey vəfalı dostum, yanma sən də mənim oduma,
Sakit burax, istəmirəm, dərd olum öz dostuma.

Mən ki bir an içindəcə öləcəyəm qəflətən,
Bəs nə üçün çalışaraq düşüm yanlış yola mən?

Həyatında hər kəs ümid etsə bir boş xəyala,
Yəqin ki, öz həyatını uğradacaq zəvala.

Azalmağa başlayırsa bədəndəki hərarət,
Novazişlə, ehtiramla verilər ona qüvvət".

Birdən sözü dəyişdirdi o mahir söz ustadı,
Bir mətləbdən başqa mətləb üzərinə adladı.

Dedi: "– Gizli xəzinədir sözlərində mələhət,
Mənalarmın açarıdır səndəki bu fəsaht.

Sən gəl indi bu guşədə otur, bir məsnəvi yaz,
Sənin kimi bir bülbülə axı susmaq yaraşmaz.

Nə olar, gəl eşqə dair yarat elə bir dastan
Ki, məhəbbət atəşilə cuşa gəlsin hər insan.

Öz qəlbinin odu ilə yarat elə bir əsər
Ki, heç zaman unutmasın səni gələcək nəsillər".

Ona dedim: "– Xoşdur, dostum, verdiyin bu nəsihət,
Bədənimə bir ruh kimi həyat verdi bu söhbət.

Lakin işlər nizam tapar, iş buyuran olarsa,
İş görürlər, əgər işə qabil bir rəhbər varsa.

Kim görmüşdür, su olmadan işə düşsün dəyirman?
Kim görmüşdür ki, çalğısız rəqsə gəlsin bir insan?

Şəriyyətin gəlininə deyilməkçin afərin
Əvvəl, onun cəmalına yaraşlıqdır toy, kəbin.

Lakin Təbriz şəhərində sözün yoxdur dəyəri,
Bu bazarda sənət üçün tapılmaz bir müştəri.

Ənvərinin özü əgər olsaydı bu məkanda,
Onun üzü qətran kimi qaralardı bu anda".

O gündən ki, təbiətin anasından doğuldum,
Bir hörmətə çatmaq üçün çox çalışdım, yoruldu.

Əyilmədim bir kəsə mən, pozulmadı vüqarım,
Öz rəncilə həyat sürmək oldu mənim şüarım.

Bəsdir, mənə kərəmətli Allahımın neməti
Ki, boynumda yoxdur mənim bir adamın minnəti.

Bu dərdlərə razılıqdan yaxşı dərman tapılmaz,
Bu cəvahir xəzinədən daha qiymətli olmaz".

Cavab verdi: "– Bir əyrilik görərem avazında,
Bir behanə nəğməsinə çalırısan öz sazında.

Boş təvazö nəyə lazım, etiraza yer varmı?
Məgər Günəş cəmalını pərdələmək olarmı?

Sən şahlara yazdın sonsuz qəsidələr, mədhlər
Ki, hər beyti yüz kitabın mənasına bərabər.

Öz təbin, öz ilhamınla inci deşdin çox mahir,
Divanın bir xəzinədir içi dolu cəvahir.

İndi də gəl bir guşədə boş uzanma, dur, otur,
İlhamının qüdrətilə şərə min-min bəzək vur”.

Yenə dedim: “– Əziz dostum, ey vəfalı, mehriban,
Bu sənətdə əziyyətlər çəkmişəm mən çox zaman.

Bilirəm ki, İsa dəmlə böyük şair Nizami,
Bu üslubda xətm eylədi hər sözü, hər kəlamı”.

Məsnəvidə o misilsiz incəliklər yaratdı,
O ustadın məharəti məsnəvinə ucaldı.

O, təfəkkür meydanında at oynadan zamanda,
Fələk özü geri qaldı şairdən bu meydanda.

Onun təbi möcüzələr yaradarkən şahirtək,
İdrak onun qarşısında durdu təzim edərək.

Misilsizdi xəyalının yaratdığı hər əsər,
Allahın öz vergisiydi Nizamidə bu hünər.

Bu sənətdə bir söz varsa, Nizamiyə məxsusdur,
Başqa sözlər əfsanədir, solğun, cansız, ruhsuzdur.

O şairin hər kəlamı bir hikmətdir, mətindir,
Ona qarşı dura bilib, bir söz demək çətindir.

Cəsarətim çatmır durum Nizamiyə müqabil,
Buna görə ürək edir başqa yola təmayil”.

Dedi: “– Qane etməz sənin bu sözlərin heç kəsi,
Səhlənkarlıq ağacının kafərlikdir meyvəsi.

Söz mülkündə şirin dilli bir natiqən olma lal,
Söz və sənət meydanında bir üstünlük ələ al.

Fəziletin qumaşını açıb göstər aləmə,
İncə şeir gəlininin cəmalını gizləmə!

Əgər şüur bədendirsə, şerin ona bir candır,
Ruhdur sənin şeirlərin, onun cismi cahandır.

Sən Əssarsan yağlı, şirin sözlərinlə anbaan,
Bu dünyanın süfrəsinə halva gətir erməğan.

Bu sözləri eşitmişəm daim sənin özündən,
Mən sənəti dərk etmişəm sən hər bir sözündən.

Demişsən ki, çox kamildir o şair, o sənətkar,
Ki, incilər deşə bilsin təbindəki iqtidar.

Şerin hər bir növündə o göstərərək məharət,
Məna dolu əsər yazsın, hər sözündə hərarət.

Sən ki şeir aləmində tanınırsan sənətkar,
Divanında məsnəvidən başqa hər cür şeir var.

Gəl indi də bu səbkidə özünü et imtahan
Ki, onunla tamam olsun yaratdığın bu divan”.

Gördüm, onun sözlərində rəddedilməz məntiq var,
Etiraza yer yox idi, haqlı idi aşikar.

Dedim: “– Dostum, mən razıyam, etirazım yox buna,
Qədəm qoydum məsnəvilə söz yaratmaq yoluna.

Pərdəsindən çıxan zaman şeriyətin gəlini,
Öz hüsnüylə kəsər yaqin bədxahların dilini.

Açıb dedim, eşitdiyim bir mövzunu, nəhayət,
Ona “Məhrü Müştəri”dən etdim çoxlu hekayət.

Dedim, təmiz bir məhəbbət dastanıdır bu dastan,
Şəhvət hissi qarışmamış bu sevgiyə heç zaman.

Bu sevdanın həvasında yoxdur riya qubarı,
Onda qanad çala bilməz həvavü həvəs quşları.

Saf eşqdən, məhəbbətdən bəhs edən hər süxənvər,
Şəhvət ilə dolu hissə neçin sevda dedilər?"

Sona qədər bu dastanı nəql etdim bir xoş səsle,
Dilə gəlib, dostum məni təbrik etdi həvəsle.

Dedi: "– Bəh-bəh, çox maraqlı bir dastandır bu dastan,
Lakin məni bir məsələ edir xeyli nigaran:

Bu dastanda başdan-başa qəm var, qüسسə, kədər var,
Söz burada bəndə düşər, büdrəyər çox sənətkar.

Möhnət ilə saf məhəbbət sığışarmı bir yere,
Heç xurma da qanqal ilə qarışarmı bir yere?"

Söz də meytək nəşə verən olmalıdır, ələlbət
Ki, hər kəsin ürəyinə versin sevgi, hərarət.

Söz bağında gül açarsa, gülər daim xoş bahar,
Gözəllərin yanağı da qızılğülden rəng alar.

Toydan söhbət gedən zaman nur saçılar gözlərdən,
Matəmlərdən söz açılsa, qəm tökülər üzlərdən.

"Xosrov-Şirin" dastanına bir dem nəzər salaraq
Sonra da, bir "Leyli-Məcnun" dastanına dönüb bax.

Bu misilsiz dastanlarda fərqi görüb, al ibrət,
Sənə doğru yol göstərər onlardakı ziddiyyət".

Ona dedim: "– Sözlərində, şübhəsiz ki, həqlisən,
Xatirimə bir neçə şey gəldi bu xoş söhbətdən:

– Biri budur ki, söz bilən, məharətli sənətkar,
Zərif mənə yaratmağı hər üslubda bacarar.

Söz sehriylə qəm pərdəsi arxasından hər zaman
Cilvələner gülərizlü, xumargözlü min cəvan.

İkincisi, hikmətli söz rast gələr bir təzadə,
Çünki qəmlə fərəh daim bir yerdədir dünyada.

Eşq odur ki, ariflərin nəzərində solmasın,
Ortaqlıqda heyvan kimi şəhvət hissi olmasın.

Hər təriqət sahibinə bəllidir bu həqiqət
Ki, Varlığın Ceyhununa körpü salar məhəbbət.

Öz sözüylə könüllərə açar saldı Nizami,
Ona baxıb çox şairlər eşqi tutdu girami.

Çox əsərlər yazıb onlar, səpdilər bu cahanda,
Lakin təmiz "eşqnamə" yazmadılar bir an da.

Qələm çaldı həvavü həvəs yollarında hər ustad,
Buna görə əsərinə "Həvəsnamə" qoydu ad.

Təmiz və saf məhəbbətə zəval yoxdur heç zaman,
Şəhvət fili bir zərbilə özər eşqi durmadan.

Eşqin şahı qoşununu itirərsə dünyada,
Ürəklə can binasını uçurub verər bada.

Şəhvət ruhu yere çıxpar, ədaləti məhv edər,
Ülviyyəti duymaq olmaz bir kimsəyə müyəssər.

Hər özündən dem vurana canan eşqi nə layıq?
Çünki onu öz kamına aşiq bilər xəlayıq.

Hər kəs olsa özünə xoş ruzigarın aşiqi,
O özünün aşiqidir, deyil yarın aşiqi.

Cahana bax cismdir o, məhəbbət ona candır,
Fələk topdur, eşqin hökmü onu vuran çovgandır.

Pak və təmiz məhəbbətin vardır bir çox məqamı,
Hər məqamda səadətə bir nişanı, məramı.

Əvvəlinci məqamda var iradəyə etimad,
Bu menzildən doğar daim səadətə etiqaad.

Sonra həvəs, ondan sonra sənətinə məhəbbət,
Şübhəsiz ki, bunlar verər yar eşqinə dəyanət.

Sonra gəlir səmimiyyət, ondan sonra düz ilqar,
Aşiq daim olmalıdır ilqarına vəfadar.

Öz kamını unudaraq coşmalıdır qəlbde qan,
Öz canını yar yolunda verməlidir o, qurban.

Bu yollardan keçə bilən alar bütün dünyanı,
Bu mənzildə taxta çıxar eşqin böyük soltanı.

Bu mənada çox söz demiş hikmət əhli hər zaman,
Şərh etmişlər təmiz eşqi əsərlərdə firavan.

Biri demiş, o, soltandır, qəhredici hökmü var,
Bu soltanın fərmanı ilə ürək olar tarümar.

Sultan Mahmud gücündən də çoxdur onun qüdrəti*,
Çox soltanı bir qul edər onun qadir hikməti.

Ürəklərin memarıdır, əgər bilmək istəsən,
Hər arzunu istəyirsən, məhəbbətdən istə sən.

Biri demiş: "Əbədiyyət mənzilinə ilhamdır",
Biri demiş: "Doğru yola işıq salan bir şamdır".

Bu barədə hər alimin bir fikri, bir zikri var,
Hər biri də öz fikrini bu cür etmiş intişar.

Mən onların hamısını burda yazmaq istəsəm,
Belə dastan yazmaq üçün gücdən düşər bu qələm.

Lakin bütün dəyənlərdən yaxşı demiş peyğəmbər,
Təmiz eşqin barəsində söz açarkən bir səhər.

Demişdir o, fələklərdə ruhlar pıçıldaşanda,
Yaranmışdır sevdə, sevgi, məhəbbət bu cahanda.

Əgər bu hiss enməsəydi ələmə o xilqətdən,
Yer üzündə iz olmazdı məhəbbətdən, ülfətdən.

Aşıqlərdə baş verən bu şeydaliqlar, bu cəlal,
Adətlərə sığışmayan hər qərübə nadir hal,

Ülviyyətdən gələn hissi etmədədir hekayət,
Onu sonra söz bilənlər eylədilər rəvayət.

Söylədilər aşiq-məşuq dastanını ürəkədən,
Bu yolda can verənlərdən, təmiz və saf dilekdən.

Hər aşiqin əhvalını şərh etmək çətindir,
Hər birinin fəlsəfəsi, hikməti çox dərinidir.

Əcəl mənə aman versə əgər bir az ölümdən,
Sizə dastan söyləyəyəm hikmətlərlə dolu mən.

Bil ki, məndən sonra uzun qərinələr yaşayar,
Bu dünyada ilhamımdan qalar ölməz yadigar.

Əssar, bəsdir, vəqt itirmə, bu sözlərdən sən əl çək,
Sərraflara xoş görünməz boş sözləri söyləmək.

Yaxşıdır ki, eşqə dair yarat ələ bir əsər,
Ələ nadir bir əsər ki, dillərdə olsun əzbər.

DASTANIN BAŞLANMASI

Xatirimdə qalıb köhnə tarixlərdən bu dastan,
İstəxrədə bir şah vardı ədalətli, mehriban.

O, Firidun cəlalıydı, Cəmişid kimi qüdrətli,
Dara kimi güc sahibi, İsgəndərtək şövkətli*.

Vardı onda Keyxosrovtək Günəş nurlu barigah*,
Kəsra kimi şöhrətliydi, adı isə Şapur şah.

Ədaləti sayəsində, sanki gözəl bir nigar,
Odlu suyu cəmləmişdi bir yerdə o hökmdar.

Zamanında aşıqlərin könlü, ancaq virandı,
O da gizli bir guşədə nəzərlərdən pünhandı.

Vardı onun Asəf kimi fəzilətli vəziri,
Ölkəsini qoruyardı onun müdrək tədbiri.

Hikmət əhli kimi o da öz işində mətindi,
İş sonunu bilənlərtək əməlinə əmindı.

İncəliyi tez seçərdi dəqiqliklə hər işdə,
Bir tədbirlə yüz ləşkəri sındırdı döyüşdə.

Məmləkətin işlərində möhkəm nizamı vardı,
Bir məktubla bir ölkəni fəth eyləyib alardı.

Şahın ona hər bir işdə etimadı var idi,
Açıq, gizli məclislərdə sözündə pərgar idi.

Hər ikisi bircə övlad istəyirdi Allahdan,
Bundan başqa hər nemətə sahibdilər, firavan.

Ancaq övlad arzulayıb çəkərdilər iztirab,
İstərdilər, duaları bir gün olsun müstəcab.

Məclislərə işıq verən bir çırağcın çəkib ah,
Gece-gündüz ümid ilə yaşayardı vəzir, şah.

Nərgiz kimi gözlərini dikmişdilər yollara,
Bir güldəstə istərdilər sonsuz qalan dərbara.

Bir gün axşam ova çıxmaq istədi şah vəzirle,
Yanlarında neçə qoçaq, cəsəretli emirle.

Ov ardınca at çaparaq üz qoydular səhraya,
Bəlkə, neçə ov ovlayıb gətirsinlər saraya.

Şah vəzirle bir ov görüb arxasınca düşdülər,
Bir ox kimi əmirlərdən ayrıldılar bir qədər.

Sonra daha bir quş kimi qanad çalib uçdular,
Üz qoydular biyabana, görünmədi ov, şıkar.

Hər tərəfə çox çapdılar atları yorulmadan,
Rast gəldilər əzəmətli dağ döşünə nagehan.

Qılınc çəkib dayansaydı yol üstündə hökmdar,
Bu dəm onun qarşısına çıxarmmazdı ruzigar.

Nəhayət, bir sərt baxışlı qoca kişi gördülər,
Yaxınlaşıb o qocaya birgə salam verdilər.

Dağ döşündə gördükləri bu qoca xoşsifətli,
Lakin onun qaş altında baxışları çox sərtli.

Ancaq yenə o qocanın nur yağırdı üzündən,
Dərin mənə duyulurdu onun hər bir sözündən.

Dünyagörmüş o qoca da işdə sabitqədəmdi,
Azad, sadə həyatısa gözəldi, möhtəşəmdi.

Bu üzlətdə tənha qalıb axtarardı vəhdəti,
Göz yaşıyla ətəyini isladardı xəlvəti.

Zəmanənin qütbü kimi bir nöqtədə dururdu,
Öz cinsinə rəğbət edib, ona məclis qururdu.

Dəftərində yazılmışdı təbiətdən bol cədvəl,
Riyaziyyat elmini də bilirdi çox mükəmməl.

Qəlbi dolu xəzinəyə bənzəyirdi aşikar,
İlahiyyət sirrinə də vaqif idi, hər nə var.

Həvəs yoxdu bu dünyada könlündə mal-dövlətə,
Bütün cismi və canıyla qovuşmuşdu vəhdətə.

O, təcrid və tənhalığın mülkündə bir çıraqdı,
Ədl, tovhid məbədinə əmir idi, dayaqdı.

Zahirdə o, bir sərv ikən təriqət bostanında,
Batində bir şam idi o, həqiqət eyvanında.

Müqəddəs bir nəfs kimi uzaq idi şəhvətdən,
Qəlbi, ruhu pak olmuşdu aləmdə pis niyyətdən.

Xəyalının ayağıyla gəzərkən qəbristanı,
Ruhlar ona təzim edib gözlərdilər fərmanı.

Şahla vəzir atdan düşüb qocaya baş əydilər,
İstədilər, lütf edərək onlara salsın nəzər.

Biri onun əlin öpdü libasının qolütək,
O birisi ayağını öpdü təzim edərək.

Güzgü kimi onun qəlbi safdı, pakdı, parlaqdı,
Nəvazişlə gülən qoca durub, onlara baxdı.

Ətəyinin arxasından əngin fəza kimi pir,
Tez çıxartdı Gün və Aya bənzəyən iki fətir.

Təqdim edib dedi: “– Alın siz evə çatan zaman,
Övretizlə yeyin bunu, kömək edər Yaradan.

Bilin, iki xəzinədən çıxacaq iki gövhər,
Taca, mülkə layiq olan iki eyni dilavər.

Olacaqdır biri Cəmşid, biri Asəf kəmalı,
Birisi Ay, o birisi parlaq Günəş cəlallı.

Surətdə hər birisi bir məmləkətə şəhriyar,
Mənadasa hər ikisi ürəklərə hökmdar.

Zahirdə hər birisi bir ölkə alıb fəth edər,
Batindəse haq yolunda çarpışar axşam-səhər”.

Bu sözləri o qocadan eşidincə hökmran,
Fərəhlənib, şadlıq meyi nuş etdilər durmadan.

Ehtiramla əl-ayağın o qocanın öpdülər,
Vidalaşıb, min sevincə tez geriye döndülər.

Şahlar şahı çatan kimi igidlərə şadiman,
Sanki nəsim şəhrə tərəf əsdi uzaq səhradan.

Həman gecə fətir yeyib, həmsər ilə yatdılar,
Bu sehirlilə fətirələrdən xoş arzuya çatdılar.

Həman gecə Ayla Günəş qovuşdu birdən-birə,
Tale ümid qapısını açdı şaha, vəzirə.

İki könül sevinc ilə ittifaqa gələn vəqt,
Bu peyvənddən çiçək açdı, meyvə verdi, nəhayət.

Həman gecə o xoş niyyət vəzirdən də aşikar,
Cəməniyə düşən toxum cücərərək verdi bar.

Doqquz aydan sonra, bir gün səhər gözün açanda,
O Günəşdən bir Ay doğdu, nurlandı bu cahan da.

Şahlığın öz bəxt bürcündən işıq saçdı bir ulduz,
Ya xəznədən bir mirvari zühur etdi, qüsursuz.

O bu dövlət bostanında yeni açan bir güldü,
Bəxti millət səmasında parlaq Ay kimi güldü.

Bu xəbərdən, sanki şahın nur göründü gözüne,
Xəzinənin qapısını açdı xalqın üzünə.

Bu günəşin doğuşuna verdi sonsuz ərmeğan,
Səhər kimi qızıl səpdi, sanki yerə asiman.

Haman dəmdə vəzarətin eyvanından bir nəfər
Gətirdi şah hüzuruna ikinci bir şad xəbər.

Vəzirin də xəzinəsin bəzəmişdir bir inci,
Yerə, göyə sığmır indi vəzirin də sevinci.

Elə bu vəqt vəzir özü şahın yanına gəldi,
Bir muştuluq verdi, başı asimane yüksəldi.

Yeri öpüb dedi: “– Əcəb birgə olduq bəxtiyar,
Nökərinin balasına özün ad qoy, Şəhriyar!”

Şah dedi ki, sənin oğlun mənə də bir övladdır,
Giramidir, ürəyimiz bu övladla çox şaddır.

O, səadət ulduzutək xoşbəxt etdi bizləri,
Biz də ona gəl ad qoyaq baxt ulduzu – Müştəri.

Şapur şah da öz oğlunu gördü Güne bərabər
Ki, üzündən işıq alır nurlanır səyyarələr.

Buna görə Mehr ad qoydu fərzəndinə hökəmrən,
Ürəyinin sevgisini ona verdi ərmeğan.

Dayə tutub, südlə, balla balasını bəslədi,
Beşiyində o körpəni xoş nəğməylə səslədi.

Üç yaşına çatanadək düşmədi qucağından,
Südlə baldan ayrılanda ayırdı yatağından.

Ayüzlü Mehr çatan zaman beş yaşına, gül açdı,
Bülbülləri xəcil edən mənə dolu dil açdı.

Yeddi yaşda onun hüsnü utandırdı laləni,
Avazəsi tutdu onun tamam yeddi ölkəni.

Onun kimi bir gözəli görməmişdi bir insan,
Fəth etmişdi onun hüsnü Qəmərdən Balığacan.

Sübhün üzü cəmalından alırdı xoş tərəvət,
Dodağından bulaq suyu əxz edirdi lətafət.

Gözəllikdə bir kəs ona olarmazdı bərabər,
Olmuş idi bədirlənmiş Ay kimi o münəvvər.

Qara, qıvrım saçı onun qəddinə yaraşdı,
Onun hüsnü vəcahəti sərhədləri aşdı.

Gözəllərə pay verirdi onun hüsnü, cəmalı,
Düzlüyə bir nümunəydi onun qəddi, kəmalı.

İki teli salmış idi qiymətdən mişk, ənbəri,
Ona bənzər tapılmazdı axtarsaydın hər yeri.

Belə qaş, göz, burun, ağız, dodaq yoxdu heç kəsde,
Belə diş, dil, buxaq, boyun, qulaq yoxdu heç kəsde.

Zülfü, alını, zənəxdanı, çiyini, qolu çox gözəl,
Heç bir kəsde görünməmiş belə sine, barmaq, əl...¹

Bundan artıq necə tərif edim mən şahzadəni,
Bel həddini aşsam əgər, oxucum qınar məni.

Yaxsıdır ki, etidalı gözleyim mən burada,
Başqa sözlər, söhbətlər də qoy gəzməsin arada.

¹ Orijinalda Mehrin bədən üzvlərinin hər biri haqqında 10-15 beyt tərif vardır, tərcümədə sərf-nəzər olundu, yəni buraxıldı (tərcüməçi).

MEHR İLƏ MÜŞTƏRİNİN BİRGƏ DƏRS OXUMASI

Ey könül, sən öyrənmisən elmdəki hikməti,
Qaldırmısan yüksəklərə bayraq kimi sənəti.

Elmin özü sirlə dolu sonsuz bir kainatdır,
Diqqət etsək, elmü əməl əsil abi-həyatdır.

Hər kəsin ki bu nemətdən bir azacıq payı var,
O bilir ki, cəhl ağacı heç bir zaman verməz bar.

Belə dedi hikmətlərdən xəbər verən bir fazil:
"Məntiq ilə hikmət öyrən, hər bir gizli sirri bil!"

Mehr şahlıq səmasında Günəş kimi gözəldi,
Bəxtiyarlıq üfünədən tulu edib yüksəldi.

Gündən-günə artdı onun əzəməti, cəlalı,
Qabiliyyət zirvəsinə qalxdı onun kəməli.

Görən kimi onda böyük ləyaqət var, ağıl var,
Hünərməndlik təliminə qərar verdi hökmdar.

Ölkəsində vardı kamil, fəzilətli bir ustad,
Hər bir elmə vəqiflikdə çıxarmışdı böyük ad.

Fərman verdi, çağırılısın saraya o durmadan,
Ona xələt, hədiyyələr verilsin bol, firavan.

Müəllimi gətirərək şaha təzim etdilər,
Şahzadəylə Müştərini ona təqdim etdilər.

O möhtərəm müəllimə, adlı-sanlı ustada,
Tapşırıdılar uşaqları, alışırsın həyata.

Uşaqların təliminə başladı o durmadan,
Açdı bilik qapısını üzlərinə mehriban.

Onlar dərsi öyrənirdi ləyaqətlə hər səhər,
Bilikləri artırmaqdaydı hər gün birə-on qədər.

Fəzilətin xəznəsində idrakları nur saçdı,
Hər birisi bu nur ilə işıqlandı, dil açdı.

Onlar bilik səmasına yüksəldikcə anbaan,
Hər tərəfdən Günəş doğdu, işıqlandı asiman.

Qızğın işin sayəsində ürəkdən qəm silindi,
Sərf-nəhvin qanunları getdikcə çox bilindi.

Sonra idrak gözlərini onlar daha açaraq
Bir-bir bütün elmlərə göstərdilər çox maraqla.

Zəmanədə maarifin hər növündən alıb pay,
Bir-birilə yarışdı hər işdə o iki Ay.

Pəriüzlü Mehr hünər meydanında çapıb at,
Bilik, ədəb, təvazüdə hər görənə qoydu mat.

Nə zaman ki kağız üstə gözəl xətlər səpərdi,
Qələm kimi ağıl onun əllərini öpərdi.

Onun xətti üreklərə güc verərdi hər zaman,
Yaqud onun xətti ilə kəsb edərdi rəngü can.

Yazan dəmdə süls, tovqi, nəsx, rüqə, reyhani,
Şərh edərdi hər birində incə dərin mənanı.

Bədəyeden, fəsahtədən rəvan fikir söylərdi,
Məanidən, bəyandan da yaxşıca baxəbərdi.

Üsul, hikmət aydın idi onun hər bir sözündə,
Həyat, nücum elmləri əks edərdi üzündə.

Hər kəlamı sərrast məntiq əsasında qururdu,
Hədəsləri şərh etməyə min cür bəzək vururdu.

Sərfi-nəhvi, fiqhi, tibbi söyləyəndə ustada
Onun kimi bir tələbə tapılmazdı dünyada.

Musiqi, saz, kaman, inşa aləmində mahirdi,
Ədəbiyyat qismətində istedadlı şairdi.

O, səxavət şahmatında mat edərdi Hatəmi*,
Qəhrəmanlıq nərində də mars edərdi aləmi.

Tarixdən, ya öz dövründən söz açdığı zamanda
Səyridərdi öz atını səvaritək meydanda.

Az müddətdə göstərdi o elə böyük şücaət
Ki, dillərdə dastan oldu şöhrəti binəhayət.

Xudavəndin belə imiş əzəl gündən nəzəri
Ki, Mehri ilə bir məktəbdə dərs oxusun Müştəri.

Hər ikisi təlim aldı bir cərgədə mehriban,
Öyrəndilər hər bir elmi bir ruh kimi iki can.

Bir məclisə işıq verdi nuru ilə iki şam,
Bir atəşlə odlandılar onlar hər gün, hər axşam.

Müştəriyə Mehri daim daha üstün sanırdı,
Onun qəlbi bu atəşdən daha qızgın yanırdı.

Beyni cusa gəlirdisə ürəyinin odundan,
Ancaq dili könül sirtin açmayırdı heç zaman.

Onun ürək badəsinə sevgi meyi dolmuşdu,
Sanki xumar gözlər kimi meydan sərxoş olmuşdu.

Hər dəm onu dəniz kimi qərq edirdi kədəri,
Bu meqamda özündən də xəbərsizdi Müştəri.

O qədər o, Mehriyə yaxın hiss edirdi özünü
Ki, nə iman, nə küfrü ar bağlayırdı gözünü.

Eşq olsun o sevgiyə ki, ürəkden məst olaraq
Yırtıb varlıq pərdəsini fikrə verə təmtəraq.

Hiylə, riyə şişəsini çırpı daşa durmadan,
Xilas edər idrakını hər bir hiylə, riyadan.

Əldə tutsa hər kəs möhkəm səmimiyyət bayrağı,
İpə keçməz, şübhəsiz ki, arzusunun ayağı.

HACİB ÖZ OĞLU BƏHRAMI ŞAHA TƏQDİM EDİR Kİ, MEHRƏ GÖZƏTÇİ OLSUN

Şahın yaxın bir hacibi vardı arsız, bihəya,
Onun paxıl ürəyində gizlənmişdi min riyə.

Qası çatıq, gözü batıq, eybəcərdir surəti,
Zahirindən daha pisdə daxilində xisləti.

Hacibin bir oğlu vardı daha rəzil, hiyləgər,
Adı Behram, Keyvan kimi şüunsüzdü o bifer*.

Dövrən kimi vəfasızdı, fələk kimi qəddardı,
Fitnəkar və böhtançıydı, vəhşi kimi xunxardı.

Divlər kimi insan eti yeməyə o hərisdi,
Bəd nəzərdi, ürəklərə ağrı salan xəbisdi.

Mərez kimi cansıxıcı, nəbz kimi aldadan,
Ya da canı təhlükəyə salan mənfur sərətan.

İlan kimi zərərliydi, əqrəb kimi kinəvər,
Donuz kimi alçaq idi, tülkü kimi hiyləgər.

Hacib onu Şapur şaha təqdim edib, əydi baş,
Öpdü xətti, dizə çökdü, göz oynatdı, atdı qaş.

Min bir hiylə işlədərək yağlı-yağlı dil açdı,
Hər pərdədə minbir həva çalib qəsdə yol açdı.

Dedi: “– Şahım, icazə ver, qaldırım bir pərdəni,
Gecə-gündüz xeyirxahın, sadıq qulun bil məni.

Ayağına üz sürtmüşəm, baş qoymuşam yolunda,
Bir gözətçi kəsilmişəm daim sağ və solunda.

Sənin lütfün hər bir zaman mənə vermiş təzə can,
Pay almışam bu həşmətli, göy cəlalı qapından.

İcazə ver ki, Bəhram da mədrəsəyə qoyulsun,
Şahzadənin qulluğunda ona sadıq qul olsun.

Bir addım da ayrılmadan olsun onunla həmdəm
Ki, sıxmasın şahzadənin ürəyini kədər, qəm”.

Şah görünə bu təklifi öz rəyinə müvafiq,
Günəşzülü Mehre bildi Əhriməni o layiq.

Lakin Şapur xəbərsizdi oyunundan fələyin,
Bilməyirdi nə fitnələr törədəcək bu ləin.

Dedi: “– Yaxşı, qoy bu gündən oğlun Bəhram hər zaman,
Olsun Mehrin hər işində ona məhrəm, pasiban”.

Hacib şahdan bu fərmanı eşidəndə oldu şad,
Qaşlarından düyün qaçdı, nəfəs aldı şən, azad.

Bundan sonra, Bəhram oldu Mehre sabit pasiban,
Bütün günü bir an belə ayrılmadı yanından.

Hansı güldür ki, olmasın tikan onun həmdəmi,
Nə möhrədir ki, olmasın ilan onun məhrəmi?

Zəmanənin ifritəsi süd verməz bir çocuğa,
Ta ki, onun al-qanını tökməyincə tuluğa.

Bu süfrədən yeye bilməz kimsə halal duz-çörək,
Onun incə dişlərini sındırmasın bu fələk.

Xoşdur əgər yar əlindən badə alıb gülesən,
Ancaq hicran əzabı da ardınca var, biləsən!

BƏDRİN MÜŞTƏRİYƏ TAPŞIRILMASI

Vəzirin bir dostu vardı, hər bir işdə həyəndi,
Onun təmiz sədaqəti səhər kimi oyandı.

Bədr adlı bir oğlu vardı on dörd günlük Ay kimi,
Ona görə, Bədr olmuşdu adı, özü səmimi.

Himməti çox böyük idi, yaşı kiçik olsa da,
Belə zirək və şüurlu az tapılar dünyada.

Tərbiyəsi çox gözəldi, təvazökar, üzü şən,
Bütün gözəl xasiyyətlə olmuş idi müzəyyən.

O da oldu Müştərinin gecə-gündüz sirdaşı,
Mədrəsədə dərs zamanı oturdular yanaşı.

Günəşzülü Mehr ilə də çox yaxındı Müştəri,
Bir atəşlə qızışdı bu dostların qəlbləri.

Qələm kimi süzülürdü başlarından min istək,
Ürəkləri hikmət ilə dolu idi dəftərtək.

Qədəmləri bir nöqtədə pərkar kimi sərgərdan,
Tumar kimi qıvrılırdı onlar qəmdən, hicrandan.

Dəvat kimi ləblərini qaraldardı hirs, qəzəb,
Sevda ilə beyinləri olmuş idi mürəkkəb.

Mədəsədə birgə təlim alırdılar o güllər,
Bir gülşəndə uçurdular bir xoş səslə bülbüllər.

Otururdu o Mehr ilə iki gültək üzbeüz,
Dikilirdi məhəbbətlə bir-birinə iki göz.

İşarəylə danışırdu iki təmiz yar-yoldaş,
Etmirdilər qəlb sirtini xəyanətkar gözə faş.

BƏHRAMIN HIYLƏ QURMASI

Hacıboğlu hiddətləndi bu dostluğu bilərək,
Ürəyində coşdu kini, qəlbi yandı kürətək.

Bu dostluqdan yara dəydi ürəyinə, müxtəsər –
Öz-özünə çox düşündü, qurdu min cür hiylələr.

Dedi, gerek mən bu işdə ayıq olam, şübhəsiz,
Elə pozam bu dostluğu ki, qalmasın ondan iz.

Mən onların işlərini elə rəngə salaram
Ki, eşidən heyrət etsin, mən də alım intiqam.

Müştərini məhv eyləyər quracağım bir tədbir,
Lakin məni çəkindirir hörmətilə baş vəzir.

Yox, yox, gerek mən çox incə hiylə quram, ələlbət,
Bu oyunda işlədəm çox gizli, böyük məharət.

Müəllimin qəlbi sadə, ayna kimi saf, təmiz,
Ələ alıb inandıraram sözlərimə, şübhəsiz.

Baş tutarsa bu yol ilə mənim hiyləm, kələyim,
Həsəl olar, nəhayətdə, arzum, qəsdim, diləyim.

Müəllimə bağışlaram töhfə kimi simü zər,
Olar onun köməyilə istədiyim müyəssər.

Əgər ona bəyəndirsəm öz fikrimi, nəhayət,
Mən Günəşdən bac alaram, güllər mənə səadət.

Xülasə, o, ehtiramla müəllimə yanaşdı,
Xəlvət yerdə yavaş-yavaş ona gizli sirt açdı.

Dedi: “– Sənin xidmətində Ay halqalı qulamdır,
Ruhun işıq mənbəyidir, qəlbin səssiz kələmdir.

Sənin rəyin ölüyə də “yaşa” desə, o yaşar,
Tuti sənin rəyin ilə insan kimi danışar.

Sənin təbin küdürətdən təmizdir bir aynatek,
Bu aynaya hər kəs baxsa, öz eybini görəcək.

Cənabına çox aydıdır mənim sonsuz hörmətim,
Bir üzlüyəm, sözlərimdə yoxdur özgə niyyətim.

Nöqsanı sən ləğv edərsən, sənsiz heç bir iş aşmaz,
Səndən gizli bir iş tutmaq şagirdlərə yaraşmaz”.

Ürəyi saf müəllim də cusa gəlib bu sözdən,
Dedi: “– Fikrə düyün vurma, açıq söylə sözü sən.

Nə hadisə baş vermişdir, çəkinmə de, qorxmadan,
Ta ki, qalxsin ortalıqdan hər çətinlik, hər nöqsan.

Əgər təmiz ürəklisən, aç sirtini, söylə bir,
Qoy qalmasın ürəyində səni əzən gizli sirt”.

Daşürəkli Bəhram dərhal incə kələk quraraq
Sözlərinə bezək vurdu yaratmaqçın çox marağ.

Dedi: “– Yalan desəm, mənə qənim olsun Kirdigar,
Gizlətmədən deyəcəyəm sənə bir-bir, nə ki var.

Bilirsən ki, Şapur şahın birçə oğlu Mehirdir,
Ancaq onun varlığıyla nəfəs alıb, fəxr edir.

Ancaq onun cəmalında görür cümlə cahanı,
Onsuz olmaz nə qərarı, nə şöhrəti, nə şanı.

İndi Mehri cəlb etmiş vəzir oğlu Müştəri,
İstəyir ki, gecə-gündüz onda olsun nəzəri.

Hey əlleşir, hər məqamda ona etsin nəzarət,
Bilməyir ki, beləliklə, törədəcek fəlakət.

Asanlıqla əl çəkməyir, hey üzlülük göstərir,
Etmək istər daim onu öz əlində dəstəgir.

Belə getsə, Mehr yəqin dərindən geri qalacaq,
Nəhayətdə, Mehrin dərsi nəticəsiz olacaq.

Bunu indi hamı bilir, pıçıldadır hər gören,
İstəmirəm, bu səbəbdən sən xəcalət çəkəsən.

Mehrin başı qarışacaq boş işlərə, ol agah,
Bir gün əgər bu işlərdən xəbər tutsa padişah.

Sənə böyük cəza verər, məhv olaram onda mən,
Sonra gərək baş götürüb qaçam bütün ölkədən.

Əhvalatı şahdan gizli tutmaq deyil məsləhət,
Xəlvətçə tez öz fikrini şahə çatdır, ələlbət.

Müştərini tənbel kimi qələmə ver birtəhər,
Bil şahzadə geri qalsa, sənə cəza verilər.

Gəl bu sözü qoz içitək çıxart indi qabıqdan,
Ta ki, sabah çəkməyəsen bu əməldə sən ziyan.

Ağıllılar isti ikən döyərlər, bil, demiri,
Huşyar olan vəqt itirməz icrada bir tēdbiri.

Şapur sənə bir alimtek inanmış bir xəzinə,
Məsələni açıq de, şah qiymət versin səyinə”.

Müəllimin üreyinə təsir etdi bu sözlər,
Müştəriyə qarşı onu dəyişdirdi bu xəbər.

Bu hiyləyə aldandı o, qəlbi təmiz müəllim,
Düşündü ki, sussam, sonra Şapur olar düşmənim.

Hiddətindən, qəzəbindən sir-sifəti saraldı,
Xəyalının üstüsündən qəlbi, beyni qaraldı.

Dedi qurnaz Bəhrama: “Get, arxayın ol büsbütün,
Şaha bunu çatdıraram, yəqin bil ki, haman gün.

Nəçin oğlu geri qalar dərindən, qoy bilsin şah,
Qoy görməsin sabahki gün müəllimdə bir günah”.

MÜƏLLİMİN ŞAHI XƏBƏRDAR ETMƏSİ

Axşam Günün aynasını aldı ələ asıman,
Saldı gecə zülmətinin qutusuna durmadan.

Qaş qaraldı, müəllimsə tez saraya yollandı,
Hüzurunda Şapur şahın çox ədəblə dayandı.

Öpüb yeri tez başladı, əvvəl, şahı duaya,
Ondan sonra, şüru etdi sonsuz mədhü sənaya.

Dedi: “- Şahın taleyinə nəşib olsun səadət,
Tacü taxtı möhkəm olsun, yaşasın şən, səlamət.

Təxirsiz bir məsələ var, etməliyik onu həll,
Şah icazə versə, əgər, söyləyəm müfəssəl.

Xəlvət olsa meclis əgər, söhbət daha xoş olar,
Daha geniş şərh edəyəm məsələni aşikar”.

Bu sözləri eşidəndə maraqlandı padişah,
Əmr eylədi, hamı getsin, xəlvət olsun barigah.

O sadədil müəllimə dedi: “– Buyur, sirri aç,
Gizli qalan xəstəliyə, çünki olmaz bir əlac”.

Həvəsləndi müəllim bu iltifatdan, açdı dil,
Tuti kimə təkrar edib eyni sözü dedi: “– Bil,

Padişahın kərəmindən pay almışam hər zaman,
Ola bilməz, xidmətində olum xəcil, pərişan.

Bircə zərrə səhvim olsa, qoy adlanım günahkar,
Xain bilib, qoy qətlimə fərman versin hökmdar.

Böyük şaha bu aydıdır, işdə yoxsa ciddü cəhd,
Gözlərə nur dolmaz əsla, işıqlanmaz fəzilət.

Ancaq səyü ehtimamla gülər elmin gəlini,
Bilik layiq olanların tutar möhkəm əlini.

Çalışmayan ən sadə bir məsələni anlamaz,
Bilik əmək tələb edir, tənbel bilikli olmaz.

Müştəridə mən görmürəm dərsə həvəs, ciddiyyət,
Onda yoxdur bilik üçün ən azacıq ləyaqət.

Vəqtlərini boş keçirir, işi ləhvü ləəbdir,
Dərslərini hazırlamır, özü də biədəbdir.

Yoxdur onda nə oxumaq, nə də yazmaq həvəsi,
Fəzilətdən yoxdur onun bir azacıq bəhrəsi.

Mədrəsədə işi ancaq Mehərə mane olmaqdır,
Mehri qoymur, dərslərini təkrar edər, maymaqdır.

Şahzadəni özü kimi tənbelliyə sövq edir,
Buna görə dərslərimiz günü-gündən pis gedir.

Mehrə baxsan, o, maşallah, çox sahibi-kəməldir,
Müştərilə yaxınlığı ona böyük zəvaldır.

Şah icazə versə əgər, ayıraram onları
Ki, dəyişsin Mehrin, bəlkə, təlim üçün kirdarı.

Bundan sonra, onlar gerek bir otaqda qalmasın,
Ta ki, heç vaqt aralıqda fitnə-fəsad olmasın”.

Bu sözləri eşidəndə şahın artdı qəzəbi,
İstədi ki, parçalasın dərhal o biədəbi.

Şah ki, könül aləmindən xəbərsizdi, nadandı,
Belə yalan səfsətəyə asanlıqla inandı.

O sadədil müəllim də gələcəkdən qorxaraq
Bilə-bilə uydurmuşdu yalan sözlər, işə bax!

Hirsləndirib şahı getdi, Şapur şahsa qaldı tək,
Hiddətindən göz yummadı bütün gecə sübhədək.

Çox düşündü necə ölçü götürsün o bu işə,
Müəllimin sözü onu salmış idi təşvişə.

Fikr etdikcə artdı onun bədənində hərarət,
Qərar verdi Mehr ayrılсын, Müştəridən, nəhayət.

ŞAPURUN MEHRİ MÜŞTƏRİDƏN AYIRMASI

Yalan, hiylə küləyinin əsməsilə nəgəhan
Mehrin teşti damdan düşüb oldu yer ilə yeksan.

O küləkdən uçub getdi tabağın örtüyü, ah,
Hamı gördü nə olmuşsa, qəzəblənmiş padişah.

Vəziyyəti belə görüb saraydakı əyanlar,
Bilmədilər nə etsinlər qəlblərində intizar.

Əmirlərdən bəziləri cəsarətlə gedərək
Şahın taxtın öpüb bir-bir ona təzim edərək,

Gördülər şah yaralanmış pələng kimi hirslidir,
Qorxusundan ona bir söz deyəmmədi bir əmir.

Hamısını rədd eyləyib tək qalınca hökmran,
Əmr eylədi, vəzir gəlsin hüzuruna durmadan.

Əvvəl, Çindən söz salaraq verdi bir neçə sual,
Sonra sözü dəyişərək soruşdu o hal-əhval.

Dedi, sonra yavaş-yavaş ürəyindən keçəni,
Dedi, bezi hadisələr narahat edir məni.

Mehr gerek indən belə çıxmasın öz bürcündən,
Hər gövhərin öz xəznəsi olmalıdır müəyyən.

İstəmirəm, başqalarla bir cərgədə dərs alsın,
Ona mane olsunlar, o, dərindən geri qalsın.

Müəllimə əmr verdim, bundan sonra, o gerek,
Gəlib, Mehre otağında dərslərini desin tək.

Bilirsən ki, Müştəriyə çox hörmətim var mənim,
Ona da qoy dərs versin bir bəyəndiyin müəllim.

Vəzir şahın sözlərinə kədərlə qulaq asdı,
Onun könül aynasını qəm bürüdü, toz basdı.

Padişahın qorxusundan buza döndü nəfəsi,
Sanki iti bir şəmşirle kəsildi can pərdəsi.

Söyüd kimi ayaqları titrədi həyəcandan,
Qorxa-qorxa dedi, xoşdur şahın verdiyi fərman.

Oradan baş alıb çıxdı vəzir xeyli pərişan,
Cansız bədən kimi çatdı evə, qəlbində tufan.

Ürəyi hey döyünürdü həyəcandan, kədərdən,
Sarsılmışdı eşitdiyi belə acı xəbərdən.

Müştərini xəlvətə o çağırdı öz yanına,
Eşitdiyi əhvalatı danışdı yana-yana.

Soruşdu: “– De, nə olmuşdur, nə baş vermiş təlimdə,
Söylə, nə pis iş görmüşsən, təqsir vardır, de, kimdə?”

Ki, şah belə esəbidir, gözlərindən damır qan,
Onu belə qəzəblənən görməmişdim heç zaman”.

Müştəri də eşitdi bu macəranı atadan,
Sanki pərvin ulduzların səpələdi fərqedən”.

Ağlar səslə atasına dedi: “– Mehriban ata!
Baş verəmi bu ədəbli fərzəndindən bir xəta?”

Ata bildi balasının təmiz, aydın qəlbi var,
Yalan deməz, deyildir o heç bir işdə günahkar.

Dedi: “– Sənə inanıram dediklərin gerçəkdir,
Lakin qəza təqdirinə razı olmaq gərəkdir.

Öz lövhündə nə yazmışsa, qəza olacaq haman,
Çalışmaqla mümkün olmaz ondan qaçmaq heç zaman”.

Sabahı gün şah, Mehr üçün düzəltirdi bir otaq,
Sarayın bir guşəsində içində hər tēmteraq.

Müəllimi çağırtdırıb, bu otağı göstərdi,
Müəllimlə Mehre burda xüsusi bir yer verdi.

Dedi: “– Sən ey zəmanənin iftixarı müəllim,
Bu otaqda ancaq təkçə Mehre özün ver təlim!”

MÜŞTƏRİNİN MEHRDƏN AYRILIQ HALI

Şapur Mehri ayırdıqda Müştəridən nagehan,
Müştərinin ürəyindən qopdu nalə, ah, fəğan.

Mehri bir də görmədikdə ürəyini qəm aldı,
Gözlərində gündüz belə gecə kimi qaraldı.

Fələk kimi hicr əlindən olmuş idi sərgərdan,
Ətəyini isladırdı göz yaşları anbaan.

Odlu ahı yüksəlirdi asimana dalbadal,
Balığı da göz yaşları qərq edərdi ehtimal.

Qönçə kimi dodaqları bağlı, qəlbi qan idi,
Darıxmaqdan pətək kimi sinəsi şan-şan idi.

Qızılgültək qızararaq od tutmuşdu bütün can,
Yasəmənin yarpağıtek titrəyirdi durmadan.

Dözməyərək lalə kimi ürəyini dağlardı,
Gah başına torpaq səpib, için-için ağlardı.

Öz ahından başqa yoxdu onun yaxın həmdəmi,
Nə də qanlı göz yaşından başqa könül məhrəmi.

Mehri yada saldıqca o odlanırdı ürəyi,
Bu ağrıdan, bu əzabdan qovuşurdu küreyi.

Ağlı tamam kütləşmişdi, dərk etmirdi dərşini,
Sürətisə göstərirdi cansız divar əksini.

Bir ney kimi inləyirdi öz içində Müştəri,
Meytek gizli bir atəşdən əriyirdi cigəri.

Baş yastığa qoymayırdı gecələri sübhəcən,
Qıvrılırdı qəlb yandıran ayrılığın əlindən.

Qəmdən başqa yediyi şey süfrəsində yox idi,
Əvəzində, hicran qəmi, könül dərdi çox idi.

Özünü də unutmuşdu, qorxu yoxdu canında,
Mənasızdı gördükləri hər şey onun yanında.

Bulud kimi tutulmuşdu, açılmırdı o, bir an,
Göz yaşları közə döndü yanar könül odundan.

Söyüd kimi titrəyirdi dərd küləyi əsəndə,
Gün keçdikcə bir zəiflik hiss olurdu bədəndə.

Qalmamışdı ürəyində şad günlərdən bir əsər,
Sədaqətli dostu üçün boğurdu onu kədər.

Könlü kimi bir dar yerdə oturmuşdu tək-tənha,
Qarşısında dost xəyalı görünürdü daima.

Nə görüşmək mümkün idi, nə də peyman, sifariş,
Müştəriyə görünürdü bu qəm dolu, məhal iş.

Gecə yarı kirpiyinin iynəsilə Müştəri,
Yaratdığı rəsmlərlə dolurdu can dəftəri.

ATASININ MÜŞTƏRİYƏ NƏSİHƏT VERMƏSİ

Müştərinə Hilal kimi görüb, Bədri dərd aldı,
Zəifləyən bədəninə baxıb xəyalda daldı.

Simasından oxudu o, fikri nədir, dərdi nə,
Halın bilib, bir dost kimi şerik oldu dərdinə.

Bildi Mehrin ayrılığı salıb onu bu hala, -
Neçin dönmüş Ay cəmalı belə solğun Hilala?

Yaxınlaşıb nəvazişlə Müştəriyə açdı dil,
Dedi: “– Ağlın yollarını itirmək heç düz deyil.

Heç özündən xəbərin var, gör nə hala qalmısan,
Gör özünü boş xəyalla necə dərdə salmısan?

Başındakı həva səni salıb qatı zülmata,
Qəm küləyi həyatının külünü verər bada.

Kədər olmuş indi senin varlığının hakimi,
Söndürəcək o qəlbinin atəşini şam kimi.

Belə yersiz xəyallarla od vurursan özünə,
Özünə gəl, diqqətilə qulaq as dost sözünə.

Başdan çıxart bu amansız xəyalları, amandır,
Şahın kini, qəzəbi, bil, cəhənnəmdən yamandır.

Ehtiyat et fitnə-fəsad törədən pis dillərdən,
Macəranı xalq içində söz-söhbətə salma sən!

Öz həddini yaxşı tanı, qədəm kənara atma,
Ayağını kilimindən dışarıya çıxartma.

Sərçə kimi uçmağı sən bacarırsan, bir düşün,
Qırğı kimi uçmaq keçir xəyalından nə üçün?

Qarıncatək gücün yoxsa, bu mətləbi yaxşı qan,
Süleymanın dərğahına çatmaq olarmı asan?”

Çibin məgər ünqa kimi açə bilərmi qanat?
Əl çatmayan bir zirvəyə qalxmaq olarmı, heyhat!

Gecə quşu bacarmı, qonaq olsun Günəşə,
Bu ümidlə vurarmı heç özün yanar atəşə?

O, Günəşdir, sən Müştəri, məqamını yaxşı bil,
Müştərilə Mehr aləmi, şübhəsiz ki, bir deyil.

Əgər ona yaxın dursan, yandırar hərərəti,
Görürsən ki, tutmur Mehrin Müştərilə vəhdəti.

Cövza kimi öz işinlə belə kəmərlə bağlasan,
Deməli, öz vəbalını arzularsan bigüman”.

Bədr belə sözlərilə Müştəriyə üz vurdu,
Sanki onun yarasına yandırıcı duz vurdu.

Odlu sözlər Müştərinin ürəyini dağladı,
Sonra dostu Bədrə baxıb hönkür-hönkür ağladı.

Dedi: “– Dərman verməyirsən, barı, yara vurma sən,
Bal vermirsən, barı, sancma, özünü də yorma sən.

Qılınc kimi iti dillə tökmə mənim qanımı,
Yoxsa almaq istəyirsən Əzrailtək canımı?!

Məni burax öz halıma, qoy qalım bu kədərlə,
Acı dillə, əziz dostum, məni gəl az zəhərlə.

Məni yaman dərdə salıb, zəiflədib bu hicran,
Qurtarmaram bu bəladan, olsa da məndə yüz can.

Qoy daha da artsın mənim dərdim, qəmim, kədərim,
Öz həddimdən qoy olmasın bir addım da xəbərim.

O mətəə belə ki mən canla oldum xəridar,
Mən layiqəm buna ancaq, burda yəqin hikmət var.

Bu sevdada mayam birçə öz başımdır, bunu bil,
Mən durmuşam ən dəhşətli hadisəyə müqabil.

Əzəl gündən Allah özü hikmətilə, ələlbət,
Belə yüksək məhəbbəti etmişdir mənə qismət.

Məni görmüş belə ali sevgilərə o layiq
Məni bilmiş bu mətəm xidmətinə müvafiq.

Məsləhətim bu oldu ki, can verib alım qəmi,
Belə yüksək məhəbbətin könlüm oldu məhrəmi.

Ona görə mənim canım çox yüksəksə qiymətdə,
Onun qəmi yüz candan da dəyərlidir, əlbəttə.

Mən canımı bada verdim o zaman bu sevdada,
Ayağıma vurdum sövdə zəncirini dünyada.

Bu sevdadan çəkəndirmə öz dostunu, a qəmzar!
Kim bu dərdi azaltmağa çalışarsa, qəm artar”.

Bədrin belə töhmətindən yumşalmadı Müştəri,
Daha da çox artdı onun həyəcanı, kədəri.

MÜŞTƏRİNİN ATASININ VƏFATI

Belə dedi o söz bilən, ağıllı, fəzilə ustad
Ki, zamanın tarixinə vaxif idi adbaad.

Şapur şahın o qəzəbi, verdiyi qəti fərman
Qəlbi təmiz baş vəziri sarsıtmışdı çox yaman.

Xəstələnib xiffətindən bəstərdə bir ay yatdı,
Bir gün axşam Günəş kimi qürub edib də batdı.

Səhər gecə zülmətinin paltarını yırtarkən
Günəş çıxıb fələkləri nura qərş edən zaman.

Böyüklerin adətincə aparıb dəfn etdilər,
O dirilik suyun yerə tapşıraraq getdilər.

Bu matəmdən on gün keçən demdə bütün əyanlar,
Şapur şahın hüzurunda əmrə hazır durdular.

Dedilər: “– Ey şövkətli şah, aqıl vəzir, nəhayət,
Ömrü boyu sədaqətlə etmişdir sənə xidmət,

Ondan qalıb çox ağıllı, kəmallı tək bir övlad,
Fərasətdə, bacarıqda çıxarmışdır böyük ad.

Məşhur Asəf dənizindən tapılmış bir incidir,
Sədaqətdə, şücaətdə tay-tuşda birincidir.

Başda huşu nə qədər var, olacaq sənə qulam,
Onun layiq olmasına biz veririk iltizam.

Onun vardır nəcabəti, əslə təmiz, qəlbi saf,
Öz zatitək olmasına hamı edir etiraf.

Atasının zəkəsindən bir pay vardır canında,
Hörməti var əxlaqlə əyanların yanında”.

Şahın keçmiş kini bu dəm cuşa gəlib, açdı dil,
Dedi: “– Bu iş çox çətindir, təklif əslən düz deyil.

Belə yüksək vəzifəyə gərəkdir dərin zəka,
Yaxşı və pis işlərə də olmalıdır aşına.

Hələ o, çox təcrübəsiz, xudbin, məğrur uşaqdır,
Vəzir olmaq məqamından hələ çox-çox uzaqdır.

Yaxşı demiş bu sözləri ayıq, fəzilə adamlar
Ki, hər işin öz adamı, hər kəsin öz işi var.

Ancaq mənə məlum olmuş onun pis əməlləri,
Eyş-işrətə meyl eyləyir həddən artıq Müştəri”.

Biləndə ki, şah qoymayıb belə təklifə məhəl,
Əyanlar da susaraq bu xahişdən çəkdilər əl.

Əyanlardan bir fəzilət sahibi, bir xeyirxah
Şəxsi seçib vəzirliyi ona verdi padişah.

Eşidəndə əyanlardan belə acı xəbəri,
Necə deyim, bu kədərdən məhzun oldu Müştəri.

Ata torpaq altındadır, dostu əldən gedibdir,
Düşməni ecəb hiylə qurub, onu bədbəxt edibdir.

Dostu Mehrin hicranında gecələr qəm sirdaşı,
Ətəyinə ulduzlartək tökər inci göz yaş.

Gecələrdə ürəyini yandırardı şam kimi,
Gündüzləri heyran-heyran gəzirdi sərsəm kimi.

Öz dostunun xəyalilə yaşayardı gecələr,
Yadına heç düşməz idi yoldaşlardan bir nəfər.

Beynində bir fikir vardı, canında bir hərəkət,
Mehrin fikri qoymaz idi, yatsın bir gün də rahat.

Ancaq bunu bilmirdi ki, istəyi boş xəyaldır,
Gecə göydə Günəş görmək kimi əmri-məhaldır.

MEHRİN MÜŞTƏRİ FƏRAQINDA HALI

O yandan Mehr Müştəridən ayrı əldən gedirdi,
Nilufərtək göz yaşına özünü qərq edirdi.

Gah zülfütək qıvrıaraq hey olurdu pərişan,
Gah gözləri ağlamaqdan axıdırdı qızıl qan.

Gah da gülün yarpağına çiləyirdi jalələr,
Gah da onun nərgizindən su içərdi lalələr.

Bəzən onun naləsindən səs dolurdu ələmə,
Gah Günəşi, Ayı belə batırırdı ələmə.

Ara-sıra gülüstana solmuş sünbül səriridi,
Gah da gülün yarpağına odlu şəbnəm səpiridi.

Gah badamı gövhərilə başı bağlı saxlardı,
Gah hiddətlə püstəsinə gülüş yolun bağlardı.*

Öz cilah zülfü kimi əhvalı qarışıqdı,
Qara tüstü arxasından görünən bir işiqdi.

Dost sevgisi varlığının çiçeyini yolmuşdu,
Arzusu da öz boynuna çəkilməz yük olmuşdu.

Gözlərinə parlaq gündüz gecə kimi zülmətdi,
Həmnişini qəm, kədərdi, şadlıqsa ona yaddı.

Ürəyi də kəməritək düşmüşdü bir kəməndə,
Məhrəm bir dost axtarırdı, Müştərini görəndə –

Ona salam verib, Mehrin əhvalını bildirsin,
Lakin yoxdu belə məhrəm ki, Mehr ona sirr versin.

O qorxurdu Bəhram bilə, dolaşdıra işləri,
Bir az da çox dərdə düşə əziz dostu Müştəri.

Nə mümkündürü qəlb odunu gizlədərək odlanmaq,
Nə də mümkün olmurdu bu sevgini, eşqi danmaq.

Xoş o yarın halına ki olanda yara aşiq,
Bu sevgiyə, sədaqətə yarı ola müvafiq.

Sevgi əgər xali olsa riyadan, pis niyyətdən,
Çox ecaib kəramətlər baş verər məhəbbətdən.

Aşiq əgər yüksəlsə eşqində ülvyyətdə,
Kəşf eyləyər min əsrarı, çatar əsil niyyətdə.

Bu halətdə onda elə kəramətlər görünər,
Həqiqətə yol taparaq asımanı fəth edər.

Sevilənlə sevən bu dem birləşər bir nöqtədə,
Qovuşarlar o zamanda əl çatmayan vəhdətə.

Belə ali bir dövlətə çatan zaman hər aşiq,
Haqq qapısının açılıb olar qüdsi məqama layiq.

Həqiqətin cazibəsi denizindən bir damla
Özü mütləq dəniz olar, möhkəm, mətin inamla.

Xudavənda, sənin qulun Əssara bir nəzər sal!
Öz lütfündən məhrum etmə onu qadir zülcəlal!

Saf məhəbbət meyindən ver ona dolu bir bade,
Ürəyini fərəhləndir, çatdır onu muradə.

MÜŞTƏRİNİN ÖZ İŞİNDƏ TƏDBİRİ

Belə dedi tarixləri yaxşı bilən Süxənvər,
Keçmiş bütün əhvalatı yaxşı bilirdi əzbər.

Müştəri ki ayrı qaldı can qardaşı Mehrdən,
Sanki ruhu uçub getmiş, boş qalmış quru bədən.

Mehrin hüsnü cəmalının xəyalı ilə, düzü,
Ahü vayla keçirdi hey onun gecə-gündüzü.

Ayrılıqdan tük kimidi onun zəif bədəni,
Kim görsəydi nifrətlərdi onu belə edəni.

Göz yaşları etəyini isladardı anbaan,
Nələsi də yüksələrək keçirdi asimandan.

O, bir tükün kölgəsində otursa idi əgər,
Gün işığı onun üstə düşməzdi zərrə qədər.

Müştərinin əhvalından Bədr xəbər tutunca,
Sanki bir od gəzdi onun bütün canı boyunca.

Görən zaman onun belə əhvalını pərişan,
Elə bil ki, cigərinə bir ox dəydi nagehan.

Yaxınlaşıb mehribanca sordu: “– Qəmin, dərdin nə?
Açıq söylə, mən nə edim, çarə nədir dərdinə?!”

Ürəyim, bax, dərd əlindən necə parə-parədir,
Bilməyirəm, hankı dərman buna əsil çarədir?

Əgər sənin fikrin-zikrin də, Mehr ilə vüsaldır,
Əmin ol ki, bu xam xəyal, müşkül, əmri-məhaldır.

Xəyalımda bir nəqşə var, düşünürəm durmadan,
Razı olsan, bu nəqşəni eyləyərik imtahan.

Qələm alıb, xidmətində duraram bir katiblək,
Kəmərimi bərk bağlamam dost yolunda qəbrədək.

Mən başımı qurban verərəm yolunda, bil bunu sən,
Bu düyünü açmaq üçün görək bir iş görə mən.

Mənə töhmət vursalar da, qədəm geri qoymaram,
Nə əmr etsən, çalışaram yerinə yetsin məram.

Əhdə vəfa eyləməsəm, mərd deyiləm, deməli,
Mərd adamın bir olmalı sözü ilə əməli.

Düşünürəm kama çatmaq üçün elə bir tədbir,
Müəmmalı sözlər yazım, olunmasın o təfsir.

Tənə, töhmət qılıncıyla doğrasalar da məni,
Bu qılıncın zərbəsinə hədəf etməyəm səni.

Sabitqədəm olub daim, ollam sözümdə möhkəm,
Çalışaram ürəyini sıxmasın bu qüssə, qəm.

Bir guşeyə çekilərək məktub yazaq bərabər,
Sənin məğbun əhvalından Mehre çatdıraq xəbər.

Elə xətlə yazaram ki, uyğun olsun mənaya,
Mehre çatan kimi, o tez məsələni anlaya.

Yazdıqlarım, şübhəsiz ki, məlhəm qoyar dərdinə,
Nəzərində layıq olar razılığa, təhsinə.

Bilirəm ki, görməsən də şəxsən Mehrin özünü
Təselliçin eşidərsən barı ürək sözünü”.

Öpüb Bedrin əllərini, Müştəri çox şad oldu,
Bu tədbirdən ürəyinə qeribə fərəh doldu.

Rəqs edərək dedi: “– Dostum, bu tədbirin gözəldir,
Sənin bu xoş təklifin, bil, əhvalımı düzəldir.

Dediyinə əməl eylə, qələm götür, namə yaz,
Hər kəlməni yaxşı düşün, sözlər olsun dilnevaz”.

Bədr qalxıb ayağa, tez bağladı kəmərinə,
Xoş xəyalla gözlədi bu gecənin səhərini.

Çox düşündü, bu naməni Mehre sabah versin kim,
Qət etdi ki, xətər olmaz, əgər versə müəllim.

Bunun üçün ona gerek verilsin bol simü zər,
Belə olsa, mümkündür ki, bu iş ola müyəssər.

Qızıl ki var, Günəş kimi üreklərə nur saçar,
Bütün bağlı qapıları açsa, şəksiz, zər açar.

O, Cəmşidin camı kimi səfalıdır, rəxşandır,
Al yanaqlı sevgilidir, hər kəsə xoş canandır.

O, tikansız gülə bənzər, yoxdur onun zəvalı,
Hər görənə heyran edər, Aytək hüsnü cəmalı.

O hər kəsin əzizidir, adlı-sanlı yarıdır,
Çətinliyə düşənlərin qızıl həvadandır.

Çox zərbələr görüb, odda ərimişsə bir zaman,
Siyavuştek oddan keçib olmuş güclü qəhrəman.

Gah bəzəmiş gözəllərin sinəsini, əlini,
Daha gözəl eyləmişdir gül bədənli gelini.

Gah cananın qulağında məkan tapmış özünə,
Mələk kimi görünmüşdür hər baxanın gözüne.

Ad çıxarmış xalq içində o, misali-zali-zər,
Gah zindana salınsa da, adı dillərdə əzbər.

Onu hər kəs sevir, hamı ona edir pərəstiş,
Əldən-ələ gəzən zaman düzəlir hər çətin iş.

Xoşa gələn simasile, rəngilə bu nəzənin
Bütün aləm qarşısında sevimlidir bu gəlin.

Dünya əhli hər işini bu gövhərlə düzəldir,
Ona görə xalq içində nöqsansız bir gözəldir.

Deyirlər ki, Məğribdədir onun əsil mədəni,
Lakin cibdə, sandıqdadır onun gizli vətəni.

Günəş kimi görünüşü, Ay kimi cəmalı var,
Onun dövrən etməsilə cuşa gəlir hər bazar.

O, perişan üreklərə şadlıq, fərəh bəxş edər,
Onun şirin vüsəliblə candan acı qəm gedər.

BƏDRİN MÜƏLLİMİN YANINA GEDİB ONDAN KÖMƏK İSTƏMƏSİ

Günəş qərbə rəvan olub bəstərində yatanda,
Axşamüstü çökən qatı qaranlığa batanda.

Mərdlik ilə iş başlayan Bədr durdu ayağa,
Gizli getdi müəllimin yaşadığı otağa.

Bədrin belə nagehani gəlişindən müəllim,
Hörmət edib, eyləşdirdi, danışdırdı çox həlim.

Dedi: “– Əziz balam, sənin gəlişindən şadam mən
Nəçin mənim görüşümə ara-sıra gəlmirsən?”

Bədr dedi: “– Tale bizi məhrum etmiş imkandan,
Belə görüş səadətini bizdən almış hökmran”.

Sonra açıb dəsmalını, zər göstərdi ustada,
Heyran qaldı ustad belə gözlənməz mükafata.

Gözlərinə nur çilədi, sanki qızıl töhfəsi,
Güldü, Güntək işıqlandı onun tutqun çöhrəsi.

Bədrə dedi: “– Ey idraklı balam, bu nə zəhmətdir,
Arzun nədir, aç, de mənə qəlbində nə niyyətdir?”

Bundan sonra, hər gecə gəl, edək səmimi söhbət,
Otağıma gəlməkdən sən çəkme bir an xəcalət.

Müştərini qoymadı şah, Mehr ilə tutsun ülfət,
Sənə bunun dəxli yoxdur, olmaz sənə məlamət”.

Üzr isteyib, Bədr durdu, öpdü onun əlini,
Zənn etdi ki, yaxşı qurdu söhbətin təməlini.

Təşəkkür və sağlıq dedi ustadın ünvanına,
Külək kimi çıxıb gəldi Müştərinin yanına.

Gördü ki, o qönçə kimi içərisi al-qandır,
Könlü arı pətəyitək, işgəncədən şan-şandır.

Qarşısında əyləşərək əvvəldən sona qədər –
Bütün olan əhvalatı nəql eylədi sərəsər.

Söylədikcə Müştəriyə sirdaşı xoş sözləri,
Gültək üzü cilvələndi, işıqlandı gözləri.

Sıçrayaraq qucaqladı dostunu o bir daha,
Yeri öpüb, üz torpaqda şükr eylədi Allaha.

Bədr dedi: “– Qələm-kağız götür, elə namə yaz,
Ağ kağızın üzünü qara xətlə sərəfraz.

Götür, mişkü ənbəri sən səp məktubun üstünə,
Tumar edib göndərim mən tez məhbubun üstünə”.

MÜŞTƏRİNİN MEHRƏ MƏKTUB YAZMASI

Bədrdən bu məsləhəti eşidəntək Müştəri,
Hazırladı yubanmadan dəvat, qələm, dəftəri.

Fikrə dalıb xəyallandı, bir zaman susub qaldı,
Qələm yonub, sözlərini bir-bir yadına saldı.

Qələm tutub öz perişan halını yazan zaman,
Kağız üstə gəzib qələm, yaradırdı erməğan.

Odlu sözlər süzülürkən yanan qəlbədən kağıza,
Qan qusurdu ağzından hey qələm də yazı-yaza.

Mehrin şövqü, sevdası və hicran dərdi, ələmi
Ağ kağızın üzərində titrədirdi qələmi.

Müştərinin gözələrindən axan qanlı göz yaşı,
Hər qətrəsi oldu ağlar qələminin sirdaşı.

Söz başladı məhəbbətdən, yeni Mehrin adıyla,
Qələminin yazdıqları ürəyin feryadıyla:

“Sən ey göylər Günəşinin yer üzündə timsalı,
Ey Aydan çox işıq verən gözəl hüsnü cəmalı.

Ey ümitsiz adamlara ümid verən həvadar,
Gücsüzlərə kömək verən mərhəmətli Şəhriyar.

Xəstələrin dərdlərinə dərman edən, ey təbib,
Tənha qalmış dostu etmə ülfətindən binəsis.

Bu cahanın canı sənsən, canlarınsa cahanı,
Canların da ruhu sənsən, ruhların da rəvanı.

Bir zəifin, natəvanın əhvalını yada sal,
Qoyma, onun əhvalını pozsun kədər, qiylü qal!

Artıq mən bir matəmzədə, zəvalli biqərəm,
Pərişanlıq əzabına yoxdur əlimdə çərəm.

Gözlərimdən axan yaşlar selə dönür durmadan,
Yavaş-yavaş əriyərək tükə dönür zəif can.

Deyirəm, ey əziz dostum, ey qəlbimə yaxın yar,
Ey sərvoğlu, gümüştenli, gülərüzlü gültüzar!

Səndən başqa yoxdur mənim aləmdə bir pənahım,
Nə üçün biz ayrı düşdük, bunda varmı günahım?

Eşit mənim ahü naləmi, feryadıma özün çat,
Feryadımdan zəhrimara dönübdür bu şən həyat.

İndi mənı fəraqında əzir möhnət, dərdü qəm,
Məndən ölüm mənziline qalmış ancaq bir qədəm.

Sənə tərəf bir addım da atmağa yox ixtiyar,
Məni ağır vəziyyətdən öz lütfünlə gəl qurtar!

Dostluqdan da yaxın mənə nəfəsimdi, şübhəsiz,
O nəfəs də gedib-gəlir çətinliklə, ey əziz!

Nəfəsim də çatmır daha, heç bilmirəm, nə edim,
Yoxsa atım bu diyarı, uzaq səfərə gedim?

Zülfündən mən ayrı düşcək qəlbim fəğan eylədi,
Bu ayrılıq, inan, mənı lap yarımcan eylədi.

Bundan sonra, hicran dərdir kimə açıb söyləyim,
Gizli qalan dərdlərimə dərman kimdən diləyim?

İmkən tapıb, səba ilə mənə salam göndərsən,
Mənı hicran ələmindən qurtarıb şad edərsən.

Ey sərvoğlu, əhvalından çatdırsan mənə xəbər,
Mən olaram, yaqın bil ki, dünyada ən bəxtəvər.

Zülfün kimi uzun məktub yazsan, daha şad ollam,
Budur səndən cəsəretlə istədiyim, vəssəlam!”

Mətləbi çox uzatmağı fizulluq bilib haman,
Sözlərini bitirdi o, qəlbi dolu həyəcan.

Tumarını burub verdi Bədrə dərhal Müştəri,
Göndərdi ki, Mehre çatsın onun könül dərdləri.

BƏDRİN MÜŞTƏRİNİN MƏKTUBUNU MEHRƏ APARMASI

Səhərçağı baş qaldıran zaman Günəş Məşriqdən,
Aləmə öz şəfəqilə min gözəllik verərken.

Bədr qalxıb yola düşdü əlində Mehr naməsi,
Saçlarını oxşayırdı sübhün ilıq nəfəsi.

Müəllimin mənzilinə çatıb etdi ehtiram,
Səlam verib, təzim etdi qəlbində ümid, inam.

Ustad gördü, iztirab var şagirdinin yanında,
Təvazö və nevazişlə oturdu öz yanında.

Qızıl böyük adamların başlarında bir tacdır,
Hər qıfılı açar qızıl, hamı ona möhtacdır.

Günəş qızıl tellərini səpələrkən cahana,
Bir sərdartək öz atını səyirdərkən meydana.

Mehr gəlib müəllimlə Bədri gördü uzaqdan,
Üzü gültək xəndan oldu, özü isə şadiman.

Lakin Bəhram fitnəsindən qorxub, bir az çəkindi,
Belə halda səmimiyyət göstərmək çox çətindi.

Vəziyyəti bildiyiçin Bədr də durdu kənar,
Adi uzaq tanışlartək görüşdülər aşikar.

Münasib bir fürsət tapıb qısdı Mehərə məktubu,
Sanki kama çatdırdı o, iki əziz məhbubu.

Məktubu Mehr açan kimi gördü, sanki dildarı
Gözlərinin dəryasından səpdi ona mirvari.

Onun ən bər ətri verən xəttini oxuyanda,
Elə bildi, başına zər tac qoyuldu bir anda.

Kövrələrkən doluxsundu, sonra Bədrə dedi: “– Bil,
Dostu dostdan ayırmaqçın kinli Bəhram, o rəzil –

Həsəd, hiylə qılıncıyla kəsdi ülfət ipini,
Müştəridən ayrı saldı məni Bəhramın kini.

Əgər axşam fürsət tapsam, ona cavab yazaram,
Bəlkə, dostun o nigaran ürəyi olsun aram.

İndi get, gör can dostumu, fəzilətdə kamili,
Ona söylə: “– Ey cəvanlıq ömrümüzün hasili,

Səbrin acı şərbətini iç–içə döz bir az,
Belə olsa, günlər keçər, ayrılıq çətin olmaz.

Çünki kədər süfrəsində tapılar kam halvası,
Zülmət gecə qurtaranda parlar Günəş ziyası”.

Yeri öpüb, cəld sıçradı külək kimi eyvandan,
Sürətlə o, Müştərinin bürcünə oldu rəvan.

O namənin təsiri və sifarişlə olub şad,
Bir quş kimi öz dostunun yanına açdı qanad.

Gördü, dostu başın əyib, oturubdur diz üstə,
Üzü kədər divarına baxır, canı qəfəsdə...

Oturubdur gözü yolda, öz dostundan bixəbər,
Nə vəqt gələr qasid, ona dostdan xəbər gətirər.

Bədri görən kimi güldü, açıldı gül çöhrəsi,
Qarşısında oturdu ki, görsün, nədir töhfəsi.

Bədr Mehrin sözlərini bir-bir dedi sərəsər,
Bircə söz də Müştəridən gizlətmədi o yavər.

MEHRİN MÜŞTƏRİYƏ CAVAB MƏKTUBU YAZMASI

Axşamçağı ələ aldı Mehr iti qələmi,
O zamandan ki qaraltı bürümüşdü aləmi.

Bir xəlvətdə qapıları bağladı öz üzünə,
Diqqət verdi yazacağı məktubda hər sözüne.

İstədi, o xəstə üçün tapsın elə sözləri,
Bu cavabdan fərəhlənsin əzab çəkmiş Müştəri.

Qələm gözəl nazənindir başında bir gövhər tac,
Xətt salmaqla, könülləri ovlamaqdan alır bac.

Ənbər iyli bir nigardır, zülfü ipek eşməsi,
Şirin dili ləzzətlidir, sanki şərbət çeşməsi.

Şəkər dadı verir onun qənd qamışı kimi, bil,
Qarşısında qəndin özü həmişə olur xəcil.

Elə mahir bir katibdir, səlisdır xoş bəyanı
Ki, hər kəsi heyran qoyar onun şirin zəbanı.

O gəzibdir Hindistanı, çatıbdır Çin həddinə,
Qadəm atıb yavaş-yavaş Şərqi hər bir səmtinə.

Onun kimi heç bir şeyin başı belə qırılmaz,
Zülfü düşüb ayağına, olub eldə sərəfraz.

O gözəldir, xoşcəmallı, növrəstə bir cəvandır,
Başda eşqi, canda dərdi, gözü bəzən giryandır.

Xülasə, Mehr qələmini alıb yazdı naməni,
Sözü belə başladı: “– Ey sevindirən düşməni,

Dostdan, ancaq ürək dərdi eşidən, ey aşına,
Kəsdin dostluq əlaqəsin düşmənin fitvasıla.

Sən qəlbimdə bir can kimi məskən saldın, ələlbət,
Canı dildən sənə salam göndərirəm, qəbul et!

Çətin keçir günüm, ayım, məni əzir bu hicran,
Sədaqətin həddi olmaz, sonsuzdur bu eşq inan!

Dərd əlindən xəstə canım edir daim ahü zar,
Əldən salıb məni bu qəm, bu əzablı intizar.

Saçım kimi qıvrımdır bu iliklərim, biləsən,
İncəlmişəm belə ağır, dözülməz dərd əlindən.

Hərətdən dodaqlarım almışdır qan rəngini,
Sonsuzdur qəlb döyüntüsü, yox ruhumun təkmini.

Ürək, sanki qubar almış belə tutqun həvadan,
Bu ayrılıq atəşilə, əziz dostum, yanır can.

Gecələrim uzun olur gözəllərin saçitek,
Qəmlər hücum edir daim, səbri qarət edərək.

Ağzım şirin dadırdısa səninlə mən olan vəqt,
Acılıqdan indi məni edir daim narahat.

Gözlərimin nuru getmiş, görmürəm bu aləmi,
Çünki yoxdur qəm evində dərdli könül həmdəmi.

Düşündükcə sənün gözəl qamətini çəkdim ah,
Qaşlarımın qırışığı açılmayır, ol agah!

Əlim gəlmir bir iş görə, əl çəkməyir kədər, qəm,
Elə bil ki, divar üstə çəkilməmiş bir nəqşəyəm.

Süsən kimi dilim varsa, dinməyə yox qüdrətim,
Nərgiz kimi gözümlə varsa, görməyə yox qüvvətim.

Məndən uzaq düşüb indi əziz dostum, həbibim,
Ürəyimə tikan soxur hər gün qəddar rəqibim.

Qüسسə, kədər doldurmuşdur ağzıma ağü zəhər,
Necə deyim, ətrafımı bürümüşlər düşmənlər.

Tapşırıdım səni həqqə, qoysun yarana məlhəm,
Onun hökmü, təsirilə dolanır iki aləm.

Çərxi-fələk dövrən edir, mütidir ona hər an –
İstər ali, istər adi rütbədəki hər insan.

İşimizdə duyün varsa, mən ümitsiz deyiləm,
İstəmirəm, hər alçağın qarşısında əyiləm.

Gecə əgər başdan-başa qəm-kədərlə dolsa da,
Sübh açılar, qaranlıqlar yox olar bu dünyada.

Sözüm çoxdur, lakin qələm bundan artıq yazmadı,
Bundan artıq nə söz desəm, azalar sözün dadı”.

Mətləindən məqtəinə çatan zaman sözləri,
Möhürləyib bağladı ki, açsın, ancaq Müştəri.

İstədi ki, məxfi qalsın aralıqda bu əsər,
Tez göndərdi ki, can dostu çəkməsin çox intizar.

Səhər Günəş mənzilindən baş çıxaran zamanda,
Məhr öz fərəh məktubunu yenə ələ alanda,

Sanki doğdu parlaq ulduz bir səadət bürcündən,
Müştərini bu xoş namə edəcəkdə xeyli şən.

Öz bürcündən Bədr çıxıb gəldi ustad yanına,
Fərəh, şadlıq, xoş hissiyyat yayılmışdı canına.

Görən kimi Bədri ustad durdu, etdi nəvaziş,
Dedi: “– Gəl heç utanma sən, nədir, söylə fərmayış?”

Onu görüb, Mehrin üzü açıldı bir gül kimi,
Sanki gəldi hüzuruna dərdlərinin həkimi.

Dodaqaltı gülümsündü, ona qaş-göz oynatdı,
Gizli sirlər kəşf edərək, sanki murada çatdı.

Qəmzələrlə, rəmzlərlə, işarəylə bir zaman
Səssiz, sözsüz danışdılar bir an belə durmadan.

Belə gizli him-cimləri görən zamanda Bəhram,
Başa düşdü, nə işə var, boş deyil bunca qiyam.

Daş içində necə odu gizli saxlar təbiət,
Bəhramın da dar qəlbində gizlənmişdi xəyanət.

Sirkə kimi öz qabında qaynayırdı o xunxar,
Bilməyirdi, necə olsun gizli sirdən xəbərdar.

Məhr fürsət axtarırdı, istəyirdi birtəhər,
Məktubunu versin Bədrə, tutmasın kimsə xəbər.

Bəhram çıxacaq bir an çölə, otaq xəlvət qalanda
Məktubunu qasidə o təhvil verdi bir anda.

Mehrdən Bədr alan kimi, məktubunu oldu şən,
Şadlanaraq qələm kimi öpdü onun əlindən.

Göyərçintək qanad açıb uçdu, açdı gözünü,
Müştərinin bürcünə Bədr tez çatdırdı özünü.

Gördü dostu qəm evində oturmuşdur nigaran,
Yusifindən xəbər gözlər, sanki Yəqubi-Kənan.

Hiss edincə dost yanından əsən xəfif nəsimi,
Sanki ruhu təzələndi, sıçradı bir quş kimi.

Görünce o muştuluqla gələn Bədri uzaqdan
Gözlərinin nuru artdı, bədəninə gəldi can.

Sevincindən az qaldı ki, bihuş olsun Müştəri,
Onu valeh etdi Mehrin incə, zərif xətləri.

O ətirli xətti görəcək beynində çırağ yandı,
Qələm kimi sevincindən başı üstə fırlandı.

Kəlmələrin hərflərini öpdü onun gözleri,
Mənasından mədhuş oldu oxuduqca Müştəri.

Hər sətirdə görünürdü, sanki Mehrin çöhrəsi,
Həzin-həzin qulağına gəlirdi Mehrin sesi.

Elə bil ki, hər kəlmədən saçılırdı bir şüa,
Qaranlıqda qalan cana səpilirdi nur, ziya.

Mənasından yayılırdı ürəyinə təsəlli,
Sanki gecə Günəş doğur, nur edirdi təcəlli.

O ruh verən yazıları oxudu təkrar-təkrar,
Sanki qışın ortasında güldü üzə xoş bahar.

Gah məktubu bir tac kimi başı üstə asırdı,
Gah da onu ürək kimi öz bağına basırdı.

Gah qoluna bağlayırdı tilsimtek məktubu,
Gah Qurantək ələ alıb deyirdi, sehrdir bu.

Oxuduqca nə yorulur, nə ləzzətdən doyardı,
Gahi onu başa qoyur, gah ona baş qoyurdu.

O, tumarın üzərinə tökdü sonsuz göz yaşı,
Başı üstə hərləndikcə hərlənirdi öz başı.

Hər söz onun ürəyinə həkk oldu bir can kimi,
Hər bir mənə dolanırdı damarında qan kimi.

Bir yanğıda gizlədirdi o bir başqa yanğını,
Günlər keçir, gözləyirdi dostla görüş çağını.

Gün keçdikcə şölələnilir vücudunda hərarət,
Ürək odu varlığını bürüdü, ən nəhayət.

MÜŞTƏRİNİN MEHRİN FƏRAQINDA GECƏ NALƏSİ

Fəzl əhlinin günü kimi tutqun olan bir gecə,
Ulduzların işıqları sönmə solan bir gecə.

Günəş batıb üfüqdə bir ləngər salan zamanda,
Zülmət işıq mənbəyini pərdələyən bir anda,

Dünya nazlı gözəl kimi tutmuşdu qara niqab,
Günəşin bu mətəminə bir əklildi Mahitab.

Söyyarlar öyləşmişdi bu mətəmdə səfbəsəf,
Qəm, kədərini pərdəsinə bürünmüşdü hər tərəf.

Ulduzların ayağına, sanki tikan batmışdı,
Qütb kimi hərəkətsiz bir nöqtədə yatmışdı.

Nadanların qəlbi kimi zülmət tutub ələmi,
Duman, tüstü xatırladır dəhşətli cəhənnəmi.

Sanki Günəş dibi dərin bir quyuya batmışdır
Fələk Ayın çovganını sındıraraq atmışdır.

Müştəriyə qanıqara oturmuş bir guşədə,
Nəyə baxsa heyran qalıb, gəlirdi hey vəhşətə.

Hicran qəmi od vururdu varlığına durmadan,
Üz tutaraq gecəyə o deyirdi gözü gıryan:

“Ey gecə, sən qurtar məni bu zülmətin əlindən,
Yox ol, mənə işıq gəlsin, azad nəfəs alım mən.

İstəmirəm səni, mənə can da olsan, rədd ol get,
Məni bu dərd, bu izzirab, bu hicrandan xilas et!

Ancaq yaxşı bilirəm ki, naləm sənə yetişməz,
Sənə belə yüz töhmət də vursam, halın dəyişməz.

Arpa qədər azalmaz bu qəlbsıxıcı vəziyyət,
Hindli üzü qaralıqdan xəter duymaz heç bir vəqt.

Qədr gecəsi olsan belə, istəmirəm səni mən,
Yalvarıram Allaha ki, çəkiləsən önümdən.

Həyat suyu varsa belə əl çatmayan zülmətdə,
Qoy qaranlıq ölüb getsin birdəfəlik həyatda.

Mən ki halva ummayram sənin qara süfrəndən,
Barı, qara tüstün ilə xəfa etmə məni sən.

Bədbextlertək etmə mənim əhvalımı perişan,
Həddən artıq pozma mənim işlərimi durmadan.

Belə tutqun və boğucu həva olmaz heç yerdə,
Görünməmiş belə zülmət Hindistanda, Kişmirde.

Ah, ey gecə, çöhrəndə var elə müdhiş əlamət,
Sanki bu dəm qopacaqdır yer üzündə qiyamət.

Həddən uzun gecə oldun, duracaqsan nə qədər,
Olacaqmı, bir də gülsün üzümüzə xoş səhər?!

Yəqin etdim istəmirsən nur çiləyən gündüzi,
Gözlərimiz görəcəkmiz bir də parlaq gün üzü?!

Yoxsa sübhün açarının sındırılmışlar dişini,
Ya da səma Günəşinin bitirmişlər işini?!"

Bu sözləri deyən zaman Şorq mülkünün sultanı,
Hind ayının başın kəsdi, işıqlatdı dünyanı.

Görünəndə üfüqlərdə al Günəşin novrağı,
Yerlə yeksan oldu bu dəm zəngilərin bayrağı.

MÜŞTƏRİNİN MƏKTUB APARMASI ÜÇÜN BƏDRƏ YALVARMASI

Ürəyinin atəşilə yanan zaman Müştəri,
Ürək dostu Bədr qapını açıb girdi içəri.

Onu görcək tez Müştəri qalxıb durdu yerindən,
Qucaqlayıb öpdü onun yanağından, əlindən.

Dedi: "– Sənin xatirini əzizləyəm canımtək,
Ey vəfalı dost, əlimdən tutub, mənə et kömək!

Vəziyyətim çox xarabdır, dolaşmışdır işlərim,
Rəhm eyləsən, ümidim var azalar dərdim, qəmim.

Sənin lütfün sayəsində nəfəs alır bu canım,
Rəva bilmə, öz qəlbimin atəşilə odlanım.

Sən Bədr sən, yaxşı düşün, bir tədbir tək mənə sən,
Xilas olum, bəlkə, məni əzən bu dərd əlindən.

Bax, gör necə yavaş–yavaş pozulur hey əhvalım,
De, nə qədər üzüqara bəxtim ilə mən qalım?!

Rəhm eylə, bir namə yazım, apar, onu Mehre ver,
Cavab gətir, söylə, hicran Müştərini məhv edir".

Bədr dedi: "– Mənim aqam, eşit sadıq bəndəni,
Səbr eyləyib döz, görməyim belə qəmli mən səni.

Əgər sən əlindən bir iş gəlmirsə, döz, barı,
Səbr et, belə təmkin ilə qoru əhdi, ilqarı.

Bu işdə ki sənə adın çəkilir hər zamanda,
Qorxu vardır, əldən gedə, məhv ola baş da, can da.

Sən yatmışsan, unutma ki, düşmən pusqu qurubdur,
Canına qəsd etmək üçün əldə qılınc durubdur.

Yəqin bil ki, o ananı ağlar qoyar, nəhayət,
Kuzə daim bulaq üstəndən evə dönməz səlamət.

Tələsmə ki, sənə, mənim cari olsun qanımız,
Çalışma ki, təhlükəyə düşsün əziz canımız.

Əldə etmək istədiyin bu məqsəd ki sənə var,
Bir nəticə verməyəcək, mən görürəm aşikar.

Həvəng içrə nə döyürsən quru-quru həvanı,
Kırpiyinlə nə yığırsan xərmənlərdən samanı?!

Bir mənzilə girən zaman əvvəlcədən düşün sən,
Hansı yolla çıxacaqsan, lazım gəlsə, o yerden.

Hər ağıllı yaxşı görse öz işinin sonunu,
Düşmənlərin hiylələri yaxalamaz, bil, onu”.

Bu sözləri eşidəndə Bədrdən o natəvan,
Bir gözəlin zülfü kimi oldu halı pərişan.

Ürəyinin atəşindən beyni tüğyan eylədi,
Qəmdən canı qıvrılaraq ona belə söylədi:

“– Bu sevdadan bir şey hasil olmayacaq, deyirsən,
Nahaq yere, kədərlənib bu qədər qəm yeyirsən.

Əgər mənim əhvalımı dərk etsəydin tük qəder,
Əgər ağlın bu sevdanı hiss etsəydi, müxtəsər.

Sən o zaman anlayardın düşdüyüm bu bəd günü,
Can telinə vurulardı açılmaz qəm düyünü.

Bu mətləbin bağlanıbdır elə pash zəncirə,
Ona yaxın durmaq belə müşkül gəlir nəzərə.

Ürəyini bu zəncirə bağladığın üçün sən
Məsələ də müşkül oldu, tədbir çıxdı əlindən.

Sənsə məni qorxudursan, gecdir daha, gəl inan,
Mən bu yolda qurban verərəm başımı heç qorxmadan.

Mən o zaman başı qurban verdim dostun yolunda
Ki, sidq ilə peyman qıldım, başladı bu macərə.

Sən olmuşsan hər bir işdə mənim əsil sirdaşım,
Neçin məndən döndərsən üzünü, de, yoldaşım?

Qaçırırsan boynunu sən inayətdən sərəsər,
İstəmirsən ki, açılısın işimdəki düyünlər.

Qoy mənimtek heç kim nalan olmasın bu dünyada,
Qara günlər həyatımı döndərdi bir zülmata.

Başdan-başa bürümüşdür qovğa mənim beynimi,
Bir an belə rahat qoymur sevda mənim zəhnimi.

Can dostumun ayağına sədaqətlə baş qoydum,
Qalxıb yenə qarşısında vəfalı bir qul oldum”.

Bədr görəndə Müştərinin əhvalını pərişan,
Mehribanlıq, ülfət ilə dilə gəldi nəgəhan.

Dedi: “– Əgər çiynim üstə olsa mənim yüz başım,
Hamısı qoy sənə qurban olsun, əziz qardaşım!

Əmin ol ki, bu yolda mən keçdim bütün canımdan,
Mən də oldum sənin kimi halı bərbad, pərişan.

Nə qədər bu canım sağdır, nə qədər ki varam mən,
Heç bir zaman çıxmaram, bil, sənin heç bir əmrindən.

Fikirleşib yaxşı sözlər tapmalısın bu gecə,
Qoy söyləyim, bu məktubu yazmalısın sən necə.

Elə məktub hazırla ki, versin ənbər ətəri,
Təsir etsin incə, həzin məzmunla hər sətiri.

Bir-birilə qarışdır sən ağ kafuru mişklə,
Oxuyanı sən onların ətirilə məst eylə!

Ver aparıb təqdim edim ürək dostun Mehərə mən,
Bəlkə, onun ürəyinə təsir etsin bu namən”.

Bu sözləri eşidəndə öz dostundan Müştəri,
Sevincindən baş əyərək öpdü o xoşmənzəri.

Bədrin belə vədəsindən cusa gəldi durmadan,
Ənbər iyli qələm tapdı, qəlbi oldu şadiman.

Bir güşəyə çəkilərək axtardı incə sözlər,
Çalışırdı hər sözünün dadı olsun bal, şəkər.

Gah sədaqət fəzasında qanad çalib uçurdu,
Gah xəyala dalıb bir an, hərəkətsiz dururdu,

Sonra birdən o həvəslə işlədirdi qələmi,
Sanki qəlbi bir anlığa unudurdu ələmi.

Dizi üstə baş qoyaraq yazırdı yorulmadan,
Belkə, dostun ürəyinə körpü sala mehriban.

Öz bəxtindən, əhvalından verirdi dosta xəbər,
Yazırdı ki, nə dəhşətlə əzir onu qəm, kədər:

“Yad etdikcə cəmalını canım tapır mətənət,
Varlığuma dayaq olur, ruhlandırır o qamət.

Vüsahın ümidilə nəfəs alır həyatım,
Sənin fikrə xəyalındır mənim qolum, qanadım.

Sənin şövqün ürəyimi ələ alır hər zaman,
Ayağının torpağıdır şöhrətimi ucaldan.

Əgər sənin həsrətini şərh eyləmək istəsəm,
Ya da hicran əzabını aydın demək istəsəm,

Dil lazımdır, deyə bilsin bu möhnəti mükəmməl,
Qələm lazım, bu əhvalı yazsa müfəssəl.

Lakin onlar aciz qaldı buna öncam versinlər,
Hər ikisi sözə əməl etmədilər, müxtəsər.

Xəcalətdən dil utandı, daha da al rəng aldı,
Qələminə gücsüzlükdən rəngi daha qaraldı.

And olsun o sədəf kimi ağzına, dodağına,
Qızılığdən rəng alan o dilnəvaz yanağına,

Şəkər yeyən dişlərinin şərbətinə and olsun,
Yeddi üzvün yeddi qüdsi ayətinə and olsun.

Can mülkünü fəth eyləyən üzüyün qüdrətinə,
Cəzb eyləyən gülüşünün şirin mələhətinə,

Bir cüt hilal qaşlarının bəxş etdiyi bayrama,
And verirəm cəmalına, beləgətli kəlama,

Sərv kimi şux görünən o misilsiz qamətə,
Bu andımın mənasına, ondakı saf niyyəte.

Fələklərə yüksələn bu sonsuz ahü naləmə,
Göz yaşımın seli içrə qərç olan bu aləmə.

Dəyanətli məhəbbətə, möhkəm əhdü peymanə,
Günəş kimi hərərətli, qəlbimdəki imana.

Lütf edərək görüşünə ümidimi qırma sən,
Əsirgəmə vüsahını bu səmimi bəndədən!

Nə olar, sən bu yorulmuş dostunu bir yad eyle!
Ya bir xəbər göndərərək ürəyini şad eyle!

Mən istərəm, sənin qəlbin rahat olsun hər zaman,
Bundarı artıq istəyim yox sənin üçün Allahdan.

Mənim isə halım yaman pisdür, əldən gedirəm,
Çox çəkməz ki, bu dərd ilə cana vida edərim.

Əhvalıma Günəş kimi nəzər salsan bir qədər,
Cana gələm, yoxsa məndən tapmazsan heç bir əsər.

Bircə sözlə yad eyləsən məni sən, ey hökmdar,
Biter mənim ürəyimi əzən ağır intizar”.

Müştərinin qələmi bu sözlər ilə ağladı,
Qələm kimi öz fikrinin kəmərinə bağladı.

Bitirdi o kədər dolu cansıxıcı naməni,
Öpüb dərddəli məktubunu, gözüyaşlı xaməni.

Bədrə verib dedi: “– Apar, küləkdən tez Mehərə ver,
Gözləyirəm cavabını, yubanmadan tez gətir!”

BƏDRİN MEHRƏ MƏKTUB APARIB RİSVA OLMALARI

Bədr Mehriin dərs aldığı evə getdi durmadan,
Qəlbi qorxu içindəydi, halı isə pərişan.

Müştərinin məktubunu titrək əldə tuturdu,
Müəllimin xidmətinə gəlib, sakit oturdu.

Ətəyinin altına o qoydu gizli məktubu,
Fürsət tapıb, ta ehmalca yetirə Mehərə onu.

Bədr bu dəm oturmuşdu Mehr ilə lap müqabil,
İstəyirdi, bir səbəblə mətləbə olsun nail.

Pusqu qurub izləyirdi onları xain Behram,
Tora salmaq istəyirdi Bədri nəməkəbəhəram.

Ordan-burdan söz açaraq danışdı, gülürdü,
Ancaq xain ürəyini qəm oxları dəlirdi.

Görən zaman Mehri, Bədri üzləri şən, kefi saz
Dişlərini qıcıdırdı onlara bu yaramaz.

Bu arada su istədi Mehr, durdu Bədr həməni,
Su gətirsin, haman dəmdə məktub düşdü ətəkdən.

Bəhram isə bir quş kimi uçub, tez qapdı onu,
Yubanmadan çölə çıxdı, bilsin, nədir məzmunu.

Çəkilib bir xəlvət yerə açdı, dərhal oxudu,
Rəqibini məhv etməkçün bu məktub bir ox idi.

Oxuduqca fərəhləndi, xain qəlbi oldu şad:
“Bu xətt ilə, – dedi, – canım kədərdən oldu azad.

Bu xətt ilə, bu məktubla elə kələk qurum mən,
Qabağında diz çökərək yalvarsın indi düşmən.

Qələm kimi mürekkəblə qaraldaram üzünü,
Puç edərem mənə qarşı rəqibin hər sözünü.

Sille vurram bu xətt ilə üzlərinə rəqibin,
Bundan sonra rahat nəfəs alacağam mən, yeqin.

Bu xətt kimi mən qarışıq sallam bütün işləri,
Qələm kimi qarazlı olar, şəksiz, Müştəri.

Bu xətt ilə rəqibimdən mən intiqam alaram,
Bu xətt ilə zəncirləyib, onu bəndə salaram.

Öz əlilə indi gəlib, özü düşdü kəməndə,
Cəzasına çatdırmaqçün artıq sübut var məndə.

Bu xətt ilə mən boğaza getirərəm canını,
Bu xətt ilə, tökdürərəm yerə qızıl qanını.

Mənə qarşı daha bir şey gələ bilməz əlindən,
Bundan sonra bata bilməz mənə daha bir düşmən.

Belə sübut olan yerdə bütün sözlər boş olar,
Bu xətt ilə şübhəsiz ki, mənim halım xoş olar.

Mühakimə lazım gəlsə, acığımı tökərəm,
Musa kimi düşmənimin mən bağrını sökərəm.

Yəqinimdir, başı gedər bu namənin yolunda,
Varlığını məhv edər bu həngamənin yolunda.

Bu tumardan xəbər tutsa əgər böyük hökmdar,
Bir əmrə eyləyər o, yəqin, Müştərini xaksar...

Gözüm yoxdur, görəmə Mehri, Müştərini bir an da,
Hər ikisi yox olaydı, kaş ki, eyni zamanda.

Bu xətt ilə mən onları salacağam hörmətdən,
İnanmıram, qurtaralar canlarımı afətdən”.

Bədr gördü məktub itib, lap itirdi özünü,
Sanki əcəl göstərmişdi ona müdhiş üzünü.

Dünya onun gözlərində döndü qatı zülmata,
Bir odlü ah çəkib o dem, başladı dad-fəryada.

Mehr Bədri görən kimi belə halı pərişan,
Dedi: “– Nə var, niyə etdin gözənmədən dad-aman?!”

Bədr açıb əhvalatı bir-bir dedi, nə ki var,
Mehrin halı pozularaq o da etdi ahü zar.

Dedi: “– Yaman günə qaldıq, səhərimiz oldu şam,
Şübhəsiz ki, bu məktubu çatdırar şaha Bəhram.

O hiyləgər bu məktubla bizi dərdə salacaq,
Bizi tüzü qara edib, öz hayfını alacaq.

Nə etməli, başımıza nə gələcək görəsən,
Bu yazını silah kimi işlədəcək bu düşmən.

Əgər məktub səsə düşsə, olsa bu sirr aşkar,
Qələm kimi başımızı kəsər yəqin hökmdar.

Yaxşı olar, siz gedəsiniz bu ölkədən qürbətə,
Bu yol ilə son qoyasız gözələnən zillətə.

Şaha əgər göstərərsə bu məktubu o alçaq,
Haman demdə yüz min fitnə, belə, tufan qopacaq.

Bu məktubla inciyəcək ruhumuz bil çox yaman,
Sanki qara buludlarla örtülmüşdür asıman”.

Bu sözləri eşidəndə Mehrdən Bədr çəkdi ah,
Bilməyirdi nə yol ilə yuyulacaq bu günah.

Köksü dolu dərdlə gəldi Müştərinin yanına,
Sanki zəhər tökülmüşdü bu dem şirin canına.

Onu ağlar görən kimi, Müştəri də pozuldu,
Bir şad xəbər gözəlyirən üreyinə qəm doldu.

Dedi: “– Söylə, nə üz vermiş, bu nə haldır, nə qəmdir,
Niyə belə gözün yaşlı, halın belə bərhəmdir?!”

Dedi: “– Məktub Bəhramdadır, fəlakətdir, bunu bil,
Neşter kimi işlədəcək bu məktubu o rəzil.

Bu məktubdan hər sırımiz əyan oldu, bir düşün,
Bu xətt bizim işimizi dolaşdırdı büsbütün.

Bu məktubun yüz möhnətə salar bizi aşkar,
Ömrümüzün dəftərini selə atdı ruzigar.

Qətlimizə indi bizim bircə addım qalmışdır,
Bu xətt bizi gözənmədən yaman günə salmışdır...

Belə sübut keçirmişsə əlinə xain düşmən,
Mütləq gerək yubanmadan qeyb olasan nəzərdən”.

Cavab verdi dostu Bədrə Müştəri çox təmkinlə:
“Qorxma sən bu boş sözlərdən, məni gəl yaxşı dinlə!

İlkin torpaq xəmərdən yaradılan zaman, bil,
Taleyə nə yazılmışsa, olacaqdır, şübhəsiz.

Əgər Tanrı qan yazmışsa, ola bilməz o batıl,
Bu yazımı poza bilməz heç bir qüvvə, yəqin bil!

Mənə xoşdur nə başıma gəlsə iki aləmdə,
Lazım deyil, həyatımı keçirəm indi qəmdə.

Kaş ki elə bu gün gəlib çata amansız əcəl,
Qorxutmayır məni əsla qarşıma çıxan əngəl.

Bəlkə də, bu məktub bizə yeni həyat verəcək,
Bəlkə, belə dərdü qəmdən bizə nicat verəcək?!”

BƏHRAMIN MÜŞTƏRİNİN MƏKTUBUNU ŞAPURA GÖSTƏRMƏSİ

Zülmət gecə katibinin qara xətti pozuldu,
Ağ gündüzün lövhəsində bəzəkli bir nəqş oldu.

Hökmdarı işdən agah etmək üçün sübh erkən,
Bəhram, şahın sarayına getdi, qara qəlbi şən.

Qəddar, Şapur sarayının torpağını öpərək
Qapısından daxil oldu xəyalında min kələk.

Biganədən xali görüb ətrafı o bihəya,
Ali xəttin qarşısına gəldi quduz əjdəha,

Təzim edib dedi: “– Şahım edərsə lütfü kərəm,
Çox mühtüm bir məsələdən onu agah edəyəm”.

Şah söylədi: “Arxayın ol, yaxına gəl, qorxmadan,
Bir–bir danış, tələsmədən, nə bilirsən, qıl bəyan!”

Nacins Bəhram əhvalatı açıb dedi müfəssəl,
Şişirdərək dedi, Mehrin başında var nə əngəl.

Sonra verdi Müştərinin məktubunu o bədxah,
Qəzəbləndi o məktubu görən kimi Şapur şah.

Oxuduqca cuşa gəldi, hirsini deşdi qəlbini,
Alovlandı vücudunda get–gedə artan kini.

Qəzəb onun gözlərinə pərdə çəkdi, bağladı,
Sanki dəniz qasırğadan cuşa gəlib çağladı.

Od üstünə od qalandı, içi yandı Şapurun,
Sanki bütün ilikləri alovlandı Şapurun.

Hiddətindən nəre çəkib fərman verdi hökmüdar,
Gətirilsin hüzuruna o sərsəri cəvanlar.

Saraydakı məmurlar tez yüyürərək getdilər,
Çəkə–çəkə Müştərinə, Bədri tutub getdilər.

Dəstə gültək qolu bağlı, gətirdilər saraya,
Rişələri qan içində, duz töküldü yarıya.

Döyülməkdən görünmürdü üzləri qan içində,
Ürəkləri qovrulurdu gizli həycan içində.

Şübhəsiz ki, ümid yoxdu yaşamağa bir daha,
Ömür qurban gedəcəkdi olmayan bir günaha.

Lakin öndə təkəbbürlə durmuş idi Müştəri,
Qorxutmurdu onu şahın nə danı, nə xəncəri.

Başdan–başə qan içində olsa da bütün canı,
Gülürdü, çün sevindirmək istəmirdi düşmanı.

Dost yolunda fədakarlıq bədəsilə sərxoşdu,
Öz canını qurban deyə əllərində tutmuşdu.

Dostdan başqa xəyalında başqa bir kəs yox idi,
Qulağında dost səsindən başqa bir səs yox idi.

Dost eşqilə sərməst idi varlığıyla Müştəri,
Sanki su və od içində qalmış idi peykəri.

İstəmirdi göz yaşını görsün o rəzil düşmən,
Qan içində parlayırdı üzü acı gülüşdən.

Hər kəs onun sinəsinə, sanki xəncər vururdu,
Hər kəs onun qətli üçün bir cür nəqşə qururdu.

Hər kəs onun başqa cürə bitirirdi işini,
Hər kəs ona bir it kimi qıcırdı dişini.

Müştərinin əl-ayağı süstləşirdi anbaan,
Elə bil ki, sifətinə çəkilmişdi zəfəran.

Eşq olsun o sədaqətli dostlara bu dünyada,
Lazım olsa, "uf" demədən canımı versin bada.

Hər alçaqdan zərbə alıb yaralansa cigəri,
Hər yaramaz əlindən o alıb içsə zəhəri.

Üzü üstə sürütdürsə onu zalım əğyarı,
Hər nəcisin əllərilə parçalansa paltarı,

Hər ədəbsiz ağızdan o eşitsə də min yaman,
Rəhmsiz bir cəllad onu yaralasa, heç zaman –

Dönməz dostu ilqarından, olar daim vəfadar,
Od içinə atsalar da, dəyişilməz bu ilqar.

Müştərini hiddət ilə süzdü zalım Şapur şah,
Dodağını çeynəyərək neçə dəfə çəkdi ah.

Fəryad etdi: "– Ey yaramaz, ey nanəcib, ey namərd,
Nə qədər mən eyləmişəm sizə hörmət, himayət.

Neçə illik hörmətimin mükafatı bumudur,
Nemətimin şükrü, qədri, etimadı bumudur?"

Deyib atdı ortalığa o məktubu qəzəblə,
Qələm kimi tüstü çıxdı başından, o əsəblə.

Bağırdı: "– De məqsədini mənə, indi əyan et,
Belə nankor hərəkətin səbəbini bəyan et!

Söylə, nədir bu yazıdan sənin əsil məqsədin,
Bu rüsvayçı məktubunda nədir əsil niyyətin?!"

Şah nə qədər soruşdusa, etdisə hirsə xitab,
Müştəriyə susub durdu, vermədi ona cavab.

Hey baxırdı atılmış bu məktubuna heyretlə,
İçin-İçin göynəyirdi qəlbi dərin hiddətlə.

Qiyamətdə günahkar da öz işinə mat qalar,
Eləcə də, mat qalmışdı Müştəri biixtiyar.

Nə inkarın yeri vardı, nə iqrara cəsərat,
Aydın olan bir əməldə yersiz bəhsə, nə hacət?!

Vəziyyəti belə görüb şah dəhşətlə bağırdı,
Xadimlərdən birisini öz yanına çağırdı.

Ona dedi: "– Get cəlladı çağır gəlsin bura sən,
Nankorların başı görək tez ayrılı bədəndən!"

O cəld çıxıb şah əmrini tez yerinə yetirdi,
Çox çəkmədi ki, cəlladı hüzuruna gətirdi.

O daşqəlbli, poladcanlı cəllad gəldi dayandı,
Canavardan daha müdhiş rəhmsiz can alandı.

Özü kobud, qaşqabağı yernən gedən, acıdil,
Bəd qılıqlı, çirkin xislət, bədxah idi o rəzil.

Axı hicran bədəsitək öldürücü zəhərdir,
Qiyafəsi, davranışı ölümdən də betərdir.

Əlindəki qılınc daha itiydi öz dilindən,
Qan tökməyə öyrənmişdi o rəhmsiz Əhrimən.

ŞAPURUN QƏZƏBLƏNİB MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİN QƏTLİNƏ ƏMR VERMƏSİ

Şah cəllada əmr verdi, yubanmasın bir an da,
Cəvanları öldürsün, ta ibrət olsun cahanda.

Cəllad yerə fərş döşədi, üstünə də səpdi qum,
Qum üstündə qanlarına qerq olsun iki məsum.

Məsumları ortalığa çəkdi ölüm xadimi,
Başlarını kəsmək üçün dimdik durdu şam kimi.

Əvvəlcə, o atəş saçan gözlərini bağladı,
Sonra əyib bellərini dizi üstə saxladı.

Vidalaşıb, öpüşdülər son dəfəlik cəvanlar,
Baş əydilər bir-birinə iki məsum “günahkar”.

Hər birisi dedi: “– Əvvəl, mənim başım kəsilsin,
Dostu ölmüş görmək mənə çox çətindir, çox çətin!”

Məhəbbətə sadıq olan xariqələr etmişdir,
Çox cəvanmərd dost yolunda belə qurban getmişdir.

Həqiqi dost öz dostunu darda gören zamanda
Min başı da olsa, ona fəda edər bir anda.

Kim dostluğun mənasını dərk edərsə dərinədən,
Dost canını qurtarmaqçın əl çəkər öz sərindən.

Müdrüklerin məclisində oturan hər mötəbər,
Dostun halı xoş olmaqçın şamtək yanıb nur verir.

Hökmdarın hüzurunda nə qədər adam vardı,
Bu uğursuz mənzərədən gözləri tez yaşardı.

Bu belə bir gecəydi ki, boylu idi matəmə,
Sanki cahan bürünmüşdü başdan-başa dərd-qəmə.

Elə bil ki, bu dəhşətə baxırdı Ay eşkbar,
Göz yaşına bənzəyirdi, sanki bütün ulduzlar.

Tutmuşdular hər ikisi ölüm ilə əlbəəl,
Qılınc çəkib durmuş idi başları üstə əcəl.

İki cəvan bu halətlə nə danışır, nə dinir,
Cəllad isə yanlarında durmuş əmrə müntəzir.

Cəllad şaha üz tutaraq dedi: “– Böyük hökmdar,
Görək indi düşünülün diqqət ilə bu qərar.

Hər dirini öldürmək çox asan işdir daima,
Ölənisə diriltmək heç mümkün olmaz bir daha”.

Şah qəzəblə dedi: “– Cəld ol, əl saxlama daha sən,
Dünya üzün təmizlə bu nankor iki sərəmədən”.

Cəllad gəldi yaxına ki, əməl etsin fərmana,
Qılıncını hiddət ilə gətirdi o cövlana.

İstədi ki, bir zərb ilə töksün yerə qızıl qan,
Tez yerindən qalxdı o dəm sərvqədli bir cəvan.

BƏHZADIN MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİN BAĞIŞLANMASINI İSTƏMƏSİ

Bəhzad idi onun adı, üzü Aydan gözəldi,
Şahın bacioglusu və damadıydı. Tez gəldi.

Yeri öpüb dedi: “– Şahım, azca qulaq as mənə,
Yeddi ölkə hökmdarı müti olmuşdur sənə.

Kəməndinlə qalib gəldin düşmənlərə hər zaman,
Səməndinin nallarını sırğa etmiş asıman.

Allah səni yaratmışdır lütfü, rəhmət timsalı,
Fəzilətlə tapmışsan bu əzəməti, cəlalı.

Əgər bizim həddən artıq nöqsanımız olsa da,
Sənin lütfü mərhəmətin daha çoxdur dünyada.

Hər kəs hiddət təsirilə fərman versə, səhv edər,
Etdiyindən sonra peşman olsa, ondan nə səmər?!

Vücudunun üzvləri bir-bir olarsa tarac,
Düşmənlərə fürsət düşər, əldən gedər xəttü tac.

Rüsxət versən, ərz edərəm, sadıq qultək, hökmüdar,
Lütf eyləsən bəndənizin sizə neçə sözü var.

Şahi-cahan razı olub, tökməz isə bu qanı,
Hansı fitnə-fəsad, üsyan bürüyəcək dünyanı?!

Varlığıyla, yoxluğuyla bunların nə fərqi var?!
Faydasıyla zərəri də birdir, mənəcə, hökmüdar!

Əgər işdə salim aqlın əksinə olsa nöqsan,
Zalim nəfsin həvasilə verilsə bir fərman,

Bundan sizə həmişəlik gələcəkdir tənələr,
Ömür boyu olacaqsan bu iş üçün mükəddər.

Yalvarıram, and verirəm şahlığının adına,
Lütfün çatsın bu zəvallı gənclərin dadına.

Mərhəmət et, kərəm göstər, keç onların qanından,
Azad elə sən onları, mən də olum şadıman.

İcazə ver, mən onları sürgün edim gizlicə,
Ölkəmizi tərək etsinlər səs-səmirsiz bu gecə”.

Papağını çıxararaq Bəhzad şaha baş əydi,
Ayağını öpmək üçün qarşısında əyildi.

Şah qaldırıb papağını, qoydu onun başına,
Çünki Bəhzad çox gəlirdi Şapur şahın xoşuna.

Dedi: “– Sənin rədd etməmə xahişini, sözüünü,
Elə et ki, mən görməyim nankorların üzünü.

Çünki mənə çox əzizsən, hörmətin var yanımda,
Damadımsan, qanıdan pay vardır mənim qanımda”.

Bəhzad dedi: “– Əmin ol, ey mərhəmətli hökmdar,
Dərhal icra olunacaq verdiyiniz bu qərar.

Belə təyin oldu qərar, tökülməsin qanları,
Ancaq belə qurtarmayır işgəncədən canları”.

Şah Bəhzadın xahişini eşidəntək yumşaldı,
Fərmanından əl çəkərək mülayim bir tövr aldı.

Razı oldu müqəssirlər tapşırılsın Bəhzada,
O qayıtdı Müştərinə, Bədri yenə həyata.

Gözlərindən axan qanı o gülaba döndərdi,
Qulamilə tez onları evlərinə göndərdi.

ŞAPURUN MEHRİ ÇAĞIRIB HƏBS ETMƏSİ

Şah çağırıb xadimini hirs ilə verdi fərman,
Dedi: “– Tez get, Mehri gətir hüzuruma durmadan”.

Nəsim kimi uçub xadim özün Mehre yetirdi,
Əllərindən tutub, onu tez hüzura gətirdi.

Atasının qorxusundan sərv qəddi əsirdi,
Elə bil ki, oğul deyil, ataya bir əsirdi.

Dolaşmışdı bir-birine sünbül kimi saçları,
Tərəvətdən düşmüş idi, sanki hüsnün gülzarı.

Çatılmışdı qaşları da sonsuz dəhşət içində,
Bütün canı qovrulurdu gizli vəhşət içində.

Gözlərindən ətrafına səpilirdi kədər, qəm,
Gül üzünü bürümüşdü, sanki sonsuz bir matəm.

Saralmışdı üzü, gəldi şah önündə dayandı,
Şamtek onun xidmətində durub, aramla yandı.

Şahın başı qızıxmışdı öz qəlbinin oduyla,
Dilə gəlib hirsle dedi: “– Ey yaramaz, bihəya!

Şah atanın şərəfini qorumadın niyə sən,
Xanədanın niyə saldın izzətini hörmətdən?!

Gözlərini yumdun neçin fayda verən bir işə,
Əfsanəylə, boş şeylərlə məşğul oldun həmişə.

Abırının yollarını bağlamısan üzünə,
Həyanın da pərdəsini atdın çölün düzünə.

Ad-sanının qəndilini nə üçün parçaladın,
Şərəfsizlik dəftərinə yazıldı təmiz adın.

Alnında heç qalmamışdır şərəfdən bir əsər,
Öz əlinlə abırını yuyub atdın sərəsər.

Xalq içində rüsva etdin özünü sən nə üçün?
Yerə vurdun ləyaqəti, nəcabəti büsbütün”.

Belə sözlər dedikcə şah qızırdı dəmbədəm,
Sanki indi partladacaq üreyini dördü qəm.

Cuşa gəlib şimşək kimi qaşlarını o çatdı,
Əsəbləri çaxnaşanda qılıncına əl atdı.

İstədi ki, bir zərb ilə onu qəbrə göndərsin,
Mehrin ömür sabahını şəbistana döndərsin.

Vəziyyəti belə görüb, Bəhzad qalxdı yerindən,
Yenə dedi: “– Aman şahım, əl saxla, nə edirsən?!”

Sonra düşüb ayağına, and verdi bir Allaha,
Dedi: “– Əziz xanımın gəl batırma günaha!

Deyək, elə Mehr sənin deyil doğma övladın,
Rəvadırmı məhv edəsən bir cəvanın həyatın?

Yaraşarmı sənini kimi ədalətli bir şaha,
Öldürüb bir günahsız, özü batsın günaha.

Öz ruhunla peyvənd olan bir fidanı məhv etmə,
Yaxşı düşün, səbr et bir az, düzəlməyən səhv etmə!

Öz canının ağacına balta vuran bir nəfər,
Öz əlilə yaratdığı gülüstanı məhv edər.

Öz gözünün işığını qaranlığa çevirən,
Kor qalar bu aləm içrə, düşər qədrü qiymətdən.

Hər kim gecə söndürərsə yandırdığı şamını,
Qalar özü zülmət içrə, qaraldar öz qanını.

Ən diqqətlə yazılan bir tumarda da xəta var,
Hər bir xəta qarşısında böyükklərdə əta var.

Müştərinin qələt edib yazdığı bir namədən,
Təsirlənib, öz günahsız oğlunu məhv etmə sən.

Əgər günah sənədlərlə sübut olmuş Musaya,
Belə günah üçün cəza verməzlər ki İsayə”.

Şah and içdi hiddət ilə, qəti dedi ürəkdən:
“– Bir neçə gün Mehri görəək məhbəs içrə salım mən”.

Şahın belə qətiyyətlə and içdiyin görəndə
Behzad susdu, razı oldu, Mehri salsınlar bəndə.

Şah əmr etdi, neçə məmur tez ayağa durdular,
Qızıl zəncir gətirərək ayağına vurdular.

Məclis içrə kim vardsa böyük, kiçik nifrətlə,
Yad etdilər o yaramaz Bəhranı min lənətlə.

Rəhm etmədən günəşüzlü Mehri dərhal aldılar,
Apararaq bir qaranlıq, dar məhbəsə saldılar.

BƏHZADIN MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİ YOLA SALARKƏN ONLARA NƏSİHƏT ETMƏSİ

Könül, eşqin həvasilə canından keç, bacarsan,
Ta ki, eşqin aləmini dərk edəsən çox asan.

Başından keç, ta ki, başın fələyədək ucalsın,
Bu qapını bağla könlün, başqasına yol salsın.

Bu incini tapmaq üçün baş vur dərin ümmana,
Bu zəhmətə qatlaşmasan, işin düşməz sahmana.

Boş oturub can bəsləmək, nazlanmaqdan nə çıxar?
Eşqin ülvi yollarında cəvanmərlik, cürət var.

Onun həvəs deryasında tufan qopan zamanda
Zəhər dolu dənizi də aşıq içər bir anda.

Bu dənizin bir qətrəsi torpağa düşsə əgər,
Hər tərəfdən yüz min dəniz dalğalanıb kükrəyər.

Gör nə demiş nəqşə çəkən, hikmətli qoca ustad,
Günahsız Mehr həbs olunca, saraydan çıxdı Behzad.

Evə gəldi, yadından heç çıxmadı Mehrin halı,
Onu rahat buraxmadı cəvanların əhvalı.

Müştərini, Bədri dərhal öz yanına çağırdı,
Oturdular, düşündülər, vəziyyət çox ağırdı.

Behzad dedi: “– Əzizlərim, şahın əmri yamandır,
Mən nə desəm, qulaq asın, unutmayın, amandır.

Sizə daha burda qalmaq heç deyildir məsləhət,
Qarşınızda indi durur qürbət, başqa məmləkət.

Şapur şah bir tündxasiyyət, özü də çox qəddardır,
Görürsünüz, fələk qədər rəhmsizdir, xunxardır.

Az qalmışdı, oğlunu da bada verə bigünah,
Belə isə, sizə aman verəmi heç Şapur şah?!

Bəhram kimi bir rəzil də aralıqda var ikən,
Məhbəsdən də artıq sıxar sizi, biliniz, vətən.

Düşmənlə güclü olan zaman qaçmaq da bir hünərdir,
Düşmənlə qonşu olmaq qərblikdən bətərdir.

Əgər mən bu dar ayaqda etməsəydim iştirak,
İndi hamı olmuş idi son dərəcə dərdnak.

Mehr də bu yer üzündə qalmamışdı, şübhəsiz,
Vəziyyəti daha dərin anlayınız indi siz.

Mehri Şapur zəncirləyib saldı möhkəm zindana,
Bir nöqsanı yoxkən düşdü belə ağır böhtana”.

Bu xəbəri eşidəndə bir zaman mat qaldılar,
Sanki birdən canlarını yanar oda saldılar.

Susdularsa, bu susmaqla onlar fəryad etdilər,
Yana-yana söz demədən ah çəkib dad etdilər.

Ruzigardan, bəd taledən eylədilər şikayət,
Ağlayaraq özlərinə etdilər çox məlamət.

Onların bu nələsindən Bəhzad gəldi rıqqətə,
Bir az sonra mehtərini çağırtdırıb xəlvətə.

Ona dedi: “– Tez get, iki yelqanadlı at getir,
Hər cəhətdən ikisi də olsun qəvi, binəzir”.

Mehtər özün tez Bəhzadın tövləsinə yetirdi,
İki misli görünməmiş, dağ kimi at getirdi.

Bəhzad dedi xəznədara: “– Gətir silah, zər, paltar,
Səfər vaxtı qoy əziyyət çəkməsinlər cəvanlar”.

Xəzinədar nə lazımsa gətirdi yubanmadan,
Geyinərək hazırlandı yola iki novcəvan.

Bəhzad bir–bir qucaqlayıb üzürxahlıq eylədi,
Vidalaşan zaman yenə məhəbbətlə söylədi:

“Əfv ediniz, etdiklərim olmasa da kifayət,
Bacardığımı bunlar oldu, şərh etməyə, nə hacət?!

Layiqsiniz bundan artıq nəvazişə, hörmətə,
Rəzil Bəhram hiylə qurub, sizi atdı qürbətə”.

Sonra Bəhzad Müştəriyə üz tutaraq dedi: “– Bil,
Güncəmali Mehrin halı indi sizdən xoş deyil.

Sizin üçün yol açıqdır, Mehresə yol bağlıdır,
Şah atası həqarətlə onu bənddə saxladır.

Ruzigar kimi dolanın siz mənzil–mənzil dünyanı,
Unudunuz sizə olan ədalətsiz fərmanı.

At çaparaq uzaqlaşın bu bəlalı ölkədən,
Siz xətdən qurtarınız sakit olum, bəlkə, mən.

Ağlınıza gətirməyin daha yurda ricəti,
Özünü zənn edin olduğunuz qürbəti.

Həç bir zaman ayrılmayın, yol verməyin nifaqa,
Məsləhətdir, yolunuzu salasınız İraqa.

Gecə ikən atınızı İsfahana çapınız,
Orda bir az qalıb, sonra İraqa yol tapınız”.

Müştəri, Bədr baş əyərək “minnətdarıq”, – dedilər,
Gələnin günün keçən gündən olsun daha münəvver.

Sonra minib atlarına görüşdülər son dəfə,
Atlarını seyriddilər Günəş çıxan tərəfə.

Gözlərindən tökülürdü sarı üzə qanlı yaş,
Könülləri dərdlə dolu, iki dost, iki sirdaş.

Bəhzad özü əvvəlkindən daha çox olub diltəng,
Minib atı yola saldı onları iki fərsəng.

O yerdəcə “xudahafiz”, – deyib uzaq getmədi,
Dostlar gözdən itənədək o yeri tərk etmədi.

MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİN İRAQA TƏRƏF YOLA DÜŞMƏSİ

Ey asıman, bu haqsızlıq, bu işgəncə, bu kələk,
Yazıqları incitməkçin nə vaxtdək sürəcək?!

Bir nəfərin istəyini ödəməkçün nə qədər,
Ləyaqətli şəxsiyyəti edəcəksən xuncigər?!

Qan ağladan ayrılığın xəncərilə daima,
Sevənləri eyləyirsən minbir dərdə mübtəla.

Neçin əvvəl, ürəklərdə yaradırsan məhəbbət,
Hicran zəhri içirdərək ayırırsan, nəhayət?!

Söylə, kimi çatdırmısan vəslə bəla vermədən,
Aşıqların əllərini kəsməmişən qəflətən?!

Belə dedi dünyagörmüş, mərifətli o ustad,
O zaman ki, dostlarını yola saldı mərd Bəhzad.

Müştərinin göz yaşları yanağını islatdı,
Ürəyində dost həsrəti fikrinə zəhər qatdı.

At çapdılar tər içində neçə təpə aşdılar,
Səhralardan keçə-keçə bəzən yolu çaşdılar.

İnsanlardan uzaqlaşıb, çöldə məskən saldılar,
Dərdlərilə, qəmlərilə orda tənha qaldılar.

Gah ulduzdan, gah tələdən eylədilər şikayət,
Gah etdilər bu işlərdə özlərini məzəmmət.

Fikr etdilər ki, onlara, bəlkə, dəymiş bəd nəzər,
Yox, səhv etdim, özlərimdən baş vermişdir bu zərər.

Xanımandan, dost-aşnadan düşmüşdülər aralı,
Ürək dərdli, bədən xəstə, sinələri yaralı.

Bir sehrilə tora salmış onları, sanki düşmən,
Xalq içində rüsva edib, yaman salmış nəzərdən.

Müştəriyə çox ağladı, çox etdi ahü əfğan,
Lakin bütün bu nalədən dərdə olmadı dərman.

Göz yaşının qətrələri elə pozdu halımı,
Ümid atı hərəkətdən düşüb tökdü nalımı.

Ürəyində hey coşurdu tükənməyən həyəcan,
Gözlərindən süzülürdü cigərindən axan qan.

Göz yaşları dönməsəydi bu zaman selə əgər,
Bütün cam yanacaqdı qəlb odunda sərəsər.

Kirpiyə o peydərpey lülə, yaqut deşirdi.
Sanki qana qərğ olaraq öz-özünə deyirdi:

“Gör nə qələt iş gördüm ki, dərdə oldum mübtəla,
Qarşımıza çıxdı bizim belə dərd, belə bəla.

Sonsuz olan bu yollarda ağıl heyran qalıbdır,
Tələ bizi torpağa, ya qan gölüne salıbdır”.

Üfüqlərə göz dikərək baxan zaman əşkbar,
Elə bildi, fələyin də göz yaşdır ulduzlar.

MÜŞTƏRİNİN DÜNYAYA İŞİQ SAÇAN GÜNƏŞƏ XİTAB ETMƏSİ

Gecə bitdi, üfüqlər də qızardı yavaş-yavaş,
Dağın sivri zirvəsindən al Günəş qaldırdı baş.

Alovlanan tellərini səpdi dünya üzünə,
Sanki təkçə göründü o, Müştərinin gözüne.

Görən kimi o göylərin soltanını Müştəri,
Təzim edib, öyilərək ədəblə öpdü yeri.

Sonra dedi: “– Ey göylərin yeddi iqlim soltanı,
Öz nurunla bəzəyirsən minnətsiz bu dünyanı.

Fərman verən bir atlısan, qoşunun sitarələr,
Təxtü tac da səninkidir, sənən yenilməz sərvər.

Bu aramsız yaşılrəngli, tündyeriqli ərзимiz,
Sənin hökmü fərmanınla gərdiş edir, şübhəsiz.

Hər bəsirət əhlinin sən gözlərinə çıraqsan,
Yaranışın ruhunun da nuru sənsən hər zaman.

Sən elə bir kimyəgər sənətkarsan hünərlə,
Doldurmuşsan aləmləri hesabsız simü zərle.

Kərəminin bulağından pay verdin aləmə sən,
Hökümün ilə doldu haman cəvahiratla mōden.

Bağışladın üstlərini tikan basmış dağlara
Al-qırmızı yaqut, zümrüd, firuzə və kəhrəba.

Parlaq Ay da əbədilik tərək etməzdi zülməti,
Əgər səxan salmasaydı başına nur xələti.

Mən ki sənə həvadaram, zərrə kimi həvadar,
Kərəm göstər, qoyma qalım torpaq üstə belə xar.

Sən ki belə Xıız kimi yetişirsən imdada,
Taniyirsən insanları öz hüsnüylə dünyada.

Səndə ki var belə şövkət, belə qüdrət, bu cəlal,
Azacıq da lütf edərək Müştəriyə nəzər sal!

Öz könlümün atəşilə yanmaqdayam, bil, mən də,
Addaşının qəlb dostuna nolar kömək edəndə?!

Ürəklərin meydanında təkçə sənsən şahsəvar,
Çindən Şama qəder sənənin yarımca mənzilin var.

Mərdənəlik göstərib də, Mehre çatdır özünü,
Tellərinin şəfəqiylə işıqlandır üzünü.

Qapı bağlı olsa əgər, çıxıb qəsrin damına,
Pəncərədən yanma düş, yeri öp, çat dadına.

Nolar mənim əvəzimə torpağa qoy alını,
Xələvət olsa tərəfimdən soruş onun halını.

Dilə gəlib söylə ona: "Bir bəlaya mübtəla,
Öz canından bezmiş yazıq, dostundan olmuş cüda.

Bir zəvallı göz yaşitək axıb gedir durmadan,
Qalıbdır bu ayrılığın yollarında sərgərdan.

Ürəyinin atəşilə yandırır hey canını,
Ömrü-günü dərd içində keçirir son anını.

Səni deyib kölgə kimi dolanır qana qəltan,
İşi fəqət ağlamaqdır, həmsöhbəti ah, fəğan.

Sübhün yeli kimi daim torpağı səpir başa,
Gedir, zəif bədənilə düşübdür dağa, daşa.

İldırım tək çılğın ruhu can mülkündə çaxırdı,
Bulud kimi gözlərindən yağış seli axırdı.

Sənənin mehrin ey göylərin Mehri, yəni ey Güneş!
Gözü, qəlb Mehri dönüb olub indi su, atəş.

Fələk niyə düz gəlmədi, bizi saldı kələyə?
Mən taleyə nifrən deyim, yoxsa zalım fələyə?!

Dostum Mehri halın soruş, gör necədir əhvalı,
Nəçin əsil məskənindən o düşmüşdür aralı?

Bəndi qır çıx aydınlığa, qurtarsın bu cəfa, qəm,
İşıqlansın nurun ilə yenə qaranlıq aləm.

Zülmət dolu qəm xanədən qurtar daha inamla,
Gecəni qov, aydın sübhü məhəbbətlə salamla!

Axı bizə xoş baxtımız, taleyimiz yar idi,
Həmişə xoş niyyət ilə əlaqəmiz var idi.

Gündən-günə nur saçırdı üzümzə səadət,
Pak, müqəddəs məhəbbətə qəlbimizdə sədaqət.

Nə oldu ki, üz döndərdi bizdən tale naghəhan,
Minlər ilə fitnə qopdu, könül oldu pərişan.

Düşmənimiz pusqu qurub canımıza qəsd etdi,
Məni dostdan ayıraraq el içində pest etdi.

Mehrin qolu bəndə düşdü, mənim isə ayağım,
O zindənda, mənim isə çöldən gəlir sorağım.

İki möhkəm bənd əlində əsir oldum mən, ancaq
Məlum deyil, sonra daha nə fəlakət olacaq?!

Qalmışam mən zarü heyran, pozulmuşdur əhvalım,
Nə getməyə yol varımdır, nə bir yer var yurd salım.

Çabalaram, bil, heyranlıq dənizində anbaan,
Bədən xəstə, ürək küskün, yerimsə çöl, biyaban.

Necə çatsın əlim sənəin ətəyinə, ey həmdəm
Ki, ruzgar bağlamışdır əllərimi müstəhkəm.

Gecələri yatmayıram, inləyirəm sübhədək,
Xəyalını yuxuda da görmürəm ah edərək.

İndi sənəin fəraqında canım əldən gedibdir,
Hicran mənim varlığını zirü zəbər edibdir.

Xudavənda, cəfa edib bizi ayrı salanı,
Cəzalandır, bir dərde sal, tapılmasın dərmanı.

Zəmanədə bircə xoş gün görməsin heç o namərd,
O da düşsün bu bəlaya, boğsun onu ələm, dərd".

Sözlerini belə tamam etdi, əsdi dodağı,
Vida edib yola saldı günəşi qürub çağı.

MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİN YOLKƏSƏNLƏR QALASINA ÇATMALARI

Sabah oldu Müştəri, Bədr yola davam etdilər,
Ürəkləri qəmlə dolu xeyli də yol getdilər.

Nərələri benzəyirdi bir dəşhətli fəryada,
Dağlar əksi-səda verib, qoşulurdu bu dada.

Nə istini, nə soyuğu duymurdular, doğrusu,
Nə xəyalda yemək, yatmaq, rahatlanmaq arzusu.

Bir neçə gün yol getdilər, atlarını çapdılar,
Uzaqdan bir qala görüb, heyran-heyran baxdılar.

Aşıqlərin əhdi kimi möhkəm hasar içində,
Sanki fələk yerləşmişdi qalın divar içində.

Xəyal quşu ömür boyu uçub ora çatmazdı,
Heç bir silah onun qalın divarına batmazdı.

Mancanağı asimana atsaydı bir daşını,
Yüz il sonra sındırardı o Keyvanın başını.

Bürclərinin qüllələri sarsılmazdı, möhkəmndi,
Əzəmətli qiyafəsi möhtəşəm, xoş görkəmndi.

Fikir peyki yol üstündə durub daldı xəyala,
Nəzərləri cəlb etmişdi görkəmlə bu qala.

Dayanmışdı çox vüqarla yerin sabit qütbü tək,
Sanki onun ətrafında gəzirdi yeddi övrəng.

Fələk kimi bir qalada yeddi təbəqə vardı,
Bürclərisə qalxıb göyə, ulduza baş vurardı.

Əgər fələk baxsa idi ona Adəmsayağı,
Şübhəsiz ki, düşəcəkdə yere qızıl papağı.

Bürclərinə səyyarələr olmuş idi pasiban,
Qapıların mıxlamışdı sanki sonsuz köhkəşan.

Gözəllərin gözü kimi qıyılmışdı yolları,
Dilbərlerin zülfü kimi qıvrılmışdı yolları.

Müştərinin göz yaşıtək çaylar axır yanından,
Hicran derdi eyləmişdir onları belə giryan.

Poladdan bir dərvazəsi var idi o qalanın,
Xəsislərin qəlbi kimi bağlı idi, inanın!

Baş vurmuşdu qüllələri asimana az qala,
İsfahanlı quldurların qalasıydı bu qala.

Yolkəsənlər pusqu qurub yola göz qoyurdular,
Gəlib keçən adamları, karvanı soyurdular.

Karvan zəngi çalınanda çıxırdılar qaladan,
Tarac edib mallarını çıxırdılar aradan.

Bütün ölkə arasında məşhur idi o hasar,
Qorxurdular bu hasara yaxınlaşan adamlar.

Müştərilə Bədrin yolu gəlib düşdü buraya,
Yolkəsənlər birdən çıxıb aldılar tez araya.

Qarət edib, qollarını bağladılar onların,
Döyə-döyə gətirdilər qəşərinə sərdarın.

Sərdar baxıb onlardakı nəcabətə, qamətə,
Görüb hüsnü vəcahətə gəldi qəlbi rıqqətə.

Gördü əsil-nəsəbləri çox yüksəkdir onların,
Əmr eylədi quldurlara tez açsınlar qolların.

Rəhmə gəlib qoymadı ki, verələr çox əziyyət,
Üz tutaraq quldurlara dedi: “– Nədir məsləhət?”

İnsafsızlar: “Öldürülsün!” – dedilər bir ağızdan,
Azad etsək, şübhəsiz ki, olacağıq peşiman.

Sərdarın öz hücrəsində vardı gözəl bir nigar,
Gözəllikdə üstün idi hurilərdən o dildar.

Adı onun Şahnaz idi, Aydan da çox gözəldi,
Bu söhbəti eşidərək durmayıb ora gəldi.

Belə qan-qan deyənlərə nəzər saldı hiddətlə;
Müştəriyə, Bədrə baxdı mərhəmətlə, şəfqətlə.

Dilə gəlib söylədi: “– Ey yolkəsən qudurğanlar,
Axır sizi qərq eyləyər tökdüyünüz bu qanlar.

Görürəm ki, neytək içiz boşdur, başız həvalı,
Sözləriniz, işləriniz başdan-başa xətalı.

Həramilər, nə düşübsüz cəvanların canına,
Susayıbsız siz onların halal qızıl qanına?!

Neçin kömək etmirsiniz siz onlara hörmətlə,
Hallarına nəzər salıb, yanaşınız mürvətlə”.

Sonra Şahnaz doluxsunub dindi qadın ürəyi,
Sərdar bildi cananının nədir arzu, diləyi.

Fərman verdi ki, bir nəfər tez onlara qoşulsun,
Geniş yola çıxanadək onlara yoldaş olsun.

O adam da önə düşüb, yol göstərdi onlara,
Qayıdaraq əhvalatı xəbər verdi sərdara.

MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİN QULDURLARIN ƏLİNDƏN XİLAS OLMALARI

Özlərini azad görüb sevindilər bu zaman
O səhranı külək kimi keçdilər hey durmadan.

Qürub çağı məğribdə bir mənzil tapıb durdular,
Özlərinə gül-çiçəkdən yataq yeri qurdular.

Ancaq onlar bütün gecə yatmadılar bir an da,
Kırpiklərlə inci deşib, qaldılar o məkanda.

Bir qəribin küreyinə tikan batarsa, əgər,
Çalışsa da, o qəribə yuxu olmaz müyəssər.

Sübh açıldı, mavi səma işıqlandı dəmbədəm,
Göylər şahı Günəş çıxdı, nura boyandı aləm.

Göyün şiri üfüqləri fəth etdikcə boylandı,
Yay fosliydi hərarətlə sanki fəza odlandı.

Yola düşüb Müştəri, Bədr, tənənfəs getdilər,
Ara-sıra göz yaşların üzə rəvan etdilər.

Hərarətdən nəfəs almaq hər canlıya çətindi,
Günəş elə yandı, Yerin yeddi qatı isindi.

Dağların da hərarətdən əriyirdi ürəyi,
Günəş sanki qaynadırdı öz oduyla fələyi.

Həva canan eşqi qəder yandırırdı nəfəsi,
Atəşdən də qaynar idi suyun da hər qətrəsi.

Reyde elə isti vardı, zənn edirdin haman dem,
Bu atəşin qarşısında qul kimidir cəhənnəm.

Al Günəşin istisindən əriyirdi demir də,
Belə isti görməmişdi, inan, heç kəs ömürdə.

Bədəxşanın ləli belə əriyirdi bu oddan,
Sanardın ki, bu ləl deyil, laxtalanıb qızıl qan.

Səməndər ki, "odda yanmaz" – demişlər ünvanına,
İndi belə hərarətdə od düşərdi canına.

Bu ayətdən bir qığılcım düşsəydi dağa-daşa,
Yer altında duran öküz yanardı başdan-başa.

Əgər ovçu vursa idi bir ovu biyabanda,
Onu bişmiş görəcəkdə elə alan zamanda.

Elə bil, od göyden yerin mərkəzinə enmişdi,
Yaxud aləm bütünlüklə od libası geymişdi.

Hərarətdən damarlarda quruyurdu laxta qan,
Çin ceyranı göbəyində müşk yandı bu oddan.

İbrahimin olmuşdusa od tonqalı gülüstan,
Bu atəşdən gülüstanlar odlanırdı bu zaman.

İsti-soyuq görməmiş o zəvalı Bədr, Müştəri,
Od püskürən o həvada olmuşdular sərsəri.

Ayaqyalın, başı açıq, Günəşdəki hərarət,
İsti tərə qər qətmişdi onları binəhayət.

O gənclərin hər ikisi bir sərv idi, şübhəsiz,
Bədənləri gülden nazik, sudan daha saf, təmiz,

Yol getdikdən ayaqları tamam qabar olmuşdu,
Qaburların yerinə qum, ya tikan dolmuşdu.

Gedirdilər Günəş kimi dincəlmədən çöllərdə,
Çox çətindi tab getirmək bu əzaba, bu dərde.

Az getdilər, çox getdilər o səhrada biaram,
Görünmədi gözlərinə təsəlli üçün bir adam.

Boş çölləri gəzdilər hey boş-boşuna, avare,
Tapmadılar tükənməyən dərdlərinə bir çarə.

Özlerinden başqa yoxdu ürək, könül sirdaşı,
Kölgələrdən başqa yoxdu onlara yol yoldaşı.

Nə özləri tapırdılar çıxış yolundan esər,
Nə də vardı yanlarında yol göstərən bir nəfər.

O dolanbac yollarda hey dolandılar sərgərdan,
Bilmirdilər bu uğursuz yollar bitər nə zaman.

Müştəri ah çəkib birdən Bədrə dönüb açdı dil,
Dedi: “– Bütün əziyyətdən bir şey olmayır hasil.

Mehribanlıq semasının günəşidir Mehr inan,
O vəfali dostumuzun məskənidir dar zindan.

Şapur şahın qəzəbinə düşər olmuş biəlac,
Uzaq olmuş indi ondan malikənə, xəttü tac.

Pərgar kimi qalib heyran düşüb riyə bəndinə,
Belə ağır vəziyyətdə bizi axtarır yenə”.

Bunu deyib o, ürəkdən ah çəkib etdi feryad,
Sanki, uçdu qəfəsindən can quşu, oldu azad.

Bədr eşidib bu sözləri çox təəccüb eylədi,
Gülüb onun sözlərinə, rixşend ilə söylədi:

“– Nə olmuşdur, bəlkə, ağlın pozulmuşdur təmənen,
Çırağında yağ görmürəm, dəlimisən yoxsa sən?!”

Məhəbbətin gedə-gedə öz yolunu itirir,
Hər addımın, hər bir sözün başa bəla gətirir.

Belə ağır vəziyyətdə xəyalında gör nə var?!
Kəramətdən dəm vurursan, özün isə xaksar”.

Müştəri deddi: “– Ey yar, üzürlüsən sözümdə,
Çünki ülvə məhəbbəti duymamışsan özündə”.

Yenə susub axşamədək yeridilər susuz, ac,
Tapmırdılar düşdükleri fəlakətə bir əlac.

Ay-ulduzu özlərinə bir sarıban edərək,
Gecəni də yol getdilər dayanmadan sübhədək.

Qarın xali, bel bükülü, əhvalları pərişan,
Bilmirdilər bu işgəncə qurtaracaq nə zaman.

Yol getdilər, beləliklə, dayanmadan yeddi gün,
İtirdilər ümidlərin, qüvvələrin büsbütün.

Onlar elə olmuşdular hərərətdən, achiqdan,
Kim görseydi üzlərini ad qoyardı – ölü can.

Hər ikisi heykəl kimi hərəkətsiz qalmışdı,
Başlarının üstünə ölüm peyki almışdı.

Qumsal, qaynar bir təkədə uzandılar, qaldılar,
Elə bil ki, qum üstünə cansız şəkil saldılar.

Bu qədər yol gəlmişdilər, gülməmişdi üzləri,
Nə xoş bir gün, nə mərəd insan görməmişdi gözləri.

Son səhifəyə çatan zaman ömrün zərif dəftəri,
Nöqtə kimi qoyulmuşdu son kəlmədə Müştəri.

Belə böhran çağlarında göründü bir karivan,
Qum üstə bu “şəkilləri” görüb oldular heyran.

Atdan düşüb təəccüblə yaxınlıqda durdular,
Sonra isə haman yerdə neçə çadır qurdular.

Üzlərinə baxan kimi hallarını bildilər,
Şirin şərbət içirdilər, onlar hala gəldilər.

Başçı dedi: “– Bu nə işdir, nə sirdir deyiniz?
Acsınızsa oturunuz, bir az çörək yeyiniz”.

Hər ikisi şaşqın baxıb eylədilər ahü zar,
Ancaq qəlbde olan sirri demədilər necə var.

Üzlərindən oxunurdu cansıxıcı dərdləri
Nə Bədr dedi əhvalatı, nə sirr açdı Müştəri.

Müxtəsərcə şərh etdilər vəziyyəti, nəhayət,
Söylədilər: “– Bizə yardım göstərin, ey cəvanmərd!

Bizim də çox ləyaqətli əsil-nəsəbimiz var,
Ad-sanımız, mövqeyimiz, layiq mənəbimiz var.

Ancaq fələk zülm edərək, sındırdı qəlbimizi,
Gördüyünüz belə alçaq məkana saldı bizi”.

Bu sözləri deyən kimi susub gültək soldular,
Dilə rəvac vermişdilər, indi qulaq oldular.

O karvanın başçısıydı dəyanətli bu cəvan,
Adı Məhyar, təbi rəvan, şücaətli, mehriban.

Xasiyyəti zərif idi, özüsə cəld, xeyirxah,
Fikri aydın, qəlbi təmiz, mədəni, işdən agah.

Müştəriyə nəzər salıb, bildi necabətlidir,
Pak, müqəddəs dostluğa o, möhkəm sədaqətlidir.

Gördü onda hər cəhətdən fəzilət var, kəmal var,
İstedadı görünürdü cəmalından aşikar.

Xərabədə sanki gizli xəzinəydi o cəvan,
Ya tutulmuş bir Günəşdi, cah-cələli nüməyan.

Xas qulamı çağıraraq dedi: “– Durma get, tələs,
Bunlar üçün ləyaqətli paltar gətir iki dəst”.

Qulam qaçıb bu fərmanı tez yerinə yetirdi,
Onlar üçün nə lazımsa, hazırlayıb gətirdi.

Öz əlilə geyindirdi səliqəylə onları,
Çalışdı ki, razı salsın öz ağası Məhyarı.

Məhyar baxıb nəvazişlə, iftixarla gülərək,
Məhəbbətlə dedi: “– Sizə etsin Günəş, Ay kömək.

Əgər yenə çatışmayan bir şey varsa deyiniz,
Axı yaxın və səmimi dost olmuşuq indi biz.

Rey tərəfə gedir indi gördüyünüz karivan,
O şəhərdə yaşayıraq, orda bizim xanədan.

Göz üstündə yeriniz var, lütfən qonaq gəliniz,
Bundan sonra evimizi öz eviniz biliniz”.

Müştəri, Bədr çox təşəkkür eylədilər Məhyara:
“– Allah özü kömək olsun sənə kimi qəmxara.

Minnətin var boynumuzda, daim fərman sənindir,
Bizə yeni həyat verdin, bizim bu can sənindir.

Qulluğunda biz hazırıq əmr ver, icra edək,
Nə işiniz olsa buyur, tez yerinə yetirək”.

Dincəldilər sübhün xoruz banınadək, sökdü dan,
Hazırlandı gün çıxmamış yola düşsün karivan.

Məhyar belə əmr verdi, tez yüklənsin dəvələr,
İki at da gətirmişdi qonaqlara bir nəfər.

Məhyarın xas atlarından gətirildi iki at,
Hər birisi dağ cüssəli, qaçırsada yel qanat.

Məhyar dedi: “– Hazır olun, yola çıxırıq indi”.
Müştəri çox yorğun idi, çox çətin ata mindi.

Elə bildi arxasından yerə ağır yük saldı,
Yüngülləşdi, sanki qəmi, kədəri də azaldı.

Rey səmtinə yola düşdü sevinc ilə kamran
Aşıqlərin göz yaşıtək axıb getdi karivan.

MEHRİN ZİNDANDA VƏZİYYƏTİ

Ey könül, sən bacardıqca vəfalı ol dünyada,
Riyakara qulaq asıb, ömrünü vermə bada.

Vəfadarlıq eyvanının qülləsinə bayraq vur,
Müqəddəslik iqliminin yollarında ayıq vur!

Vəfa umma heç bir zaman bədzat, qərəz əhlindən,
Tısbəğa bir inci doğmaz, hər nə qədər əlləşsən.

Riyakarın açılarda hiylələri, yalanı,
Batil olar haman dəmdə onun əhdü peymanı.

Könülləri Allah nuru işıqlatsa pak, təmiz,
Qərəz, riya, kin yox olar ürəklərdən, şübhəsiz.

Vəfa əgər aşıqlərin yarı olsa can kimi,
Söhbətləri olar daim küdurətsiz, səmimi.

Əgər, aşıq dəyanətlə olarsa eşqə sadıq,
Məşuq özü döndüb olar ona səmimi aşıq.

Əgər məşuq uzaq olsa öz eşqində vəfadan,
Hər ikisi uzaq olar, şəksiz, nuri-xudadan.

Vəfa olsa varlığında əgər iki sevenin
Xəyanətdən uzaq olar bu məhəbbət, bil, yeqin.

Yaxşı demiş isti-soyuq görmüş qoca bəxtiyar,
Saf eşqdən, riyadan və səadətdən xəbərdar.

Necə oldu bu oyunbaz çərxi-fələk, nəhayət,
Dünyaya nur bəxş eyləyən Mehri tutdu fəlakət.

Hansı səbəb saldı Mehri bu darısqal zindana,
Nəçin onun can gəmisi düşdü belə tufana?!

O qaranlıq, o darısqal zindan Mehri sıxırdı,
Əl-ayağı, canı zəncir içində darıxırdı.

Zülfü kimi dolaşıqdı Mehrin bütün işləri,
Bilmirdi ki, necə oldu, nə haldadır Müştəri.

Onun bütün vücudu ki, sutək təmiz, lətifdi,
Kobud zəncir təzyiqindən indi xeyli kəsifdi.

Boyu sərvətək olduğundan bənd olmuşdu ayağı,
Möhkəm ürək lazım idi, çökə bilsin bu dağı.

Şamtək hüsnü nur saçardı məclisdə, Şəbistanda,
Ona görə ayağından bənd oldu zər şamdanda.

Həmnəşini nəhəmvər bir nəvəcib olduğundan,
Ona görə qolu belə qırışdı, oldu üryan.

Hanı o dost, bu nəcinsin cavabını verə ah,
Belə ağır gündə ola günahsız dostu pənah.

Zəncir əgər olsa belə gümüşdən, ya ki, zərdən,
Qurtararmı bir məhbusu ağırlardan, xətdəndən?!

Dizlərini qucaqlayıb basmışsa da bağına,
Bu hal təxfif verirmi heç müdhiş ürək ağrına?!

İlan kimi qıvrılaraq xumarlanırdı zəncir,
Mehrin məğrur həysiyyəti belə olurdu təhqir.

Polad kimi möhkəm idi ürəyi şahzadənin,
Ara-sıra dişləyirdi qolunu, qəlbində kin.

İradəsi qırılmazdı yaşardı iftixarla,
Buna görə müsahiblə danışırdı vüqarla.

Lakin qəlbin gəmirirdi ayrı düşmüş dost dərdi,
Bu xəlvətdə bircə dəfə onu görmək istərdi.

Ancaq bu dar, kimsəsiz bir xəlvət yerdə o insan,
Zəncirlərdən başqa yoxdu ona yaxın həməzəban.

Dost yolunda candan belə keçməkdə fədakarlıq,
Əhdə vəfa, sözlərdə düz, işində payıdarlıq.

Ancaq iki bənd içində qalmışdı o cəvanmərd,
Ayağında bir bənd vardı, ürəyində başqa bənd.

Ayağının bəndini o görəndə dad edirdi,
Ürəyinin bəndində dostunu yad edirdi.

Müştəriçün hər ləhzədə edərək ahü əfğan,
Gözlərindən qanlı yaşlar axırdı anbaan.

BƏHZADIN MEHRİ BAĞIŞLAMAQ ÜÇÜN ŞAPURA YALVARMASI

Bu uğursuz hadisədən keçən zaman neçə gün,
Şahın bir az yumuşaldı ata qəlbi Mehr üçün.

Bəhzad gəlib şəhər çağı şahı təzim edərək,
Yeri öpüb xidmətində durdu sadıq bəndətək.

Gördü şahın soyumamış hələ kini, qəzəbi,
Alını tamam qırışmışdır, qaşları çatıq, əsəbi.

Şapur şahın belə qızgın görəndə zaman halını,
Bəhzad gəlib ehtiyatla soruşdu əhvalını.

Örtülü bir ibarətlə yavaş-yavaş açdı dil,
Dedi: “– Şahım, ədalətdən kənar olmaq düz deyil.

Öz oğluna belə qəddar olmaq nəyə gərəkdir?!
Bu işləri dolaşdıran qəddar, zalım fələkdir.

Kim palçıqla örtə bilər axı parlaq Günəşi?!
Kim zindana layiq bilər Yusif kimi mehəvəsi?!

Kim həbs edər “uf” demədən öz gözünün nurunu,
Kim saxlayar qaranlıqda tavus kimi oğlunu?!

Axı Mehrin nə etmişdir bir fikrinə salsana
Ki, salınsın həqarətlə belə bəndə zindana?!

Axı hansı günah üçün, hansı qaba təqsirçin,
Müsk kimi gərəkdir dəri içində həbs edilsin?!”

Cavab verdi şah: “– Əzizim, vəziyyətə sal nəzər,
Söylə, axı hansı ata oğluna pislik istər?!”

Həç kəs ağıl sahibinə pislik edib, xor baxmaz,
Kimə zülmü rəva görsə, öz gözünə mil soxmaz.

Ancaq, əziz oğlunu da özbaşına buraxsan,
Səadətə zirvəsinə çıxma bilməz həç zaman.

Belə qoymuş əzəl gündən qanununu təbiət,
Çətinliyi aşı-aşı dərk edilər nəsihət.

Uşaqlara az yaşından öyüd verilsin gərəkdir,
Otuz yaşlı bir cəvana yaramaz öyüd vermək.

Tər fidanlar əkiləndə ona qayğı çox olar,
Bu qayğının sayəsində tez boy atıb verər bar.

Elə ki o yaşa doldu, kobudlaşdı büsbütün,
Yandırmaqdan başqa şeyə xeyri olmaz, bir düşün.

Dərini su aparmışsa bir şagirdin əlindən,
Nə fayda var baş ustanın sonrakı cəncəlindən?!”

Bu sözlərdən sonra Şapur söylədi: “– Əziz Bəhzad,
Sənin təkid, xahişinlə qoy olsun Mehr azad!”

Bəhzad dərhal qalxıb getdi, üzgülər, qəlbişən,
Mehre dedi: “– Azad oldun, qalx, çıx bu dar məhbəsdən.

Hörmət-izzət sahibisən, yol vermə dərdə, qəmə,
Darıxma heç, açıq gözlə nəzər sal bu aləmə.

Ata əgər cəza versə balasına, inanın,
Qoymaz bir tük əskik olsun başından o balanın.

Görünür hər sahibi-gənc, hər sahibi-ixtiyar,
Ən qiymətli mətaini bənd içində saxlayar.

Kamanın da gözəllikçin bənd vururlar belinə,
Ta ki, onun məhəreti daha aydın bilinə.

Qələmi də qələmdanda gizlədirlər həmişə,
Daha yaxşı yarasın o, ən gərəkli bir işə.

Sərdarın da nizesində ona məxsus bəndi var,
Bu bənd ilə daha sərtast işlədər onu sərdar.

Öz-özünə bənd vurmasa, çarpaz olmasa, əgər,
Gözəllərin şux belində yer tutarmı heç kəmərlər?!”

Paltarın da olmasaydı əgər bəndi, sən inan,
Gözəlləri ağışuna alammazdı heç zaman.

Ara-sıra bəndə düşüb çətinləşəndə eşar,
Fəzl əhlinə düşünməyən yeni aləm açılar.

Bağlanmaqla bu məlumdur çox şey oxşar nəzəri,
Üzümə də bənd vurulsa, daha artar dəyəri”.

Belə-belə xoş misallar tökdü Mehrin canına,
Əllərindən tutub onun gəldi şahın yanına.

Elə ki Mehr qaranlıqdan çıxdı işıq aləmə,
Son qoyuldu zəncir altıda düşdüyü dərdə, qəmə.

Gəlib şahə baş əydi və yerə qoydu dizini,
Şah qaldırıb məhəbbətlə öpdü onun üzünü.

Xəznədarı çağıtdırıb gətirdirdi pal-paltar,
Geyindirdi onu yenə, eylədi bir şəhriyar.

Xosrovani qəba ilə bəzəndirdi oğlunu,
Başına tac qoyub bir də fərəhlə öpdü onu.

Şah icazə verdi getsin hərəmlər otağına,
Hərəmxana bu gəlişdən döndü behişt bağına.

Ana görcək balasını belə şən, üzü xəndan,
Sevinc ilə qucdu onu, ruhu oldu şadman.

Öz gözünün işığını görən zamanda azad,
Gözlərində cilvələndi nur içində kainat.

Gah üzünü üzünə o qoyub əzizləyirdi,
Barmağıyla gah da onun zülfün təmizləyirdi.

Gah boynunu qucaqlayıb öpürdü hey üzündən,
Balasını bir an belə qoymayırdı gözündən.

Yana-yana deyərdi: “– Bu dərdə necə dözüm mən,
Mənim gözüm baxa-baxa sən zindana düşsənsən?!”

Kaş öləydi anan sənin, çəkməyöydi bu dərdi,
Fələk bizə zülm edərək, böyük belə göstərdi.

Yazıq canım qurban olsun sənə mənim gül balam,
Nə rəvadır bu dünyada sən gedəsən, mən qalam?!

Qaşlarının kamanına fəda olsun bu canım,
Mən ölərkən sən sən mənim əsil haya qalanım.

Bəlan gəlsin gözlərimə, kor qalım dünyada mən,
Yaşayasan qəlbi dolu eşqlə, fərəhlə sən.

Bir an səni görməyəndə yanır bütün varlığım,
Səndən ayrı qalan kimi bitir bəxtiyarlığım.

Gecə-gündüz ah çəkərək, həsrətinlə ağladım,
Matəmli bir bədbəxt kimi başa qara bağladım.

Nifrin, lənət dedim hər an başıbatmış Bəhrama,
Dedim heç vəqt o çatmasın istədiyi mərəmə.

Nuri-didəm, çalış ondan uzaq dolan həmişə,
Qoyma onu otağına çox da gəliş-gedişə.

Danışma, heç necə oldu düşdün quştək qəfəsə,
Atan neçin saldı səni o qaranlıq məhbəsə”.

Bu sözləri anasından eşidəndə novcəvan,
Öpüb onun əllərini dedi: “– Əziz anacan,

Axı məndə var idimi hansı nöqsan, nə günah
Ki, zindana saldı məni hiddət ilə padişah?!

Heç kəs belə işgəncəni rəva görməz heç kəsə,
Hər nə olsa, öz oğlunu salmaz bəndə, məhbəsə.

Yəqin, şəfqət bu dünyadan silinmişdir təmənen,
Ədalətin kaşanəsi uçulmuş təməlindən...”

Ana getdi xəzinəyə, bir sandıqça gətirdi,
Sandıqdakı cəvahirat qiymətsiz, binözirdi.

Seçib ordan neçə-neçə ən qiymətli cəvahir
Ki, illərcə yığmış idi özü üçün o mahir.

Hər birisi dəyərinə yeddi iqlim xəracı,
Hər birisi bəzəyərdi şəfəqlə yüz tacı.

Cəvahirilər bir-birindən daha da çox dirəxşan,
Müştərilə Mehr kimi bir bürc üstə nüməyan.

Mehrə dedi: “– Mən bunları tökürem qədəminə,
Fəda olsun sənə canım, sənindi bu xəzinə.

Möhkəm saxla iradəni, ey yeganə gövhərim,
Ruhdan düşmə, qərq olmasın qana qəlbim, cigərim”.

Həddən artıq məhəbbətlə oxşadı Mehri ana,
Canlı könül gövhərini göstərdi öz oğluna.

Nəcəbətli xanım idi əsil-nəcəb sahibi,
Ürəyində nə vardısı, işıqlatdı gün kimi.

Mehr görcək anasından bu lütfü, bu ülfəti,
Öpdü onun əllərindən, cusa gəldi qeyrəti.

Dedi: “– Əhsən sənə əsil-nəcəbinə, ana can”.
Ana Mehri belə görcək qəlbi oldu şadman.

Covhər adlı inanılmış bir xadimi var idi,
Hər bir işdə bacarıqlı, mötəbər, pergar idi.

Mehr qaldırıb sandıqçanı tapışdı Covhərə,
Sonra qucub anasını, öpdü azı min kərə.

Ayrılarq yavaş-yavaş öz evinə yollandı,
Müştərinin xəyalilə yenə qəlbi odlandı.

Qulamlarla pərəstarlar yüyürüb tez gəldilər,
Ayağından çəkməsini çıxarıb tez sildilər.

Gahi Mehrin çəkmə kimi öpdülər ayağını,
Gah çəkməni başa qoyub gözdilər otağını.

Gülüşdülər, bənzətdilər Mehri məclis şamına,
Böyük–kiçik pərvanətek dolandılar başına.

Bütün bu xas dost–aşnası hazırtdılar bu zaman,
Belə bayram şərəfinə etsinlər canı qurban.

Çox çəkmədi bu görüşlər, nəhayət, sona çatdı,
Rahatlanmaq vəqti gəldi, Mehr də gedib yatdı.

MEHRİN MÜŞTƏRİNİN ŞƏKLİNİ ÇƏKDİRİB AĞLAMASI

Otağında tək qalanda qapısını bağladı,
Müştərini yada salıb kədərləndi, ağladı.

Məclis tənha, rəqiblərin fitnələrindən xali,
Oturmuşdu qənşərində can dostunun xəyalı.

Yad eyləyib Müştərini gözden iraq, gizlicə
Zülfü kimi qıvrılırdı öz–özünə hər gecə.

Nə ayrılıq qəmi onu buraxırdı əlindən,
Nə düşürdü Müştərinin adı onun dilindən.

Nə vüsala ümid vardı, nə də fəraqa çarə,
Qalmış idi himayəsiz, öz işində avare.

Fikri onun dolaşırdı sərbəst iki ələmi,
Ancaq daim azdırırdı fikrini hicran qəmi.

Bir çox ciddi axtarışdan sonra gəldi qərara,
Bir yol tapdı son qoymaqçın bu sonsuz ahü zara.

Müştərinin şəklini bir lövhədə yaratsın,
Bəlkə belə vasitəylə öz dərđini sağaltsın.

O, şəkile baxa–baxa qəlbi tapsın təselli,
Bəlkə müşkül məsələnin belə tapılsın həlli.

Ancaq hələ dərk etmirdi ki, təkçə bir surətlə,
Belə hicran vəslə dönməz şəkille, boş söhbətlə.

Əgər mumdan məhərətlə düzləşə də qızılgül,
Ona baxıb heç bir zaman şura gəlməz bir bülbül.

O zamanda məşhurlaşmış mahir bir rəssam vardı,
Yer üzündə o misilsiz ustadtek tanınardı.

Elə yüksək sənətkardı bircə anın içində,
Çin nəqşəsi yaradardı abi–rəvan içində.

Qara zülfü görün zaman gözəlin surətində,
Göstərərdi Günəşi o, gecənin zülmətində.

O, sənətin lövhəsinə nə vəqt fırça vurardı,
Ağıl özü surət kimi ona heyran qalardı.

Könülləri oxşayardı qələminin hər rəngi,
Pəst edərdi gözəllikdə məşhur nəqşi–ərjəngi.

Bir surəti yaradanda, xaliq kimi o ustad,
Axar sular dayanardı, quşlar salardı qanad.

Rəngkarlıqda göstərərdi elə hünər, məhərətlə,
Nəbatatın özündə də tapılmazdı bu sənət.

Xeyalında hansı incə təsəvvür ki gəzərdi,
Sonra ali qapıları, divarları bəzərdi.

Bir surəti yaratmaqçın fırça götüren zaman,
Fələk o dəm əl çəkərdi öz nəqşəbazlığından.

Möcüzələr yaradardı nəqşəsiylə o sahir,
Hər nəqşəni bəzəyərki əlvən rəngli cəvahir.

O, heçlikdən düzəldərdi göz oxşayan varlığı,
Heç təsvirə sığışmazdı onun sənətkarlığı.

Əgər Mani görsə idi, çəkdiyi bir tablunu,
Qələmini yerə qoyub, ustad bilərdi onu.

Bir dilbərin işvəsini, nazını çəksəydi gər,
Ona baxıb həsədindən qovrulardı mələklər.

Çəksəydi o, şux dilbərin cazibədar gözünü,
Bu gözlərə baxan aşıq itirərdi özünü.

Haçan ləltək dodaqlara can gözüylə baxardı,
Fırçasının bulağından abi-həyat axardı.

Yar zülfünü qələmilə salan zamanda bəndə,
Huriləri, pəriləri salardı o kəməndə.

Sərv qamətlər nə zaman ki, nəzərində qalardı,
Sonra ustad qələmilə yerə kölgə salardı.

Məharətlə çəksə idi yana-yana bircə şam,
Ətrafında dolanardı pərvanələr biaram.

Gül çəksəydi tablosuna əgər o mahir ustad,
Cəh-cəh vuran bülbüllərdən qopardı dadü fəryad.

Əgər sarı bülbül şəkli çəksəydi o, nəgəhan,
Karlar belə eşidərdi cəh-cəhini uzaqdan.

Şir çəksəydi tablosuna, qorxudardı ceyranı,
Ceyran çəksə, göbək müşkü doldurardı dünyanı.

Bədirlənmiş Ay çəksəydi, aləmə nur saçardı,
Gecələr xəlf işığında özünə yol açardı.

Xüləsə, o, nə çəksəydi, bənzəyərdi əslinə,
Görən dərhal bilərdi ki, bu nəqşənin əsli nə.

Səhər olcaq, Mehr ustadı çağıtdırıb qıldı şad,
Gülə-gülə hörmət edib dedi: “– Ey mahir ustad,

İstəyirəm xahişimi yaxşı icra edəsən,
Dostumun tez şəklini çək ki, asudə olum mən.

Əgər belə bir iş görsən, çox minnətdar olaram,
Ən qiymətli xələt verib, səni razı salaram”.

Ustad təzim edib ona, göz üstünə qoydu əl:
“Canla-başla eyləyərəm, hər bir müşkül işi həll”.

Mehrin ona təsvirilə çəkdi dostun surətin,
Mani gəlib görsə idi, söyləyərdi “afərin”.

İftixarla şəkli verib, etdi Mehri şadman,
Sanki canlı Müştəridi şəkildən ona baxan.

Mat qaldı bu məharətə, sənətə, sənətkara,
Güman etdi çatmışdır o, istədiyi dildara.

Gözlər haman şəhla gözlər, qəddü qamət hamandır,
Saçı, zülfü, qaşu haman, bütün surət hamandır.

Tərifləyib Mehr onu, dedi: “– Əcəb mahirsən,
Olsun sənin sənətinə min afərin, min əhsən!

Səndə vardır misilsiz bir qabiliyyət, fəzilət,
Şübhəsiz ki, bizdə yoxdur bu sənətə ləyaqət”.

Sonra verdi o ustada çox qiymətli xələt, zər,
Bir an içrə oldu dövlət, mal sahibi, təvəngər.

Mehr gedib bir xəlvətə, qapıları bərkitdi,
Günəş kimi sanki o da bu cahanı tərək etdi.

Bir guşədə oturdu tək, üzü divar tərəfə,
Sanki, ovçu zilləmişdi gözlərini hədəfə.

Üzü kimi nur saçan bir şəm yandırdı durmadan,
Özü isə qəlb oduyla daha da oldu büryan.

Qarşısına qoyub şəkli, baxıb dostun üzünə,
Ahü zarla inləyirdi, deyirdi öz-özünə:

“Bir zərurət üzündən mən belə surət qazandım,
Gecə-gündüz ağlayaraq keşiyində dayandım.

Kim bilir ki, mənə necə həyan olar bu surət,
Qarşısında mən ağlarkən, “bəsdir” deməz, o heç vəqt.

Qərībədir esəb, ürək aləmində nə sirr var,
Sakit baxan bir surətə belə oldum giriftar?!

Əgər bizə hiylə, kələk qurdusa quduz düşmən,
Bu surətlə can dostumun vüsalına çatdım mən.

İçib hicran badəsimi dərd aləmində məstəm,
Başqa işim yoxdur indi, esil surətpərəstəm.

Ya da bütə eyləyirəm sidqi-dildən sitayiş,
Müslümü yox, kafirliyi etdirirəm nümayiş”.

MEHRİN MÜŞTƏRİ SURƏTİLƏ SÖHBƏTİ

Ondan sonra ürək – nalan, bədən – yorğun, göz – gıryan,
Surətə üz tutub dedi: “– Ey dost, söylə, hardasan?”

Sən ki mənim can dostumun timsalısan, dilə gəl,
Öz dostuna əhvalını bəyan eylə mükəmməl.

Ey sədəqət yollarında zillət çəkən vefalım,
İndi söylə, hardasan, necə keçir, de, halım?!

Cahü cəlal quyusuna düşüb fəğan eyləyən,
Dostdan uzaq nə əzaba, məşəqqətə düşdün sən?

Tərk eylədin boya-başa çatdığın bu vətəni,
Hansı çöldə, biyabanda, de, axtarım mən səni?!

Ləyaqətsiz adamların zülmündən aldın yara,
İnci kimi sədəfindən çıxıb düşdün, de, hara?!

Yaxınlığın şirinliyi əldən yaman gedibdir,
Ayrılığın acılığı onu əvəz edibdir.

Yara alıb mərhəmətsiz xəyanətkar düşməndən,
Bir gül kimi qoparıldım, uzaq düşdün gülşəndən.

Gah oturdun günahsızkən iti şəmşir altında,
Gah da qaldı heysiyyətin kobud təhqir altında.

Axı söylə, indi necə səni əridir qəmin,
Acı qürbət içrə kimdir həmnəşinin, həmdəmin?!

Hansı şirdir mağarada sənin qulaq yoldaşın,
Hansı maral olmuş sənin meşələrdə sirdaşın?!

Hansı bulud kölgə salır başın üstə səhrada,
Hansı nəsim çibinini qovur hansı məvada?!

Hansı kolun altı olub sənin üçün barigah,
Hansı daşdır oturanda sənə olur təkyəgah?!

Mənim könlüm qan içində, gündüzüm də gecədir,
Ancaq sənin əhvalını bilmirəm ki necədir.

Səndən uzaq mənim halım təməmindən xərabdır,
Cigerim də ayrılığın atəşində kəbabdır.

Sən də bəri macəranı bir rəmz ilə əyan et,
Öz halından bircə fəslə şirin dillə bəyan et!”

Çox danışdı Mehr özüyə, etdi ona çox xitab,
Lakin cansız o surətdən eşitmədi bir cavab.

Nə dedisə, öz qəlbinin vurğusunu eşitdi,
Məyus olub, ona sual verməyi də tərək etdi.

Yenə dostun fəraqında etdi fəğan, ahü zar,
Bilmirdi nə tədbir töksün, qurtarsın bu intizar.

Qəlbi dedi: “– Daha vaz keç belə cansız surətdən,
Mənaların aləminə səfər eylə indi sən.

Bu aləmdə bəlkə tapdın öz dərdinə dərmanı,
Surətdən çox çətin olur tapmaq dərin mənani.

Surətpərəst olma, artıq diqqət yetir mənaya,
Bütən əl çək, nəzərini döndər qadir Allaha.

Bir mənəbdən ümid gözlə, qibləgahın bir olsun,
İkilikdən uzaqlaşmaq qoy əsil tədbir olsun.

Əgər yüz il xanəgahda qoca etsə ibadət,
Bir gəlinə rəğbət etsə, uşaqdan pisdirdir, əlbət.

Get, mənani axtar, surət səni azdırar,
Əgər səfa istəyirsən, küdurətdən can qurtar.

Bu uğursuz şəkildən sən məqsədə yol tapmazsan,
Uşaq kimi bir heçliyə məftun olma, heç zaman.

Hansı işi edə bilər hərəkətsiz bir surət,
Hansı dərde dərman verir cansız şəkil, nəhayət?

Ömrün boyu bu xəlvətdə oturub hey inləsən,
Faydalı şey əldə edə bilməzsən bu surətdən.

Əgər mənə axtarırsan, bu xəlvətdən çölə çıx,
Mərdanə qoy qədəmini, maneəni dağıt, yıx!

Fədailər kimi düz get sən tərqiyyət yolunu,
Bir an belə tərək eyləmə sən həqiqət yolunu.

Əgər inci istəyirsən, baş vur dərin ümmənə,
Könlün şəkər istəyirsə, səfər qıl Xozistana!

İstədiyini pərgar kimi dolanırsa bütün gün,
Sən mərkəzdə nöqtə kimi tərpenmişən nə üçün?!

Sən gərəkdir başı üstə dolanasan cəhanı,
Bəlkə belə tapasan o zəvalli sərgərdanı.

Əgər sənə varsa dostu belə möhkəm sədaqət,
Sübut göstər, təsdiq olsun sənəki bu dəyanət”.

Mehr öz dilsiz ürəyindən eşitdi bu sözləri,
Gözlərinin qarşısında durdu canlı Müştəri.

Heç tərəddüd eyləmədən çıxartdı qəti qərar,
Can dostunu tapmaq üçün gezməli diyar-diyar.

MEHRİN MÜŞTƏRİNİ AXTARMAQ BARƏDƏ ƏSƏDLƏ MƏŞVƏRƏT ETMƏSİ

Səhər Günəş üfüqdən baş qaldırır yüksəlirəkən,
Öz gecəki qərarilə Mehr qalxdı yerindən.

Onun yaxın dostlarından üçü daha məhrəmdi,
Onlar sirri saxlamaqda başqalardan möhkəmdi.

Biri Əsəd adlanırdı, gücü filə yıxardı,
Bir zərbəyə o, pələngin bel sümüyün qırardı.

İkincisi, Covhər idi, Mehrin ən xas xadimi,
Qəlbi təmiz, xasiyyəti çox mehriban yar kimi.

Üçüncüsü, Səba idi, səbadən də sürətli,
Hər fərmanı icradə çox məhərətli, cürətli.

Mehr onları çağıraraq xəlvətinə açdı sirr,
Müştərini yada salıb halını etdi təsvir.

Dedi: “– O dost belə çəkib xeyli mənim üzümdən,
Onun sonsuz əzabına, şəksiz, günahkaram mən.

İndi düşüb diyar-diyar, olub işdən avare
Qərrib, aciz hər bir şeydən məhrum, yazıq biçərə.

Bes harada qaldı mənim dildarlığım, dostluğum,
Harda qaldı şəxsiyyətim, heysiyyətim, qürurum?!

O, yadıma düşən zaman atəş düşür varlığa,
Siz nə qiymət verirsiniz belə vəfadarlığa?!

Fikrim budur, külək kimi gərək gözəm aləmi,
Viran, abad məkanlarda tapam mən o həmdəmi.

Başım üstə getmək lazım olsa, sözsüz, gedərəm,
Dostluğuma sədaqəti belə isbat edərəm.

Heç olmasa, bircə dəfə Müştərini görseydim,
Onun ilə bircə anlıq bircə ömür sürseydim.

Mən özümü bu dünyada ən kamran sanardım”.
Sonra dedi Əsədə: “– Bir məsləhət ver, et, yardım”.

Əsəd dedi: “– Biz səninlə hər diyara gedərik,
Nə ömr etsən, canla-başla onu icra edərik.

Ancaq, iki məsələ çox çətin gəlir nəzərə,
Gərək bunlar aydın olsun tamamilə bizlərə.

Birincisi, istiqamət, hansı səmtə üz tutaq,
Hansı yerə getməliyik, bunu bilək nə səyaq?!

Yanlış yolda yortmaq bizə heç bir fayda verərmə,
Zəka əhli boş yollarda ömrü bada verərmə?!

İkincisi, şahzadə heç səfər üzü görməmiş,
Gərək ona çox da asan görünməsin belə iş.

“Səfər” sözü “səqər”dən bir nöqtə ilə fərqlənir,
Bu nöqtədə unutma ki, bir cəhənnəm gizlənir”.

Mehr Əsədə dedi: “– Mənə aydın oldu sözlərin,
Sən arslansan, şıkarını yaxşı görür gözlərin.

İncimərəm mənə yoldaş olmasanız səfərdə,
Siz qalınız, tək cə özüm təb gətirərəm bu dərddə.

Məni qoyun tək yollanı, tapşırın siz Allaha,
Mənə görə bir daha siz batmayınız günaha.

Bu bəllidir, kimsə görməz öz boynunun dalını,
Heç kəs yaxşı dərk etməz öz gəsinin halını.

Gilə batsa bir kəndlinin yüklü xəri bil inan,
Özündən çox kimsə ona kömək etməz heç zaman.

Ona görə şirə şahlıq ləqəbi də verilib
Ki, daima ancaq özü öz işini həll edib.

Əgər kamım əjdahanın kamındasa biləsən,
Dişlərimlə kamı onun kamından alaram mən.

Muradımçın vuruşarsam qəzəblənmiş bir şirlə,
Məhv edərəm onu inan seyqəllənmiş şəmşirlə”.

Əsəd Mehri belə görcək, dilə gəldi yenidən,
“Quyuya at sən özünü” – əmr eylesən mənə sən.

Düşünmədən o quyuya mən özümü ataram,
Ömrü sənə fəda edib, o quyuda bataram.

Külək kimi cilovumu verdim sənə əlinə,
Yeddi iqlim dolanaram, hara desən, ömr eylə!

Deryalarda gəmi kimi fərmanınla üzərəm,
Səhralarda əmrin ilə başı üstə gəzərəm.

Qılıncınla bir ceyranı vursan, qanad açaram,
Kölgə kimi yorulunca arxasınca qaçaram.

Məni atsan bir ox kimi sən özündən kənara,
Xidmətindən əl çəkmərəm, gəlmərəm, bil, zinhara.

Kaman kimi dartsan məni, sanma fəğan edəmə,
Kamandanın olub sənə, canı qurban edəmə”.

Əsəndə bu sözləri şirürekli Əsəddən,
Mehribanlıq edib ona dedi: “– Sənə yüz əhsən”.

Sonra dedi: “– Tədbir lazım belə çətin işlərdə,
Gərək hər şey əvvəlcədən dəqiq olsun nəzərdə”.

Əsəd dedi: “– Yollar uzaq, qarşıda çox əndişə,
Gərək yüngül yük götürək, cəld tərpenək həmişə.

Özümüzle götürməli çox cəvahir, simü zər,
Ağır şeydən əl çəkməli səfərdə mümkün qədər.

Axşamüstü ata minib külək kimi uçarıq,
Pis gözlərdən uzaq olub, sərhədə yol açarıq”.

Günəş qızıl tellərini Yer üzündən yığaraq,
Qaranlığa gömüləndə, hazırlaşdı üç qoçaq.

Bu səfərə çıxmaq üçün əzmdə mətindilər,
Atlarını yəhərleyib, üçü də cəld mindilər.

Mehrin atı qüvvətliydi, sıçrayışda şimşəkdi,
Sürətdə də, görkəmdə də atlar içrə o təkdi.

Cahangərddi atın adı, nalından toz qopardı,
Dağa bənzər cüssəsində dağlar qədər güc vardı.

Qaçan zaman qasırğatək, göy atı nal salardı,
Öz kölgəsi yeddi ağac ondan geri qalardı.

Aşağıya cuman zaman bənzəyərdi gur sələ,
Yüksəkliyə qalxan zaman dönərdi müdhiş yelə.

Aşıqlərin göz yaşından rəngi daha gülgündü,
Yürüşündə o, Xosrovun Şəbdizindən üstündü.

Od içindən bir quş kimi uçub getseydi əgər,
Onu görüb həsədindən odlanardı Səməndər.

Hücum edib üzə-üzə keçseydi o dəryadan,
Arxasınca boylanardı balıqlar heyran-heyran.

Axar çaydan keçən zaman islanmazdı heç yanı,
Birmənzillik məsafədən görərdi qarıncaı.

Gecə iken yola çıxdı üç sitarə bir Ayla,
Səssiz-küysüz görüşdülər son dəfə o sarayla.

Şimşək kimi çaxıb onlar, yol getdilər durmadan,
Bu sürətə şimşək özü qalardı, bəlkə, heyran.

Səba öndə qanad çalıb bir quş kimi uçanda,
Əsəd onun cığırıyla yola düşdü bir anda.

Mehr, onun arxasınca polad bədənli Covher,
Bax, belecə gedirdi o, dörd igid, dörd dilavər.

Səhərədək dayanmadan yol getdilər yan-yana,
Bilmədilər ancaq bu yol gedəcək Hindistana.

MEHRİN GETMƏSİNDƏN ŞAPURUN XƏBƏR TUTMASI

Ulduzları dövr etdirən fələyin hökmdarı,
Asimanın səhnəsindən pozdu bir-bir onları.

Bu füzə rəngli yerin üfüğündən o səhər,
Günəş çıxdı əzəmətlə başında da taci-sər.

Böyüklərdən bir neçəsi tez bir məclis qurdular,
Gedib şahın hüsurunda əmrə hazır durdular.

Gördülər, şah gözü yolda axtarır öz oğlunu,
Gələnlərin arasında görməyincə tək onu.

Dedi: “– Neçin Mehrim mənim gəlmədi sizlə bəhəm,
Onsuz mənim gözlərimdə qaralır bütün aləm.

Söyləyiniz nə olmuşdur, hal-əhvalı necədir?!

Onsuz mənim gündüzüm də bir qaranlıq gecədir”.

Şapur şahı belə görcək neçə saray xadimi,
O sıradan ayrılaraq yüyürdülər yel kimi.

Axtardılar Mehri, lakin tapmadılar heç yanda,
Sanki gözün nuru kimi yox olmuşdu bir anda.

Həyəcanla qayıdaraq şaha təzim etdilər,
Ağlar gözle Şapur şaha verdilər qara xəbər.

Ki, “heç yerdə tapılmadı göz işığın – şahzada”,
Bu xəbərdən, sanki dünya döndü qatı zülmata.

Dedi: “– Gəzin dağı, daşı, əndərunu, birunu,
Tez tapınız, gətiriniz gözlərimin nurunu”.

Haraları gəzdirsə, tapılmadı ondan iz,
Birdən yoxa çıxmışdı o, nişanəsiz, əsərsiz.

Yeddi gecə-gündüz gəzib, tapmadılar bir nişan,
Qayıtdılar şah yanına hamısı kor-peşiman.

Bir ağızdan söylədilər: “– Gəzdik dağı, dərəni,
Görmədik biz nə onu, nə ondan xəbər verəni”.

Şah eşitcək bu xəbəri fəryad edib çəkdi ah,
Elə bildi yerlə yeksan oldu bütün barığah.

Yaxasını parçaladı əllərilə qönçətək,
Öz tacını yerə çırpdı, ahü nalə edərək.

Bütün saray xadimləri şah başına toplandı,
Hər birisi şama bənzər ağlayıb alovlandı.

O zaman ki, anasına çatdı bu müdhiş xəbər,
Atadan çox od töküldü varlığına sərəsər.

Nərgizindən gül üstünə jalə tökdü durmadan,
Sünbülünü nəsrin üstə səpib etdi pərişan.

Gah çəng kimi nalə çəkib, həzin-həzin inlədi,
Gah rud kimi sızıldayıb öz səsinə dinlədi.

Dedi: “– Oğlum, nə yamanlıq gördün yazıq anadan,
Qoydun onu dərd içində, qəlbi qan, gözü gıryan.

Neçin atıb ananı sən, ondan belə yan durdun?!

Gözlərini yolda qoyub, ürəyini yandırdın”.

Belə sözlər deyə-deyə başa qara bağladı,
Bu naləyə sanki bütün dərü divar ağladı.

Əhalinin arasında yayıldı bu əhvalat,
Böyük-küçük bu xəbəri eşidəndə qaldı mat.

Fəryad edib, min söyüşlər yağdırdılar Bəhrama,
Dedilər, o, yetişməsin istədiyi mərəm.

Bəhranın bu hədələrdən rəngü rufu saraldı,
Öz yaramaz əməlindən canını qorxu aldı.

Fikrə gedib öz-özünə çox götür-qoy eylədi:
“İki gün də belə getsə, vay halıma”, – söylədi.

“Bir dostum da olmadı ki, ondan alım məsləhət,
Belə gündə tədbir töküb, kömək etsin, nəhayət”.

Belə gəldi qərara ki, düzəldib min cür hiylə,
Şapur şaha dil tökərək onun vasitəsiylə.

Əldə edib malü dövlət, tez əkilsin aradan,
Beləliklə, gəldi şahın yanına gözü gıryan.

Dedi: “– Şahım, Mehrsiz mən düşdüm qatı zülmata,
Onsuz daha nə yaşamaq, lənət belə heyata.

Mən də onun hicranında bu cəhandan gederəm,
Rüsxət versən, dost yolunda canı qurban edərəm.

Dostum gültək xar qoynunda, necə rahat yatım mən?
İcazə ver, yola çıxıb, harda olsa tapım mən.

Əgər tacir sifətilə gəzərsəm dövrü bəri,
Cürbəcürə yollar ilə axtarsam şəhərləri,

Yəqinimdir bir məkanda ondan xəbər tutaram”.
Belə sözlər deyə-deyə yenə ağladı Bəhram.

Ona baxıb şahın qəlbi çox yamanca kövrəldi,
Onun belə hiylələri Şapur şaha xoş gəldi.

Aldandı o kələkbazın uydurduğu yalana,
Dedi: “– Əhsən, səndə olan belə təmiz vicdana.

Yaxşı dedin, xoşum gəldi sənə bu tədbirindən”.
Sonra da şah çağırırdı xəznədarı, dedi: “– Sən

Bir tacirə nə lazımsa, hazır edib ver buna,
Yubanmadan nə lazımsa, tədarük gör yoluna.

İstəyirəm axşamadək hazır olsun mayehtac
Ki, heç şeyə duyulmasın bir zərrə də ehtiyac”.

Üzün tutub Bəhrama da dedi: “– Tələs, yubanma,
Tez hazırlaş, boş-boşuna heç bir yerdə dayanma.

Elə et ki, səhər tezdən gün çıxmamış gedəsən,
Nə demişəm, yubanmadan onu icra edəsən”.

Bəhram yeri öpüb dedi: “– Sənə sadıq nökrəm,
Sənə bütün fərmanına canla əncam çəkərəm...”

Olmazın bir fərəh ilə saraydan evə gəldi,
Tacir kimi o bədzatın bütün işi düzəldi.

Səhər yola çıxmaq üçün aldı iyirmi adam,
Karvanbaşı təyin edib, səfərə çıxdı Bəhram.

MÜŞTƏRİ VƏ BƏDRİN MEHRABLA GÖRÜŞÜ

Könül, sən keç yenə sevgi yoluna, bir dərdə qal,
Bacar dərdi məhəbbətlə bir meqamda yada sal!

Qorxma, çünki olmaz eşqin yolu qəmsiz, böhransız,
Unutma ki, şəkər olmaz zəhərsiz, gül tikansız...

Hər gecə qəm cyvanına çıxıb ərşə nəzər sal,
Ta görünsün gözlərinə eşqdə sonsuz cəlal.

Belə dedi qəm mülkünə səfər edən mübtəla
Ki, bir səhər Müştəri, Bədr qoşuldular Məhyara.

Rey tərəfə yollandılar karvan ilə biqərar,
On gün gedib, nəhayətdə Rey şəhrinə çatdılar.

Məhyar o dem cəvanları evinə dəvət etdi,
Mehribanlıq göstərərək, yaxşıca xidmət etdi.

Rey şəhərində yaşadılar çox asudə yeddi gün,
Sonra yenə darıxdılar vətən üçün, Mehr üçün.

Çırpınırdı Müştərinin can quşu dar qəfəsdə,
Yenə Mehri xatırladı hər çəkdiyi nəfəsdə.

Yenə çəkib Müştərini aparmışdı xəyalı
Zülfü kimi qıvrım-qıvrım oldu onun əhvalı.

Sinəsində tülü etdi yenə hicran Günəşi,
Lakin Bədrü görən kimi söndürdü atəşi.

Təsadüfən Bədr gedib, bazarda tək gəzərkən,
Mehrabı rast gələn kimi, tanıdı onu fəvvrən.

Mehrab isə Müştərinin qohumu bir cəvandı,
Bədrü görüb sevinərək qarşısında dayandı.

Görüşəntək Müştərini xəbər aldı Bədrdən:
“– Müştərini axtarmaqda, – dedi, – yorulmuşam mən”.

Qucaqlayıb Mehrabı, Bədr öpdü onun üzünü,
Bacardıqca şirinlətdi dediyi hər sözünü.

Tez gətirib Müştərinin qəşərində saxladı,
Müştəriyə onu qucub, sevincindən ağladı.

Elə bildi, ruhu uçdu bədənindən, yandı can,
Ya qaranlıq bir gecədə Günəş oldu nüməyan.

Əvvəlcə o, Mehrin halın xəbər aldı maraqla,
Mehrab isə xəbər verdi hər şeyi təmtəraqla.

Biləndə ki, Mehr qaçıb tapmaq üçün dostunu,
Elə bildi, qara bulud aldı onun üstünü.

Ürəyindən bir od qopdu, yandırdı bütün canı,
Bədrə dedi: “– Daha yoxdur dizlərimin təvanı”.

Müştərinin qarşısında Bədr çox xəcil oldu,
Onun alın tərələrindən torpaq dönüb gil oldu.

Çünki bir vəqt Bədr Mehri bilməmişdi vəfadar,
Bu xəbəri eşidəndə oldu belə şərmsar.

Müştəriyə buna görə Bədrə dedi: “– Heç zaman,
Başqasına tənə vurma, əldə əsas olmadan.

Əgər səndə inci yoxsa, demə, yoxdur dəryada,
Yersiz tənə peşimanlıq doğurar, bil, dünyada.

Mehr bizi axtarırkən necə sakit qalaq biz?!
Qayğısız, bu yad şəhərdə neçün məskən salaq biz?!”

Yubanmadan durub getdi, sirri açdı Məhyara,
Dedi yola çıxmaq üçün kömək etsin onlara.

Məhyar isə hər nə qədər çalışdı, kar etmədi,
Müştərinin xahişləri qurtarmadı, bitmədi.

Aciz qalıb çağırıdı xas qulamı ol cəvanmərd,
Dedi gedib hazır etsin nə lazımsa, nəhayət.

Üç qaçan at, üç kise pul, üç dəst layiqli paltar,
Qulam dərhal deyiləni hazırladı nə ki var.

Məhyar sonsuz məhəbbətlə onlara hörmət etdi,
Üç mil gedib onlar ilə, yola sahib qayıtdı.

Üz qoydular biyabana, səhraya üç dilavər,
Qəlbələrini doldurmuşdu həm razılıq, həm kədər.

Çöldə, dağda at səyirdib yola nəzər saldılar,
Gücdən düşüb yorulduqda, dərin fikrə daldılar.

Könül dərdi od salmışdı şamtək əriyən cana,
Döndərdilər yollarını odlu Azərbaycana.

Aran, Muğan sahəsini dolandılar sərəsər,
Şirvanı da axtardılar, tapılmadı bir əsər.

Ümid gələn hər bir yerə baş vurdu üç qəhrəman,
Tapılmadı lakin dostdan xəbər verən bir insan.

Ümidləri qırıldıqda qəmə batdı Müştəri,
İxtiyarı gedib əldən oldu tamam sərsəri.

Gece-gündüz nalə çəkdi, qaldı yemək-içməkdən,
Göz qırpmadan ulduzları saydı bir-bir sübhəcən.

MÜŞTƏRİNİN SƏHƏR NƏSİMİNƏ MÜRACİƏTİ

Səhər hələ gün çıxmamış dərd içində Müştəri,
Qarşıladi ruh oxşayan xoş nəsimi – səhəri.

Səba yeli dilə gəlib, sanki nəğmə oxudu,
Elə bil ki, üfüqlərdə şefəq xalı toxudu.

Bu arada Müştərinin qəlbi daha daraldı,
Torpağa üz qoyan zaman, sanki aləm qaraldı.

Dədi: “– Səba, sənsən səhər hamıdan tez oyanan,
Yanar odun içindən də sən keçirsən çox asan.

Keçsən Xəzər dənizinin üzərindən əgər sən,
Əteyin də islanmaz heç dənizin ləpəsindən.

Ayaqsız sən dolanırsan bütün yeddi qitəni,
Yerin yoxdur, lakin bütün yerdə görürlər seni.

Ana kimi eyləyirsən hər ürəyi şadman,
Gah da Nuhun gəmisinə olursan bir badban.

Nəqşələrlə bəzəyirsən gah suların səthini,
Gah torpağın üzərinə salırsan öz nəqşini.

Əllərinlə parçalanar gül köynəyi hər bahar,
Lalə sənün eşqin ilə torpaq üstə baş qoyar.

Səhər-səhər gül sərərsən bülbüllərin başına,
Çiçəklərin benzər gözəl qızların daş-qaşına.

Qönçələrin ciblərinə zər doldurar dövlətin,
Yasəmənə bezəndirər sənün zərin, zinətin.

Ancaq sənün cazibənlə sərvi, çinar rəqs edər,
Söyüdlərin yarpaqları sənün üçün titrəyər.

İsa kimi ölüləri dirildər hər nəfəsin,
Pənahısan bu dünyada xəstə olan hər kəsin.

Qızılgülün çöhrəsinə sənsən ötir, rəng vuran,
Sənsən daim sünbüllərin saçlarını darayan...

Sənsən yaşıl çəmənlərə gözəllik və ruh verən,
Sənsən quru budaqlarda bol meyvələr yetirən.

Sənsən açan ağızını hər başıbağlı qönçənin,
Müşküllərin həll edirsən dağın, çölün, çəmənin.

Sən gülzarın səhnəsinə qədəmini qoyantək,
Ayağına nisar olar əlvan rengli min çiçək.

Gözəllərin cəmalına yaraşlıq verən zaman,
Saçlarını dağıdaraq eyləyirsən pərişan.

Sənsən daim eşqə düşmüş xəstələrin əlacı,
Hamı sənün nəvaziş və kərəminin möhtacı.

Sən gəzirsən dayanmadan çölü, dağı, dərəni,
Nə olar ki, dinləyəsen diqqətlə bu bəndəni.

Kaşanənin qüllesindən uçan quşa rast gəlsən,
Dost yolunda doğma yurddan qovulmuşsa rast gəlsən

Ona söyle: “– Ey zərreni unutmayan afitab,
Könlümüzü rahat qoymur ələm dolu iztirab.

Öz dostunun təqsirindən bəndə düşən cəvanmərd,
Axtarıq səni daim qəlbimizdə kədər, dərd.

Bir zəvallı dost üzündən atdın tacü təxtini,
Haralarda axtarırsan, söyle, sən öz bəxtini?

Sən Günəşsən, nə üçün bəs tapmırsan öz zərreni?
Yerini de, dincəlmədən biz gəlib tapaq səni.

Ayrılıqdan, dərdü qəmdən üzülüb getməkdə can,
Kaş öləydim, görməyəydim belə əzablı hicran.

Bir xəbər ver haradasan, söyle, halın necədir?!
Mənim qəlbim qanla dolu, gündüzüm də gecədir.

Göstər mənə, hansı yolla gəlim sənənin yanına?!
Kimdən alım sorağını, qurban olum canına!

Səndən uzaq halım pisdir, qalmamışdır tavanım,
İtirmişəm özümü mən, çarə nədir sultanım!”

O, səhərin nəsimilə belə xeyli danışdı,
Danışdıqca öz içindən məşəl kimi alışdı.

Dedi: “– Xətti-üstüvadən qütbə qədər gəzərəm,
Hər tərəfi oba-oba, şəhər-şəhər gəzərəm.

Ya mən Mehri taparam ki, olsun dərdimə dərman,
Ya da onu axtarırkən verməliyəm yolda can.

İndi burdan tez tərpenib gedək dənizə tərəf,
Belkə dəniz dalğasıyla açıla bilsin kələf.

Biz dənizi üzüb keçsək, çıxarıq bir sahilə,
Belkə sahil bir yol açdı dostum qalan mənzilə.

Mən dənizdən tapsam əgər o misilsiz incini,
Bölüşdürərəm dostlarımla qəlbimin sevincini”.

Çeşməsindən sular axdı çaya, döndü nəgəhan,
Cari olub ümman ilə, qovuşdu o durmadan.

BƏHRAMIN DƏNİZ SAHİLİNDƏ MÜŞTƏRİYƏ RAST GƏLMƏSİ

Çatan zaman onlar dəniz sahilinə bir səhər,
Gəmilərə yük dolduran neçə tacir gördülər.

Dayanaraq maraqla baxırdılar uzaqdan,
Birdən yolda toz qalxaraq, göründü bir karivan.

Yürüşündən bənzəyirdi aşib-daşan bir selə,
Zənglərini vura-vura gəlib çatdı sahilə.

Bu karvanın baş taciri Bəhram idi öz qəza,
Sanki göyden nazil oldu Müştəriyəcün bu bəla.

Müştərini gören kimi onun nəqşi gətirdi,
Düşündü ki, tale məni əcəb kəmə yetirdi.

Qulamlara əmr etdi: “– Tez yerinizdən durunuz,
Üçünün də qollarına möhkəmcə bənd vurunuz!”

Bunlar əfi ilandırlar, tutun, aman verməyin,
Yerə yıxın, tərpenməyə qəti imkan verməyin!”

Bəhram verən əmrə görə hücum etdi qulamlar,
Üçünü də yerə yıxıb, eylədilər xaksar.

Üçünü də o bədzatlar təhqir edib söydülər,
Müqavimət göstərənı çubuqla da döydülər.

Bəhram dönüb Müştəriyə dedi: “– Sən ey bihəya,
Yaxşı keçdin əllərimə, necəsən, ey binəva?!”

Müştəriyə cavab verdi: “– Ey nanəcib, bədəsil,
Sənsən bütün el içində ən bihəya, ən rəzil.

Şirlər bəndə düşən zaman, hərzə it hürər ona,
Özün vəhşi canavarkən girmə qoyun donuna”.

Görəndə bu mərəkəni körpüdəki tacirlər,
Maraqlanıb soruşdular: “– Nə olubdur, nə xəbər?!”

Namərd Bəhram utanmadan söylədi: “– Bu üç adam,
Qul olmuşlar həyətimdə mənim iki il tamam.

Bu yaxında öldürüblər sadıq xəznədarımı,
Aparıblar xəzinəmdə olan bütün varımı.

Gecə ikən əlbir olub qapıları açdılar,
Var-dövləti qarət edib yad ölkeyə qaçdılar.

Heysiyyətim tapdalandı, qanıım yaman qaraldı,
Sanki könül gülzarımı dolu döydü, qar aldı.

Tez mən düşdüm izlərinə, yubanmadan bir an da,
Gəlib axır yaxaladım bu nabeləd məkanda”.

Bu böhtanı eşidəndə fəryad edib Müştəri,
Dedi: “– Sənə lənət olsun, ey şeytanın cövheri!

Neçün alt-üst eyləyirsən düzlüyü, həqiqəti,
Böhtan deyib, aldadırsan möhtərəm cəmiyyəti?!”

Başqasının qanadıyla edirsən belə pərvaz,
Qara bulud örtərsə də, Günəşi danmaq olmaz.

Başqasının töməsinə göz dikən tüfeylisən,
Xəyanətdən başqa bir şey gəlməz sənın əlindən.

Öz önündə görüb belə qəlbi təmiz insanı,
Bir-birinin arxasınca yağdırırsan yalanı.

İstəyirəm bir ədalət məhkəməsi qurulsun,
Böhtançının ağzına bir ağır yumruq vurulsun”.

Bu sözləri eşidəndə Bəhram çıxdı özündən,
Qan damladı onun qızmış qurd baxışlı gözündən.

Fəryad edib əmr verdi, neçə qulam tez dursun,
Qolu bağlı Müştərinı ezişdirib susdursun.

Bu fərmanı eşidəndə qulamlar cəld durdular,
Müştəriyə neçə dəfə sille, təpik vurdular.

Elə bil ki, bir taciri söydü üç yüz hərəmi,
Öz qanına qəltan oldu Müştərinin əndamı.

Vəziyyəti belə görcək oradakı tacirlər,
Rəhmə gəlib, dərhal onun köməyinə gəldilər.

Lakin bu dem Bəhram durub tacirləri haqladı,
İşarəylə tacirləri yarı yolda saxladı:

“– Müdafiə etməyiniz, – dedi, – bu adamları”,
Sonra dönüb işarəylə çağırırdı qulamları.

Dedi: “– Təsdiq eyləyiniz kimindir bu simü zər,
Bu dövləti necə elə keçirtmiş bu üç nəfər?!”

Məgər bunlar deyil mənim xəzinəmdən alınan?!”
Hamı birdən dedi: “– Düzdür, bu sözlərdə yox yalan.

Nə aldıqsa ɵllərindən, sənin halal malındır,
Özləri də sənin, ɵksiz, nankor qulamlarıdır.

Onlara sən hər nə qədər cəza versən, yeri var,
Əlbəttə, öz cəzasına çatmalıdır oğrular”.

Tacirlər bu ittihamı eşidib qulamlardan,
Əllərini yana salıb, baxdılar ona heyran.

Sonra onlar doluşdular yavaş-yavaş gəmiyə,
Bunları da bir yük kimi, “qorxulu oğru” – deyə

Apardılar qolubağlı bir tərəfə yıxdılar,
Mavi Xəzər dənizilə ticarətə çıxdılar.

Dalğaları yara-yara gəmi üç gün durmadan,
Üzdü, sanki o Ay idi, dəniz isə asıman.

Gecə Behram qulamlara dedi: “– Əmrim var sizə,
Üçünü də qamarlayıb səssiz atın dənizə”.

Qulamlar da səs-səmirsiz çatıb o üç nəfərə,
Qollarını açıb bir-bir, tulladılar Xəzərə.

Onlar gözəl beləddilər üzgüçülük işinə,
Ümidlərin bağladılar taleyin gərdisinə.

Haqq olmuşdu özəl gündən onların nigahbanı,
Belələri xovfə salmaz dənizlərin tufanı.

Yaradanın lütfü olsa, daşdan çeşmə yaranar,
Od içində reyhan bitər, susən isə gül açar.

Qəzəblənsə su içindən püskürdər odlu vulkan,
Bircə “məhv ol” deməsilə, alt-üst olar kəhkəşan.

Qəzadən bir böyük gəmi qərq olmuşdu deryada,
Onun taxta parçaları üzürdü dalgada.

Külək vurub aparırdı taxtaları hər yana,
Bir tir isə pənah oldu üç pənahsız insana.

Onlar möhkəm yapışdılar iki əllə bu tirdən,
Beləliklə, qurtardılar ölümdən və xətdən.

MÜŞTƏRİ VƏ DOSTLARININ DƏNİZDƏN XİLAS OLMALARI

Ölüm ilə əlbəyaxa olan dəmdə nəgəhan,
Elə bil ki, xilas üçün tir göndərdi Yaradan.

Gözlənmədən o xilaskar çatan kimi bir daha,
Əl qaldırıb şükr etdilər mərhəmətli Allaha.

Onlar yaxın dost idilər, qəlblərində sədaqət,
Üçünə də eyni gündə üz verərkən fəlakət –

Bəxt onlara yetirmişdi belə təkəparəni,
Dərdlərinə tapmışdılar, sanki əsil çarəni.

Müştəri, Bədr, Mehrab ilə qucaqlayıb o tiri,
Dalğalara müqavimət göstərirdi hər biri.

Taxta ata minib onlar, qamçı edərək yeli,
Dalğaları yara-yara axtardılar sahili.

Səvar olub hər üçü bir suda üzən səməndə,
Yaradanın köməyilə yetişdilər Dərbəndə.

Əsən külək taxta atı sudan atdı qırağa,
Gücdən düşmüş yaş bədənlər uzandılar torpağa.

Huşdan gedib xeyli zaman hərəkətsiz qaldılar,
Sahilin xoş həvasıyla sakit nəfəs aldılar.

Təsadüfən Dərbənd şahı neçə comərd adamları,
Ov qəsdilə çıxmışdılar səhraya xoş mərəmlə.

Mavi dəniz sahilindən ötən zaman bu səhər,
Gilə batmış çox qiymətli üç cəvahir gördülər.

Şah onların heykəlinə maraqla saldı nəzər,
Cəvanların məhəbbəti qəlbinə etdi əsər.

Əyanlara üz tutaraq buyurdu o padişah:
“– Nə qiymətli ov olmuşdur qismətimiz bu sabah”.

Əmr verdi gətirsinlər onlar üçün pal-paltar,
Ayıldaraq, bəzəndirdi xələtlərlə hökmdar.

Oturtdular gözəl, yorğa atlara cəvanları,
Yubanmadan, sevinc ilə sürdülər səhrə sarı.

Mehmandarlıq adət ilə hörmət etdi onlara,
Otaq verdi, ləyaqətlə xidmət etdi onlara.

Müştərinin cəmalında gördü böyük fəzilət,
Üzündən nur tökülürdü, söhbətindən necəbət.

Bir gün belə ayrılmaq Müştəridən hökmdar,
Gün keçdikcə daha artdı ona inam, etibar.

Lakin Dərbənd sanki onu salmış idi kəməndə,
Yardan uzaq qəlbə onun düşmüşdü burda bəndə.

Belə gözəl şəraitdə dərdu qəmə əsirdi,
Könlü onun dostu üçün yarpaq kimi əsirdi.

Bir gün şahdan xahiş edib izn istədi, nəhayət,
Öz dostunu tapmaq üçün etsin yenə səyahət.

Şah çalışdı mane olsun belə ağır səfərə,
Lakin bütün ciddi-cəhdə getdi onun hədəərə.

Labüd qalib razı oldu, çıxıb getsin Müştəri,
Fərman verdi ödənilsin hər arzu, istəkləri.

Gətirdilər faxir libas, gözəl atlar, simü zər,
Hazırlandı yola çıxsın yenə də üç namvər.

Səhər tezdən öpüb şahın əllərini, durmadan,
Yola çıxdı min maraqla üç süvari qəhrəman.

Dolandılar Qaytaq, Qıpçaq hüdudların sərbəsər,
Bir çox səhra, biyabanda dolandılar, gəzdilər.

Nəzər salıb dərələrə, göyün mavi tağına,
Gözlənmədən yetişdilər nəhəng Elbrus dağına.

Ah, necə dağ, qarlı başı yüksək durur buluddan,
Belinədək dalğalanır göz işlədikcə ümman.

Sanki qılınc siyiribdir, təsxir etsin fələyi,
Ayağına üzün sürtür buludların mələyi.

Bədəninə bürümüşdür parlaq atlas pərdələr,
Belinə bağlamışdır qranitdən bir kəmər.

Gecə-gündüz əldə qılınc keşikçidir dünyada,
Xəncərinin parıltısı işıq saçır Aya da.

Onun iti qılıncıyla parçalanır hər səhər,
Çərxin belə, al şəfəqlə zinət tapır üfüqlər.

Əzəmətli, vüqarlıdır, iradəsi möhkəmdir,
Nemətilə güllüstanlar, sanki bağı-İrəmdir.

Yerdən yeni baş qaldıran otlar, əlvan çiçəklər,
Bəslənmişlər ətəyinin sularıyla sərəsər.

Elə bil ki, zəmanənin anasıdır qoca dağ
Ki, doğulur onun hər bir qətrəsindən yüz bulaq.

Sevgilinin hicranında ağlayan çox aşıqtək,
Gözlərindən ətəyinə sel tökür dərd çəkərək.

Ətəyində maral gəzir sürü ilə firavan,
Zirvəsində pələnglərin izi qalır hər zaman.

Meşəsində qızmış şirlər nərə çəkir aşkar,
Mağaralar içində qıvrılır minbir şahmar.

Hamı bilir bu yerlərdə məskən sahib yamyamlar,
Çox əcaib canlıların məskənidir bu diyar.

Müştəri və yoldaşları qalmışdılar sərgərdan,
Gah şirlə, gah pələng ilə vuruşdular anbaan.

Gah çapdılar atlarını mərəkədən kənara,
Ara-sıra rast gəldilər qeyişpaça idbara.

Heyrət ilə deyirdilər: “– Yarəb, bu nə əhvaldır,
Bunlar ağır yuxudurmu, ya dəşhətli xəyaldır?!”

Nə rəngbərəng yaradılmış əsrarəngiz bu cahan!
İnsan belə ziddiyyətə baxdıqca, qalır heyran”.

Addımbaşı yeni-yeni əcaiblər görərək,
Dağ yanında at sürdülər səhərdən axşamədək.

MÜŞTƏRİNİN YAMYAMLARLA DÖYÜŞÜ

Bir cəngəldən keçən zaman əcib məxluq gördülər,
Bədənləri tük içində, özləri lüt, sərəsər.

Vehşi it, ya canavartək sivri dişləri vardı,
Bunlar, yeqin, adamyeyən sərsəri yamyamlardı.

Onlar təzə ov görünce qabağına qaçdılar,
Çığır-bağır salıb, müdhiş bir mərəkə açdılar.

Daşdan başqa əllərində yox idi bir özge şey,
Yağdırdılar o daşları yağış kimi peydərpey.

Vəziyyəti belə görcək Müştəri, Bədr, Mehrab,
Onların daş silahına oxla verdilər cavab.

Atdıqları oxlar keçdi onların sinəsindən,
O oxların zərbəsilə sərildi yerə düşməən.

Otuz cəvan yaranırdı bir ölənün qanından,
Vəqt keçdikcə yorulurdu üç dilavər qəhrəman.

Qırıldıqca çoxalırdı qarınca tək ifritlər,
Bir yol açıb qaçmaq isə olmayırdı müyəssər.

Atdıqları daşların heç kəsilmirdi arası,
İgidləri incidirdi dəyən daşın yarası.

Yaşamaqdan ümidləri kəsilirdi get-gədə,
Dərdlərinə dərman isə yox idi bu ərəsədə.

Bir-birilə vidalaşib axıtdılar göz yaşını,
Lənətlə yad eylədilər Bəhrəm hər söz başını.

Bu dem Günəş qürub etdi, dağı aşdı, saraldı,
Çox çəkmedi ətraf yerlər, mühit tamam qaraldı.

Elə bu dem, gözden itdi o əcaib ovbaşlar,
Zərrə kimi yox oldular, sanki heç olmamışlar.

Belə halı gören kimi mat qaldılar bir zaman,
Bu əfsunun, bu əsrarın kəşfinə yoxdu imkan.

Bu beladan can qurtarıb, Allaha şükr etdilər,
Bütün gecə səhərədək durmadan yol getdilər.

Çətinliklə ayrıldılar bu dəşhətli meşədən,
Səhər oldu, Günəş çıxdı, işıqlandı çöl-çəmən.

Hələ dönüb qızıl rəngli narınca da sal nəzər,
Gör nə cürə doldurmuşdur gövdəsinə müşk-ənbər.

Səfrayə ən xeyirli bir çarədir bu, şübhəsiz,
Görünüşü könül açar, zülalısə saf, təmiz.

Yaşıl yarpaq arasından, limu parlaq görünür,
Sanki Günəş tülü edir, aləm nura bürünür.

Bostana bax, gör necə o, əlvan süfrə açıbdır,
Belə gözəl nemətilə ruha ətir saçıbdır.

Ətirindən can dincəlir, ləzzətindən doymursan,
Könüllərə fərəh verir ruh oxşadan gülüstan.

Bal ənciri bilməm sözlə necə tərif edir mən,
Onun vəsfi naqis qaldı hər nə qədər dedim mən.

Sanki əncir düzəlmişdir şəkər ilə xaşxaşdan,
Onun vəslin arzulayar, zəkali hər bir insan.

Elə gözəl yaranmışdır onun şirin xilqəti,
Qocanın da, cəvanın da yanında var hörməti.

Bəh-bəh, necə nəzmim kimi düzölmüşdür şaftalı,
Belə gözəl bağda vardır onun da öz calalı.

Adı dilə gələn kimi ağız o dəm sulanır,
Guya yarın tər dodağı müəbbəyə bulanır”.

Elə ki, o cəhənnəmdən düşdülər bu cənnətə,
Dönə-dönə şükr etdilər o xeyirxah qüdrətə.

Dincəldilər bir neçə gün belə səfali yerdə,
Yorğun, zəif canlarına qüvvət gəldi get-gədə.

Sonra yenə atlanaraq yola davam etdilər,
Keçib Qaytaq səhrasını, Qırçaq səmtə getdilər.

MEHRİN MÜŞTƏRİNİ TAPMAQ ÜÇÜN HİNDƏ TƏRƏF SƏFƏRİ

Könül, söylə, bu nə haldır, nə vaxtədək biqərar,
Bərbət kimi nalə çəkib edəcəksən ahü zar?!

Bəsdir daha ahü fəğan, nəhayət, bitər hicran,
Ayrılığın ardınca bil vüsəl gəlir hər zaman.

Bitər hicran gecəsi, bil, gülər ümid səhəri,
Günəş çıxıb öz nurilə işıqladar hər yeri.

Hər kasadın arxasınca rəvac gəlir dünyadə,
Hər muradsız adlanan kəs axır çatır muradə.

Yol nə qədər çətin olsa, batsa da toza, gilə,
İradəsi möhkəm olan gedib çatar menzile.

Qorxub yoldan geri dönmə, dözsən ağır zəhmətə –
Yəqin bil ki, çatacaqsan axırda səadətə.

Belə yolda şir ürəyi lazımdır mərd adama,
Dəvə qəlbli olan bir kəs bu yolda çatmaz kama.

Əgər bunun mənasını dərk etməyə istəsen,
Sürəti yox, məzmununu gerək yaxşı biləsen.

Kim surətə valeh olub, dərk etməsə məzmunu,
Heç bir zaman bu mənanı dərk etməz, bil, bunu!

Belə demiş təzələyən köhnə əfsanələri:
Vəfali Mehr Günəş kimi dolanaraq hər yeri –

Müştərini axtarırdı, rahat nəfəs almadan,
Dolanırdı şəhər-şəhər bir yerdə yurd salmadan.

MEHRİN DƏNİZƏ ÇATMASI

Yetişdilər mavi dəniz sahilinə, nəhayət,
Ürəkləri həyəcanlı, qarşıda min məşəqqət.

Qəm bəhrinə qərq olmuşdu xəyalları əzəldən,
Bilmirdilər bəxt onlara nə etmişdir müəyyən.

Dəniz coşur, dalğaları fələk kimi biqerar
Sanki ona od ələyir qasırgalı ruzigar.

Nəriltisi, gurultusu asimana çatardı,
Nərəsindən balıqların qulaqları batardı.

Dəvə kimi qabaranda ağzı köpüklənərdi,
Kinlə coşub məst olanda döşü qalxıb-ənərdi.

Səthi geniş incilərlə qəlbi zəngin olsa da,
Lakin özü zalım, xunxar, rəhmsizdi daima.

Hərdən bir az sakit olub, görünə də mülayim,
Sonra birdən hiddətlənib olardı qanlı zalım.

Sakit olcaq bənzəyərdi nazlı yar duruşuna,
İstərdin ki, atlasan sən onun ağuşuna.

Bir də ustad şairlərin şəri kimi hər səhər,
Üzərində cərgə ilə düzülürdü gəmilər.

Sakit dəniz sahilində gördülər ki, bir gəmi,
Lövbər sahib durmuşdur bir hilal olmuş Ay kimi.

Ayaqları peylənmiş bir güclü ata bənzərdi,
Küləkdən güc alanda o, su üstündə üzərdi.

Yükləndikcə daha möhkəm çəkilirdi kamanı,
Ram edərdi oxlarıyla o, qəzəbli dəryanı.

Hində tərəf at sürürdü ürəyində min kədər,
Ona məskən olmuş idi at üstündə nəm yəhər.

Elə qızğın bir şövqlə at sürürdü cəvanmərd,
Kölgəsi də görünmürdü səməndi sıçrayan vəqt.

Hər kimin ki, çırpınarsa qəlbi təmiz eşq ilə,
Kölgə salmaz, ruhu sönməz, işi düşməz müşkülə.

Küləkdən də sürətlidi onun çapar səməndi,
Lap fələyin özündən də o sürətli gedəndi.

Qılgıncılar sıçrayanda səməndinin nalından,
Səhər yeli həsədindən odlanardı anbaan.

Sanki qartal qanad açıb uçur sonsuz səhrada,
Ya da şimşək çaxır dağlar zirvəsində, həvada.

Nallarının almazıyla doğrayırdı sərt dağı,
Dırnağının zərbəsilə sovururdu torpağı.

Kağız kimi parça-parça kəsilirdi biyaban,
Yer üstünə ayparalar düşürdü at nalından.

Sürətilə ruzigarı daim geri qoyurdu,
Gecələrdə başı üstə Ay keşikçi dururdu.

Mənzil-mənzil yollar keçdi, xəyalında dost qəmi,
Ayrıılığın yükü ilə dolanırdı aləmi.

Bir tərəfdən səyridirdi gülün atı durmadan,
Bir tərəfdən axıdırdı göz yaşını firavan.

Çox dolandı dağı-daşı, keçdi çarpaz yolları,
Bir nəticə olmadı, Mehr getdi dənizə sarı.

Xalqın malın, sərvətini doldurardı qəlbine,
Can verərdi istiqamət küləyinin əlinə.

Neçə nəfər tacir gəlib gəmiyə mal vurarkən,
Göründülər sahil boyu dörd ayüzlü qəhrəman.

Görən kimi təzə gələn qonaqları maldarlar,
Heyran qalıb düşündülər, görəsən, nə xəbər var?!

Əl saxlayıb dayandılar, baxdılar sağa, sola.
Bilmədilər kimdir onlar, məqsədləri nə ola?!

Qəba geymiş sərvəboylular, bu gülüzlü cəvanlar,
Çox qərribə təsir etdi tacirlərə, aşıkar.

Hörmət ilə qarşılayıb onlar təzim etdilər,
Söylədilər: “– Xoş gəldiniz, olasımız bəxtəvər.

Bu gəlişlə qonaq deyil, şərəfsiniz siz bizə,
Sizin əziz sayənizdə rəhmət yağar dənizə”.

Belə əziz qonaqlara geniş süfrə açdılar,
Silinmişdi ürəklərdən daha qorxu, intizar.

Mehri alıb apardılar gəmiyə ehtiramla,
Sanki Günəş varid oldu bürcünə ehtişamla.

Əsəd ilə Covhər dəxi yubanmasınlar deyər
Cəld qaçaraq atıldılar Mehr gedən gəmiyə.

Vəziyyəti belə görcək, geri qalmasın deyər
Səba dəxi külək kimi, özün atdı gəmiyə.

Onlardakı nəzakəti, hüsnü görüb keştibən,
Könül quşu qanad çalıb uçdu, oldu şadiman.

Dol bürcünə girəndə ay gəmi etdi hərəkət,
Dalğaları aşmaq üçün küləkdən aldı qüvvət.

Neçə qəmər yavaş-yavaş üzər mavi səmada,
Gəmi dəxi ona bənzər şütüyürdü deryada.

Dalğaları yara-yara gəmi sakit üzərkən,
Tacirlər çox məmnundular belə ali məclisdən.

Şahzadənin qarşısında dururdular hörmətlə,
Canü dildən razıdılar, etdikləri xidmətlə.

Mehrin hüsnü cəmahıyla gəmi cənnət olmuşdu,
Yükdən artıq gəmiyə bol şadlıq, fərh dolmuşdu.

Qəsidenin mətləitək gəmidə vardı mənə,
Bir nigarın hüsnü kimi cazibəliydi derya.

Gözəl şerin bəhri kimi nizamlıydı dalğalar,
Belə ali mənzuməni yaradırdı ruzigar.

Gözə aydın görünürdü “bəhri-təvil”, “təqarib”,
“Həzəc”, “xəfir”, “vafır”, “mədid”, “kamil”,
“müctəs” və “qərib”.*

Bu bəhrlər toplanmışdı, sanki derya içində,
Səmişinlər mest idilər zövqü səfa içində.

Görünürdü ancaq həva, sonsuz dalğalanan su,
Bir də göydə çarpazlaşan qara bulud toplusu.

Tacirlərin başçısıydı Şərəf adlı cəvanmərđ,
Onda vardı böyükklərə xas olan bir necabət.

Gözəl məntiq, bəlağətlə, fəsahtlə dil açdı,
Hər sözündə, sanki hörmət bağçasında gül açdı.

Nəvazişlə etdi Mehre, dostlarına ehtiram,
Dedi: “– Daim bu dünyada olasımız şadkam”.

Bu sözləri eşidəndə Mehr xeyli şad oldu,
Sanki onun üroyinə yeni qüvvət, ruh doldu.

Gəmidəki tacirlərin cuşa gəldi qanları,
Bir ağızdan mədh etdilər belə qəhrəmanları.

Mehrə baxıb düşündü: “Bu Aydır, yoxsa Günəşdir,
Pəhləvanlar kimi güclü, kürəkləri genişdir”.

Şərəf bir dəm azaltmırdı hörmətini onlara,
Hər saatda göstərirdi ülfətini onlara.

İstərdi ki, fəda etsin onlara öz canını,
Sübut etsin dostlara öz verdiyi peymanını.

Mehri məşğul etmək üçün soruşurdu hal-əhval,
Tez-tez ona verirdi hey ürəkaçan bir sual.

Şərəfin hər sualına Mehr cavab verərkən,
Bir söz belə söyləməirdi ancaq əsil-nəsəbdən.

O, dənizi hər cəhətdən geniş təsvir edirdi,
Ancaq onun gövhərini nəzərdən gizlədirdi.

Sonra dedi Cəvhərə: “– Ver, yadigarlıq bir inci
Ki, rəngində, qiymətində olsun əsil birinci”.

Cəvhər o dəm yubanmadan çıxardı tez bir gövhər,
Belə gövhər görməmişdi tacirlərdən bir nəfər.

Lətafətdə ayüzlü yar dodağından pay almış,
Rəngi yazıq aşıqlərin göz yaşıyla qızarmış.

Dünya gözü görməmişdir belə nadir neməti,
Heç hesaba gəlməz idi onun əsil qiyməti.

Bir-bir hamı qalmış idi o yaquta mat, heyran,
Verilməmiş heç bir kəsə belə ali ərmeğan.

Mehr dedi Şərəfə: “– Al bunu məndən yadigar,
Bizi yada salmaq üçün bu, bir işarə olar”.

Şərəf qalxıb, cəvanmərdə min təşəkkür eylədi,
Əl sinəyə qoyub o dəm Mehre belə söylədi:

“– Belə gövhər yaxşı olar mədənindən çıxmasın,
Sahibinə layiqdir o, qoy əlindən çıxmasın”.

Mehr dedi: “– Ey fəzilet dənizinin gövhəri,
Rədd eyləmək düzgün olmaz verilən töhfələri”.

Şərəf öpdü əzəl Mehrin təşəkkürlə əlini,
Sonra aldı o misilsiz incilər gözəlini.

Sonra verdi hərəyə bir ləyaqətli cəvahir,
Heyran qaldı töhfəsinə baxa-baxa hər tacir.

Ona dua, sənə, əhsən söylədilər qədərsiz,
Dedilər ki, olasmız daim qəmsiz, kədərsiz.

Tacirlərlə Şərəf, sonra çəkilərək kənara,
Dedi: “– Bunlar oxşayırlar, şübhəsiz, şəhriyara.

Mehr şahlıq dənizinin gövhəridir ələlbət
Ki, hər kəsə ola bilməz belə hümmət, şücaət”.

Hamı onun sözlərini təsdiq etdi aşkar,
Eylədilər belə şəxsin dostluğuyla iftixar.

Su yolunu iki aya başa vurub Mehr ilə,
Xoş bir gündə gəmi əhli gəlib çatdı sahilə.

MEHRİN TACİRLƏRLƏ DƏNİZDƏN QURUYA ÇIXMASI

Yüklərini çıxararaq onlar bir-bir gəmidən,
Dincəldilər sahiləyə üç gün rahat, qəlbi şən.

Sonra isə dəvələrə yükləyərək malları,
Düzəldilər səfər üçün mənzum dəvə qatırı.

Şərəfin bir yelqanadlı atı vardı, haman dəm
Mehre verib dedi: “– Olsun sənə kiçik hədiyyəm”.

Üstelik, o, şaha layiq verdi zirehli paltar,
Dostları da çıxarmadı yadından o pərəstar.

Nə lazımsa səfər üçün Səba, Cəvhər, Əsədə
Müzaiqə olunmurdu özləri rədd etsə də.

Şərəf kime nə verdise, onu kiçik bilirdi,
Cəvahirələr qarşısında dəyəri əskilirdi.

Ancaq, Şərəf verdiyindən xəcil olmasın, deyə,
Məhr ona deyirdi: “– Ah, nə xoşdur bu hədiyyə.

Bundan gözəl at görmədim, bundan yaxşı ox, kaman.
Bu şəmşir, ah, nə itidir, nə möhkəmdir bu xoftan?!”

Məhr az sonra atlananda üz tutaraq Şərəfə,
Dedi: “– Əziz dostum, karvan gedir hansı tərəfə?!”

Hansı şəhrə gedirsiniz, bura hansı diyardır?
Bizim haqda düşünərkən nəqşənizdə nə vardır?!”

Şərəf dedi: “– Əmin olun, sizlə gülür bəxtimiz,
Bu yer Sindin sərhədidir, Xarəzmə gedirik biz.

Xarəzmdə mənim sizə layiq olan evim var,
Siz möhtərəm qonaq olun, mənə sizə mehmandar.

Cənnət bağı adlandırır görənlər bu şəhəri,
Bura hücum edə bilməz dərdü ələm ləşkəri”.

Vəsf etdikcə Şərəf belə məhəbbətlə yurdunu,
Məhr daha çox olurdu öz yurdunun məftunu.

Bir gün belə olmamışdı, o çıxmasın şikara,
Zənn edirdi, tay tapılmaz doğma gözəl diyara.

Yad edirdi ceyranların qaçıdığı gülşəni,
İndi gör Məhr haradadır, harda doğma vətəni?

Hamı ona baş əyərək, hey “mərhəbə” deyirdi,
Hamı onun sağlığına dua, səna edirdi.

MEHRİN ŞİRİ ÖLDÜRMƏSİ

Danışdıqca Şərəf, sakit dinləyirdi o sərvər
Cavabında dodağından töküdü hey bal-şəkər.

Rüstəm kimi Rəxş üstündən gördü ki, bir qızmış şir,
Qamışlıqdan çıxıb nagah, karvana tərəf gəlir.

Gözlərindən qan tökülür, yerə batır pəncələr,
Ağzı sanki mağaradır, dişləri iti xəncər.

Nərə çəkib, hücum etmək istəyir o, karvana,
Onun müdhiş görünüşü vəhşət salırdı cana.

Yurtcu bir sıçrayışla atılarkən irəli,
Dəhşətli dad-feryad etdi qorxudan karvan əhli.

Nərə çəkib Məhr atıldı, durdu onun önündə,
Məhrin müdhiş səsinə şir mıxlandı öz yerində.

Sonra birdən sıçrayaraq hücum etdi Mehre şir,
Cəvannərdə düz alınına vurdu ölümçül şəmşir.

Bir zərb ilə şirin başı ayrı düşdü bədəndən,
Görən dedi, qəhrəmanın zərbinə əhsən, əhsən.

Afərinlər söylədilər, Məhrin zərbi-dəstinə,
Dua-səna eylədilər onun belə şəstinə.

Sonra yenə aram-aram yola davam etdilər,
Əyri-üyrü dağ yolunu ehtiyatla getdilər.

Daha on gün biyabanla getdi haman karvan,
Qəhrəmanın sayəsində rahat, sərbəst, şadman.

Lakin fələk qoymadı bu şadlıq olsun payidar,
İstədi bir fəsad ilə onu etsin tarumar.

MEHRİN YOLKƏSƏNLƏRLƏ VURUŞUB QALİB GƏLMƏSİ

Dəhşətli bir külək qopdu, əsdi çöldə ruzgar,
Elə bil yer alt-üst oldu, qalxdı göyə toz, qubar.

Toz içindən baş çıxartdı bir çox xunxar, yolkəsən,
Sanki atəş görünməyə başladı kül içindən.

Vəhşisifət, bədxasiyyət, oğru, quldur, qarətgər,
Bu qaniçən zalımları görən kimi tacirlər

Əl üzdümlər canlarından, mallarından haman dem,
Zənn etdilər məhşər oldu, dağıldı bütün aləm.

Çaşbaş qalib çaxnaşdılar, eylədilər dad, aman,
Sanki alt-üst olacaq Yer, töküləcək asiman.

Mehr Şərəfə üz tutaraq soruşdu: “– Bu nə haldır?!”
Cavab verdi: “– Bu bələdan can qurtarmaq mahaldır.

Malımızı aparsalar, dözerik biz birtəhər,
Axı şirin canımıza qəsd edər bu namərdlər”.

Mehr dedi: “– Quldurlardan qorxmayınız siz heç vəqt,
Əmin olun, çətin işi asan edər həqiqət”.

Bunu deyib qasırgatək qaynayıb coşdu həmə,ən,
Elə bil ki, Qafqaz dağı qopdu öz təməmindən.

Quldurlara qarşı durub, əl atdı ox-kamana,
Acıqlanmış pələng kimi, girdi o dəm meydana.

Hərəkətə gəldi dərhal Əsəd, Səba və Covhər,
Oxlar ilə quldurları bir-bir yere sərdilər.

Yolkəsənlər çaşdılar bu gözlənilməz afətdən,
Əl üzdümlər karvandakı mal-dövləti qarətdən.

Canlarının hayındaydı indi daha quldurlar,
Hər birisi öz canını qurtarmağa yol arar.

Başçıları vəziyyəti belə görcək nəgəhan,
Qılınc çəkib cumdu Mehrin üstünə o, durmadan.

Əlindəki hind qılıncı parıldadı almatək,
Mehr onun gözlənilməz hücumunu görərək

Çəkdi Misri qılıncını, ona aman vermədi,
İldırımtək şığıyaraq, ona imkan vermədi.

Elə vurdu ki vücudu, qərq oldu qan içində,
Cəhənnəmə vasil etdi onu bir an içində.

Bir zərb ilə quldurların sərkərdəsi məhv oldu,
Bunu görcək o dəstənin ruhu tamam pozuldu.

Sağ qalanlar geri dönüb dağıldılar səhraya,
Son qoyuldu bu karvanı hədələyən bəlaya.

Od salaraq o qaniçən quldurların canına,
Qayıtdılar fətəh kimi tacirlərin yanına.

Hüma quşu Mehrin başı üstə pərvaz eylədi,
Zəfər çalan igidləri hamı pişvaz eylədi.

Karvan əhli bir-bir dedi: “– Bu qeyrətə mərəhəba!
Bu himmətə, şücətə, rəşadətə mərəhəba!”

Şərəf dedi: “– Sən səadət bəxş edən bir mələksən,
Allah səni yaratmışdır ali kərəmətindən.

Nuh kimi sən tufanlardan xilas etdin bizləri,
Sənsən bizim adamların indi əsil sərvəri.

Bu gün sənin himmətinlə tapdıq dərdədən nicatı,
Qılıncınla içirdin sən bizə abi-həyatı.

Hər işarən bizə qanun, hər sözün də fərmandır,
Sənin hər bir məsləhətin dərdimizə dərmandır.

Sən Xızrsan, demək, sənsən həll edən hər müşkülü,
Güldürərsən sözlərlə hər inləyən könülü.

Allah sənə kömək olsun, yaşayasan bextəvər,
Alqış elə dənizə ki, yaratmış belə gövhər.

İndi bütün dövlətimiz sənindir, ey qəhrəman,
Ancaq sənin hünərlə yaşayırıq biz olan.

Diri qaldıq dünyada biz, ancaq sənin sayəndə,
Deməli, sən şəhriyarsan, hüzurunda biz bəndə”.

Mehr dedi: “– Ey əziz dost, bu sözləri gəl, burax,
Sadiq dostlar bir-birini tərif etməz bu sayaq.

Mən Allahın köməyi ilə oldum belə müzəffər,
Ya da sizin duanızdan düşmən oldu mücəxxər.

Yoxsa kimdə ola bilər belə cürət, cəsarət,
Zərbəsilə qaldırılısın belə müdhiş fəlakət”.

Əsəd, Cəvhər çox qənimət gətirdilər bu zaman,
Quldurlardan qalmış idi – at, şey, libas firavan.

Tacirlərə Mehr dedi: “– Sizindir bu qənimət,
Oğruların doğrulara çatır belə mal-dövlət”.

Şərəf sanki alovlandı bu təklifdən, açdı dil,
Dedi: “– Bizi xəcalətdən öldürməyin düz deyil.

Ancaq sənin himmətinlə qalmışıq biz səlamət,
Malmız da, canımız da sənindir, ey cəvənmərd!

Əvvəl bizə töhfə verdin yaqut, əqiq, cəvahir,
Sənin zərbi-dəstin ilə öldü hücum edən şir.

Bizə görə öz canını saldın böyük xətarə,
Mümkünmüdür bu xidməti biz almayaq nəzərə?!

Heç tarixdə görünmüşmü bir şah, ya da bir dəvış,
Öz canını təhlükəyə salıb tutsun belə iş?!

Sən çox nadir qəhrəmanlıq göstəribsən dünyada,
Ruhən ölmüş insanları qaytarıbsan həyata.

İndi yenə bəxş edirsən bizlərə malü dövlət,
Fələk özü görməmişdir belə ali səxavət”.

Mehr and içdi qətiyyətlə bir Allaha, dedi: “– Mən,
Bir dinar da götürmərem bunca malü dövlətdən”.

Tacirlər də səf çəkərək Mehre təzim etdilər,
Gətirilən qəniməti sonra təqsim etdilər.

Xatirləri cəm olaraq topladılar bir yərə,
Hazırlığa başladılar çıxmağa üçün səfərə.

Artıq yolu kəsməmişdi hərəmilər dəstəsi,
Daha belə qorxutmurdu karvanda heç bir kəsi.

Hərə bir cür sidqi-dildən Mehre dua edirdi,
Ürəkləri fərəhliydi, yox olmuşdu yol dərdi.

Hər ağızdan səs gəlirdi: “Mehre bərabər hanı?
Belə insan tapammazsan, axtarsan bu dünyanı.

Kim görmüşdür, ömrü boyu belə hüsnü cəmalı,
Misilsizdir Mehrin fəzli, səxavəti, kəmalı”.

Şərəf dedi: “– Ey sərvboylu, ey rəşadət mədəni,
Üstümüzdən əskik etmə heç bir zaman sayəni.

Xatirəmə çox maraqlı bir şey gəldi, a dostum,
Belə xəyal edən zaman mən ürəkdən şad oldum.

Öz-özümə çox düşündüm, görəsən, ey namidar,
Tapılarımı bu dünyada sənə layiq bir nigar?!”

Qəlbim dedi: “Bir qızı var Xarəzmşah Keyvanın,
Onun kimi bir dürt olmaz bu aləmdə inanın!

Təsəvvürə sığışmaz, bil, onun hüsnü cəmalı,
Fələklərdən yüksək durur o dilbərin cəlalı.

O, məlahət səmasında aydır, adı Nahiddir,
Gözəllikdə ən yüksək söz ancaq ona aiddir.

Günəş onun gül üzünə müştəridir hər səhər,
Belə hüsnü görməmişdir aləm içrə bir nəfər.

Ağıl onun cəmalının tərifində acizdir,
Bu gözəli hər nə qədər mədh eyləsən, cayizdir.

Gözəllikdə pərilərdən, hurilərdən bac alır,
Onun şeni, avazəsi fələklərə ucahr.

Bayram ayı edər onun qaşlarını fələklər,
Hörüklerin qıvrımında bəndə düşər ürəklər.

Beli incə, ağız incə, dişlərisə mirvari,
Görənləri məst eyləyər gözlərinin xumarı.

Zülfündə var ceyran müşkü, ruh oxşayar ətiri,
Vəsfə gəlməz qamətinin mindən çoxdur əsiri.

Gül üzünün qarşısında solğun olur qızılgül,
Saçlarının şövqü ilə cilvələyir hər sünbül.

Sinə mermər, məmə limu, beli tükdən incə, ağ,
Sanki tükdən asılmışdır səyrişən bir gümüş dağ.

Yerişilə göz oxşayar, qaməti sərvi, səmənber,
Bu xuraman sərvi görən bir daha görmək istər.

Günəş kimi nurlandırır hüsnü bütün aləmi,
Ay da istər olsun onun cəmalının həmdəmi.

Xülasə, o görünən ruh, cazibəli canandır,
Bütün aləm belə nadir gözəlliyə heyrandır.

Mənə birdən ilham oldu əsrarəngiz qeybdən,
Sənin haqda bu falımı açıq-aydın dedim mən.

Allah əgər öz lütfüylə kömək etsə bu fala,
Şübhəm yoxdur, hatifdən bir yol açılar vüsala.

Çox olmuşdur kəhkəşanda görüşəndə ulduzlar,
Yer üzündə toy olmuşdur, sirlər olmuş aşikar”.

Bu sözləri eşidəndə Mehrin rəngi saraldı,
Nərgizindən yaş axıtdı, gülünü şəbnəm aldı.

Dərindən bir ah çəkdi o, kədər çökdü üzünə,
Gözələnəndən bütün aləm tor göründü gözünə.

Mehrə baxıb Şərəfin də halı yaman pozuldu
Soruşdu: “– Ey yer Günəşi, söylə, sənə nə oldu?!”

Cavab verdi: “– Bu qəmginlik gəldi ürək odundan,
Məni əzir çoxdan bəri ələm dolu bir hicran.

Hüma ilə Simurğ daim bir yuvada yaşardı,
Nagəhani belə gəlib Hümasını apardı.

Simurğ qaldı öz dostundan uzaq, fəğan içində,
Pərvaz edib axtardı hey onu cahan içində.

Gəzir hələ səhraları, meşələri durmadan,
Gəzir, ancaq Hümasından tapa bilmir bir nişan”.

Şərəf dedi: “– Ruhdan düşmə, ey möhtərəm şəhsəvar,
Haqqa sığın, bil, gecədən sonra aydın səhər var.

Əmin ol ki, iradəylə həll olunar hər müşkül,
Ümidini haqdan kəsmə, hər işdə et təvəkkül!

Kim inamla arxalansa yenilməz həqiqətə,
O tezliklə çatar yəqin istədiyi məqsədə”.

Bir ay tamam yol getdilər deyə-gülə, mehriban,
Beləliklə, Xarəzmşəhrə gəlib çatdı karivan.

MEHRİN TACİRLƏRLƏ XARƏZMŞƏHRƏ ÇATMASI

Könül, indi cəvanlığın sübhü şadlıq çağıdır,
Belə gündə fərəhlənmək dərdü qəmi dağıdır.

Əvvəllər çox zəhmət çəkib qatlaşmışan möhnətə,
Ancaq bu gün yetişmişən arzuna, səadətə.

Əgər yolda yükün batdı palçığa, ya da gilə,
Axır gəlib yetişmişən istədiyin mənzilə.

Qayda budur, kim çalışsa ezm ilə bu dünyada,
Nəhayət, o çatacaqdır arzusuna, murada.

İndi yarın vüsəlinin bədəsini çək başa,
Hicran dərdin unudaraq bu aləmdə şən yaşa!

Belə dedi, bu dastanı nəql eyləyən süxənver,
Gün üfüqdən tülü edib, çıxan zaman bir səhər.

Xarəzmşəhrin sərhədinə çatdı Şərəf karvanı,
Bu xəbəri eşidəndə şəhrin əhli, əyanı.

Sevinərək pişvazına çıxdılar izdihamla,
Şeylərilə maraqlandı hamı çox ehtiramla.

Mehr Şərəfə dedi: “– Alqış səndə olan izzətə,
Minnətdaram sənə bizə eylədiyən hörmətə.

İndi əgər imkan varsa, bizə yer ver iki gün,
Belkə yolun zəhmətindən xilas olaq büsbütün.

Gör nə qədər vermişik biz yolboyu sənə zəhmət,
Biz qərībə hörmətindən çəkirik çox xacələt”.

Şərəf dedi: “– Əziz dostum, Günəşdən də bu aydın,
Biz burada olmazıydıq, əgər sən olmasaydın.

Bu şəhərdə siz nə qədər olsanız, ey şəhriyar!
Mənim evim sizinkidir, sizdədir hər ixtiyar.

Müştəri fal olan Mehərə müvafiqdir xanəməz,
Bura qürbət deyil, siz də burda qərīb deyilsiz.

Sizin ali vücudunuz bizə eyni səfədir,
Siz bizimlə olmasanız, əhvalımız fənədir.

Xanəməzə təşrif buyur, sənə qurban bu canım,
Sizi qəbul etmək üçün hazırdır xanimanım”.

Bunu deyib qulamlardan göndərdi neçə nəfər,
Qonaqları layiqincə evdə qəbul etsinlər.

Novşad qəsri kimi ali olsun gerek kaşanə,
Layiq olsun hər cəhətdən şərəfətli mehmanə.

Sonra onlar təntənəylə şəhrə daxil oldular,
Dillərində şükrü sənə, üzllərində iftixar.

Şahzadə çox heyran qaldı şəhərin cəlahına,
Tərəvətli cənnət bağı gəldi tez xəyalına.

Həvası xoş, suyu şirin, bu səfalı şəhərdə,
Güman etdi əlac olar qəlbi sıxan hər dərdə.

Yarın xumar gözləritək cazibəli mənzərə,
Əhalisi mələk kimi xoş gəlirdi nəzərə.

Bu şəhərin adamları görünürdü şadiman,
Gülərüzlü, nəvazişli, bir-birinə mehriban.

Gəlin kimi bəzənmişdi onun gözəl surəti,
Ceyhun çayı sulamışdı ondakı təbiəti.

Torpağın çərx gərdəsinə mavi əklil salmışdı,
Mısırın Nili həsədindən tutqun bir rəng almışdı.

Öz hüsnüylə üstün idi hər cəhətdən Bağdada,
Ceyhunusa Şetti qoyar sürətilə arxada.

Bir cənnətdi içi dolu tatar pərilərilə,
Çaylar axır bulaqlardan topladığı tər ilə.

Xəllüx və Çin gözəlinin zülfü kimi hər səhər,
Həvasında hər tərəfə sepilir müşk, ənbər.

Bazarında şənlik üçün var hər cürə şirniyyat,
Səhnəsində qəm görünməz, şadlıqla coşur həyat.

Gözəlləri işvəlidir, naz-qəmzəsi can alan,
Hesabsızdır xəridarı, müştərisi firavan.

Türk qızının ləblərindən pay alıbdır bal, şəkər,
Hər tərəfdə xuramandır ruh oxşayan gözəllər.

Mehr Əsədə pıçıldadı: “– Nə gözəldir bu şəhər,
Diqqət eylə, hər guşəsi bir cənnətə bərabər”.

Küçələrdən keçən zaman yavaş-yavaş karıvan,
Şəhər əhli bu cəfala baxırdı heyran-heyran.

Ayüzlülər axır gəlib, yetişdilər mənzilə,
Sanki gəmi dalğaları yarıb çatdı sahilə.

Şərəf məmnun bir sifətlə qonaqlara yer verdi,
Ləyaqətlə qarşılıyıb, sonsuz xidmət göstərdi.

Qarşısında durub Mehrin kəmərbəstə qulamtək,
Sanki bilmək istəyirdi, ağa nə əmr edəcək.

Qızılsaçlı Rum gözəli elə ki, Qərbə çatdı,
Axşamçağı mənzilinə çəkilib rahat yatdı.

Uzaq yolun zəhmətindən asudə olmaq üçün,
Səhərədək yatıb onlar, dincəldilər büsbütün.

Dan sökülüb, yavaş-yavaş üfüq nura boyandı,
Qonaqlar da Günəş kimi səhər bir-bir oyandı.

MEHRİN HAMAMA GETMƏSİ VƏ HAMAMIN TƏSVİRİ

Hamam Günəş çeşməsindən paydır yerdə insana,
Aşıqların qəlbi kimi qızırsın yana-yana.

Pəriüzlü Mehr getdi hamama səhərçağı,
Günəş kimi nur saçdı bu dəm onun yanağı.

İçəriyə girib gördü nə genişdir fəzası,
Son dərəcə ürək açır onun abü həvası.

Burada su, atəş ilə birgə olub səfərbər,
Bu sülhdən faydalanır içəriyə girənlər.

Üstü gözəl cənnət bağı, altı müdhiş cəhənnəm,
Ürəkaçan bu sarayda ola bilməz kədər, qəm.

Asımanın tağı kimi göz oxşayır camları,
Günəş ilə Ayın yoxsa burdan keçir mədanı?!

Gecə-gündüz gözlərindən su əskilməz heç zaman,
Ürəyinin hərarəti əskilməz heç bircə an.

İçində bir sufi vardır, müridləri yanında,
Hamısı da hazır durub gələnin fərmanında...

Həm xaricdə, həm daxildə olardı dadlı söhbət,
Bu hikmətli söhbətlərdən çoxu alardı ibrət.

Bu saraya girənlərin arasında fərq olmaz,
Üryan şahla lüt dərvişi hər baxan heç tanımaz.

Qoca, cəvan qarşılanar burda eyni hörmətlə,
Hər bir kəsə xidmət olar eldə olan adətlə.

Tez-tez başçı müridlərə işarələr edirdi,
Mürid isə yubanmadan haman səmtə gedirdi.

Tez qonağın hüzurunda durub əmrə müntəzir,
Gözlərdi ki, bu gəlişlə nə istəyir müsafir.

Səliqəylə, tezəcə icra olunardı sifariş,
Dilindəse şirin sözlər, könül açan nəvaziş.

Qonaqları qəbul üçün hər şey əldə mühəyyə, qazanısa od üstündə saxlanardı daima.

Kimin hansı dərdi varsa, deyən kimi o saət,
Ona dərman tapırdı bu sarayda ələlbət.

Mehr o səhər şərəflə girən kimi hamama,
Cəmalının əksi düşdü lələ bəzəkli cama.

Hamam Mehre xoş göründü, Mehr ona bənd oldu,
Sanki surət birdən-birə dərin mənayla doldu.

Elə bil ki, bənəfsəni səpdilər qızılgülə,
Ya da nəsrin yarpağını caladılar sünbülə.

Sanki kafur üzərinə Çin müşkünü tökdülər,
Ya da ki "Nur" surəsindən "Vəlleyl" oxundu əzbər*.

Çarhovuzun kənarında belə zanbaq bitərkən,
Lütf əlilə su verildi ona güldən, şəkərdən.

Müridlərdən dəllək gəldi ay üzünün yanına,
Ətirli gil xəzab etdi o Günəşin camına.

Gilə təmiz su qatararaq durulatdı haman dem,
Sanki gülin ətrafında gül dəstəsi etdi cəm.

Çox çalışdı, bircə tel də açammadı saçından,
Saçın belə qıvrımına özü də qaldı heyran.

Daraq alıb ələ saçını çiməliyə daradı,
Qaş nəzər salan zaman gördü bir ayparadı.

Bir yıpranmış kisə alıb sürtdü simin bədeni
O, əlindən buraxmazdı bura gəlib-gedəni.

Təmizlərdi çox səy ilə çirki, tozu bu kisə,
Öz işində, əməlinə fərq qoymazdı heç kəsə.

Sonra gəldi ortaha lif adında bir qoçaq,
Həvalanıb baş üstünə köpük tökdü ağappaq.

Hər nəfəsdən çuşa gəlib ağı köpüklənirdi,
Sonra isə köpükləri bədən üstə enirdi.

Meydən deyil, eşqdəndi lifdə olan bu məstlik,
Köpüklənmə – xasiyyəti, məqsəd isə – təmizlik.

Göz-göz daşsa, ayağını öpərdi öz tən ilə,
O ayağa aşıq idi bütün təbiətlə.

Bədəni bərk, üzü çəpür, gözləri dar olsa da,
Belə qızğın zəhmətlə yetişirdi murada.

Dəllək, o Çin güzgüsünü pak etdi hind tozunda,
Büllur kimi təmiz oldu, Günəş kimi dirəşən.

Qara bulud silinərək açıldı günün üzü,
Şölesilə işıqlandı arzu, ümid gündüzü.

Hovuzların sularında əks eylədi cəmalı,
Günəşdən də uca oldu onun şeni, cəlalı.

Qara zülfü barmağıyla gül üzünə tökəndə,
Elə bil ki, gün göründü gecə zülmat içində.

Lətif, nazik əndamında olan tər damlaları,
Sanki gümüş üzərindən süzülürdü mirvari.

Qızılgültek qönçəsindən çıxıb açılan zaman
Sərv kimi hərəkətə gəlib oldu xuraman.

Güləb səpib saçlarına, al xələtə büründü,
Gündüzçağı xalq gözüne ulduz kimi göründü.

Qucaqlayıb onu Şərəf, öpdü bəyaz əlini,
Sonra isə məhəbbətlə açdı şirin dilini.

İşarəylə qulamlardan bir neçə gənc dilavər
Yubanmadan gətirdilər cürbəcürə şərbətlər.

Şərəf qulluq göstərərək, aldı ələ büllur cam,
Şərbət verdi şahzadəyə, göstərdi çox ehtiram.

Xosrov içdi birməfəsə dadlı, şirin şərbəti,
Elə bildi, artdı xeyli bədəninə qüvvəti.

İçən kimi o qəndabı, gəldi yenə qulamlar
Hərəsinin qucağında cürbəcür rəngdə paltar.

İpək, qumaş geyimləri, bahalı xəz xələti,
Hər birisi başqa cürə bəzərdi sərv qaməti.

Şərəf belə xidmət üçün üzrxahlıq eylədi,
Şahzadəyə əvəzində mədhü sənə söylədi.

Geyindilər xara libas Əsəd, Səba, Covhər də,
Hər birisi başqa cürə cilvələndi nəzərdə.

Dəbdəbəylə çıxan zaman qəhrəmanlar hamamdan,
Şəhər əhli bu cəlalı görəndə oldu heyran.

Atlanaraq hərəkətə gəldilər yol boyunca,
Əhalisə sağdan-soldan baxırdılar doyunca.

Deyirdilər: “– Bəh-bəh bu nə boydur, bu nə qamətdir,
Bir-birindən daha gözəl yaradılmış surətdir”.

Dallarınca gedirdilər hay-haray sala-sala,
Atlarının nallarını öpürdülər az qala.

Kişi, qadın, qoca, cəvan tutmuşdu küçələri
Mehrin isə gül üzündən axırdı həya təri.

Bu minvalla yol gedərək, Şərəfgilə çatdılar,
Əvvəl məclis qurub, sonra rahatlanıb yatdılar.

ŞƏRƏFİN KEYVAN ŞAHA MEHRİ TƏRİF ETMƏSİ

Şərəf səhər ələ alıb neçə nadir erməğan,
Əsrarəngiz bir ümidlə saraya oldu rəvan.

Keyvan şahın sarayına çatıb durdu ədəblə,
Qapıçılar tanıdılar onu əslü nəsəblə.

Onlar hər vəqt olduğutək təzim edib bir daha,
Qaçıb xəbər çatdırdılar xahişi Keyvan şaha.

Şah buyurdu: “– Şərəf gəlsin hüzurə yubanmadan!”
Yol verdilər, Şərəf gəlib yeri öpdü şadman.

Təxt önündə əl-əl üstə durdu, əmrə müntəzir,
Gətirdiyi erməğanı təqdim etdi birbəbir.

Şaha dua, sənə deyib, verdi xəzinədara,
Şah da ona xələt verib, qaldırdı səmalara.

Sonra durub Şərəf ilə çəkildi bir xəlvətə,
Məhrəmanə başladılar xoş, xudmani söhbətə.

Mehribanlıq göstərərək şah soruşdu Şərəfdən
Qürbətdəki əzablardan, yollardakı xətərdən.

Soruşdu: “– Ey bəxti cəvan, xoş taleyin həmdəmi,
Səkkiz ilə yaxındır ki, dolanırsan aləmi,

Ulduz kimi seyr etmişsən ölkələri birbəbir,
Nə görmüşsən o yerlərdə əcib şeylər, söylə bir!

Nağıl eylə əhalidən eşitdiyən sözləri,
Çox sevirəm tarixlərdən verilən hər xəbəri”.

Şərəf dedi: “– Ey möhtərəm, nəcabətli padişah,
Bütün dünya şahlarına sənənsən əsil qibləgah.

Mən görəni, eşidəni sonsuz geniş dünyada,
Heç kes hələ görməmiş və eşitməmiş dünyada.

Bu sözlərim yalan deyil, əlimdə bol sübut var”.
“– Bəs yubanma, bir-bir nağıl eylə”, – dedi şəhriyar.

Şərəf şahı çox biqərar və maraqlı görəndə vaxt,
Cürəbecür əhvalatlar söylədi və nəhayət,

Gəlib çatdı Mehre, onu sonsuz tərif eylədi,
Başa gələn hadisəni bir-bir açıb söylədi.

Sonra təsvir etdi onun hüsnünü, cəmalını,
Mərdliyini, qeyrətini, ağlını, kəmalını.

Onun gözəl xislətini açıb dedi müfəssəl,
Quldurları əzdiyini təsvir etdi mükəmməl.

Təriflədi ədəbini, hünərini o qədər,
Şahsa onun sözlərinə eyləməyib də bəvər

Dedi: “– Yəqin şişirdirsən, olmaz belə bir insan,
Zənn etmirəm, bir ölkədə ola belə qəhrəman.

Ya o cindir, ya pəridir, ya mələkdir, ya ifrit,
Ya da böyük şah nəslindən bir nihaldır, bəyan et!

Yubanma, tez gətir göstər, sübut eylə, inandır!
Gərək onu özüm görüb, biləm necə insandır”.

KEYVANIN MEHRİ ÖZ YANINA TƏLƏB ETMƏSİ

Bir əmiri Şərəfgilə göndərirdi şah sürətlə,
Gedib Mehri dəvət etsin böyük hörmət, izzətlə.

Əmir Mehri görəndə kimi cəmalına qaldı mat,
Hörmət ilə baş əyərək, göstərdi çox iltifat.

Dedi: “– Salam olsun sənə, ey möhtərəm mərd insan,
Dəvət edir sarayına səni bu gün şah Keyvan.

Deyir, əgər Günəş üzlü məclisimə salsa nur,
Görüşündən, şübhəsiz ki, ürəyimiz şad olur”.

Keyvan şahın dəvətini eşidəndə cəvanmərd,
Dərhal durub hazırlaşdı, etdi əmrə itaət.

Geydi faxir libasını, papaq qoydu başına,
Kəmərinə bağlayaraq, seyqəl verdi qaşına.

Bir həmayil dolandırdı çiyinə o dilavər,
Səpdi Günəş cəmalına o dəm güləblə önər.

Deyirdin ki, düzəlmişdi nilufərdən bir əklil,
Sünbül isə öyilmişdi lələ üstə, elə bil.

Gecəsində günəş vardı, gündüzündə qaranlıq.
Kəmərinə tük nişanı, tükündə cansitanlıq.*

Gözlərində canı şikar etmək əlaməti var,
Qaşlarısa kaman kimi dartınıb hey ox atar.

Simasını bürümüşdü zərif, incə təravət,
Ləblərində şəkər vardı, sözlərində mələhət.

Zülfü ona baxanları cəzb eyləyər aşikar,
Xalı isə gözlənmədən ürəklərə od salar.

Ay kimi Mehr evdən çıxıb düzələndə yoluna,
Atlılar da düzüldülər ulduzək sağ-soluna.

Bu cəlalı görəndə xalq xiyabana doldular,
Qoca, cəvan Mehri görçək ona heyran oldular.

Şahzadəni görmək üçün çıxdılar damlara da,
Külək belə yol tapmırdı, dolana bu arada.

Bu minvalla Mehr gəlib çatdı ali eyvana,
Cəmaatın həy-harayı yetişəndə Keyvana.

Şah təşvişə düşüb sordu: “– Aman bu nə xəbərdir
Bu nə fitnə, nə fəsaddır, yoxsa əsil məhşərdir?!”

Dedilər ki, o cəvanın hüsnü belə səs salıb,
Bütün şəhər şura gəlib, şöhrətinə mat qalıb.

Yəqin edin hansı yerdən keçirsə o sərvqamət,
Hər atdığı qədəmindən qopur böyük qiyamət.

Dedi: “– Onu tez gətirin, yubatmayın yollarda,
Üzünə bir pərdə çəkin, xalq etməsin tamaşa”.

MEHRİN KEYVAN ŞAHIN HÜZURUNA GƏLMƏSİ

Bir işıqlı şam kimi Mehr daxil oldu qapıdan,
Sanki qızıl tac qoymuşdu başına o novcəvan.

İçəriyə girən kimi Şərqi günəşi, o sərvər,
Cəmalının işığından məclis oldu münəvvər.

Əvvəlcə o dayandı bir düz qamətli sərvək,
Sonra əydi şümşad qəddi, şaha təzim edərək.

Ay üzündən o būsata işıq halə çilədi,
Sonra incə sözlər ilə şaha dua eylədi.

Surətini yerə sürtüb etdi onu gülüstan,
Gülüstani sirab etdi öz dirilik suyundan.

Sonra şahı mədh eylədi, fəsih idi hər sözü,
Heyran qaldı onun belə sənətinə şah özü.

Yaratdı o ustadanə qərībə ibarələr,
İşlətdi çox şairanə məcaz, istiarələr.

Bədayədən faydalanıb göstərdi çox məharət,
Mənanı bəyan etdi, nişan verdi fəzilət.

Şaha elə zərif, dərin mənalı söz söylədi
Ki, əfsunlu təlqinlə onu heyran eylədi.

Mehrin lütfü, bələğəti heyran etdi Keyvanı,
Onun sözdə mələhəti bəzəndirdi mənanı.

Təxt önündə yer göstərib yaxın etdi özünə,
Məftun oldu şahzadənin baldan şirin sözüne.

Məhəbbətlə hər sahədən ona verdisə sual,
Hər suala layiqincə cavab verdi o dərhal.

Hər tərəzi gözüne şah Mehri qoyub çəkdisə,
Ağırlığı əskilmədi, layiq oldu məclisə.

Nə meyarla yaxınlaşıb eylədisə imtahan,
Cavabına ən dəyərli qiymət aldı novcəvan.

Danışdıqca tökülürdü dodağından dürr, gövhər,
Sözlərinin tərkibində dolu idi gül, şəkər.

Dinlədikcə şahın zövqü artıb edirdi heyrat,
Cigərini qızdırırdı sözlərdəki hərarət.

Hər əzası qulaq olub, maraqla dinləyirdi,
Ara-sıra ona “əhsən” və “mərhəba” deyirdi.

Əmirlər də dinlədikcə onun şirin sözlərin,
Ağız dolu deyirdilər ona “bəh-bəh”, “afərin!”

Olmaq bütün aləm içrə belə fəzil bir insan,
Belə hünər sahibi və belə nadir qəhrəman.

Axşam oldu, şah susaraq sual vermirdi daha,
Məhr hörmətlə üz tutaraq bu zaman Keyvan şahı.

Getmək üçün ondan rüsxət istədi nəzakətlə,
Şahsa durub yola saldı özünəxas xələtlə.

Öz əynindən çıxararaq ləbbadəni, kəmeri,
Bəzəndirdi ləyaqətlə, şərəflə sərvəri.

Tapşırıd ki, gətirsinlər küləkəyerişli bir at,
Başına tac qoyub, ona göstərdi çox iltifat.

Məhr şahı baş əyərək durub çıxdı eyvandan,
Arxasınca baxa-baxa yola saldı şah Keyvan.

Keyvan şahın sarayından ildırım tək çıxaraq,
Məhr gedirdi külək kimi, bütün yolu çaparaq.

Şərəfgilə çatıb verdi, dostlarına xoş xəbər,
Keyvan şahla söhbətini nəql eylədi sərəsər.

Saraydan Məhr gedən kimi, əyanları yağdı şah:
“– Mən tanıdım bu cəvanı, siz də olunuz aqah.

Bilin, nurlu səhər kimi oldu mənimçin əyan
Ki, sultanlıq göylərinin günəşidir bu cəvan.

Belə hüsnü vəcəhət və belə fəzlü fərasət,
Edir onun yüksək, ali nəsəbinə dəlalət.

O nadir bir fərzanədir, sözlərimə inanın,
Belə övlad doğmamışdır anası bu dünyanın”.

Hamı onu təsdiq edib dedilər ki, o, təkdir
Bəni-adəm deyil, sanki bir misilsiz mələkdir.

Yaradılış dənizində ən nadir bir incidir,
Qəhrəmanlar içindəse bu cəvan birincidir.

MEHRİN KEYVAN ŞAHA CƏVAHİR APARMASI VƏ NƏRD, ŞAHMAT OYUNLARINDA QALİBİYYƏTİ

Şerq taxtının padşahı başını qaldıranda,
Şölesilə işıqlandı bütün aləm bir anda.

Keyvan şah da çıxıb bu dem, öz taxtına oturdu,
Əzəmətli barigahda onun tacı bərq vurdu.

Fərman verdi hacibə ki, xəlvət etsin məclisi,
Əyanlardan başqa bu gün buraxmasın heç kəsi.

Göndərdi bir xas adamı, tez özünü yetirsin,
Mehri izzət, ehtiramla sarayına gətirsin.

Eşidincə yenə şahın dəvətini şahzadə,
Covhərə üz tutub dedi: “– Gəl sən də ol amadə.

Cəvahirat qutusunu götür gedək bərabər,
Biz onları Keyvan şaha töhfə edək sərəsər”.

Covhər Mehrin fərmanını eşidincə durmadan,
Keyvan şaha təqdim üçün hazırladı ərmeğan.

Şan-şöhrətlə yetişdilər saray dərvazəsinə,
Qulaq verib şah bu zaman dadı haray səsine.

Bildi gəlir gözlədiyi səhamətli qəhrəman,
Mehr gəlib, atdan düşdü, yeri öpdü şadman.

Şah yerindən qalxıb onu qarşıladı şövq ilə,
Xoşa gələn sözlər dedi, ona yüksək zövq ilə.

Öz yanında əyləşdirib mehribanlıq göstərdi,
Keyvan şahın hər kəlməsi, sanki baldı, şəkərdi.

Söhbət vəqti işarəylə Mehr dedi Covhərə,
Hədiyyəni təqdim etsin şahı-mələkmənzərə.

Covhər açıb sandıqçanı, təqdim etmək istərkən,
Onu görüb təəccüblə şah soruşdu Mehrdən:

“– Bu şeyləri gətirməkdə məqsəd nədir, səbəb nə?!
Hörmətimə mükafatını bəxş edirsən sən mənə?!”

Mehr utanıb tez söylədi: “– Ey qüdrətli hökmdar,
Bəşər sənə varlığınla etməkdədir iftixar.

Əfv et məni, deyəsən, mən öz həddimi aşmışam,
Belə yersiz iş görməkdə, görünür, bərk çaşmışam.

Nurlu günəş qarşısına gətirmişəm zərrəni,
Ya da mühit dənizinə bəxş edirəm qətrəni.

Qarınca da unudaraq qarınca olduğunu,
Süleymana aparmışdı çəyirtkənin budunu.

Əgər mən də lovğalanıb incitmişəmsə səni,
Lütf eyləyib kərəminlə, əfv eylə bu bəndəni.

Yaxşı görməz qərblərin gözləri, ey padişah,
Gözlü yəqin bağışlayar, bir kor edərsə günah.

Bu dəyərsiz hədiyyəni qapınıza səpərək,
İstəyirəm qəbul olsun, bu dəyərsiz canımtək”.

Bu sözləri deyib səpdi būsata dürrü gövhər,
Cəvahirin şöləsindən saray oldu münəvvər.

Şah təəccüb eylədi bu kəramətə, dövlətə,
Giranbəha cəvahirlər saldı onu heyrətə.

Heç bir şahın xəznəsində olmazdı bu incilər,
Hər birisi yeddi ölkə xəracına bərabər.

Öz-özünə deyirdi şah: “Ey dünyanı Yaradan!
Belə əta, səxavətdə varmı daha bir insan?!”

Ümmanda da ola bilməz belə dövlət, səxavət,
Belə gəncin xəznədarı çəkərmə heç xəcalət?!”

Şah istədi söz dəyişsin, rəvnəq verilsin vəqtə,
Əmr eylədi gətirilsin məclisə bir nərddaxta.

Nərddə şahın bir vəziri sayılırdı dilavər,
Udmamışdı hələ onu bu sarayda bir nəfər.

Zər atmaqda çox mahirdi, nə istəsə atardı,
Daşlarını düzməkdə də qərribə fəndi vardı.

Xanələri tutmaqda o göstərirdi məhəret,
Onunla nərd oynamağa etməzdilər cəsəret.

Göy qübbəsi, səyyarələr, ulduzlarla Günəş, Ay
Verərdilər bu vəzirin mətləbini daima.

Möhrələri hərəkətə gətirən çərxi-dəvvar,
Zər atanda ona kömək göstərirdi aşkar.

“– Gəlin indi nərd oynayaq! – söylədi şah nagehan, –
Özümüzü bu oyunla məşğul edək bir zaman”.

Şah vəzirə nərdi açıb, daşlarını düzdülər,
Yanlarında oturaraq baxırdılar Mehr, Covhər.

Çox çəkmədi vəzir tutdu bir-bir altı xanəni,
Şah mars oldu əl qaldırıb dedi: “– Uddun sən məni”.

Vəzir qalib gəlməyindən çəkdisə də xəcalət,
Dedi: “– Günah zərdə olur, məndə isə qəbahət”.

Mehrə dönüb dedi: “– Əgər bacarırsan mükəmməl,
Yandan baxma, bu meydanda döyüşməkcün yaxın gəl!”

Şah da dedi: “– Dur əzizim, vəzirdən al qanıma,
Onu bəndə salıb sən də, rahatlandır canımı”.

Mehr durub cəsəretlə zərləri ələ aldı,
Qulağını burub, onu tasın içinə saldı.

Atan kimi vururdu o, rəqibinin daşını,
Vəzir belə zərbələrdən itirmişdi başını.

Hər atanda zərlər Mehrin əmrinə baş əyirdi,
Hər dəfə də açıq qalmış daşa zərbə deyirdi.

Yaman yerdə döv gəlmişdi vəzirə bir novcəvan,
Hər oyunun gedişində döyülürdü anbaan:

Üç saatda altı oyun apardı Mehr vəziri,
Baş tutmadı oyunlarda onun heç bir tədbiri.

Baxanların sonsuz idi təəccübü, heyreti,
Şahı da mat qoydu Mehrin nərddəki məhəreti.

Tez-tez Mehri alqışladı, dedi: “– Əhsən, afərin,
Ad, şöhrətin yüksəlmişdir üst qatına göylərin”.

Şahın vardı bir nədimi, onun adı Fərhaddı,
Osa şahmat oyununda yenilməyən ustaddı.

Tərifisə yayılmışdı Xarəzmdən Reyədək,
Bu səhədə tapılmazdı bir nəfər də onuntək.

Pozubdur o, Sərtabəkin ünvanını dəftərdən,
Ləclacın da şöhrətini salmış idi nəzərdən.

Oyunda kim top qoyubsa, sərhədini yarmağa,
Atla ona həmlə edib basdırmışdı torpağa.

Ona əyan olardı tez hər gedişin məzmunu,
Açıq-aydın görərdi o, vuruşmanın sonunu.

Bir neçə növ çox maraqlı başlanğıcı bilərdi,
Buna görə hamı üçün bu sahədə sərvərdi.

Çox olmuşdu Keyvan şahın hüzurunda bu cəvan,
Ustadları mat etmişdi, heç taxtaya baxmadan.

Bir dəfə də olmamışdı qalib gələn Fərhada,
Elə güman edirdilər, yeganədir dünyada.

Əcəmlilər at salanda Fərhadın şahmatına,
Yaxın dura bilməzdilər onun kəhər atına.

Şah Mehrə üz tutub dedi: “– Bələdmisən şahmata?!
İstəyirəm, öz gücünü göstərəsən Fərhad.

Əgər qalib gələ bilsən ona da, ey cəvanmörd
Deməli ki, ustadların ustadısan sən, əlbət.

İki şahmat ustadının adı düşsə cahana,
“Mənəm, mənəm” deyənləri yaman salar həycana!”

Cavab verdi Mehr o dem Xarəzm şahı Keyvana:
“– Mən ən kiçik bəndənizəm, tabeyəm hər fərmana”.

Fərhad haman yubanmadan hazırladı şahmatı,
Yenə marağ dənizinə qərğ oldu şah bəsatı.

Günəşüzlü, piyadanı sürdü əvvəl meydana
Atı, fili, vəziri də sonra saldı cövlana.

Bir möhrə də ölməmişkən qəribə hal yarandı,
Vuruşmanın sürətində bir etidal yarandı.

Şahzadə çox düşünərək topu verdi irəli,
Daha da çox möhkəmləndi qalasının təməli.

Fiqurları elə düzdü aralıqda, kənarda
Ki, rəqibi zəif nöqtə tapmasın sıralarda.

Hər əsgəri öz yerində bərkidərək sengerdə,
Hazırladı qoşununu son döyüşə sərkerdə.

Rəqib nə cür kələk qurub, nə hiylə işlədirdi,
Mehr ona yubanmadan ən düz cavab verirdi.

Özü isə bir hücumda işlədirdi elə fən,
Cavab üçün xeyli zaman fikirləşirdi düşmən.

Şahzadə at səyirdərək şaha atdı kəməndi,
Şah mat qalib açanmadı heç vəchlə bu bəndi.

Mehr ustadı doqquz dəfə məğlub edib qoydu mat,
Utanaraq elə bildi canın uduzdu Fərhad.

Şahla birgə məclis əhli halı belə görərkən,
Hər ağızdan eşidildi alqış, afərin, əhsən.

Keyvan şahın heyranlığı olmuşdu binəhayət
Bu fəzilət mədəninə edirdi sonsuz heyrət.

Təəccübü çoxalardı getdikcə bu cəvana,
Məharəti möcüzətek görünürdü Keyvana.

KEYVANIN MEHRİ MİRZƏLİK İŞİNDƏ İMTAHAN ETMƏSİ

Şah istədi bir işdə də Mehri etsin imtahan,
Ona dedi: “– Ey fəzilət sahibi, ey qəhrəman!

Dəbirimiz burda yoxdur, lütfən götür bir xamə,
Tərəfindən Hindistana gözəl xətlə yaz namə”.

Qələm kimi baş əyərək dedi: “– Fərman sizindir,
Bu namədə xətt mənimsə, söz və ünvan sizindir”.

Hacibinə bir işarə edən kimi şah Keyvan,
Gətirildi ortalığa kağız, qələm, qələmdan.

Mehr dedi: “– Qələm kimi batsam da qara suya,
Xidmətindən tük qədəri uzaşmaram mən əsla.

Davat sənə mədhin üçün ağız açar həmişə,
Qələm ancaq səni tərif sözüylə başlar işə.

Qayçı vursan kağıza sən, deyər cana minnətdir,
Şah yolunda doğranmaq da ona əsil xidmətdir.

Ney qələmin başını da kəsib yarsan “uf” deməz,
Bəlkə gözəl xətt salmaqçün artar onda şövq, həves.

Mən də sənə xidmət üçün qulluğunda durmuşam,
Xidmətindən başqa yoxdur ürəyimdə bir məram”.

Sonra yüngül qanadlı bir quş çıxartdı qəfəsdən,
Dimdiyindən səpirdi o, müşkü ənbər, nəstərən.

Gah uçurdu hində, gah da dönürdü Çin xəttinə,
Qayırdı sonra yenə vətənin sərhədinə.

Qara xətlə bir gözəldi, dili baldan şirindi,
Sadə, aydın kəlamının mənaları dərinli.

Həbəşi biri xadim ikən, sakini idi Əhvazda,
Hər bir sirrə məhrəm idi xəlvətdə, ya pərvazda.

Üç at üstə minse də o, gəzərdi piyadə, tək
Zahirdə lal görünse də, öterdi bir bülbültək.

Xızr kimi tapmışdı o zülmatda dirlik suyu,
Xof etmədən qət etmişdi çətin, qaranlıq yolu.

Aycəmali aldı ələ haçadilli xaməni,
Şahənə bir ifadəylə başladı o, naməni.

Qələm ona baş əyərək kafura səpdi ənbər,
Dəqiq, incə ləfzlərlə ağzından tökdü şəkker.

Gövhər, inci töküldükcə qələminin ucundan,
Namə bir-bir ürəyinə doldururdu misli-can.

Hər kəlmənin mənasından Keyvan məbhut qalırdı,
Yazısının səbkindənsə başqa ləzzət alırdı.

Ağıl heyran olmuş idi ondakı bəlağətə,
Şüur valeh olmuş idi rəmzlə işarətə.

Bu naməni oxusaydı fələyin Tir katibi,
Heyrətindən ağzı onun bağlanardı lal kimi.

Sətirləri tar simitek oxşayırdı nəzəri,
Kitablarda tapılmazdı hərflərinin bənzeri.

Qalxış, eniş, dövrə, nisbət, incə, qalın hüsn-xətt
Şahın nadir naməsinə verirdi başqa ziynət.

Qaralanmış məsahədən mənə nuru parlardı,
Sanki gecə zülmatının içində Günəş vardı.

Ya dilbərin qara saçı içində Ay işığı,
Zülf ilə Ay bir-birinin həmdəmi, yaraşığı.

Ya da qara gözbəbəyi içində nurlu aləm,
Ya Günəşin zərrələri bir nöqtədə olub cəm.

Xülasə, Mehr qələmilə yazılıb bitdi namə,
Öpüb onu təqdim etdi yüksək, ali məqamə.

Şah məktuba nəzər salıb oxudu başdan-başa,
Nəhayətsiz valeh oldu, az qaldı əqli çaşa.

Dedi: “– Əsla görünməmiş dünyada belə ustad
Ki, qazansın zəkasi ilə hər bir fəndə yüksək ad.

Hər işində Mehr çatıb yüksək kəmal həddinə,
Bəlkə gözəl bir pəridir girib insan cildinə.

Heç bir kəsdə ola bilməz bir bu qədər fəzilət,
Bunca kəmal və istedad, bunca cəmal, fərasət.

Belə bir xətt yaratmağa heç bir kəs qadir deyil,
Sanki yazmış bu naməni öz əlilə Cəbrayil.

Ya Ütarid göyden düşüb belə gözəl xətt salmış,
Belə xəttin sahibinə qoy deyilsin min alqış!”

Bəh-bəh dedi hamı onun xəttinə, mənasına,
Heyrət etdi hamı onun inşavü imlasına.

Şah söylədi: “– Görməlidir bunu bütün əhali,
Zərif, lətif yazıdakı bu hüsnü, bu cəlali”.

Sonra dedi Hacıbinə: “– Al bu xətti, get haman,
As şəhərin izdihamlı küçəsinin başından.

Qoy Xarəzmin əhli bilsin, bizdə belə ustad var,
Gözlərə nur bəxş eyləyən misilsiz bir xəttat var.

Təliq ilə yazılmış bu xəttə bərabər hamı,
Bunun kimi xətt tapılmaz, gəzsən bütün dünyanı”.

Hacıb alıb o naməni çıxdı, asdı meydanda,
Şəhər əhli toplaşaraq onu görəndə zamanda

Bir ağızdan söylədilər: “– Edilərsə düz təhqiq,
Yaradılmış Xarəzmdə ilk dəfə xətti-təliq”.

KEYVAN ŞAHIN MEHRLƏ ŞADLIQ MƏCLİSİ

Məğrib içdi axşamçağı badəsinə Günəşin,
Fələk göydə ulduzları tənə düzdü çinbəçin.

Nahid əldə öz udilə əyan oldu səmada*,
Müjdə verdi ki, xoş tale baş vermişdir dünyada.

Şah üz tutub Mehre dedi: “– Aycəmali ey mələk,
Gəl bu gecə bizimlə bir məclis qurub şənlonək!”

Sonra məclis düzəldənə əmr elədi, durmadan
Gedib elə süfrə açsın ki, baxan olsun heyran.

Xadim əmri alan kimi, göstərərək itaət,
Mehrin gözəl hüsnü kimi yaratdı xoş ziyafət.

Saray içrə dilrübalar səf çəkərək dayandı,
Behişt kimi ürəkəçən bir mənərə yarandı.

Bir yanda Çin qulamları durdu qəşəng yan-yana,
Hər birisi baxanları gətirirdi həycana.

Rəqqasələr toplaşaraq ortalıqda süzürdü,
Sanki onlar xalı üstə parlaq şamlar düzürdü.

Hər tərəfi bəzəmişdi şəhlagözlü gözəllər,
Elə bil ki, düzülmüşdü tabağa badam, şəkər.

Yanan şamlar şölə çəkib, nur səpirdi hər yana,
Gözəllər də şamlar kimi görünürdü insana.

Cazibədar saqi isə məst olaraq hüsnündən,
Cam əlində hazır durmuş xidmətdə o üzü şən.

Badələrə süzmüş parlaq gövhər kimi al şərab,
Həmdəmlərə ruh verər bu üzüm suyu bihesab.

Su ilə od birləşmişdi badə içrə, bu zaman
Qəlbədən başa bir hərarət axıb gedir durmadan.

Qocalara verir daim bir cəvanlıq qüdrəti,
Abi-həyat kimi o da artırır tərəvəti.

Bir cananın söyüşütek acı, lakin şirindir,
Bir gözəlin yanağıtek od olsa da, sərin dir.

Cam içində oturmuşdur, sanki lələ gəlini,
Hər kəs ona meyl edərək tutur zərif əlini.

Çəng çalan bir dilbərə bax gülə-gülə, şadiman,
Ürəklərin pərdəsinə mizrab vurur durmadan.

O nazənin dırnağıyla sazın ipək telindən,
Düyünləri aç-aça qaldırır dadlı şivən.

Ney sesini dinləyərək, qıbtə gəlir Bərbətə,
Elə nəğmə qaldırır ki, baxan gəlir heyrətə.

Müğənni də bir tərəfdən gəlir şurə, fəğanə,
Sürəhinin boğazından mey qaldırır tərənə.

Saqi əldə büllur camı dövr etdirir bir yanda,
Təzə Aya bənzəyir cam, dövrə vuran zamanda.

Cam dodağı yar ləbitək şəkər səpir ürəyə,
Bu məclisdə sevgililər çatır arzu, diləyə.

Şah saqiden bir cam şərab alıb böyük hörmətlə,
Şahzadəyə təqdim etdi gülürüzlə, şefqətlə.

Nəzakətlə üzr istəyib rədd elədi şahzadə,
Şahsa təkid edən zaman, aldı əlinə badə.

Etirazı yersiz görüb qaldırdı, içdi haman,
Dodağına mey deyəndə saqi dedi: “– Nuş-can”.

Mehr belə şövqə gəlib içən kimi neçə cam,
Artdı onun damağında qərribə bir ehtişam.

Məclis belə fərəhliyə, cuş etməzmi məhəbbət?
Məstlik onu əla aldı, artdı canda hərərət.

Al şərabın təsirindən gültək üzü açıldı,
Sərv qaməti göz oxşadı, hüsnündən nur saçıldı.

Güləb kimi tər süzüldü lələtək yanağından,
Şamla meyın istisindən qaynadı qəlbində qan.

Xumarlandı gözler tamam, məst oldu şah, şahzadə
Elə xoşhal olmuşdular, qəm, kəder düşməz yada.

Şahın vardı məharətli, həzin bir ud çalanı,
Onun tayı tapılmazdı gözəydilər dünyanı.

Udu basıb bağına o, min həvəslə çalardı,
Ürək alan nəğməsilə fələkdən bac alardı.

Öz udunun qulağını hər dəm buran zamanda,
Zöhrə, Keyvan dinləyərdi səsini asimanda.

Təranəyə başlayanda quşlar da dil açardı,
Onun həzin nəğməsində ürək alan sırr vardı.

İstəsəydi, öz uduyla ağladardı insanı,
İstəsəydi, sürüduyla güldürərdi dünyanı.

Harada o çalsaydı ud, dinlərdilər sükutla,
Hər bir kəsin ürəyini fəth edərdi o udla.

O bərbət də səsləndirib, şeir də oxuyardı,
Dinləyənin şüurunun özünə mat qoyardı.

Cürbəcürə oyunlar da göstərərdi arabir,
Gah saz çalıb, bədabətən deyərdi qəzəl, şeir.

Şah çağırıb ona dedi: “– Yarıqlı bir nəğmə çal,
Elə çal ki, ürəklərdən silinsin kəder, mələl”.

Ustad təzim edib bərk-bərk, basdı döşünə udu,
Əsəblərə nüfuz edən təsirli şeir oxudu.

Mehrin qəlbi sızıldadı, yaşla doldu gözləri,
Ona yaman təsir etdi xanəndənin sözləri.

Dost-aşnası yada düşdü, fəryad etdi nagehan,
Nərgizindən gül üzünə axıtdı abi-neysan.

Can evini yandırırdı ürəyinin atəşi,
Sanki bulud yavaş-yavaş örtürdü al Günəşi.

İxtiyarsız Mehr əl atıb, ustaddan udu aldı,
Qulağını burub həzin, odlu bir mahnı çaldı.

Udun ipək tellərini titrətdikcə əlləri,
Min cür nəqşə düzəldirdi istedadı, hünəri.

Elə çaldı məharətlə udu o mahir cəvan,
Ürəklərə od çilədi, qoydu ağılı heyran.

Əllərində həzin-həzin sızladan zaman udu,
Öz səsile pəst edirdi gözəl səsli Davudu.

Səsi zilə qalxan zaman fəxrlərə yüksəldi,
Çərxin gözəl Nahidindən afərin səsi gəldi.

Mehrin şurla oxuduğu nəğmə çərxə saldı şur,
Keyvan vəcdə gəlib dedi: “– Əsil ustad, bax, budur!”

Eşidəndə bu yanıqlı mahnıları Keyvan şah,
Varlığına bir od düşdü, sanki qəlbədən çəkdi ah.

Həyəcandan, sanki saray hey başına dolandı,
Paltarını parçaladı, qəlbi də parçalandı.

Məclis əhli cuşa gəlib qopardı dadü fəryad,
Elə bil ki, gurultuya qərq olmuşdu kainat.

Hərə bir cür sərvboylunun qarşısında əyildi,
Hərə bir cür fəğan edib, döşəməyə sərildi.

Mehr belə qiyaməti görəndə susdu, haman
Getmək üçün o, icazə istədi padişahdan.

Bədirlənmiş Ay kimi o gecə çıxdı eyvana,
Ətrafında neçə ulduz dolanırdı yan-yana.

Sonra çıxıb Şərəfgilə yollandı o xuraman,
Ürəyində dost fərağı, əzabla dolu hicran.

KEYVAN ŞAHIN MEHRİ SARAYA DƏVƏT ETMƏSİ

Səhərçağı Şərq sultanı çıxanda öz taxtına,
Öz nurunu çiləyəndə Keyvan şahın baxtına.

Şah da səhər taxta çıxıb göstərdi bol səxavət,
Dedi: “– Gərək bu aləmdə hökm eləsin ədalət”.

Xəznədara dedi, xalqa yaxşı qayğı göstərsin,
Ehtiyacı olanlara xəzinədən pay versin.

Bağışlasın o gün günah edənləri hər hakim,
Dedi, gərək bu ölkədə nə zülm olsun, nə zalim.

Bir-bir gəldi hökmdarın hüzuruna fazillər,
Yavaş-yavaş əyanlarla doldu saray sərəsər.

Az zamanda o qədər xalq cəm oldu barığaha,
Təzim edib çox mədhlər dedilər Keyvan şaha.

İzdihamı görüb Keyvan Mehri tələb eylədi:
“– Tez bir nəfər gedib onu dəvət etsin”, – söylədi.

Mehr böyük əzəmətlə gəlib çıxdı xuraman,
Gözəllərin zülfü kimi cəlbedici, şadiman.

Xalq görəndə Mehrdəki hüsnü, sərv-i-qaməti,
Artdı onun cəmalına hər baxanın heyreti.

Şah fərəhlə qarşıladı o qəhrəman əfsəri,
Qızıl kürsü üzərində oturtdu o sərvəri.

Hər tərəfdən alimlərin arasında bəhs oldu,
Cavab üçün ortalığa bir məsələ qoyuldu.

Sağdan-soldan yağdırıldı Mehre qərrib suallar,
Məqsəd, Mehrin biliyini yoxlamaqdı aşikar.

Eşidəndə o dolaşiq sualları cəvanmərd,
Öz fəzlini göstərməyi, o dəm bildi məsləhət.

Şəkər səpən dodağını açaraq ləyaqətlə,
Hər suala bir-bir cavab verdi xeyli diqqətlə.

Hər tərəfə fəzilətin köhlənini o çapdı,
Müəmmalı sualların cavabını tez tapdı.

Hər bəhs edən anlaşılmaz top atdısa meydana,
Məhr o topu saldı dərhal əlindəki çovgana.

Hər elmdən o minlərcə düzdü incə nüktələr,
Hər dənizdən yığıb tökdü ətəklərə min gövher.

Verirdilər ona sual hər elmdən, fəndən,
Cavabına heyran qalıb söyləyirdilər: "Əhsən!"

Verdiyi hər cavabında elmi-sübutu vardı,
Yanlış fikir deyənlərin düynünü açardı.

Elə incə məsələlər tərtib edərdi dərhal
Ki, aqlının kamilliyin göstərirdi hər misal.

O, atını çapan zaman yoxuşa, ya alçağa,
Bəhs edənə eşşəyini batırırdı palçığa.

Axır susub mat qaldılar mübahisə edənlər,
Məhri hesab eylədilər hər bəhsdə müzəffər.

Hamı onun kəmalını mədh eylədi ürəkdən,
Şah önündə belə bitdi saraydakı öncümən.

Axşamüstü Məhr çıxdı qəmər kimi saraydan,
Ulduz kimi ardınca xalq düzülüb oldu rəvan.

Yol boyunca yaranmışdı elə böyük izdiham,
Sanki məhşər günü idi, cəyləmişdi xalq qiyam.

Ətrafına toplaşanlar bir sel kimi axırdı,
Hamı onun sərv boyuna heyran-heyran baxırdı.

Nəhayət, o, bu calalla qaldığı evə çatdı,
Sanki Günəş qürub edib üfqudə söndü, batdı.

Keyvan şah da hərəminə daxil olub bir müddət,
Məhrin sonsuz hünərinə edirdi sonsuz heyrət.

Şəmsəbanu adlı şahın baş hərəmi var idi,
Hər bir işin həllində o mahirdi, pərgar idi.

Öz yanında əyləşdirib istədi ondan tədbir,
Məhrin əqlü kəmalını söylədi ona bir-bir.

Şah söylədi: "– Şübhən varsa, sabah Günəş çıxanda,
Sən xəlvəti qəsrə gəlib otur qarşı eyvanda.

Biz Məhr ilə çıxan zaman at üstündə meydana,
Onun başı qarışanda oynadığı çovgana.

Sən diqqətlə o cəvanın hünərinə nəzər sal,
Gör necədir onda hünər, qəddü qamət, xoş cəmal".

ŞAHIN MEHR İLƏ KUYÜ ÇOVGAN OYNAMASI

Səhər fələk zər kuyunu fəzaya atan zaman,
Öz kuyunu meydan içrə yerə atdı şah Keyvan.

Çağıtdırdı Məhri, gəlsin oyun üçün meydana,
At üstündə Məhr gəldi, durdu mərdü mərdana.

Arxasınca meydan içrə topladı tez əhali,
Banu, qızı Nahid ilə görürdü bu cəlalı.

Mehr gəlib Keyvan şaha təzim etdi ülfətlə,
Çovgan kimi əydi başın qarşısında hörmətlə.

Şah dedi: “– Sən hər sahədə göstərmişsən çox hüner,
Gəl meydana kuyü çovgan oynayaq biz bu səfər.

Görək burda məharətin necədir, ey qəhrəman!”
Mehr dedi: “– Xidmətində durmuşam, ey hökəmrən!

Çovgan sənə, qarşıdasa əmrə tabe topam mən,
Baş getsə də, “uf” demərəm, çıxıram bir əmrindən.

Bir top kimi hara qovsan, başı üstə gedərəm,
Lazım gəlsə, bu vuruşda canı qurban edərəm”.

Şah, Mehri çox alqışladı, razılıq etdi ondan,
Əmr eylədi gətirilsin bir qucaq kuyü çovgan.

Süvarilər çovgan alıb durdu hərə bir yanda,
Qarşı cəbhə yaradıldı dərhal geniş meydana.

Keyvan şahın özü çevik, bənzəyirdi cəld filə,
Sanki göydən qapacaqdı Günəşi bir zərb ilə.

At oynatmaq, topu vurmaq aləmində o təkdə,
Sanki göydən Ayı yerə dartıb endirəcəkdə.

Şah bir yanda səf düzəltdi, şahzadəsə bir yanda,
Çox maraqlı bir mənşərə yaranmışdı meydana.

Topa zərbə vuranda şah, Mehr qarşıda durmadı,
Zərbə vurmaq mümkün ikən, cumub zərbə vurmadı.

Keyvan şaha xoş gəlmədi Mehrin bu hərəkəti,
Dedi: “– Oyun qanununda göstərməzlər hörməti”.

Ədalətlə and verdi ki, güzəştə yol verməsin,
Bir də şahlıq məqamına beləcə üz görməsin.

Mehr şahdan belə acı töhmət eşidən zaman,
Çuşa gəlib oyun boyu şaha vermədi aman.

Qasırgaya dönüb topu elə qapdı apardı,
Sanki onun sürətində ildırımın pay vardı.

Çox çalışdı topu alsın Keyvan onun əlindən,
Bacarmadı, kar vermədi işlətdiyi hər bir fən.

Çarpazlaşdı meydan içrə iki sərv, iki qüdrət,
Hər dəfədə üstün gəldi Mehrdəki cəsərət.

Mehr topa elə ağır zərbə vurdu nagehan,
Sanki o top xaric oldu yerin astanasından.

Beləliklə, şah at çapıb çalışdısa nə qədər
Topa zərbə vurammadı, zəhməti oldu hədər.

Sonra Keyvan atdan düşüb çağırdı şahzadəni,
Mehribanlıq göstərərək dedi: “– Uddun sən məni”.

Tərif etdi Mehri sonsuz məhəbbətlə, rıqqətlə,
Onları izləyirdi baxanlar çox diqqətlə.

Mehr gəlib, ehtiramla öpdü şahın qolunu,
Çovganını yerə atıb, tamam etdi oyunu.

Bir gurultu qopdu o dəm geniş meydan içində,
Toplaşanlar qalmışdılar böyük həyran içində.

Hər ağızdan asimana yüksəlirdi “afərin”,
Hər kəs öpmək istəyirdi şahzadənin əllərin.

Çovgan kimi əymişdilər başlarını önündə,
Başqa duyğu təsxir etdi ürəkləri o gündə.

KEYVAN ŞAHİN QIZI NAHİDİN MEHRƏ AŞİQ OLMASI

Şəmsəbanu, Nahid ilə oturaraq eyvanda,
Görmüşdülər necə oyun oynanmışdı meydanda.

Bir bacadan iki ulduz meydana nur saçırdı,
Hər birisi başqa cürə taleyə fal açırdı.

Ancaq Mehre dikilmişdi gözəl qızın nəzəri,
Günəşin də göyde olur Nahide çox əsəri.

Mehre nəzər saldıqca qız titrəyirdi ürəyi,
Əsrarəngiz rəng alırdı onun arzu, diləyi.

Zülfü çovgan edib sevda meydanında dururdu,
Ürəyinin kuyuna o hey zərbələr vururdu.

Məst olmuşdu məhəbbətin bədəsindən o nigar,
Kamandan ox çıxmış idi, əldən isə ixtiyar.

Mehr onunçün şəfəq saçan hərarətli Günəşdi,
Özünüsə zərre bilib Günəş ilə birləşdi.

Lalə kimi ürəyinə basmışdı sevgi dağı,
Qızılgüldən rəng almışdı onun lətif yanağı.

Hər tərəfdən hücum etdi ona eşqin ləşkəri,
Tarac etdi səbr evini, qırdı möhkəm səngəri.

Qönçə kimi qəlbi qanla dolu, ağzı bağlıdı.
O da yanan bir şam kimi yana-yana ağladı.

Mehr oyunu bitirərək baş əydi Keyvan şaha,
Tamaşaya gələn hər kəs Mehre dedi "mərhəba!"

Haman dəmdə şah atını sürüb çıxdı meydandan,
Mehr isə tez Şərəfgilə yola düşdü şadman.

Şah saraya qədəm qoyub, söylədi baş yavərə:
"– İstəyirəm ki, tamaşa edim sabah ləşkərə.

Fərman ver ki, bütün sərvər, qoşun əhli, emirlər,
Toplaşsınlar intizamla meydan içrə sərəsər".

Sonra hərəm otağında görüb Şəmsəbanunu,
Sual etdi: "– Necə gördün bu möhtərəm oğlunu?!"

Cavab verdi: "– Yaranmış bu lütfü, fəzlü, ədəbdən,
Bu cəvanı sənə mənə çox az tərif etmişsən".

Keyvan dedi: "– Yəqin bir şah gövhəridir bu cəvan,
Bunu bir də sübut edir gətirdiyi erməğan.

Yeddi ölkə dövlətinə bərabərdir töhfəsi,
Belə töhfə heyran qoyar aləm içrə hər kəsi.

Belə dövlət, belə himmət, belə sonsuz səxavət,
Ancaq böyük ali nəsələ etmədədir delalət".

KEYVANIN LƏŞKƏRƏ NƏZARƏTİ ZAMANI MEHRİN HÜNƏR GÖSTƏRMƏSİ

Mavi səma meydanında görünəndə nur atı,
Yerə vurdu bir həmlədə sürüklənən zülməti.

Sarayından çıxıb Keyvan, gəldi geniş meydana,
Hər tərəfdə qoşun əhli düzülmüşdü yan-yana.

Bahar çağı guruldayan göy kimi ydi cəvanlar,
Gözəllərin qaşları kimi çəkilmişdi kamanlar.

Hamı sanki bir atəşdi, ya da qızmış pələngdi,
Tamaşası cazibədar pərilərdən qəşəngdi.

Hamı cəsur, qorxubilməz, ad çıxarmış qəhrəman,
Gözəllərin gözleritək məğlub edib can alan.

Hərə yarın kirpiyitək ürəkləri oxlardı,
Hərə yarın zülfü kimi səfdə nizam saxlardı.

Yar hüsnütək ölkələri fəth edərdi ziyansız,
Rəqiblərin cövrü kimi hər birisi amansız.

Süvarilər qasırgatək dolanırdı meydanda,
Cövlan edib, sonra səssiz dayanırdı bir yanda.

Şah istədi Mehr gəlsin esgər kimi, durmadan,
Burada da hünərini göstərsin o qəhrəman.

İldırımək Mehr gəldi çapa-çapa atını,
Sanki alt-üst edəcəkdi yerin yeddi qatını.

Polad xoftan geyinmişdi o yenilməz cəngavər,
Yelqanadlı at üçtündə gəlmiş idi bu səhər.

Əlində bir nizə vardı, bərq vuran şəmşir kimi,
Arxasında dostu Əsəd durmuş idi şir kimi.

Keyvan şahın qarşısında gəlib durdu vüqarla,
Şah da ona "əhsən" deyib görüşdü iftixarla.

Dedi: "– Bu gün bu meydanda cürət, şöhrət sənindir,
Cəngavərlik sənətində hər məharət sənindir".

Mehr dedi: "– Ey ölkələr şahı, dövrən sənindir,
Mən əmrinə müntəzirəm, indi fərman sənindir.

Dostum Əsəd şir kimidir, girişsə əgər cəngə,
Bircə hücum edərsə o, qalib gələr pələngə.

Qoy əvvəlcə hünərini göstərsin o qəhrəman,
Sonra mən də nə bacarsam, verərəm xalqa nişan".

Əsəd dərhal məhmizləyib atı girdi meydana,
Səməndini tez sürətlə gətirdi o cövlana.

Ki, baxanlar heyran qaldı ondakı rəşadətə,
Onun əcib oyunları saldı xalqı heyrətə.

Gah yəhərdə şahə qalxdı, gah da silah oynatdı,
Ləşkərdən ah-aman səsi yerdən fələyə çatdı.

Keyvan şahın xoşu gəldi Əsədin hünərindən,
Özü tez-tez uca səslə deyirdi ona əhsən!

Sərvərlərin cərgəsində mövqeyini artırdı,
Ona "əhsən" deməsilə hörmətini qaldırdı.

Sonra da Mehr nəre çəkib atı çapdı meydana,
Lərzə düşdü sürətindən, sanki bütün cahana.

Atı uçdu bir ox kimi şələlə olub axdı,
Çaparaqda yerə düşüb, yenə yəhərə qalxdı.

Sonra sivri nizəsini əlindən göyə atdı,
Atını hey çapa-çapa tutub əldə oynatdı.

Sonra neçə qızıl halqa gətirdilər meydana,
Sıra ilə tulladılar hərəsini bir yana.

Mehr atını səyirdərək şahə qaldırdı birdən,
Nizəsilə halqaları bir-bir qaldırdı yerdən.

Daha neçə hünərini nişan verdi birbəbir,
Hər əməli baxanlara edirdi başqa təsir.

Nizəsini göyə atıb qaçıqda tutdu yenə,
Yerə atıb tez torpaqdan qaldırıb atdı yenə.

Sonra isə kəməmindən qılıncını çəkdi o,
İldırımək, sanki yeri iki böləcəkdi o.

Qaranlığı parçalayan Günəş kimi bu zaman,
Qılıncını oynatmağa başladı o qəhrəman.

Qılıncını oynadaraq pozmadan öz halını,
Çaqan atın ayağından çıxartdı bir nalını.

Ağır güzü alıb ələ, atdı-tutdu biqerar,
Baxanları heyran etdi öz gücüylə o sərdar.

Sonra isə öz yanına çağırdı Mehr Əsədi,
Onun ilə üzük oyunun nişan vermək istədi.

Öz firuzə üzüyünü ona verərək həmə,ən,
Dedi: “– Saxla iki barmaq arasında bunu sən”.

Güneşüzlü hilal kimi kaman alıb ox atdı,
Üzükdən üç ox keçirib, böyük heyrət yaratdı.

Sonra verdi silahları Covhər ilə Əsədə,
İldırım-tök çaxıb gəldi yeltök şaha xidmətə.

Öpüb şahın rıkabını, qalxıb durdu vüqarla,
Şah fərəhlə onu süzüb qımışdı iftixarla.

Öz əlilə səpdi Mehrin başına çox simü zər,
Bütün ləşkər qarşısında tərifləndi o sərvər.

Sonra dedi: “– Meydandakı əhaliyə, qoşuna
Hər kəs mənə istəyirsə, gövhər səpsin başına.

Hər kəs bir cür tərif dedi, Mehrin qəddü şəstinə,
Dürrü gövhər yağdırıldı yağış kimi üstünə.

Qızıl, gümüş, cəvahirler bəzədi o büsəti,
Sanki yerdə səma kimi sonsuz ulduz parladi.

Geniş meydan dəniz kimi təlatümə gələrəkən,
Hər ağızdan eşidildi alqış, afərin, əhsən.

Şəmsəbanu Nahid ilə oturaraq eyvanda,
Görmüşdülər nə həngamə baş vermişdi meydanda.

Qəlbən Mehrin mərdliyinə vurulmuşdu o mələk,
Halı tamam pozulmuşdu, qıvrılırdı zülfütək.

Canı şamtek alovlanıb xısın-xısın yanırıdı,
Ürəyinin göz yaşında etəyi islanırıdı.

Sübh kimi Günəş eşqi açmışdı yaxasını,
Torpaq kimi gözləyirdi Günəşin ziyasını.

Şah baxaraq meydandakı gurultuya, haraya,
Yubanmadan səməndini sürüb getdi saraya.

Mehr, Əsəd, Covhər ilə şadlanıb gülə-gülə,
Atlarını məhmizləyib getdilər Şərəfgilə,

Yol boyunca kəsilmirdi yənə afərin səsi,
Dallarınca yüyürdü fərəhlə el dəstəsi.

Bütün şəhər əhalisi qalmışdı ona heyran
Heç kəs hələ görməmişdi belə nadir qəhrəman.

Şah sarayda sevinc ilə girdi hərəmxanaya,
Şəmsəbanu həyəcanla durub söylədi şaha:

“– Nə möcüzə yaratdı bu cəvan bu gün ah, aman,
Bunun kimi ola bilməz dünyada bir qəhrəman.

Nə hünərlər göstərdi ki, heyran qoydu ələmi,
Ən qüvvətli cəngavərlər olmazlar onun kimi”.

Şah söylədi: “– Günəş kimi bu da təkdir dünyada,
Bizim gözəl yaşayışa bir bezəkdir dünyada.

Belə gövhər yaratmamış doqquz ata, dörd ana*,
Bu nadir bir xilqətdir ki, gəlib düşmüş cahana.

Dövlət quşu axtaranda qismət olmaz hər kəsə,
İndi özü gəlib düşüb bizim qızıl qəfəsə.

Mən çox arzu edirdim ki, oğul düşsün payıma,
Qoca vəqti o şahzadə çatsın mənim payıma.

Şükr edirəm, xudavəndin lütfünə, kərəminə
Bəxş eyləmiş mənə belə tükənməyən xəzinə.

Bu aləmdə ola bilməz bir qüdrətli şəhriyar
Ki, özündən sonra qoysun belə nadir yadigar.

İstərdim ki, bizim Nahid bu oğula yar olsun,
Görən desin, hər ikisi xoşbəxt olsun, var olsun.

Mən bir bürcdə birləşdirirəm parlaq iki ölkəri,
Bir sandıqda saxlayaram nadir iki gövhəri.

Bir beşikdə bəsləyəyəm nurlu Günəşi, Ayı
Vəliəhdim olub, bəzər ağilla bu sarayı”.

Banu dedi: “- Ölkələrə hökm edən ey cahangir,
Aferinlər olsun sənə, nə gözəldir bu tədbir!

Mənim də bu fikir gəlmiş xəyalıma, nədənsə –
Ehtiyatla susub sirri açmamışam bir kəsə.

Sən də hələ bu tədbiri açma heç bir əyana,
Görək tale özünə nələr göstərəcək dövrəyə?!

Bu qapını örtüb ona möhkəmcə bir qıfıl vur,
Gecə yaman hamilədir, görək səhər nə doğur?..”

NAHİDİN MEHRƏ AŞİQ OLMASINDAN DAYƏNİN XƏBƏR TUTMASI

O gündən ki aycəməllə Nahid, o gözəl mələk,
Peyda oldu günəş Mehrin qarşısında zərərək.

Günəşə tez çatmaq üçün məhəbbətlə o nigar,
Gecə-gündüz dövr edirdi fələk kimi biqərar.

Sevda onun varlığına gizlicə od salanda,
Bu od onun xirmənini yandırmışdı bir anda.

Səhər kimi Günəş üçün sinəsini açardı,
Kölgə kimi arxasınca torpaq üstə qaçardı.

Zülfü kimi pərakəndə olmuş idi əhvalı,
Üzərliktək od içinə düşmüşdü qara xalı.

Göz yaşını qurutmuşdu onun qızgın qəlb odu,
Solmuş idi gülə bənzər təravətli vücudu.

Səbri tamam tükənmişdi, yox idi bir qərarı,
Eşqin dərdi əridirdi getdikcə o nigarı.

Bir quş kimi sınımış idi o dilbərin qanadı,
Qəm-qüdsəyə qərq olmuşdu onun məsud həyatı.

Gözlərinin beşiyində olan o iki bəbək,
Yuxusuzluq pəncəsində dincəlməzdi sübhədək.

Göz yaşları Ceyhun kimi daim axıb gedirdi,
Ah oxları göyə qalxıb buludlardan keçirdi.

Gecələri ulduzlara göz dikərdi o dilbər,
Gözələrindən ulduz kimi tökülərdi qətrələr.

Mehrin eşqi salmış idi o dilbəri bu hala,
Bir bədr ikən incələşib, dönürdü hey hilala.

Nahidin bir dünyagörmüş qoca dayəsi vardı,
O hər şeyi dərk etməkdə mahir idi, pərgardı.

Uşaq ilə uşaq kimi danışardı o qarı,
Böyüklərlə danışanda mat edərdi onları.

Rüstəm kimi hər ürəyi fəth edərdi durmadan,
Sanki Simurğ olmuş idi o qocaya pasiban.

Gören zaman Nahidi o belə qəmli, kəderli,
Rəngi qaçmış, halı pozğun belə solğun nəzərli.

Gəlib öpdü, sonra dedi: “– Sənə bu canım qurban
Nə olmuşdur, niyə belə çiçək kimi solmuşsan?

Axır zaman nə od düşmüş söylə sənə canına,
Nəçin belə qönçə kimi batmışsan al-qanına?!

Gözlərindən axan yaşlar nə üçün edir tüğyan,
Hansı külek etmiş sənə saçlarını perişan?

Belə ağır xəstəliyə saldığını sənə, söylə, kim,
Təbibindən gəl gizlətmə öz dərđini, əzizim!

Bilirsən ki, hər deyilən dərde çarə tapılar,
Deyilməyən dərdu qəmə bağlı qalar qapılar”.

Nahid susur, cavab vermir dayənin bir sözüne,
Gözlərindən qətrə-qətrə yaş axırdı üzünə.

Dayə ona çox and verdi, çox yalvardı, nəhayət,
Həyasından tər tökərək hey qızardı o afət.

Susən kimi dil açaraq etdi ona etibar,
Yavaş-yavaş dayəsinə açdı sirri nə ki var.

Qönçə kimi açılaraq öz qəlbini göstərdi,
Bilən zaman dayə onun nə imiş qəmi, dərdu,

Gözlərindən gülə-gülə öpüb dedi: “– Yaxşı bil,
Belə ülvi hissə görə dərde düşmək xoş deyil.

Keyvan şahın Mehre böyük rəğbəti var, meyli var,
Bu sevgidən xəbər tutsa, sevinəcək hökmüdar.

Lalə kimi öz qəlbini dağlayırsan nə üçün?
Bülbül kimi fəryad edib ağlayırsan nə üçün?

Qıvrılırsan öz yerində nə üçün sünbül kimi?
Paltarını çək edirsən, “uf” demədən gül kimi?

Söylə, nəçin bənövşətek boynunu hey bükürsən?
Gözələrindən neysən kimi bu qədər yaş tökürsən?

Sən sərvəsən de, nə üçün qəmətin batıb gələ,
Ağıllılar dərde salmaz özünü bilə-bilə.

Sən də xeyri gülü kimi saralmışsan, nə üçün?
Sübhün soyuq yeli kimi sərt əsirsən bütün gün.

De, nə üçün qər q olmuşsan nilufertək suda sən?
Yanaqların gülünar kimi qızarmışdır, de, nədən?

Gültək mənə hər tərəfdən bürüsə də tikanlar,
Çalışaram yolunda mən hər nə qədər gücüm var.

Əmin ol ki, bu dərde mən yaxşı çarə taparam,
Düzəldərəm hər bir işi, əzizim, sən ol aram.

Sizi şadlıq məclisində oturdaram bir səhər,
İki gültək durarsınız qarşı-qarşı, bərabər.

O Mehrdir, sən Nahidsən, Cövza sizin yeriniz*,
Aləmə nur səpərsiniz ülfətlə hər biriniz.

Belə xoş söz eşidərək o, mehriban dayədən,
Nahid onun ətəyinə baş qoyaraq oldu şən.

Gülüb dedi: “– Əziz dayəm, əl mənə, ətək sənə,
Qanım sənə boynundadır, sirr mənə, kömək sənə.

Bu işdə gəl lütf edərək vəqt itirmə birçə an,
Bir tədbir tök mətləbimə çatmağa olsun imkan”.

DAYƏNİN ŞƏMSƏBANUNUN YANINA GƏLİB MEHR BARƏDƏ DANIŞMASI

Dayə böyük ümid ilə gəldi Banu yanına,
Fəsahtlə cürbəcürə əhvalat dedi ona.

O köhnə qurd tülkü kimi bir çox hiylə yaratdı.
Söz içində yavaş-yavaş gəlib məqsədə çatdı.

Dedi: “– Axı sən ikinci Bilqeysisən aləmin,
Bu sarayda ixtiyarın hər şeyə vardır sənin.

Qəribədir, mənim kimi qarıya aydın olan –
Bir iş sənin nəzərinə çatmamışdır bu zaman.

Yusif kimi gözəl, fazil, huri kimi cəmallı,
Şücaətli, səxavətli, ləyaqətli, kəmallı.

Bir qəhrəman olarmı heç kənar qalsın nəzərdən?!

Qürbət elə düşmüşsə də, bir qiymətli cəvahir,
Qürbət onun dəyərinə edə bilərmisən?

Bir də ki o, şaha layiq bir töhfə olsun, deyə
Vermədimi misilsiz çox dürrü gövhər hədiyyə?!

Bir də aydın görmürsənmi, şah edib ona rəğbət,
Ünvanına tərif deyir adlandırır vəliəhd.

Gah oğlumsan deyir Mehre, damadımsan deyir gah,
Onu bütün el içində əzizləyir Keyvan şah.

Hər şey qalsın bir tərəfə, axı əziz mehmandır,
Hamı onu qəlbən sevir, hamı ona heyrandır.

Xoş deyilmi belə cəvan yurdumuzdan getməsin?
Neçin gerek bu qəhrəman bizə xidmət etməsin?!”

Şəmsəbanu eşitdikcə bu sözləri dayədən,
Lalə kimi qızarıb o dedi: “– Dayə, həqlisən”.

Sonra şahı çağırtdırıb hərəmdə etdi söhbət,
Dedi, dayə nə söyləyir, nəyi görür məsləhət.

KEYVAN ŞAHIN MEHRİ ÇAĞIRIB MƏCLİS QURMASI

Günəş səhər təxtə çıxıb ölkələri alanda,
Öz nuruyla üfüqlərə əlvan şəfəq salanda,

Şah da çıxıb əzəmətlə oturdu Cəm təxtinə.
Fələk sirli üzüyüylə rövneq verdi bəxtinə.

Yavaş-yavaş gəldi yenə əmirlərlə əyanlar,
Hər birisi öz yerində fərəhlə tutdu qərar.

Şah yenə də çağırtdı şahzadəni saraya
İstədi ki, onu bir də şikar üstə sınağa.

Mehr gəlib bədrələnmiş Aytək durdu önündə,
Ehtiramla şah oturdu onu kürsü üstündə.

Sonra dönüb əyanlara söylədi: “– Ey cənablar,
Mehri necə görürsünüz, vardı onda iqtidar,

Elmü ədəb, qəhrəmanlıq hər sahədə fəzilet,
Bu qamətə, rəşadətə yaraşırımı seltənət?!”

Hamı bir ağızdan dedi: “– Ey qüdrətli hökmdar!
O, sarayın qülləsində Günəş kimi nur saçar.

Dediyyəndən yüz qat artıq ləyaqəti var onun,
Heyran qalmış ona bütün qoca, cəvan, el, qoşun.

Onda vardır görünməmiş qüdrət, zəka, nəcəbət,
Şahın lütfü bəxş edəcək ona, şəksiz, səadət”.

Bütün günü tərifləndi hünəri, istedadı,
Əhalinin dilindən heç düşmürdü Mehrin adı.

Bahar ötmüş, xəzan gəlib keçmiş idi bu zaman,
Yaşılıqdan əsər yoxdu, solmuş idi bağ, bostan.

Buz bəndinə salmış idi qış fəslə bu dünyanı,
Yer əyninə geymiş idi, sanki polad xoftanı.

Yüz Rüstəm də buz xoftanı qırammazdı bu yaqın,
Bu ağ divə zoru, gücü çatmaz idi Rüstəmin.

Qış soyuğu sancılırdı iliklərə iynətək,
Yer səthinə döşəmişdi məharətlə ağ döşək.

Günəşin də soldurmuşdu şaxta, sanki nurunu,
Atəşin də dəyişmişdi bu soyuqda məzmunu.

Elə bil ki, donacaqdı cəhənnəm də soyuqdan,
Qızışmaqçın lap atəşi qucmaq istərdi insan.

Qışın belə sərtliyindən üşüyürdü Günəş də,
Zənn edirsən, heç hərərət olmamışdır Günəşdə.

Günəş şaxta zərbəsindən qorumaqçın özünü,
Qara bulud pərdəsilə örtmüş idi üzünü.

Qış ləşkəri hücum edib qarətə başlayaraq
Qoymamışdı ağaclarda qalsın kiçik bir yarpaq.

Çərxi-fələk dəyirmanı çalıb quduz kimi,
Yer üzünü narın unla doldurmuşdu buz kimi.

Şam yox ikən ağqanadlı pərvanelər uçurdu,
Buz xənceri qarşısına gələnləri biçirdi.

Axşamüstü zülmət çökdü, son qoyuldu söhbətə,
Şah məclisi şənlik ilə çatdıqda nəhayətə.

Mehr qalxıb getmək üçün istədi rüsxət alsın,
Şahsa xahiş etdi ki, o, gecə sarayda qalsın.

Dedi: “– Nolar, kərəm qıl, gəl, qışın belini qıraq,
Gəl bu gecə mey oduyla canımızı qızdırmaq.

Gəl, mey ilə birləşdirək canımızın gilini
Gəl, mey ilə sulayaq biz qəlbimizin gülünü!

Bil Xarəzmin soyuğunda cana işləyən külək,
Tələb edir cam götürək, məclis qurub şənənək”.

Yenə fərman verdi məclis, tez düzəlsin yenidən,
Çalğıçılar, müğənnilər şura gəlsin yenidən.

Saqi gəzsin ortalıqda əldə dolu badələr,
Yenə xoş-xoş dövrə vursun gülüzlü rəqqasələr.

Şah əmrilə daha gözəl, zəngin məclis düzəldi,
Hər tərəfdən şadlıq səsi asimana yüksəldi.

Bir tərəfdə ud çalındı, bir tərəfdə dindi tar,
Saz qanuna cavab verdi, məclis oldu lələzar.

Qışda sanki bahar oldu, məclis döndü cənnətə,
Manqallarda od oxşadı qızılgülə, zinətə.

Buxarılar yayırdılar həvaya müşkü ənber,
Saray içi gülüstana benzəyirdi sərəsər.

Qışı məğlub eyləmişdi meydə olan hərərət,
Səhərədək davam etdi saraydakı eyş, işrət.

MEHRİN OVDA PƏLƏNGİ ÖLDÜRMƏSİ

Göy atlası bir ox kimi səhər çıxıb kamandan,
Asımının keçisini şikar etdiyi zaman.

Şah çağırıb Mehri, dedi o, gözləri xumara:
“– Ey gözümün işığı qalx, hazırlaş tez şikara.

İndi həva buxarlıdır, ov etmək zamanıdır,
Qırğıları ov üstünə səyirtmək zamanıdır”.

Mehr şahla cavab verdi: “– Əmrinə baş əyirəm,
İftixardır mənə şahla yanaşı at səyirdəm”.

Sübhçağı ov itləri, qırğılarla igidlər,
Hazırlaşıb qarlı səhra üstə hücum etdilər.

Bəziləri itlərini qaçırdılar ov üstə,
Bəziləri qırğıları uçurdular ov üstə.

Qəhrəmanlar kaman çəkib, ox atdılar durmadan,
Mehrin sərrast oxlarından qurtarmadı bir ceyran.

Pərviz kimi Şəbdizini qasırgatek uçurtdu,
Ov zamanı onun səsi bütün cahanı tutdu.

Bir yandan da Əsəd çəkdi şəmşirini şir kimi,
Maralları bir-bir yıxdı yer üstünə tir kimi.

Şahın özü şikargahda ov ovladı o qədər
Ki, hər görəni heyran qalıb ona əhsən dedilər.

Şahın oxu dəyən kimi o çöldə hansı ova,
Səba ovun başını tez kəsərdi o səhrada.

Qar üstünə tökülürdü qızıl qanı ceyranın,
Lələ kimi qızarırdı rəngi kafur səhranın.

O səhrada bir yırtıcı pələng vardı çox xunxar,
Saya gəlməz ceyranları məhv etmişdi o qəddar.

İçəri qanla dolu tasa bənzəyirdi gözləri,
Qorxu, dəhşət yaradırdı hər acıqlı nəzəri.

Cüssəsi bir dağ kimi idi, sıçrayışı tufandı,
Şirdən daha yırtıcıydı, içdiyi qızıl qandı.

Nərə çəkib cuman zaman, yer titrərdi səsindən.
Ətrafına od yağardı onun od nəfəsindən.

Çəngalları neştər kimi sancılardı ovuna,
Bir bəlayi-nagəhani demək olardı ona.

Suhan kimi itilərdi dişlərini sərt dili,
Bir həmlədə şiri yıxar, aşırırdı hər fili.

Əjdəhalar ona qarşı dura bilməzdi bir an,
Dolandığı sahelərdən keçə bilməzdi insan.

Külək onun ətrafından əsib keçə bilməzdi,
Qartal onun başı üstədən keçib uça bilməzdi.

Şah Mehr ilə ovda ikən dağ döşündən bu zaman,
Qaniçən bu qorxunc pələng birdən oldu nüməyan.

O bəlanı görəni kimi Keyvan şahla, əyanlar,
Xofə düşüb qorxusundan titrədilər aşikar.

O vəhşidən qurtarmaqçın döndülər şəhrə sarı,
Unutdular vurduqları saya gəlməz şikarı.

Təkəcə o, şir cəsəretli, qorxubilməz qəhrəman,
Pələng üstə at səyirdib ona vermədi aman.

Çapa-çapa oxlarını atdı ona yağıştək,
Nərlitilə hücum etdi Mehre o qızmış pələng.

Hürken kimi atı Mehrin, o tez tullandı yerə,
İstədi ki, yaralanmış pələnglə cəngə girə.

Qucaqlayıb sol əlilə yapışdı boğazından,
Sağ əlilə xəncərini çəkib vurdu qəhrəman.

Döşünədək cırdı onun qarnın bir an içində
Yerə sərdi cəmdəyini qar üstə, qan içində.

Mehr yenə bir quş kimi uçub mindi atına,
Heyran qaldı hamı onun gücünə, səbatına.

Afərinlər yağdırıldı ona hər bir tərəfdən,
Keyvan şah da iftixarla dedi: “– Mərhəba! Əhsən!”

Sonra ona qəbasını verdi bəxşiş, ərməğan,
Əmr elədi, bir ərəbə getirilsin durmadan.

Ərəbədə aparılsın şəhərə bu əjdəha,
Görənlər də desin Mehre alqış, əhsən, mərhəba.

Yol boyunca ürəklərdə gözirdi iki halət:
Birisı mat, heyran idi, o birisi xəcalət.

Qəribə bir səs yayıldı Xarəzmə bu xəbərdən,
Kişi-qadın cuşa gəldi dillərdə gəzdi, “əhsən!”

Yol boyunca hər tərəfdə qaynayırdı izdiham,
Hər baxışda qəhrəmana sonsuz hörmət, ehtiram.

Damlara da çıxmış idi bir çoxları həvəslə,
Mehri tərif edirdilər gurultulu bir səsle.

Baxırdılar ona parlaq həyat verən Günəştək,
Barmaq ilə göstərirdi onu hər kəs gülərək.

Yeni Aytək bir-birinə xalq nişan verirdi,
Şair, ədib əsərlərdə şənini mədh edirdi.

Mehrin adı çox keçmədən oldu dillər əzbəri,
Təriflə tutdu onun dərhal bütün şəhəri.

Şah Mehr ilə ön cərgədə at sürürdü bərabər,
Hər tərəfdən yollarına tökülürdü simü zər.

KEYVAN ŞAHIN MEHRİ SARAYA GƏTİRMƏSİ

Onlar gəlib tənənəylə saraya çatan zaman,
Çox istədi rüxsət alsın şahdan bu gənc qəhrəman.

Şah söylədi: “– Ey yeganə oğlum bunu bil, yəqin,
Bizim saray olmalıdır ancaq sənın məskənin.

Taleymiz sənə bizim, ayrılma daha bizdən,
İnnən belə Keyvan şahı özünə ata bil sən.

Qal bizimlə işıqlandır üzünlə xanəməzi,
Varlığınla fərəhləndir, kama çatdır sən bizi.

Çox çalışdı pəriüzlü bu təklifi rədd etsin,
Min təşəkkür edib yenə Şərəf mülkünə getsin.

Lakin bütün bəhanəsi onun qəbul olmadı,
Məcbur olub təslim etdi mehtərə Şəbrəng atı.

Behişt kimi ürəkaçan saray oldu məskəni,
Bir guşədə qalan zaman yada düşdü vətəni.

Belə şövkət, ipək, ətləs, xəzlə doldu bir otaq,
İçində o ürək dostu Müştərini anaraq.

Dərin kədər dəryasına qərq olub, canı yandı,
Bu şahənə məskəni o kədər otağı sandı.

Nahid isə bu xəbəri eşidəndə şad oldu,
Elə bil ki, Günəş onun qənşərinə qoyuldu.

Şadlığından şurə gəlib gülümsədi o mələk,
Hut bürcünə daxil olan bəxt ulduzu Nahidtek.

Gözlədi ki, gecə olsun, sükut çöksün ələmə,
Bəlkə bir cür çarə tapsın qəlbindəki ələmə.

Qaranlıqda gözəl Nahid çıxdı qəsrin damına,
Gizli-gizli nəzər saldı Günəşin meqamına.

Onu qəmgin görən zaman ürəyi düşdü oda,
Elə bildi yanan şamtək ağlayıb-gülür o da.

Yorulmadan hey baxırdı cəmalına gizlicə,
Başqa hüsne malik idi sirlə dolu bu gecə.

Gördü ipək qəba salıb çiyinə o qəhrəman,
Onun hüsni cəmalilə işıqlanmış xaniman.

Qara zülfü arasından üzü Aya bənzərdi,
Hər duruşu, hər yerışı bir-birindən dilbərdi.

Lakin Nahid bilməyirdi neçün gözü nəmlidir,
Nə dərd çəkir, belə yerdə o, nə üçün qəmlidir?!

Onun kəder atəşindən od düşürdü canına,
Məna verə bilməyirdi Mehrin həyəcanına!

Bir nəfəsdə yüz yol huşdan gedirdi o dilaram,
Hər nə qədər səbr etsə də, ola bilmirdi aram.

Sübhə qədər damda qaldı aycəmali o dilber,
Günəş çıxdı, işıqlanıb nura qərq oldu səhər.

Gecə xoşdu Nahidə öz qaranlıq örtüsüylə,
Gecələri gözlədi o ürək döyüntüsüylə.

Adət etdi gecələri Nahid dama çıxmağa,
O qüfədən həsrətilə Günəşinə baxmağa.

O, Ay kimi nur alırdı Günəşindən gecələr,
Qəlbi onun eşqi ilə olurdu hey münəvvər.

Belə keçdi neçə gecə, bitdi tabü təvəm,
Səbr etməkdən cana gəldi, artdı ürək fəğamı,

Dayəsini görüb dedi: “– Daha yoxdur taqətim,
Eşq əlindən pozulmada getdikcə, bax, haletim.

Söz vermişdin, edəcəksən dərdə dərman, hanı bəs?
Söyləmişdin, bitəcəkdir şəbi-hicran, hanı bas?

Öz əhdinə vəfa eylə, lütf et mənə, a dayəm!
Bundan artıq qoyma məni əzsin belə dərdü qəm!”

Cavab verdi ona dayə: “– Səbr eylə bir həftə də,
İşə öncəm çəkərəm mən, əmin ol bu həftədə.

Mən bir əfsun oxuyaram, görüşdürrəm sizi mən,
Qurtararam sizi belə cansızıcı kədərdən”.

DAYƏNİN MEHRİN YANINA GEDİB NAHİD BARƏDƏ SÖZ AÇMASI

Külək kimi çıxıb dayə dərdli qızın yanından,
Gedib Mehre salam verdi dil açaraq mehriban –

Dedi: “– Sənə çox xəlvəti bir sözüm var, a sərver!”
Mehr əmr etdi, ordakılar otağı tərək etdilər.

İkilikdə qalan zaman dayə dedi: “– Ey cəvan,
Ey gözüümün nuru, sənə olsun bu canım qurban.

Görürsən ki, Keyvan şahın nə böyük qüdrəti var,
İkinci bir Günəşdir bu ədalətli şahriyar.

Cahanda yox onun kimi dövlət, qoşun sahibi,
Birce qızı vardır onun bədrilənmiş Ay kimi.

O nazənin gözəlliyin bürcündə bir ulduzdur,
Hüsnün zəngin xəznəsində gövhər kimi bir qızıdır.

Necə deyim o gözəlin tərifi sənə mən,
Daha böyük şöhrətlidir o qız parlaq Günəşdən.

Onun hüsnü fəth eyləyib aləmi Günəş qədər,
Gözəlliyi şərqə-qərbə yayılıbdır sərbəsər.

Şahzadələr ona elçi göndərmişlər çox zaman,
Tacdarlar baş əymişlər qarşısında anbaan.

Əmir, sərdar, əyanların çoxu ona müştəri,
Hər kəs sonsuz məhəbbətlə sevmişsə o dilbəri.

Qədəminə töksələr də ən qiymətli hədiyyə,
Hamıya o cavab vermiş: "Ərə meylim yox", – deyə.

Təsadüfən görmüş səni kuyü çovgan oynarkən,
Mün könlüdən aşıq olmuş sənə, ey gənc qəhrəman!

Ürəyini bir top kimi sən salmışsan çovgana,
Minnətdar ol səni xoşbəxt yaradan o yezdana,

Ki, ay kimi bir qız olmuş vüsalına müştəri,
Ancaq səni layiq bilmiş öz vəslinə o pəri.

Əngin, sonsuz kəhkəşanı çıxıb yüz il axtarsan,
Şübhəsiz ki, belə nurlu bir sitarə tapmazsan.

Ağıllılar əldən verməz ələ düşmüş fürsəti,
Durma, sən də qiymətləndir bu misilsiz neməti.

Keyvan şah da sənə arxa, hər bir işdə həyəndir,
Sənə oğlum deyir daim, mülayim, məhribandır.

Təndir belə isti ikən yap çöreyi, ey cəvan!
Sözlerimi qəbul etsən bil peşiman olmazsan.

Xeyir işdə təxir olmaz bu özü bir hikmətdir,
Öz vaxtında görülən iş əsil dövlət, sərvətdir.

Dayədən Mehr eşidəndə gözələnilməz xəbəri,
Sinesini qızıqdırdı bu sözlərin əsəri,

Ona olan sevgisini bilən kimi Nahidin,
Bir inilti keçdi onun ürəyindən çox həzin.

Müştərini yada salıb etdi ona etiraz,
Ehtiramla yaxınlaşıb dedi: "– Dayə, qulaq as!"

MEHRİN DAYƏYƏ CAVABI

Sən möhtərəm, dünyagörmüş, təcrübəli qadınsan,
Bəsləmişsən qucağında bir çox dəyərli insan.

Səma kimi gözdirmişsən neçə Günəşi, Ayı
Ulduzlardan artıq olar yəqin onların sayı.

Dediklərin sevindirdi məni, bil ki, ürəkdən,
Lakin sənə çox səmimi cavab verməliyəm mən.

Buyurdun ki, damad olsan şaha artar izzətin,
Tac qoyarsan, asimana çatar şanın-şöhrətin.

Ancaq mənə görə deyil bu dünyada təxtü tac,
Belə şənü şöhrət üçün qəlbimdə yox ehtiyac.

Axı özüm şah oğluyam, tacü taxtı atmışam,
Can dostumu tapmaq üçün gəlib bura çatmışam.

Nahidin ki cəmalını təriflədin bu qədər
Yüz qat artıq məziyyətə malikdir o səmənber.

Kafi qədər o Güneşi mədh etmədin mənə sən,
Beş yüz dəfə yüksəkdir o, bütün dediklərindən.

Axı neçün mən şahzadə oldum belə sərgərdan?
Qürbət eldə gəzirəm mən, könlüm dolu ah, əfğan.

O dostum da məndən ayrı dolanır bu aləmi,
Odur mənim bu çəkilməz dərdlərimin məlhemisi.

Külək kimi ölkələri bir-birinə qataram,
Onu tapıb görüşəndə muradıma çataram.

Nə qədər ki, tapmamışam can dostumu yəqin bil,
Mənim üçün məhəbbətdən danışmaq heç xoş deyil.

DAYƏNİN MEHRƏ CAVABI

Yenə dayə dinib dedi: “– Ey ağıllı novcəvan,
Həyat suyu axır sənənin incə dodaqlarından.

Səndə ki var belə zəka, şüur, ağıl, fəzilət,
Nadanlıqdır hər kim sənə versə öyüd, nəsihət.

Ancaq hikmət sahibləri belə demiş dünyada:
Fərasətli olan adam ömrünü verməz bada.

Alimlərin kəlamuna əməl edən yanılmaz,
Axı doğru nəsihətlər, həqiqətlər danışılmaz.

Bizə belə öyrətmişdir təcrübəli babalar:
Xoş günləri pis günlərə dəyişməyin, balalar!

Nəqd bir şeyi nisyə şeyə dəyişənlər nadandır,
Belə edən əməlindən həmişə çox peşmandır.

Qənimət bil, hər bir zaman ələ düşən fürsəti,
Bu gövhərin, şübhəsiz ki, çox böyükdür qiyməti.

O nazənin öz könlünü indi sənə verirkən,
Təhqir olar el çində o məhcəbin, rədd etsən.

Qorx, əzizim, bir gözəlin kamansız ah-oxundan,
Bu cavabdan xəbər tutsa, qəzəblənər şah Keyvan.

Yaxşı düşün, nə baş verər təklifi rədd edəndə,
Barı, salma azad qəlbi, bir açılmaz kəməndə.

Axı hələ görməmişsən, o sərvətək qaməti,
Bilməyirsən onda olan məlahəti, ülfəti.

Buna qəti inanmıram görən zaman sən onu,
Olmayasan Məcnun kimi o gözəlin məftunu.

MEHRİN DAYƏYƏ CAVABI VƏ NAHİDƏ XƏBƏR GÖNDƏRMƏSİ

Mehr ağzından şəkər töküb cavab üçün dil açdı,
Sanki hər bir cümləsilə dayə üçün dür saçdı.

Dedi: “– Əziz dayə, mənə hikmətli söz söylədin,
Sözlərinlə bu kədərli qəlbimi şad eylədin.

Ancaq sənə bir sirr açım, hər şey olsun aşıkar,
Mən ilahi qardaşıma olmalıyam vəfadar.

Qəza-qəder hökmü ilə ulduzların seyrindən,
Taleyimi yoxlayaraq belə öyrənmişəm mən.

Təxtü tacdan əl çəkərək düşəcəyəm qürbətə,
Yollar boyu düşəcəyəm olmazın əziyyətə.

Məqsədime çatacağam qürbət eldə, nəhayət,
Bu qürbətdə gülecəkdir üzümə xoş səadət.

Mən burada ona görə lövbər salıb dayandım
Ki, Yəqubtək Yusifimin iyini burda andım.

Yoxsa mənə Keyvan əgər bəxş etsəydi bir cahan,
Razılaşıb qalmaz idim bu ölkədə bircə an.

İndi mənə elə gəlir gəlib çatmış o dəmlər,
Şad xəbərlər gələr mənə, bitər qəmlər, ələmlər.

Gecələrin dərdi keçib parlayar səhərçağı,
Ümidim var silinəcək ürəkdən hicran dağı.

Sonra boyun qaçırمام sənə hər bir əmrindən,
Sonra sənə hər hökmünə qul kimi tabeyəm mən.

Söz verirəm o gözəldən başqa yarım olmasın,
Onsuz mənim yaşayışım, ruzigarım olmasın.

Bu dünyada gözəllərlə dolsa belə sağ-solum
Ondan başqa bir gözələ baxsam əgər, kor olum.

Ondan başqa bir dilbərə diksəm əgər gözümü,
Xəncər çəkib bir an içrə məhv edərdəm özümü.

Başqa zülfe əlim deyəsə, kəsərdəm mən o əli,
Məni məftun edə bilməz başqa dünya gözəli.

Qaşlarından başqa məhrab axtarmam dünyada,
Gözlərindən nur almasam, həyatım getsin bada.

Bu sözləri eşidəndə dayə gülüb oldu şad,
Onun ürək andlarına eyləyərək etimad.

Yubanmadan gülə-gülə qıza xəbər apardı,
Onun hər bir kəlməsində böyük muştuluq vardı.

Nəql eylədi ona bütün macəranı birbəbir
Dedi: “– Gözəl baş tutmuşdur gördükləri bu tədbir”.

Nahid onu çox diqqətlə dinləyərək şad oldu,
Simasında sevincindən bir şaşqınlıq duyuldu.

Ancaq işə mane olan səbəbi derk edəntək,
Bildirdi ancaq bir çarə var, tələsməyib səbr etmək.

QARAXANIN NAHİDİ ALMAQ ÜÇÜN ELÇİ GÖNDƏRMƏSİ

Bu incini deşən zaman belə etdi hekayət,
Tarixləri yaxşı bilən o sahibi-fərasət:

Ki, pələngi öldürəndən bir ay sonra pəhləvan,
Bir gün şahla şirin-şirin söhbət etdiyi zaman.

Hacib gəlib Keyvan şaha verdi belə bir xəbər:
Səmərqənddən Qaraxanın elçisi gəlmiş səhər.

Şah əmr etdi, ona ali yer verilsin hörmətlə,
Sabah olcaq gətirilsin hüzurə leyaqətlə.

Ertesi gün xəbər çıxdı, toplandı bütün əyan,
Məhr üçün də qızıldan bir kürsü qoydurdu Keyvan.

Vüqarla Məhr əyləşərkən başda, qızıl kürsüdə,
Cəmalından daha artıq cila tapdı kürsü də.

Oturmuşdu şah da böyük özəmətlə Cəm kimi,
Bürümüşdü ətrafını əyanlar xatəm kimi.

Sonra Keyvan əmr verdi, elçi gəlsin xidmətə,
Beləd olaq qəlbindəki sifarişə, məqsədə.

Elçi gəlib təqdim etdi çox qiymətli töhfələr,
Bir məktub da iki əllə verdi şaha, xətti-zər.

Baş əyərək öpdü yeri, bir tərəfdə dayandı,
Şah məktubu oxuduqca əsəbləri odlandı.

Yazılmışdı: "Ey dünyaya ədaləti mur saçan,
Tacı Günəş mərtəbəli özəmətlə hökəmrən.

Sənin şahlıq bürcündə var bədirlənmiş bir qəmər,
Onun hüsnü cəmalına qibtə edir mələklər.

Öncə kimi başı bağlı açılmamış bir güldür,
Yanımdan yel keçməmiş, bir əl dəyməmiş sünbüldür.

Bu Ay hələ hiss etməmiş Günəşin nəfəsini,
Bu gül hələ eşitməmiş şeyda bülbül səsini.

Bu şam bizim kaşanəyə işıq salsə xoş olar,
İsteyirəm buna razı olsun böyük şəhriyar.

Öz nuruyla işıqlatsa əgər bizim sarayı,
Göz üstündə saxlayaram bədirlənmiş o Ayı.

Şah lütf etsə, rəsmi elçi göndərərəm ora mən,
Mən hazırım toyumuzçün nə şərt qoyub əmr etsən.

Bu təklifdən Keyvan şahın tamam qanı qaraldı,
Sanki yayda gözələnəndən can mülkünü qar aldı.

Qaraxanın elçisinə dedi açıq hiddətlə,
Razılaşsın gərək hər kəs ənənəylə, adətlə.

Əgər bir az bundan qabaq söz açsaydı Qaraxan,
Bəlkə bu iş baş tutardı, rədd olmazdı heç zaman.

Amma Ayın Günəş kimi namizədi var indi,
Bir arvadın iki əri ola bilməz, yəqindir.

Bir qız üçün iki damad axtararmı atalar,
Mümkünmü heç çıxan oxu tutub geri atalar?!

Götür bütün töhfələri buralarda durma, gət,
O Səmərqənd xanını sən bu xəbərdən agah et!

Ara xəlvət olan kimi vəzir dedi: "– Bil, ancaq
Bu cavabdan sonra işlər yaman çətin olacaq".

Günəş kimi ay cəmallı, özəmətlə hökəmdar,
Qaraxanın elçisini göz önündə etdi xar.

Qaraxan çox kinli şahdır, ləşkəri bizdən çoxdur,
Ona qarşı durmaq üçün bizdə elə güc yoxdur.

Acıqlanıb üstümüzə qoşun çəksə, nə edək?
Bu vuruşda hansı qüvvə onu məğlub edəcək?!

Ondan yaxşı kim layiqdir sənə damad olmağa,
Hörmətsizlik oldu mənə belə əziz qonağa.

Cavab verdi vəziərə şah: "Olan oldu nəgəhan,
Belə işdə peşimanlıq fayda verməz heç zaman.

Mehr bu gün gözlərimin işığıdır bil mənənim,
Qorxum yoxdur aləm olsa, əgər qatı düşmənim.

Yüş şahzadə olsa əgər Nahidimə müştəri,
Ondan başqa heç bir kəsə vermərəm bu gövhəri.

Odur mənənim vəliəhdim, ləyaqətli fərzəndim,
Odur mənənim rəşadətli, ən sevimli dilbəndim.

Öz evində yanan şamı kim məçidə aparar?
Kim qəlbini öz əlilə sinəsindən qoparar?"

Vəzir şahdan bu sözləri eşidəndə mat qaldı,
Nəzərində Mehrin başı ərşə qədər ucaldı.

QARAXANIN KEYVAN ŞAHLA MÜHARİBƏSİ

Qoca dehqan sözlərinə belə davam eylədi,
Qaraxandan, Keyvan şahdan hekayətlər söylədi:

“– Elçisinin qovulduğu bilən zaman Qaraxan,
Görəndə ki, töhfələri rədd etmişdir şah Keyvan,

Xar etmişdir elçisini göz önündə Xarəzm şah
Acığından diş qıxdı, çuşa gəlib çəkdi ah.

Əmirlərə əmr verdi toplusınlar ləşkəri,
Hazırlasın Xarəzm üstə qanlı hücum səfəri.

Yaralanmış vəhşi kimi qəzəblənib qudurdu,
Səmərqəndin ətrafında çoxlu çadır qurdurdu.

Saya gəlməz qoşun yığdı, dəmir paltar geyimli,
Sanki çölü, dağ, dərəni basmışdı dəmir seli.

Gözəllərin gözleritək canalandı hər biri,
Bir həmlədə qırardılar qıfillanmış zənciri.

Dəniz kimi coşurdular kinlə əsən küləkdən,
Zülmü təlim almışdılar, sanki çərxi-fələkdən.

Keyvan şah xəbər çatdı, herbə gəlir Qaraxan,
Topladığı qoşun çoxdur göydəki ulduzlardan.

Dayanmadan axıb gəlir coşub daşan bir seltək,
Belə getsə, o, ölkəni yerlə yeksan edəcək.

Qarşısını almaq üçün poladdan sədd qurulsun,
Mərzimizi keçməmişdən ona zərbə vurulsun”.

Eşidəndə bu dəhşətli xəbərləri şah Keyvan,
Qəzəbindən az qaldı ki, huşu çıxsın başından.

Gözəllərin zülfü kimi pərçimləndi xəyalı,
Düşməni güclü olduğuyçün pozuldu hal-əhvalı.

Fikir verib Qaraxanın ləşkərinin sanına,
Həqiqətən bir dözülməz qorxu düşdü canına.

Vəzir gəlib ehtiyatla şaha dedi: “– Hökmdar,
Qabaqcadan dediklərim olmadımı aşkar?!”

Qaraxanla barışmaqdır indi bizim çarəmiz,
Yoxsa, bütün elimizi qırğına verərik biz”.

Bu arada Mehr gəlib şahı gördü pərişan,
Xəbər aldı: “– Neçin belə saralaraq solmuşsan?

Beş yüz nəfər saxla burda, qalanları ver mənə,
Xövf etmədən qoşunumla qarşı durum düşməne”.

Qaraxanın qara edim gününü mən bir gündə,
Şəmşirimi sınayım mən sinəsinin üstündə.

Məhv etməsəm o qadından əskik olan kişini,
Bir zərbəylə sındırmasam onun qanlı dişini,

Bir hücumla salmasam mən onu üz üstə bəndə,
Onda mənəim boynum düşsün açılmayan kəməndə”.

İnanırdı şahzadənin qüdrətinə səhriyar,
Öz-özünə dedi: “– Mehrin öyünməyə haqqı var”.

Buna görə fərman verdi çoxlu çadır qurdular,
Ceyhunun sağ cinahında ona qarşı durdular.

KEYVANIN QARAXANLA VURUŞUB QALIB GƏLMƏSİ

Hər tərəfdən süvarilər, qəhrəmanlar, sərdarlar,
Cuşa gəlib qarışqatək qaynaşdılar nə ki var.

Hər bir şeyi cəm etdilər yorulmadan, haman gün,
Qaraxanın ləşkərini məhv etməkçün büsbütün.

Hər birində polad nizə, iti xəncər var idi,
Hər birində qorxmaz ürək, sonsuz hünər var idi.

Gürzlərlə qalxanları parlayırdı hər yandan,
Hər biri bir dilavərdi, hər biri bir qəhrəman.

Səf çəkərək durmuşdular sarsılmayan nizamla,
Ürəkləri çırpınırdı qələbəyə inamla.

Şah ləşkərlə üç gün tamam durmadan at sürdülər,
Qaraxanın öndən gələn qoşununu gördülər.

Qara bulud tutdu, sanki al Günəşin üzünü,
Boğucu bir toz bürüdü sonra çölün düzünü.

İki qoşun bir-birinə çatıb, qarşı durdular,
Səf çəkərək dincəlməkçün xeymə-çadır qurdular.

O gecəni sübhə kimi rahatlandı qoşun, şah,
Hamilədir gecə, görən nə doğacaqdır sabah?!

Sübh açıldı, Günəş qırdı ləşkərini göylərin,
Gurultusu göyə qalxdı səhər iki ləşkərin.

Qaraxan tez çölə çıxıb, nəzər saldı qoşuna,
Rəcəz deyən cəngavərlər gəldi onun xoşuna.

Özü şəxsən tərtib etdi mərkəzi, solu, sağı,
Dedi görək bu gün sönsün Keyvan şahın çırağı.

Xanın Səfərdə Yulduz adlı bir pəhləvanı vardı,
Bir həmlədə qayaları yerindən qoparırdı.

Öz gücünü Rüstəmdən də üstün bilərdi hər dem,
Döşünə hey döyüb daim, deyərdi kimdi Rüstəm?

Pars adlı bir oğlu vardı, özündən də qanıçən,
Daha artıq yırtıcıydı ov axtaran pələngdən.

Sağ cinahı tapşırırmışdı Yulduza şah Qaraxan,
Sol cinahı Parsa verdi qorusun əks-hücumdan.

Bu tərəfdən Yulduza şah qarşı qoydu Günəşi,
Zənn etdi ki, qurd önündə qoymuş qızğın atəşi.

Sol cinahı tapşırırdı o öz qohumu Mehraba,
Hazır olsun Pars önündə öldürücü cavaba.

Keyvan şahın qoşunu az, əzmi isə çox idi,
Qaraxanın qoşunu çox, birliyə yox idi.

Nağaralar guruldadı, səs dağları dolaşdı,
Qılıncların pərtovündən göyün gözü qamaşdı.

Kərənəylər uğuldadı, yerin bağı yarıldı,
Çox çəkmədi yerin tozu buludlara sarıldı.

Atlar gəldi hərəkətə, od qopdu nallarından,
Dalğalandı yerin səthi, sanki tufanlı ümman.

Yağış kimi yağdırıldı oxlar qoşun üstünə,
Cəngavərlər qalxan çəkdi başın, döşün üstünə.

Nərə çəkən döyüşçülər hücum etdi meydana,
Nizələri bənzəyirdi meydana neystana.

Qılınclardan axan qanlar gölməçələr yaratdı,
Xeyir axtaran insanların əlləri qana batdı.

O səhrada susuz olan xəncərlərdən içdi qan,
Həyat deyib vuruşanlar Əzrailə verdi can.

Bu arada Mehr alıb ələ ilan nizəni,
Bir-bir atdan salırdı o, qarşı gələn düşməni.

Axan qanlar tökülürdü seltək Ceyhun çayına,
Qalan yoxdu yaralanmış adamların hayına.

Qaraxanın ləşkərindən Pars şir kimi cumaraq,
Şəmşirini başı üstə hərələyərk o alçaq,

Həmlə edib bu tərəfdən neçə nəfər öldürdü,
Neçəsini atdan salıb çıraqını söndürdü.

Onu belə gören Əsəd şirtək qarşıda durdu,
Hücum edib kəlləsindən ağır bir zərbə vurdu.

Parsın başı boğazadək parçalandı bir anda,
Yerə dəyib qan içində çapaladı meydanda.

Şübhəsiz ki, hər bir zaman rast gələrsə Pars şiro
Gərək sala öz əlilə boğazını zəncirə.

Əsədin bu zərbəsini gören zaman hər düşmən,
Şiri gören maral kimi hürküb qaçdı önündən.

Səfdər Yulduz bilən kimi öz oğlunun qətlini,
Aləm onun gözlərində qaraldı, coşdu kini.

Sol cinaha həmlə edib, qırdı neçə nəfəri,
Bir od olub yandırdı o, əlinə keçənləri.

Keyvan şahın sol cinahı şikəst tapan zamanda,
Mehr xəbər tutub cumdu, qılınc çəkdi bir anda.

İldırım tək çaxıb çatdı vəhşi Səfdər Yulduza,
Elə ağır zərbə çaldı, o tələsiz quduza

Ki, baş getdi, bədən qaldı meydanda qan içində.
Çünki Günəş çıxsə söner ulduz bir an içində.

Yulduz kimi bir sərdarın qətlini gören ləşkər,
Xofa düşüb pozuldular, dağıldılar sərəsər.

Kim cəsəret göstərərək Mehre qarşı dururdu,
Zərbəsindən lal olurdu, adını unudurdu.

Mehrin gücü sayəsində qalib gəldi Keyvan şah
Dedi, Mehri taleyində vardır "nəsrü minəllah".

Qoşununu şikost görcək çaşbaş oldu Qaraxan,
Ürəyini parçaladı cansıxıcı həyəcan.

Ümidləri qırılaq, ölüm gəldi gözüne,
Üz döndərüb qaçmağı, o çarə bildi özüne.

Qızmış Mehri öndə görcək dönüb qaçdı durmadan,
Arxasınca düşdü onun gənc, yenilməz qəhrəman.

Kəmənd atıb atdan saldı Qaraxanı cəvanmərd,
Qollarını bağladı tez arkadan gələn Əsəd.

Xanı əsir gören qoşun dərhal təslim oldular,
Dedilər ki, aman versin əsirlərə şəhriyar!

Şah onlara aman verib, öz yurduna qayıtdı,
Çünki o bir ədalətli, rəhmdil hökmdardı.

Sonra böyük həşəmətlə döndü o barigaha,
Təbrik, tərif söylədilər Mehr ilə Keyvan şaha.

Şah basaraq ağışuna Mehri, öpdü üzündən,
Dedi: "– Sənin qeyrətinə min afərin, min əhsən!"

Öz yanında əyləşdirib gövhər səpdi başına,
Yüksək qiymət verdi onun düşmənlə savaşına.

Qalibiyət xəbərini göndərdi tez şəhərə
Ki, xalqı da fərəhlənsin bu misilsiz zəfərə.

Şah əmr etdi, gətirdilər hüzura Qaraxanı,
Məhr əlində zəlil olan qolubağlı xaqanı.

Məhr xanı gören kimi oldu ona həvadar,
Xahiş etdi bağışlasın onu böyük şəhriyar.

Gətsin yenə öz mülkünə, bac versin Keyvan şahı
Belə nadan əməlləri tutmasın o bir daha.

Şah əmr etdi, Qaraxanın qollarını açdılar,
İstəmədi el içində bundan artıq olsun xar.

Həmin saat hörmət ilə yola saldılar onu,
Ötürdülər sağ-salamat keçənədək Ceyhunu.

Yaxşı adam yaxşılıqdan əl çəkməz heç bir zaman,
Şəkər daim şirin olar, qızılgülsə ərğəvan.

Keyirxahlar bu aləmə pis əməllər gətirməz,
Dadlı xurma ağacları acı badam yetirməz.

Məsəl vardır: "Yaxşı adam daim yaxşılıq görər",
Bacardıqca yaxşılıq et, sənə dəysə də zərər.

Gəl Əssardan saxla, dostum, bu sözləri yadigar,
Düşməmə də yaxşılıq et, olsun sənə minnətdar.

VƏZİRİN MEHRİ NAHİDLƏ BİRLƏŞDİRMƏK İSTƏMƏSİ

Məhr çadırdan çıxan kimi şah çağırdı vəziri,
Dedi: "– Necə gördün, vəzir, döyüşlərdə bu Mehri?"

Bəs deyirdin Qaraxan çox qüdrətlidir, nə oldu,
Mehrin güclü zərbəsilə gördün necə qovuldu?"

Vəzir dedi: "– Onu belə bilməzdim, ey hökmüdar,
Onda əqlə sığışmayan yenilməz bir qüvvət var.

Onu əldən vermək olmaz, huşyar olmaq gərəkdir,
Əminəm ki, hələ o çox möcüz göstərəcəkdir".

Şah söylədi: "– Nahid gərək yaxın olsun Günəşə
Bu barədə gərəkdir ki, başlayasan sən işə.

Xəlvətçə sən ara Mehrin fikrini məharətlə,
Tədbir töküb yola gətir o cəvani hörmətlə.

Xarəzmə biz çatan kimi geniş məclis düzəldək,
Mehrin toyu şərəfinə badə içib şənənək".

Şah yanından çıxıb vəzir gəldi Mehrin yanına,
Mədhü sənə söylədi çox o sərvin ünvanına.

Ədəb rəsmi gözəylərək divana mətlə açdı,
Sonra şirin dillər töküb ağızından inci saçdı.

Məhr eyhamla bilən kimi məzmununu mətəlbən,
Dedi: "– Xoşdur mənə belə tərif dolu sözlərin".

Sonra necə söyləmişdi dayəyə üç gün əvvəl,
Vəziərə də izah etdi öz fikrini müfəssəl.

Vəzir gəlib əhvalatı xəbər verdi Keyvana,
Qan qaraldı, kədərləndi, od düşdü şirin cana.

Şah bildi ki, belə işdə təcil ona yaraşmaz,
Belə mühüm işlərdə səbr təcil ilə barışmaz.

Üç gün çöldə qalıb qoşun, dincəldilər büsbütün,
Sonsuz şadlıq və fərəhlə keçdi çöldə bu üç gün.

KEYVAN ŞAHİN XARƏZMİN ŞƏHƏR BAĞINDA DİNCƏLMƏSİ

Dördüncü gün Günəş bayraq qaldıranda üfüqdən,
Şah Xarəzmə getmək üçün fərman verdi sübh erken.

Şəhərin lap kənarında cənnət kimi bağ vardı,
O bağ deyil, behişt ilə yarışan bir gülzardı.

Kövsər suyu qibtəsindən ağlayardı cənnətdə,
Aləmdə bir bağ yox idi, belə hüsnü zinətdə.

Onun səvi qarşısında Tuba sönük qalardı,
Rizvan özü ifixarla burda dərban olardı*.

Sənainin "Hədiqəsi" aid idi bu bağa,
Firdovsinin qələmilə layiqdi yazılmağa*.

Ölülərə can verərdi onun abi-heyvanı,
Dincəldərdi həvasından nəfəs alan insanı.

Ağacları dilbərliyə baş qaldırıb səmaya,
Bir-birilə yarışaraq yüksəlirlər həvaya.

Torpağından pay aparıb sular cənnət bağına,
Nəsimindən dünya çatmış daim bahar çağına.

Məclis qurdu Bərraq çayın yanında şah bir səhər,
Çağırtdırdı səhərdən də gəlsin bura hərəmlər.

Yaşıl otlar döşənmişdi sahil boyu xalitek,
Gözə sanki görünürdü yaşıl donlu şux mələk.

Jalə ilə örtülmüşdü gülüstanda hər lələ,
Elə bil ki, al şərəblə dolmuş yaqut piyalə.

Yüz əl ilə bəzəmişdi özünü qoca çinar,
Nərgiz içib lələdən mey olmuşdu məst-xumar.

Neşlər kimi ürəkləri yaralardı hər tikan,
Zöhhak güclü hər çiyində saxlayırdı bir ilan.

Sübhçağı şura gəlib cəh-cəh vurardı bülbül,
Çəmənlərdə feryad edib axtarırdı qızılgül.

Gözəllərin zülfü kimi nəsim ənbər saçardı,
Bunu görüb sünbüllər də cəmalını açardı.

Aşıqlərtək çay yanında bənəşşələr qəmlidir,
Dizi üstə baş qoyaraq, didələri nəmlidir.

Fərəhnəmə zər qələmlə yazılmışdır səthində,
Gözəllik var mənzum, mənsur yazılmış hər sətrində.

Göz oxşayır çiçəkləri budaq üstə nəsrinin,
Sanki nurun seyr edirsən Sur bürcündə Pərvinin*.

Qızılgülə baxan zaman, deyirsən əcəb-əcəb!
Sanki dolub al şərəblə piyalələr ləbələb.

Yeni bitən yaşıl otlar üstündəki çiçəklər,
Ağac ata minib duran tifil uşağa bənzər.

Yaşıl yarpaq arasından görünən hər sarı gül,
Mavi səma büsatında bir Günəşdir, elə bil.

Çəmənlərdə açılmışdı yar hüsnütək xoş güllər,
Sevənləri bu məclisə çağırırdı bülbüllər.

Bülbül çinar budağından aləmə səs salırdı,
Çinar onun nəğməsinə şövq ilə əl çalırdı.

Nilufərsə qerq olmuşdu məhəbbət dəryasında,
Çirpınırdı Müştəritək dalğalar arasında.

Gül tikandan ara-sıra yara alan zamanlar,
Bülbül ahü nalə edib qoparırdı fəğanlar.

Belə gözəl xoş mövsümdə dilnəvazdı təbiət,
Əssarın bu şəri kimi verirdi ruha ləzzət.

KEYVANIN MEHR İLƏ MƏCLİS QURMASI

Keyvan Mehre söylədi: “– Ey dizlərimin taqəti!
İndi meylə gəl sulayaq bu gözəl təbiəti”.

Əyləşdilər şəbnəm kimi gül yarpağı üstündə,
Gültək meylə meyl etdilər o səfalı xoş gündə.

Yaşıl çəmənlə büsatında eysü-işrət etdilər,
Axar çayın sahilində şirin söhbət etdilər.

Saqi əldə lələ kimi cam gəzdirdir durmadan,
Mütrüb çalır öz sazını, ürəklərdə coşur qan.

Xumarlanır al şərabdan nərgiz kimi şux gözlər,
Şəfəq saçan yanaqlardan məclis olur münevver.

Mehr oturmuş Keyvan ilə üzbeüz şadü xürrəm,
Əlində mey piyaləsi, üzündə təzə şəbnəm.

Nərgiz kimi əyri qoymuş tacını iztirabla,
Şirbaxışlı gözlərini xumarlatmış şərabla.

Şadlıq günü elə keçdi o füsunkar cənnətdə
Ki, bir kəsir görünmədi orda eysü işrətdə.

Günəş elə parladi ki, Nahidin qəlbi yandı,
Yaşıl pərdə arxasında səssizcə daldalandı.

Gizlicə o, Mehre baxıb unutmuşdu özünü
Ondan bir an ayırmırdı xumarlanmış gözünü.

Mehr məst idi, qalxıb çıxdı bu an şahın yanından,
Cəvhər onu belə görüb oldu halı pərişan.

Tez dalınca o da çıxıb, tuta-tuta apardı,
Belə halda o həmişə Mehre yaxın olardı.

Gülşən içrə çox gəzdirdi onu açıq həvada,
Günəş kimi hərlənirdi Mehr, sanki fəzada.

Gecə ona hücum etdi yuxusunun qoşunu,
Bir həmlədə qalib gəlib, əldən aldı huşunu.

Sərv altında, çayın yaşıl sahilində yatdı Mehr,
Günəş kimi yavaş-yavaş qərbə gedib batdı Mehr.

Vəziyyəti görəndə Nahid, qalxdı yerdən sevincək,
Dayəsile çölə çıxıb qanadlandı o mələk.

Elə bil ki, gül tikanla birgə rəvan olmuşdu,
Geniş çəmənlə sahəsində sərv xuraman olmuşdu.

Səba yeli kimi o da axtarırdı gülünü,
Ya da gültək axtarırdı sevimli bülbülünü.

Birdən sərvün sayəsində gördü yatmış nərgizi,
Yaşıl otlar üzərində uzanmışdı əzizi.

Görən kimi Nahid onu belə şirin yuxuda,
Söyüd kimi lərzə düşdü güldən lətif vücuda.

Dizlərində taqəti, həm canda səbri qalmadı,
Lələ kimi yerə düşüb, sanki nəfəs almadı.

Cəvhər gecə parlaq Günəş görəndə nəgəhan,
İstədi ki, Mehri dərhal oyandırsın yuxudan.

Yəni dövlət gələn demdə, bəxt gərək yatmasın,
Nahid ona bir işarə verdi ki, oyatmasın.

“– Əzizimin yuxusunu pozma, – dedi, o nigar, –
Yoxsa mənim çiçəklənən ümidlərim pozular”.

Ahəstəcə gəldi dilbər yatmış şirin yanına,
Məhbəbbətlə baxdı eşqin könlü qəhrəmanına.

Yavaş-yavaş başın alıb qoydu dizi üstünə,
Baş örtüsün alıb saldı öz əzizi üstünə.

Mehrin belə nəvazişdən heç xəbəri olmadı,
Nahid isə əzizinə baxmaqdan heç doymadı.

Nahid Mehrin cəmalına heyran-heyran baxırdı,
Nərgizindən qətrə-qətrə isti çeşmə axırdı.

MEHRİN NAHİDƏ AŞİQ OLMASI

Nahid nərgiz gözlərindən güləb səpdi o qəder,
Ta ki, şirin yuxusundan ayıldı məst nərgizlər.

Aylı gecə içində bir Günəş gördü qəhrəman,
Bu Günəşdən nur alırdı, elə bil, Ay, asiman.

O dilbərin cəmalının işığında bu gecə,
Gündüzdən çox işıqlıydı, aman Allah, gör necə?!

Bədirlənmiş bir Ay idi gecənin zülmatında,
Yoxsa, aydın Günəş idi mavi göy bəsatında?!

Günəş onun cəmalından nur alırdı, deyəsən,
Al rəngini almış idi yaqut onun ləlindən.

Sanki Varnəq qəmərüzü Əzrasını görmüşdü,
Sevdanın nərd taxtasında ağına mars vermişdi.

Cəmalının önündə gül bir tikana bənzərdi,
Qara zülfü qarşısında gecə bir tel qədərdi.

Nərgizləri bir baxışda könlü edərdi qərət,
Bir telinə verilərdi müşkədən artıq qiymət.

Atəşpərəst qibləsiydi onun odlu yanağı,
Atəşlərin arzusuydu təravətli dodağı.

Şirin ləli qarşısında Misrin qəndi xar idi,
Qulağında halqalanmış dürrü gövhər var idi.

Ağzı Günəş zərəsiydi, qaşlarısa cüt hilal,
Hər əzası bir lütf idi, sərv qəddi tər nihal.

Lətafətdən yaranmışdı o hurinin qolları,
Onun hüsnü təravəti bəzəyirdi gülzarı.

Sinəsi göz oxşayırdı bəyaz nəsrin gülütək,
Gümüşü dağ daşıyırdı arxasında o mələk.

Ayılantək sərxoşluğun yuxusundan qəhrəman,
Bədirlənmiş Ayı gördü başı üstə dirəxşan.

Tez yerindən qalxıb, süzdü o dünya gözəlini,
Ayağına baş qoyaraq, öpdü lətif əlini.

Elə heyran qaldı cəvan, gözələnilməz bu hələ,
Özünü o çaşdıraraq dəli oldu, az qala.

Daha artıq məst oldu bu nəgəhani görüşdən,
Hər bir şeyi unutdu Mehr bu nihani görüşdən...

Gül bülbülü yüz naz ilə cəzb eylədi özünə,
Gecə parlaq Ay göründü, sanki Mehrin gözünə.

Nahid görcək Mehrin belə şaşqın, məftun halını,
Bir az daha süsləndirdi hüsnünü, cəmalını.

Alışdıqca ürəklərdə eşqin odu, aşikar,
Yusif oldu bu sevdada Züleyxaya xəridar.

Nəvazişlər şirinləşdi, işarələr çoxaldı,
Sonra Nahid cürətlənib mələhətlə söz aldı.

Dedi: “– Bizim ölkəmizin, ey möhtərəm mehmanı,
Şərafətli etdin bizim bu əziz xanimanı.

Üzün ilə nurlanmışdır sarayımız, bağımız,
Ətrin ilə səfalanmış evimiz, otağımız.

Görüşlərin bəxş etmişdir bizə dostluq hikmətin,
Sərv qamətin göstərmişdir bizə düzlük qüdrətin.

Söylə, əziz dostum, sənə çoxmu verdik dərdi-sər?
Yəqin et ki, sənsən bizim başımızda taci-sər.

Yolumuzda sənə bollu zəhmət, belə dəymişdir,
Bizə səfa olmaq üçün, sənə cəfa dəymişdir.

Çəkdiklərin zəhmətlərdən, çox çəkirik xəcalət,
Hansı dillə təşəkkürlər edək sənə, nəhayət.

Ancaq məşhur məsəldir ki, hər kim olsa xeyirxah,
Qarşısına xeyir çıxar bu dünyada bir sabah.

Kim əkmışsə bir xeyirli toxumu bu dünyada,
Axırda bol bəhər alar, zəhməti getməz bada”.

Belə incə, zərif, şirin sözlər ilə aşikar,
Mehri yaman cəlb etmişdi özünə o füsunkar.

Nahid Mehre gül ağzından elə inci saçmışdı
Ki, Mehr də sədəf kimi qulağını açmışdı.

Danıdıqca şirin-şirin, qəlb oxşayan o nihal,
Eşqə bax ki, o cür fəsih bir natiqi etdi lal.

Varlığını bürümüşdü elə qızğın hərarət
Ki, duymadı sübhə qədər necə gəlib keçdi vəqt.

Yavaş-yavaş təsir etdi sübhün sərin nəfəsi,
Ruha qida verdi yenə bülbüllərin xoş səsi.

Dan sönəndə ulduz kimi, yox oldu o səmənber,
Cəld ayağa durub getdi, Mehri basdı qəm, kədər.

Nurlu parlaq dan ulduzu itən kimi nəzərdən,
Mehrin qəlbi bərk döyündü, ah çəkdi hey cigərdən.

Nahid isə dayəsile çatarkən eyvanına,
Günəş ilə yaxınlığı od salmışdı canına.

Dayə dedi: “– İndi daha sakit otur, ey məhrü,
Gördün necə qızmış şiri, əsir etdi bir ahu.

Bundan sonra arxına su özü axıb gələcək,
Külək kimi daha əsmə, səbirlə ol, ey mələk!

Ayağını bağlamısan indi qızıl zəncirle,
Gərək daha dərdə dözüb yaşayasan tədbirle”.

Pəriüzlü, dayəsinə dərhal cavab verərək,
Dedi: “– Səbrə ürək lazım, söylə, hanı o ürək?

Əvvəl mənə ayrılığa dözə bilən ürək ver,
Ürək yoxsa, mümkünmü heç, olsun dözümlü və tədbir?!”

KEYVANIN SARAYA GƏLMƏSİ VƏ MEHRİN NAHİD EŞQİNDƏ HALI

Hekayətlər cəmalına bəzək vuran pirani,
Bu şəkildə bəzəmişdir eldə məşhur dastanı.

Keyvan döyüş meydanından saraya dönen zaman,
Dincəlməkçün məclis qurdu bostanda o şadiman.

Bir həftədən sonra dilşad şəhərinə yollandı,
Şəhər tamam bəzənərək çil-çıraqla nurlandı.

Qalib gəlmiş sərdarlara min cür tərif dedilər,
Yollarına tənənlə tökdülər çox simü zər.

Zöhrə sazı alıb ələ, asimana səs saldı,
Mərrix, şahın zəfərinə hərətlə əl çaldı.

Şah şəhərə daxil oldu böyük qürur, vüqarla,
Qurban etdi asimanın həməlin iftixarla.

Bu tərəfdən Mehr çatıb otağına nigaran,
Yaralıydı Nahidin naz-qəmzəsinin oxundan.

Heyrət onun məzəcini pozmuş idi büsbütün,
Varlığına od salmışdı məhəbbətlə keçən gün.

Bir tərəfdən Nahid eşqi, məhəbbətin həycanı,
Bir tərəfdən Müstərinin yandırıcı hicranı.

Nə Nahiddən ayrılmağa onda təvan var idi,
Nə dostunu unutmağa onda imkan var idi.

Həvavü həvəs dedi: “– Varkən belə fürsət gərək sən,
Üzə gülən xoş iqbali verməyəsen əlindən.

Arzu belə asanlıqla olan zamanda hasil,
Nəsib olan səadətdən, üz döndərmək düz deyil”.

Vəfa dedi: “– Qəlb dostuyla həmdərd olan cəvanmərd,
Ona qarşı vəfasızlıq göstərə bilməz heç vəqt.

Dostun səndən ayrı düşüb çırpınarsa deryada,
Vəfasızlıq olar rahat yaşayasan dünyada”.

Həva dedi: “– Sən də batıb dərdə, etsən ah-fəğan,
Beləliklə, azalmaz ki, dostun qəmi heç zaman.

Nəçin gərək boş-boşuna sən də əzab çəkəsen,
Öz kamını, muradını buraxasan əlindən?!”

Vəfa dedi: “– Cəvanmərdlər dost yolunda hər zaman,
Min əzaba, dərdə dözüb keçmişlər canlarından.

Yaxşı düşün, ey şöhrəti asimana uçan,
Vəfadarlıq daha xoşdur, dostla laqeyd olmaqdan”.

Həva dedi: “– Dostun əgər sənə olsa vəfadar,
Şübhəsiz ki, sənə daim kamranlıq arzular.

Əgər indi tale sənə bəxş etmişsə səadət,
Dostun bunu eşidəndə sevinər binəhayət”.

Vəfa dedi: “– Şübhəsiz ki, vəfasızdır bu dünya,
Daim pozar səadəti, edər dərdə mübtəla.

Vəfadarlıq qalar baqi, əbədidir yaxşı ad,
Bu hikməti dərk eylə ki, bil, budur əsil həyat”.

Yüksək zəka öyrətdi ki, üstün tutsun vəfanı,
Ona görə silib atdı varlığından Həvanı.

Öz-özünə dedi: “– Ölləm, əl çəkmərəm vəfadan,
Namərd deyər xalq ona, kim pozarsa əhdü peyman”.

Dosta vəfa göstərərək eşqə ürək vermədi,
Qüssə camı içib, eşqə meylini göstərmədi.

Qəribliyin, məhəbbətin, dost hicrinin qəmləri,
Üç tərəfdən üroyinə basdı kəder xəncəri.

Hər gecə o tənha qalıb, şamtek alovlanırdı,
Xəyalında məclis qurub, qəlb oduyla yanırdı.

Elə səssiz dad çəkərək eyləyəirdi ahü zar,
Zəfərantək saralmışdı qəm-qüssədən gülüzar.

Nə asudə yeyə bilir, nə də yata bilirdi,
Nə üstünə hücum edən dərdi ata bilirdi.

Ona qalib gəlmiş idi iztirabın qoşunu,
Ara-sıra dözməyərək itirirdi huşunu.

Gücdən düşüb gözlərinə aləm zülmət olurdu,
Xəzan görmüş qızılgültək yavaş-yavaş solurdu.

MEHRİN ALLAHA MİNACATI

Gecə Mehre dərd güc gələn zaman edib ahü zar,
Asimana əl qaldırıb dedi: “– Ey pərvərdigar!

Ey qeriblər pasıbanı, sən özün çat dadıma,
Bir nəzər sal, qəm əlindən çəkdiyim fəryadıma.

Mən kimsəsiz, qerib, cəvan, bir aşıqəm, bu axşam,
Sənin lütfü mərhəmətli qapına sığınmışam.

Xudavanda, and verirəm səni əqli-küllə mən
Ki, dünyanı yaratmışsan o əqli-küllə sən.

And verirəm ilk Adəmin nəfəsinə, qəminə,
Həvvasından ayrılarkən onun hicran deminə.

And verirəm qoca Nuhun tufanına, ey Xuda!
İbrahimçün gülfüstana çevrilən yanar oda*.

İsmayılın qurbanına and verirəm səni mən,
Söz açıram hut içində həbsə düşən Yunisdən*.

Züleyxanı rədd eyləyən Yusifə and verirəm,
Musa iczi, Əyyub səbri xatirinə et kərəm*.

Yəqubun dərd-ələminə, hüznünə bax, Xudaya,
Qoy dərdimə dəva versin, ruh bəxş edən Məsiha*.

And verirəm ariflərin ibadətə şövqinə,
Eşqə məftun olanların duyduqları zövqinə.

Aşıqlərin yar yolunda çəkdikləri zillətə,
Könlü əldən gedənlərin aldıqları töhmətə.

Yaddan çıxmış alimlərin naməlum günahına,
Bikəslərin üreklərə neşlər vuran ahına.

Hec təqsiri olmayana edilən zülm, sitəmə,
Yazıqların etdikləri fəryada, and-qəsəmə.

Yetimlərin axıtdığı sel kimi göz yaşına,
Borca düşmüş kasıbların min bələli başına.

Kərəminə layiq olub dua edən kəslərə,
Mələmətlər meydanında qurban gedən kəslərə.

O şama ki, ətrafında pərvanədir üreklər
O gencə ki, onun üçün viranədir üreklər.

And verirəm sənin ali dərğahına, İlahi
Ki, olmuşdur həmişə o kimsəsizlər pənahı.

O ümmana ki, kəhkəşan ona kiçik bir əşdir,
O məclisə ki, bir şamı həyat verən Günəşdir.

Mənim də bu ah-naləmə öz lütfünlə nəzər sal,
Qurtuluşçün bir yol göstər, bitsin bu qəm, bu məlal.

Daha məndə qalmamış tab, əzdi məni intizar,
Dadıma çat, sən hər şeyi görəni, ey pərvərdigar.

Qan dalğalı bu dənizdə qoyma məni boğulum,
Ya qəhrinlə birdəfəlik canımı al, məhv olum.

Öz lütfünlə çatdır məni kəma, böyük Yaradan!
Qalmamışdır daha məndə dərd çəkməyə tab-təvan*.

Sonra o gül rüxsarını yerə qoyub inlədi,
Onun belə yalvarışı haqqa təsir etdi.

Hatıfədən bir səda gəldi: “– Bədir, daha bu əzab,
Bu qərəzsiz yalvarışım, duan oldu müstəcab.

Çatacaqsan muradına bu yaxında, ey cəvan,
Olacaqsan bu aləmdə ömrün boyu kamran”.

MÜŞTƏRİNİN XARƏZM SƏRHƏDİNƏ ÇATMASI VƏ BƏHRAMLAR GÖRÜŞÜ

Çox gözəldir, hicran bitib yar vəslinə qovuşmaq,
Dostu görüb, sevinc ilə halü əhval soruşmaq.

İçib vəslin şərabını nuşi-canla, ləzzətlə,
Fərəhlənmək can dostuyla, yaşamaq eyş-işrətlə.

Göz yaşını yanağından silmək nazlı dilbərin,
Ayağında qurban olmaq vəfahı sevenlərin.

Mənaları sapa düzən belə etdi hekayət,
Hər beytindən açılırdı kövüllərə həqiqət.

Qissəsinə davam edib, Müştəridən söz açdı,
Əhvalından xəbər verib, qələmindən dürr saçdı

Ki, Müştəri dostlarıyla at salıb çölə, dağa,
Nəhayət, o yorğun-argın gəlib çatdı Qıpçağa.

Oradan da qovuşaraq coşqun Ceyhun seline,
Axa-axa yaxınlaşdı dosta, Xarəzm elinə.

Elə bil ki, can dostunun ətrini hiss edirdi,
Ona tezce çatmaq üçün sürət ilə gedirdi.

Arxasınca Mehrabla Bədr at çapırdı durmadan,
Qırx gün belə yol kəsdilər, dincəlmədən üç cəvan.

Görən kimi dağ döşündə bağ-bağatlı şəhəri,
Bu görüşdən hər üçünün işıqlandı gözləri.

Müştərinin dost hicrinde işi ahü vay idi,
Axıtıldığı göz yaşları o sehrada çay idi.

Yorularaq əyləşdilər, dincəldilər bir zaman,
Mehraba üz tutub o dəm Müştəri gözügiryarı.

Dedi: “– Dostum, get şəhərdə bizə xəlvət bir yer tap,
İnsanlardan uzaq olsun, çəkməyək çox iztirab.

İndi daha cana gəldim, özümdən də bizaram,
Pis gözlərdən uzaq yerdə olanıq, bəlkə, aram”.

Mehrab durub elə bu dəm sürətlə mindi ata,
Dördəyığa çapdı atı çatmaq üçün murada.

Mehrab getcək hücum etdi birdən yuxu ləşkəri,
Zərbəsindən dərin yatdı yorğun Bədrü Müştəri.

Bu yerlərə gəlib çatdı hardansa bir karıvan,
İçində də xain Bəhram, əhvalı xoş, şadıman.

Qulamına dedi, gedib o çaydan su gətirsin,
Yubanmadan tapşırığı tez yerinə yetirsin.

Qulam gedib yatanları görən demdə qaldı mat,
Tez Bəhrama çatdırdı ki, nə yerdədir əhvalat.

Bu xəbəri eşidəndə Bəhram dedi: “– Dayan, dur,
Dediklərin, şübhəsiz ki, uydurmadır, yalandır.

Özüm gördüm ki, bədbextlər deryada qerq oldular,
Mümkündür mü dirilərək gezsizlər diyar-diyar?

Təəccübdür, sən ölünü necə diri zənn etdin,
Necə oldu bir görməklə ölüləri diriltin?!

Kim görmüşdür dalğalara qurban olan bir adam,
Gəlib qalsın bu səhrada? Uydurmadır, vəssalam!..”

Qulam dedi: “– Neçin belə inanmırsan sözümə,
Düşün, necə inanmayım axı mən öz gözümə?!”

Mənə bəvər etmirsənsə, gəl, bərabər gedək biz,
Gözlerinlə görənlər zaman inanarsan, şübhəsiz”.

Bəhram neçə qulam ilə getdi çay kənarına,
Heyran qaldı o, fələyin belə kəc mədarına.

Yəqin etdi, bu yatanlar Müştərilə Bədrdir,
Döşəkləri qum, tikandır, balıncıları – daş-dəmir.

Görən kimi o iki xoşxasiyyətli gəncləri,
Dəniz kimi cuşa gəldi qəzəbindən cigəri.

Haman saat qulamlara o xain verdi fərman,
Dedi: “– Tutun, qollarını bağlayın, tez, durmadan”.

Yaramazlar töküldülər üstlərinə qəflətən,
Sanki birdən dolu yağdı gül üstünə göylərdən.

Sərasimə ayıldılar yuxudan hər ikisi,
Zənn etdilər, qasırgaya düşdü həyat gəmisi.

Çırpındılar, qıvrıldılar, çəkişdilər, nəhayət,
Qalib gəldi həqiqətə üzüdünlük xəyanət.

Qollarını bağladılar möhkəmcə hər birinin,
Müştəriyə üz tutaraq Bəhram dedi: “– Ey xudbin!”

Səni elə basdıraram mən bu qumlu səhrada,
Bir də əsər tapılmasın səndən geniş dünyada”.

Sonra Bəhram əsir edib qolubağlı onları,
Karivanla aparırdı birgə şəhərə sarı.

Bir neçə söz eşit indi o cəvənmərd Mehrabdan,
O şəhərə çatıb tapdı ucqar yerdə bir ünvan.

İstədi ki, dostlarını etsin işdən xəbərdar,
Oturaraq yol gözleyib çəkməsinlər intizar.

O şəhərdən çıxan dəmdə, gördü gəlir karivan,
Bir tərəfə çəkilərək nəzər saldı uzaqdan.

Birdən gördü xain Bəhram gəlir hirsli, sürətlə
Arxasınca qolubağlı iki dostu zillətlə.

Vəziyyəti belə görüb getdi tabü təvanı,
Yoldan çıxıb gizləndi o, artdı dərdi, həycanı.

Tez qayıdıb şəhərə o, gözüyaşlı gəzirdi,
Dostlarının əsarəti varlığını əzirdi.

Həç bir çarə tapmayırdı dərдинə yazıq Mehrab,
Dolanırdı küçələrdə qəlbi dolu iztirab.

Gördü ki, xalq bir şahzadə oğlandan edir söhbət,
Deyirlər var bu cəvənda görünməmiş ləyaqət.

Hünərlidir, cəvənmərddir, xeyirxahdır, nəcibdir,
Bikəslərin dərđlərinə hər cür kömək edibdir.

Bu sözləri eşidəndə od üstə su töküldü,
Elə bildi, başı üstən qara bulud çəkildi.

Düşündü ki, qeybdən bir Günəş doğdu üzünə,
Elə bildi, qaralıqda işıq gəldi gözüne.

Öz-özünə dedi: “– Gedib şahzadəni taparam,
Göstərəm ona kimdir bu xain, rəzil Bəhram”.

Şahzadənin ünvanını soruşdu bir cəvəndan,
O da dərhal qarşıdakı sarayı verdi nişan.

**MEHRABIN MEHRİ GÖRMƏSİ VƏ
MÜŞTƏRİNİN HALINDAN
XƏBƏR VERMƏSİ**

Yubanmadan Mehrab gəldi Keyvan şah sarayına,
O məqsədlə ki, şahzadə yetişsin harayına.

Qapıçıya yalvararaq söylədi: “– Ey dilavər,
Kərəm edib, o xeyirxah şahzadəyə ver xəbər.

Ona söylə, qəriblərə kömək edən, ey cəvan,
Bu zəvalı qəribi də rədd etmə öz qapından”.

Çox çəkmədi, hacib gəlib dedi: “– Buyur içəri,
Beyan eylə şahzadəyə qəlbindəki dərdləri”.

Mehrab Mehrin otağına qədəm qoycaq çəkdi dad,
Şahzadəni görəni kimi nəhayətsiz oldu şad.

Sevincindən yanağına axdı seltək göz yaşı,
Mehri qucub “Qurban olum”, – söylədi hər söz başı.

Mehrabı Mehr görəni kimi, sanki qəlbi üzüldü,
Göz yaşları qətrə-qətrə yanağına süzüldü.

Qalxıb onu qucaqladı, cantək basdı bağına,
Pıçıldadı: “– Məlhəm qoydun, dostum, ürək ağrım”.

Könlü birdən qanadlanıb göyərçin kimi uçdu,
Can sirdaşı Müştərinin əhvalını soruşdu.

Mehrab bütün əhvalatı şərh eləyib dedi: “– Sən
Yubanmadan xilas eylə onları əsarətdən”.

Bir tərəfdən Mehrin qəlbi kədərdən oldu azad,
Bir tərəfdən Müştərinin halın bilib çəkdi dad.

Yubanmadan durub getdi Keyvan şahın yanına,
Sözlərilə atəş tökdü Keyvan şahın canına.

Mehrə dedi: “– Ey gözümün nuru, belə ağlama,
Hərərətli göz yaşınla ürəyimi dağlama.

Əmr edərəm cəllad kəsər o məlunun başını,
Gətirərlər yanımıza hər iki yoldaşımı”.

Mehr dedi: “– Üçünü də saraya getirsinlər,
Bu divanda danışdırağ onları birər-birər.

İstəyirəm mən gizlənib dinləyem sözlərini,
Danışdırsın qoy əmirlər Bəhramı, Müştərinini”.

Keyvan dedi: “– İndi fərman sənindir, ey cəvanmərd,
Ürəyincə olacaqdır sabah düzlük, ədalət”.

Sabah səhər Günəş nurun səpən zaman cahana,
Şah hərəmdən çıxıb gəldi hökm etməkcün, divana.

Mehr girib bir xəlvətə, tutdu o yerdə qərar,
Nəzərlərdən kənar yerdə, ürəyində intizar.

Keyvan şah da taxta çıxıb verdi belə sərəncam,
Gətirilsin hüzuruma Müştəri, Bədrü, Bəhram.

Rəzil Bəhram qolubağlı cəvanları gətirdi,
Sanki onlar düşmənlərdən ələ keçmiş əsirdi.

Zərbələrdən göyərmişdi bədənləri, üzləri,
Taqqətini itirmişdi büsbütün Bədr, Müştəri.

Şah görəndə Müştərinin hüsnünü qaldı heyran,
Gördü Mehrə çox oxşayır vəcahətdə bu cəvan.

Onda da var nəcabətdən, ləyaqətdən əlamət,
Əsilliyi nişan verir ondakı serv qamət.

Sanki Suri gültündən boy atıb qalxmış bənəfşə,
Bənzər hüsnü bu gəncin də Mehr kimi Günəşə.

Müştəridə görə zaman bənzəyişi bu qəder
Heyran qalıb şah qəlbində dedi: “– Allahu əkbər!”*

Düşündü ki, bunlar neçə pəridir, can şəklində,
Yoxsa ruhdur görünürlər gözə insan şəklində?!

Əmr etdi, tez cəvanların qollarını açdılar,
Sonra dedi Mehraba: “– Aç ürəyində hər nə var!”

Mehrab dilə gəlib dedi: “– Ey qüdrətli hökəmrən,
Şapur şahın vəzirinin övladıdır bu cəvan.

O birinin atası ən şöhrətli bir şəxsdir,
Saraydakı bütün əyan onunla çox fəxr edir.

Bunların da macərası uzundur, ey şəhriyar,
Lazım olsa, ayrı bir vaxt söyləyəyəm nə ki var”.

Şah Bəhrama hirsə baxıb dedi: “– Söylə, görüm sən,
Nə üçün bu cəvanlara belə cəza vermişsən?!”

Kəkələyib dedi Bəhram: “– Ey qüdrətli padişah,
Bu nanəcib cəvanlarda vardır, bil, böyük günah.

And içirəm bir Allaha, yalan yoxdur sözümde,
Həya yoxdur bu yaramaz oğruların üzündə.

Bunlar mənim qullarımdır, eyləmişlər xəyanət,
Xəzinəmdən aparmışlar çoxluca malü dövlət.

Xazinimi öldürərək qaçmışlar ölkəmizdən,
İzlərinə düşüb yolda onları tutmuşam mən.

Əzişdirib acığımdan mən bu kökə salmışam,
Beləliklə, mən onlardan hayıfımı almışam.

Siz veriniz oğrulara indi layiq cəzanı”.
Keyvan dedi: “– Şahid varmı, təsdiq etsin əyani.

Ölkəmizdə təsdiq olmaz şahidsiz bir müddəa”.
Bəhram çıxıb özü kimi gətirdi neçə gəda.

Onlar hamı birağızdan dedilər: “– Haqdır Bəhram,
Bunlar qatil, oğrudurlar, həm də nəməkəbəharam.

Hər cəzaya layiqdirlər bu yaramaz adamlar,
Ölməlidir ağasına xain çıxan qulamlar”.

Gizli yerdən macəramı izləyərkən xəlvəti,
Mehrin səbri tükəndi, o daha dözə bilmədi.

Birdən çıxıb hiddət ilə Bəhrama qarşı durdu,
Qəzəblənib o namərdə, möhkəm bir sille vurdu.

MEHR İLƏ MÜŞTƏRİNİN GÖRÜŞMƏSİ

Mehri görcək Müştərinin ürəyi bərk döyündü,
Bu qəfləti görüşdən o, haray çəkib öyündü.

Müştərinin görə zaman belə halda, qəflətən
Mehrin başı cingildədi, o da getdi özündən.

Heyran qaldı vəziyyəti belə görə hər nəfər,
Üzlərinə gülüb səpib ayılmaq istədilər.

Oradakı adamların canlarına od düşdü,
Bir-birinə həsrət çəkən gəncər belə görüşdü.

İki saat belə keçdi həyəcanla, təlaşla,
Faciəyə baxanların gözləri doldu yaşla.

Göz açaraq bir-birinə onlar nəzər saldılar,
Sarmaşıqtək sarıaraq bir az səssiz qaldılar.

Sonra qalxıb aǵladılar sevinərək bir zaman,
Dərindən ah çəkib, sonra gülüşdülər şadman.

Keyvan şah da mənzerədən gəldi coşqun rıqqətə,
Əhsən dedi cəvanlarda olan bu məhəbbətə.

Çağıraraq yanına o, Mehr ilə dostlarını,
İpək ilə dəyişdirdi onların paltarını.

Bəhram Mehri görün kimi yaman qanı qaraldı,
Tülkü kimi vurnuxaraq, hiyləni işə saldı.

Gah əyildi, gah düzəldi, bilməyirdi haradan,
Bir yol tapıb hiylə ilə, bəlkə çıxsın aradan.

Keyvan ona göz qoyurdu, görürdü hiyləsini,
Cəvanlarla məşğul olub çıxarmırdı səsini.

Bəhram qaçmaq istəyərkən əmr verdi hökmüdar,
O xaini zəncirləyib tez zindana saldılar.

Mehrə dedi: “– Yaxşı, vəqtdir, Müştərilə sən də get,
Evdə otur, səhərədək şirin-şirin söhbət et!”

Günəşlə Ay bir menzile varid olan zamanda,
Səadətın nuru parlar, yəqin, bütün cahanda.

Mehr dərhal Müştərini qoruyub bəd nəzərdən,
Dostlarıyla birgə getdi öz bürcünə qəlbi şən.

Əsəd basıb aǵuşuna gah Bədri, gah Mehrabı,
Çalışdı ki, unutsunlar çəkdikləri əzabı.

Covhər, o pak gövhərləri əzizlərdi şövq ilə,
Səba nəğmə oxuyurdu görünməmiş zövq ilə.

Mehr oturdu Müştərilə üz-üzə şadü xürrəm,
Qəlblərindən silinmişdi nəhayətsiz dərdü qəm.

Uzun sürən ayrılıqdan sonra gələn bu vüsal,
Birləşdirib ürəkləri yaratmışdı xoş əhval.

Müştəridən soruşdu Mehr: “– Söylə canım, cigərim,
Məndən ayrı necə keçmiş, de, ayların, günlərin?”

Söylə, nələr gəldi sənə başına bu müddətdə?
Nə acılar daddın, danış, əzab dolu qütbətdə?

Heç bir şeyi unutmadan macəranı bəyan et,
Ürəyindən keçənləri gizlətmə de, əyan et!”

Müştəriyə bir ah çəkib cavab verdi: “– Qardaşım,
Necə deyim səndən ayrı nələr çəkmişdir başım.

Cəmalını görün kimi itirmişəm özümü,
Vüsalına çatan kimi, unutdum hər sözümü.

And içirəm hələ heç şey gəlmir mənə yadıma,
Ancaq bunu deyə bilərəm, sən çatmışsan dadıma”.

Sonra Bədrə dönüb dedi: “– Can qardaşım, danış sən,
Başımıza gələnləri, heç nəyi gizlətmədən”.

Bədr dərhal dilə gəlib danışdı çox müfəssəl,
Bəhram necə Müştəriyə zülm edib olmuş əngəl.

Uzun yollar əzabından nəql eylədi, nə ki var,
Dedi necə çətin olmuş, bir xoş günə intizar.

Əşitdikcə əhvalatı Mehrin qəlbi oldu qan,
Bəhrama min lənət dedi, əlindən çəkdi aman.

Sonra özü nəql eylədi başına gələnləri,
Macəranı eşitdikcə inildədi Müştəri.

Hər gecədə bir hekayət söyləndi sübhə qədər,
Hər qissədə bir fəlakət, hər cümlədə bir zəhər.

Səhərçağı Güneş çıxıb taxtına oturanda,
Cəmşid kimi kainatda nurlu məclis quranda.

Tələb etdi şah Mehr ilə Müştərini yanına,
Çox təriflər söylədi o, onların ünvanına.

Öz təxtinin qənşərində cəvanları oturtdu,
Bütün əyan qarşısında onları əziz tutdu.

Əmr etdi şah, düzəlsin on dar ağacı meydanda,
Bəhram ilə şahidləri asılsınlar bir anda.

Gətirdilər xəbisləri çox zəvallı, pis gündə,
Qollarında polad zəncir, ayaqlarında kündə.

Sonsuz qəzəb, kinlə o dəm şah əmr etdi cellada,
Get, bunları dara çək, ta ibrət qalsın dünyada.

Gözlənmədən Müştəri tez qalxıb dedi: “– Hökmüdar,
Mərhəmətli dərğahından mənim bir xahişim var.

Sən ədalət sahibisən, kərəmətin əyandır,
Hökmün dünya üzərində səbə kimi rəvandır.

Çox şükür ki, tapdım sənə sarayında məramı,
Əfv edirəm Bəhramı mən, sən də əfv et Bəhramı.

Döyə-döyə o gətirmiş məni sizin diyara,
O çatdırmış məni burda axtardığım dildara.

O xaindir, xain qəlbi ona cəza verəcək,
Paxıllığın görünməyən xəncərilə öləcək”.

Keyvan şah çox heyrətləndi bu rəhmə, mərhəmətə,
Təəccüblə belə dedi, o ərkanı-dövlətə:

“Bütün dünya yaranandan bu günədək heç zaman,
Görünməmiş belə tayfa, belə rəhmdil insan.

Bunlar əsil xeyirxahdır, məhrü vəfa əhlidir,
Bunlar düzlük təcəssümü, helmü həya əhlidir.

Məlumdur ki, pis xislətdən pislik doğar dünyada,
Yaxşılarsa yaxşılıqla pisi boğar dünyada.

Nəahldən daim sitəm, zülm görər cəmiyyət,
Pak əsillər sayəsində çiçəklənər ədalət”.

Müştəriyə dedi Keyvan: “– Dur, azad et düşməni,
Qoy cəhənnəm olsun onun əbədilik məskəni”.

Müştəri tez durub açdı zəncirini Bəhramın,
Dedi: “– Rədd ol, baş tutmadı sənə qəsdin, məramın”.

Bəhram belə azad olmuş görən zaman özünü,
Qəzəbindən sərsəm oldu, qan örtüdü üz-gözünü.

Bir söz belə deyəmmədi, dil tutuldu, oldu lal,
Sabahı gün yerə dəyib gəberdi o, bu minval.

Qəbrə getdi həqarətlə, dünyada oldu bədnam,
Çirkin, pozğun əməlilə beləcə öldü Bəhram.

Pis əməllə yaşayanlar dünyanı pis tərk edər,
Yaxşı qoyar yaxşılığı, pis pisliliklə gedər.

Dostum, əsla pislik etmə, əgər əqlin var isə
Ki, ədalət haqq verməmiş öz hökmüylə bir pisə.

Xoş gün görməz, əmin ol ki, pislilik öyrəşənlər,
Sən yaxşı ol, yaxşılıq et, görməzsən bundan zərər.

Dostum, olma pis adamlarla heç bir zaman həmsöhbət,
Axırda o, yaqın bil ki, sənə edər xəyanət.

Nikbin, yaxşı adamlarla dostluq etsən, bil, anla!
Əmrün boyu sən onlardan pislik görməzsən əsla.

VƏZİRİN MEHRİ NAHİDLƏ EVLƏNMƏYƏ TƏŞVİQİ

Fikirlərə zinet verən məharətli məşşatə,
Bu səbkidə bəzək vurdu şerə, incəsənətə.

Elə ki, Mehr Müştərilə doyunca etdi söhbət,
Üzlərinə güldü o dəm eşq pərisi – səadət.

Daha yoxdu qürbət dərdi, ağır səfər əzabı,
Bitmiş idi könüllərdən ayrılıq iztirabı.

Daha Bəhram zülmü, kini çıxmış idi aradan,
Günəş tülü etmiş, nura bürünmüşdü asiman.

Bəxt ulduzu xoş həyata çağırmışdı onları,
Rəqibin nəhs ulduzusa sönmüşdü gecəyarı.

On gün belə kef içində keçdi günlər, gecələr,
Hərəmdən şah çıxıb taxta oturanda bir səhər.

Dünyagörmüş vəzirini çağırıb öz yanına,
İkilikdə, məhrəmanə sirrini açdı ona.

Dedi: “– Sənə məlum edim ki, Mehr şah oğludur,
Görürsən ki, onda vardır əqlü, ədəb fəzlü zur.

İndi gerek tədbir töküb onu damad eyləyək,
Nahidimlə evləndirib könlünü şad eyləyək.

Bəxtimizdən daha yoxdur ortalıqda manə,
Vəqti fəvtə vermək olmaz indi bircə saniyə.

Müştəri ki, tapılmışdır daha onun sözü nə?
Görək indi cavab versin eşqin haqlı sözüne.

İndi Günəş olan bürçə Nahid də düşməlidir,
Çünki Günəş barıqahı Nahidin məhəlidir.

Tale məsud xatircəmdir, buradanca tez dur, get,
Mehri görüb ustalıqla onu işdən agah et!”

Vəzir belə göstərişi alan kimi durmadan,
Aycəmali Mehri görüb gülə-gülə, şadman,

Min nəvaziş göstərərək söylədi: “– Ey cəvanmərd,
Dost tapıldı, düşmən öldü, dilə gəldi məhəbbət.

İcazə ver, hazırlaşaq toya fərəhlə indi,
Bu təklifdən Mehrin qəlbi həyəcanla döyündü”.

Müştəriyə baxıb dedi: “– Rəyin nədir, bəyan et,
Məsləhət ver, Günəş ilə qovuşsunmu de Nahid?!”

Cavab verdi Müştəri: “– Bil, səndədir hər ixtiyar,
Məlumdur ki, ürək özü sevgiyə verər qərar.

Mən kiməm ki, bu mövqedə sənə verim məsləhət,
Qəlbin nəyə hökm versə, bil ki, odur həqiqət”.

Can dostunun sözlərindən ruhlanaraq, şahzadə
Belə dedi vəzirə: “– Ey sərv kimi azadə,

Sən vaqifsən bu nihani sirmimizə əzəldən,
Hər işimdə vəkilimsən, mən hazıram nə desən”.

Bu cavabı eşidəndə vəzir dönüb tufana,
Quştək uçub şad xəbəri çatdırdı tez Keyvana.

MEHRİN NAHİDLƏ EVLƏNMƏSİ

Şahın kefi durularaq, şad oldu bu xəbərdən,
Alimləri hüzuruna dəvət etdi haman dəm.

Tapşırıldı ki, yoxlasınlar ulduzların seyrini,
İxtiyarat elmi üzrə axtarsınlar xeyrini.

Münəccimlər gətirdilər təqvim ilə üstürləb,
Ulduzların mədarında apardılar yüz hesab.

Xoşbəxt zaman, uyğun tale, uğurlu gün tapdılar,
Söylədilər ulduzlarda görünür bu ixtiyar.

Haman gündə Nahidlə Mehr evləndilər şadiman,
Kəbinləri kəsilərək toyları oldu elan.

Şah buyurdu, el adəti üzrə təbil vurulsun,
Bütün şəhər bəzənilib gözəl məclis qurulsun.

Gəlin kimi süslənsin hər küçə, baca, hər tərəf,
İpək, xara, qızıl, gümüş səpələnsin səfbəsef.

Dedi: “– Şəhər başdan-başa olsun bir nigarstan,
Hər yerdə qoy çalğıcılar səs qaldırsın anbaan.

Mütrüblər qoy oxuyaraq rəqs etsinlər peydərpey,
Şəhər boyu göz oxşasın, şəfəq saçsın hər bir şey”.

İcra oldu şah fərmanı görünməmiş sürətlə,
Bütün şəhər bəzəndi tez qiymətli zər-zinətlə.

Hər guşədə nəğmə səsi yüksəldi, xalq şən oldu,
Sanki bahar fəsli gəlib, hər tərəf gülşən oldu.

Şah şəhəri elə ali bəzəndirdi, nəhayət,
Ki, xalq baxıb dedi: “– Budur vədə verilən cənnət”.

Eyvana cəm oldu bütün tayfalardan qonaqlar,
Bol süfrələr açılaraq məclis oldu lələzar.

Bülbüllərtək cəh-cəh vurdu xanəndələr, dilnevas,
Şən muğamlar pərdəsində səs qaldırdı çəngü saz.

Bəzəndirmək üçün getdi məşşatə o dilbəri,
Əllərində hazır idi bütün zəri-zivəri.

Öz-özünə dedi: “– Bəzək korlar belə cəmalı,
Hüsni-əzəl özü vermiş gözələ bu cələlı”.

Bilənginə, əllərinə baxan zaman məşşatə,
Heyran qaldı saf büllurdan yaranmış bu xilqətə.

Əllərindən öpüb onun, ayağına baş qoydu,
İpəkdən çox zərif olan telinə şənə vurdu.

Sonra zülfün qıvrımına əl gəzdirdi ahəstə,
Bir-birinə hörüb saldı yasəmənə gül üstə.

İki qara qövs altına çəkdi mavi vəsməni,
İki xumar nərgizinə çəkdi qara sürməni.

Qaşlarında olan vəsmə keçdi qövsü qüzəhi
Nərgizində olan sürmə məst etdi hər ürəyi.

Bəzəməyə başlayarkən Aydan parlaq surəti,
Ənnik, kirşan bir az daha artırdı lətafəti.

Gözəlliyə göz dəyməsin xəyalilə bu zaman,
Göz muncuğu asdı onun süd kimi ağ boynundan.

Qulağına taxdı nadir misilsiz güşvarələr,
Tüldən nazik paltarına səpdi zər məhparələr.

Gümüşü rəng almış idi sinəsi o məhvəşin.
Sanki o qız yer üstə bir parçasıydı Güneşin.

Yaqut qaşlı qızıl üzük baş eydi o dilbərə,
Barmağına keçən kimi qədri artdı min kərə.

Məşşatə çox çalışaraq zinət verdi gəlinə,
Xoşbəxt həyat arzuladı bu dünya gözəlinə.

Sonra onu apardılar hicləyə təmtəraqla,
Cənnət kimi bəzənmişdi bu hiclə çil-çıraqla.

Mütrüblərin nəvaləri göyləri fəth edirdi,
Neylə dəfin sədaları ərsə qədər gedirdi.

Rəqs edirdi yorulmadan ətrafda nazlı qızlar,
Tamaşaya çıxmış idi səmadakı ulduzlar.

Fələk belə təntənəyə səpirdi qızılgüllər,
Təbrik üçün dimdiyində gül gətirdi bülbüllər.

Zöhrə göydə çəng çalırdı saçırdı mişkü ənber,
Ay Mehr üçün yaratmışdı dövrəsində halələr.

Mehri təbrik edə-edə dedilər çatdı zaman,
Tələs yarın vüsalına, yaşa xoşbəxt, kamran.

Başı üstə bəy əklili, çiyindəsə zər qəba,
Ətrafında öz dostları, dillərində mərhəbə.

Keyvan şahın məclisindən çıxan zamanda damad,
Nəşə ilə dolmuş idi, sanki bütün kainat!

Ulduzlartək sağ-soluna toplanmışdı cəvanlar,
Müştəriyə hamıdan çox eyləyirdi iftixar.

Dostu Mehrin qulağına mahnılar deyə-deyə –
Qəlbi dolu məhəbbətlə aparırdı hicləyə.

Başlarına gül tökdülər, yollarına simü zər,
Başdan-başa gül altında qalmış idi rəhgüzər.

Belə hörmət, alqışlarla, günəşüzlü qəhrəman,
Ərus ilə görüşməkçin hicləyə oldu rovan.

İçəriyə girən kimi xiyələndi gözləri,
Sanki hiclə cənnət idi, gözəllər huri, pəri.

O nazənin gözəllərin əlvan rəngi, bəzəyi –
Qarşısında xeyli sönük olardı Çin muzeyi.

Asımının qübbəsitək bəzənmiş idi saray,
Rəqs eyləyən ulduzların arasında parlaq Ay.

Ortaqlıqda qoyulmuşdu daş-qaşlı bir qızıl xətt,
Üzərində oturmuşdu nurdan yaranmış xilqət.

İlk qədəmdə heyran qaldı Mehr, itirdi özünü,
O pərinin vəcəhəti qamaşdırdı gözünü.

Elə bildi işıq salıb hicləyə nuri-xuda,
Belə zinet görməmişdi ayıqlıqda, yuxuda.

Nahid sanki bir mələkdə əynində ağ tül libas
Bədirlənmiş Ay kimiydi, lətafətli, dilnəvaz.

Dayə Mehri gören kimi apardı gözəlləri,
Xəlvət olsun deyə otaq ayrıldı tez Müştəri.

Günəş tülü edən kimi görünmədi ulduzlar,
Ay Günəşdən işıq almaq sona çatdı intizar.

Hər kəlməsi daha şirin oldu baldan, şəkərdən,
Hər nəfəsi daha xoşbu oldu mişkü ənberdən.

Gümüş rəngli bədəninə dəymişdi təkə köyneq,
Qızılgülün ləçəyindən lətif idi o mələk.

Yaxın gəlib Mehr öpdü sevgilinin əlini,
Sevincindən bihuş oldu, sanki Xarəzm gəlini.

Taleyin xoş saatında yar çatdı öz yanına,
Can mülkünü təqdim etdi sevgi şəhriyanına.

Mehr baxıb dilbərinin cəmalına, hüsnünə,
Ruha bənzər vücudunu basdı odlu köksünə.

Yaquq rəngli dodaqları ölü cismə can verir,
Şux kəməri incəliyin əsrarını göstərir.

Belə nadir gözəlliyi yaratmışdır xudavənd,
Üzünü ay, döşünü nar, zülfünü qəlbə kəmənd.

Cəzb olduqca Günəşə Ay, artdı ürəkdə böhran,
Yaxınlaşmaq meyli artdı əsəblərdə anbaan.

Hərərətli busələrdən qanlar coşdu, qaynadı,
Gül bədənini tül ətəyi şəfəq kimi qanadı.

Bütün gecə bir-birindən ayrılmadı iki can,
Yar vüsali nəşəsindən coşdu ürəklərdə qan.

Zərb əməli hasilindən cəm əməli göründü,
Çox çəkmədi ağ göyərçin qırmızıya büründü,

Bir-birini qucaqladı, qıfıllandı iki əl,
Həyat meyi içib onlar, məst oldular mükəmməl.

İki canda bir ruh olub, gecə kama çatdılar,
Günəş bayraq qaldıranda qucaqlaşib yatdılar.

Aylılanda pəriüzlü durub getdi hamama,
O yenidən seyyəqəl verdi büllur kimi əndama.

Sonra yenə min həvəslə rəvan oldu xəlvətə,
Yenidən öz həmdemilə başladı eys-ışrətə.

Belə keçdi Nahid ilə kef aləmi yeddi gün,
Sabahı Mehr qüssə, qəməndən azad oldu büsbütün.

Dərindən bir nəfəs alıb çıxdı xəlvət otaqdan,
Cəbhələrdən qalib gələn igidtek üzü xəndan.

Müştərini tapıb getdi onunla şah yanına,
Təzim edib qulaq asdı qaynata fərmanına.

Şah onları gören kimi, qalxdı taxtdan sürətlə,
Qarşıladı cəvanları böyük şanü şövkətlə.

Hər tərəfdən bütün əyan, sərkərdələr, əmrlər,
Qəhrəmanı təbrik edib, başına gül səpdilər.

Hökmdarın hüsurunda oturaraq bir müddət,
Yarın eşqi çuşa gəldi Keyvandan alıb rüxsət,

Yenə coşqun bir həvəslə gəlib qucdu dildarı,
Rəvac oldu yenə eşqin, məhəbbətin bazarı.

Mehr yarın bağçasından gül toplayan zamanda,
Eysü nuşə məşğul olub, həyatdan zövq alanda,

Müştəri də çəkilərək öz küncünə tək, tənha,
Qapısını bağlayaraq dalmışdı bərk xəyala.

Can dostunun ziyasından gözləri nur alırdı,
Bütün keçən macəranı bir-bir yada salırdı.

MEHRİN KEYVANDAN İCAZƏ İSTƏMƏSİ

Toydan bir ay gəlib keçdi eys-ışrətlə, bir səbah –
Mehr qalxıb yatağından çəkdi dərindən bir ah.

Yuxusunda görmüş idi qoca ata-ananı,
Buna görə artmış idi ürəyində həycanı.

İxtiyarsız yaşlar axdı onun şəhla gözündən,
Təkid ilə çağırırdı oğlunu ana vətən.

Vətən eşqi ilə bir od saldı Mehrin canına.
Quştək uçmaq istədi tez atasının yanına.

Nahid görcək Mehrin gizli göz yaşını, kədəri,
Elə bildi uçan yerdə birdən sındı şahperi.

Nalə çəkib dedi: “– Nədir bu göz yaşı, bu nalə?
Nə salmışdır səni söylə, gözlənmədən bu halə?!”

Cavab verdi: “– Necə deyim sənə, عزیز cananım,
Nədən oldu gözlənmədən ürəyimdə həyəcanım.

Səbəbini necə desəm anlaşılmaz bilirəm,
Necə oldu belə şənlik içində bu dərdu qəm?!”

Axı sən heç görməmişsən bir çətinlik dünyada,
Ömür boyu yaşamısan ancaq zövqü səfada.

Əgər mənim sözlərimə diqqətlə qulaq assan,
Rəhmin gələr, əminəm ki, üzümü danlamazsan.

Ey gözəlim, ey gözümün nuru, dürrüm, gövhərim,
Ey başımın tacı, ruhum, dilbərim, məhpeykerim!

Vətən eşqi mənim belə xəyalma düşəndən,
Yəqin bil ki, uçub gedib ruhum mənim bədəndən.

Bica yerə çəkməyirəm ürəyimdən odlu ah,
Xəyalımdan çıxmıyır heç anam, atam Şapur şah,

Şübhəsiz ki, qocalmışlar, qədləri olmuş kəman,
Xəbərləri yox onların itkin düşmüş oğuldan.

Ümidləri kəsilmişdir, başlarına yağmış qar,
Bədənlərdə zəiflik var, könüllərdə ahü zar.

Xəzan yeli zərbəsindən pozulmuş heyatları,
Buz üstünə yazılmışdır, elə bil, muradları.

İndi bircə balasının hicrində ağlayırlar,
İtmış gövhər həsrətilə ürəyi dağlayırlar.

Axı necə gözüyaşlı anamı mən unudum,
Onu bir də görmək üçün, söylə, varmı umudum?

Yəqinimdir, bu ayrılıq onu daha qocaltmış,
İtkin düşən oğul dərdu ömrünə zəhər qatmış.

Mişki kafur rəngi almış, əyilmişdir qaməti,
Qürub edən Günəş kimi saralmışdır surəti.

O, gecənin sonunda bir Günəş görmək arzular,
Öz yeganə oğlu üçün edir sonsuz ahü zar.

Haçandandır məni görmür onun ağlar gözleri,
Balasının əhvalından yoxdur onun xəbəri.

Hələ necə şərh eləyim vətən həsrətini mən,
Qürbətə şah olsa gədə yenə deyər: “– Ah Vətən!”

Gül özünü rahat sanar sivri tikan içində,
Nə ki qala ayaq altda, o gülüstan içində.

Demir, polad əriyər, bil, ahımın istisindən,
Ancaq dilə gətirməyə utanıram bunu mən.

Bacanırsan bu dərdimi çatdır şahə birtəhər,
Elə et ki, valideynin olsun işdən baxəbər,

Qoy icazə versin gedək, bizim yurdu gör sən də,
Ömrümüzü başa vuraq səadətə vətəndə”.

Gözəl Nahid çox diqqətlə sevgilini dinlədi,
Nərgizindən yaş axıdıb, ürəyindən inlədi.

Bildi nəçin qara bulud pərdə çəkib Günəşə,
Nədir Mehrin ürəyini salan qızgın atəşə.

Fəryad edib dedi: “– Daha çəkmə qəm, ey şəhriyar,
Gedib şahı, banunu mən, eyləyəm xəbərdar.

Tədbir töküb bu niyyəti xoşca başa salaram,
Min nəvaziş, yalvarışla bir icazə alaram.

Kaş ki sənin ürəyini görməyim belə qəmli,
Kaş ki sənin nergizlərin olmasın belə nəmli.

Fərman sənin fərmanındır, icra olunsun gərək,
Mən arxanca sürünərəm, hara getsən kölgətək”.

Mehrin qəlbi nagehani bir zərb ilə döyündü,
Nahidin bu cavabından son dərəcə sevindi.

Öpüb onu yola saldı səfir kimi qəhrəman,
Varlığında baş qaldırdı görünməmiş bir tufan.

Ürək dolu ümid ilə çıxıb getdi o pəri,
Üsulluca valideynə çatdırdı bu xəbəri.

Şah eşitcək Mehrin belə niyyətini sarsıldı,
Varlığını dərd alaraq ilan kimi qıvrıldı.

Heç başını qaldırmadı, susub qaldı bir zaman,
Şəmsəbanu fikrə dalıb, sonra etdi ah, aman.

Dedi: “– Qızım, bu aləmdə ancaq sən sən həyanım,
Sənsiz necə ömür sürüm, necə sakit dayanım?!”

Sənsiz mənim qoy bir günüm olmasın bu dünyada,
Cəmalını görməsəm mən, qoy kor baxım heyata”.

Bir az sonra şah başını qaldıraraq, riqqətlə,
Aram-aram belə dedi: “– Dinlə, məni diqqətlə.

Sən ki mənim sərvəyliyim, aycəmallı qızımsan,
Bir an belə səndən ayrı qalmaq deyildir asan.

Məhəbbətim deyir: “Qızı ayırma heç özündən,
Öz yeganə balanı sən iraq qoyma gözündən”.

Mürüvvətse deyir: “Əgər səndə varsa, ədalət,
Şapur şahın halını da nəzərə al, ələlbət”.

Məhəbbətlə mürüvvətin arasında dolandım,
Mürüvvətin sözlərinə daha artıq inandım.

Nahidimdən ayrılmağım olsa mənə müsibət,
Aciz qalıb səbr etməyə könül verdim, nəhayət.

Nə etməli, qız elə bil zərqanadlı bir quşdur,
O həmişə qanadlanıb yuvasından uçmuşdur.

Dur get, qızım, o cəvanmərd damadımı tez şad et,
Varlığına əzab verən derddən, qəmdən azad et!”

Atasının cavabından şövqə gəlib o dilbər,
Tez qayıdıb Mehre verdi gülə-gülə şad xəbər.

Bu xəbərdən son dərəcə sevindi o qəhrəman.
Qucub gözəl Nahidini, öpdü dodaqlarından.

Dedi: “– Daim eşidilsin ağzından dadlı sözlər,
Kama çatıb ömür boyu, yaşayasan bəxtəvər”.

KEYVAN ŞAHIN MEHRLƏ NAHİDİ YOLA SALMASI

Nahid çıxıb gedən kimi yubanmadan Keyvan şah,
Hazırlaşdı dəbdəbəylə yola düşsün mehrü mah.

Açdı zəngin xəzinənin qapısını haman dem,
Onun tayı olammazdı nə Qarun, nə də Hatəm*.

Xəzinədən çıxartdılar zər-cəvahir o qədər
Heyran qaldı belə zəngin xəzinəni görənlər.

Çinin əlvan atlasları lay-lay yerə sərildi,
Siqlətdən Yer öküzünün damarları görildi*.

Qatarlandı minlər ilə dağ gövdeli dəvələr,
Hamısının xalxalları, zəngləri tam simü zər.

Hamısı çox səfərlərdə vermişdilər imtəhan,
Uzaq yolda ağır yükü çəkmişdilər durmadan.

Onlar ilə düzələrdi qatar-qatar karvanlar,
Bir-birinin arxasınca gedərdi diyar-diyar.

Bu dəvələr tikan yeyib, külək kimi gəzərdi,
Öz müntəzəm axınıyla səhraları bezərdi.

Arxasında hər birinin qızıldan kəcavələr,
Parlayardı üzərində füzə, yaqut, gövhər.

Yelqanadlı min atı şah çıxartdırdı meydana,
Nalı qızıl, yalı ipək, yəheri ləl, kəhrəba.

İldırımək çaxardılar onlar hücum edəndə.
Nəsim kimi axardılar yolu yorğa gedəndə.

Əmr verdi hazırlansın min kənizlə, min qulam,
Qaraüzlü, ənbərsaçlı min hindli şux əndam,

Qızıl xətti-rəvan üstə əyləşdirdi Nahidi,
Bütün Xarəzm əhli oldu bu cəlalın şahidi.

Şəhərin bir kənarında xeyli çadır vurdurdu,
Bir həfte də gecə-gündüz toy məclisi qurdurdu.

Gurultulu çal-çağırdan sonra səkkizinci gün,
Dəbdəbəylə hazırlandı hər şey uzaq səfərcün.

Şahın qəlbi qanla, gözü yaşla hey dola-dola,
Ayla Günü iki mənzil aparıb saldı yola.

Ayrılkən qucaqlayıb öpdü yanaqlarından,
Dostlarla da vidalaşib geriye döndü Keyvan.

Bu ayrılıq çətin oldu şaha, etdi ahü zar,
Gözlerinin buludundan yağış yağdı biqərar.

Sabahı gün qalxıb karvan çıxdı uzaq səfərə,
Zəng, kərənay səslərlə doldu səhra, dağ, dərə.

Arzu daha çiçəklənmiş, qarşıda aydın məqsəd,
Dərdü qəmdən sonra gələn fərəh, şadlıq, səadət.

SƏBANIN ŞAPUR ŞAHA MUŞTULUQ XƏBƏRİ APARMASI

Mənzilləri keçə-keçə Ay kimi çox dolandı,
Dincəlməkçin Şapur oğlu bir mənzildə dayandı.

Səhər Günəş çıxan zaman qələm aldı dəstinə
Ləlindən o gövhər səpdi ağ vərəqin üstünə.

Atasına məktub yazdı, içi dolu şad xəbər,
Həm də necə qürbət eldə onu boğmuş qəm, kədər.

Macəranı öz xətt ilə şərh əylədi müfəssəl,
Yazdı başı nələr çəkmiş, kimlər yaratmış əngəl.

İndi necə tənənəylə gəlir doğma vətənə,
İtən bülbül gəlir yenə, tərək etdiyi çəmənə.

Verdi dostu Səbaya öz naməsinə dedi: “– Get,
Yusifin sağ olduğunu Yəquba tez xəbər et!”

Səba alıb məktubu tez hazırlaşdı səfərə,
Yeltək uçub keçdi bir çox səhra, çəmən, dağ, dərə.

Bir an belə dayanmadan, rahat nəfəs almadan,
Qırdı yolun damarını keçdi neçə biyaban.

Elə sürət almış idi onun atı tufantək
Ki, ardınca çatammazdı göylərdə çaxan şimşək.

Səba belə at çaparaq İstəxrə çatdı naghah,
Onu görcək az qaldı ki, bihuş olsun Şapur şah.

Səba düşüb atdan, öpdü torpağı dayanmadan,
Şapur dedi: “– Susma, tez ol, söylə nə var, et bəyan!

İtmişimdən bir xəbər ver, ayrılıq üzdü məni”.
Səba bir söz demədən, tez nişan verdi naməni.

Şah naməni dördgöz ilə oxuyub heyran qaldı,
Əhvalatı dərk edincə, çox dərin fikrə daldı.

Sonra yenə oxudu şah naməni təkrar-təkrar,
Oxuduqca artdı heyrət, getdi əldən ixtiyar.

Tez Səbanı məktub ilə baş hərəmə göndərdi,
Ana Mehrin məktubunu oxudu, artdı dərdi.

Oxuduqca Şəmsə banu nalə çəkib ağladı,
Onun odlu ahü zarı ürəkləri dağladı.

Tökdü dərhal dürr, cəvahir ayağına Səbanın,
Sanki yerə səpələndi ulduzları səmanın.

Başına bir tac qoydular tamam əsil qızıldan,
Bu mustuluq xəbərini eşidən dəmdə oyan –

Hər tərəfdən toplandılar, oxudular naməni,
Təbrik, alqış səslərilə doldurdular sahəni.

Bu şad xəbər dildən-dilə gəzdi bütün şəhəri,
Dedilər ki, tapılıbdır itən Mehrü Müştəri.

Bir-birinə xəbər verib mustuluq alırdılar,
Xəzinənin qapısını açaraq tez səhriyar –

Dərvişlərə, kasıblara bəxşiş etdi simü zər,
Keykavusdan qalan dövlət paylandı birər-birər.

Belə keçdi şənlik ilə, fərəhlə bir ay tamam,
Bu ayın hər günü isə elan edildi bayram.

ŞAPUR ŞAHIN MEHRİ QARŞILAMASI

Şah əmr etdi, hazırlansın sarayda bir ziyafət,
Bu məclisin bərabərin görməmiş bir məmləkət.

Özü böyük izdihamla çıxdı Mehri pişvaza,
Sanki birdən saysız şahin, qartal gəldi pərvaza.

Üç gün yola qızıl-gümüş səpə-səpə getdilər,
Dayanmadan neçə-neçə mənzili qət etdilər.

Dördüncü gün Çin səmtindən toza büründü yollar,
Toz içindən yavaş-yavaş kərvan oldu aşkar.

Sanki mişkü ənbər ilə doldu bütün biyaban,
Coşub daşan bir dənizə bənzədi bu karivan.

Uzaqdan bu ehtişamı görəndə kimi Şapur şah,
Heyran qalıb öz-özünə dedi: “– Bu nədir, eyvah!

Yoxsa, qiyam-qiyamətdir, qopmuş aləmdə məhşər,
Ya tufandır edir belə Yer üzünü müsəxxər?”

Mehr görəntək atasının gəldiyini uzaqdan,
Bədəninə lərzə düşdü, coşdu ürəyində qan.

Atdan düşüb qaça-qaça yüyüdü ona sarı,
Yaxınlaşıb öpdü yeri, qalxıb tutdu əfsarı.

Şah yəhərdən sıçrayaraq basdı onu bağına,
Elə bildi, məlhəm qoydu ürəyinin dağına.

Gah üzündən, gah gözündən, gah başından öpdü şah,
Hər dəfə də od püskürən sinəsindən çəkdi ah.

İkilikdə yürüdülər sağa-sola bir qədər,
Yavaş-yavaş şadlıq ilə əvəz oldu qəm, kədər.

Xoş vüsalla sona çatdı ağır hicran illəri,
Şah gördü ki, gülə-gülə qaçıb gəlir Müştəri.

Qarşılıq tutdu onu, qucaqlayıb dedi: “– Sən,
Bu dünyada hamıdan çox məndən sitəm görmüsən.

Səni yola salan zaman çox çəkmişəm xəcalət,
Lakin mən də əməlimdən görmüşəm çox əziyyət.

Bu zəhəri bizə Bəhram içirtmişdir bilirəm,
Qəbri odla dolsun onun, yeri olsun cəhənnəm”.

Sonra bir-bir gəldi Əsəd, Cəvhərlə Bədr, Mehrab,
Üzlərində fərəh, şadlıq, qəlblərində iztirab.

Onların da üzlərindən öpdü Şapur oldu şad,
Keflərini xəbər aldı göstərdi çox iltifat.

Sonra yüklü dəvələrə, izdihama baxdı şah,
Hələ-hələ dərk etmədi, nədir bu toy, bu dəsgah.

Gəlib görək ayüzlünü qızıl xətti-rəvanda,
Elə bildi bir mələkdir oturmuş gülüstənda.

Qarşısına tökdü dərhal hesabsız ləli gövhər,
Sonra böyük ehtişamla barigaha döndülər.

Düzülmüşdü yol boyunca şəhər əhli haman gün,
Şahzadəni istiqbala çıxmışdılar büsbütün.

Böyük, kiçik, kişi, qadın, dövlətlilər, kasıblar,
Hərə bir cür töhfəsini edirdi ona nisar.

Sazəndələr, xanəndələr salmışdılar hay-haray
Cənnət kimi bezənmişdi bütün şəhər, bağ, saray.

Küçələri iftixarla keçəndə şah, şahzadə,
Xalq durmuşdu hər addımda hazır mübarəkbadə.

Sanki iten üzüyünü tapmış idi Süleyman,
Ya da Xızr zülmət içrə tapmışdı abi-heyvan”.

Təzədən Mehr çatmış oldu doğma tacü taxtına,
Tale özü nur çilədi şahzadənin baxtına.

İzdihamin arasından keçən zaman, hər yerdən,
Eşidildi min ağızdan alqış, mərheba, əhsən.

Ana Mehri görən zaman əvvəl doyunca baxdı,
Sonra solğun gözlərindən sevinc yaşları axdı.

Bərk-bərk alıb ağışuna, sıxdı cəntək özünə,
Yapışdırdı üzünü o, balasının üzünə.

Elə bildi tapılmışdır könül dərdinə dərman,
Züleyxatək o yenidən cəvanlaşdı anbaan”.

Gəlinini görən kimi heyran qaldı hüsnünə,
Mehri qədər sevib onu, basdı odlü köksünə.

Zənn eylədi yaranmışdır parlaq nurdan o mələk
Səpdı onun ayağına ləl, cəvahir dizədək.

Şapur şah da üz açdıya verdi zəngin xəzinə,
Əhsən dedi belə huri verən Xazərm zəminə.

ŞAPUR ŞAHIN SƏLTƏNƏTİ MEHRƏ TAPŞIRMASI

Bu görüşdən bircə həftə keçən kimi Şapur şah,
Əyanları toplayaraq dedi: “– Olunuz agah,

İndi belə oğlumundur hökmranlıq, bu dövlət,
Onun cəvan qüdrətilə parlayacaq səltənət”.

Öz əlilə başına tac qoydu Mehrin hökmüdar,
Dedi: “– Olsun ölkə abad, millət bütün bəxtiyar”.

Mehrin şahlıq dövrərində dövlət daha parladı,
Adil şahtək tərifləndi hər yerdə Mehrin adı.

Müştərini çağıraraq dedi: “– Vəzir ol mənə,
Vəzarət bir misras kimi atandan qalmış sənə”.

Müştəriyə cavab verdi: “Ey şövkətli şəhriyar,
Hökmündədir indi zaman, sənə külli-ixtiyar.

Mənim isə meylim yoxdur nə şana, nə şöhrətə,
Çəkilərəm innən belə mən də tənha xəlvətə,

Vəzirliyə dərin zəka, ağıl, hikmət gerəkdir,
Bu məqamda mən kimilər nə tədbir görəcəkdir?!”

Müştərinin cavabını eşidəndə hökmran,
Bildirdi ki, o, vəzirliyə qəbul etməz heç zaman.

Müştəri bu sözdən sonra çəkildi bir xəlvətə,
Öz vaxtını sərf etdi ibadətə, sənətə.

Ancaq hər gün münasib vaxt gəldi Mehrin yanına
Hər görüşdən sonra təzə ruh yayıldı canına.

Neçə müddət səadətlə keçdi ömür, ruzigar,
Nəgah birdən xəstələndi Şapur – qoca şəhriyar.

Əcəlin can şikarçısı bir ox qoydu kamana,
Çərxi-fələk hökmü ilə tuşladı hökmrana.

Bir zərbəylə həyatını aldı onun əlindən,
Ömrünün də kaşanəsi pozuldu təməlindən.

Kəyanilər adətincə qaldırdılar nəşini,
İcra oldu kəm-kəsirsiz babaların ayını.

Tabutunun ətrafına toplandı xalq bihəساب,
Gözlərdə yaş, ürəklərdə sonsuz kədər, iztirab.

Ahü nələ edə-edə dəfn etdilər, nəhayət,
Onun əsil sahibinə tapşırıldı əmanət.

On gün sonra Banunun da həyatı sona yetdi,
Vəfadarlıq göstərərək şahın ardınca getdi.

Mehrin dərdi bir idisə, dərd üstünə dərd gəldi,
Onun ürək nalələri asimana yüksəldi.

Anasını basdırdılar torpağa dəfinətək,
Məzarının üstünə də tökdülər çox gül-çiçək.

Ah, bu dünya nə amansız, nə dözülməz iş görür,
Bəslədiyi insanları uf demədən öldürür.

Əvvəl ona göstərərək min nəvaziş, mərhəmət,
Torpaq altı basdıraraq məhv eyləyər, nəhayət.

Dünya köhnə adam yeyən canavardır, bil, tanı,
Dişlərilə parçalamış çox pələngi, aslanı.

İki əziz gözünü də qurban versən ona sən,
Yenə ondan bir etibar, əhdə vəfa görməzsən.

Altı qapılı dünyadan paltarını götür get,
Doqquz başlı əjdahadan öz canını xilas et”.

Zəmanənin mətbəxindən loğma alma, amandır,
Qidaları zəhərlidir, bir anda can alandır.

Bu xaraba qalmış yerdə zəhmət çəkmə bu qədar,
Burada çox ilan vardır, xəzinədən yox əsər.

Bu yerlərdə can vermişdir Zöhhak kimi qanıçən,
Səncər burda düşürülmüş öz şöhrətli təxtindən*.

Gəlib getmiş bu yerə çox İsgəndərlər, Daralar,
Canlarına darasmışdır yer altında murü mar*.

Ömrün oxu çıxan zaman kamandan geri dönməz,
Hüşyar olan müvəqqəti dövlətilə öyünməz.

Bu dünyada o adamlar çatmış əsil dövlətə
Ki, haqqı dərk etmək üçün çökilmişdir üzletə.

Gəl Əssardan dinlə, dostum, bir hikmətli nəsihət,
Hər mənada ələ keçirt toxunulmaz bir xəlvət.

Deməsinlər sənə heç vəqt burdan dur, orda otur!
İstəyinlə məşğul olsan, deyərsən həyat budur.

Bu qitəni saxla məndən həmişəlik yadigar:
Şadlanmaqçün oxu onu qəlbində təkrar-təkrar.

QİTƏ

İnsandan məhəbbət gözləmə, dostum,
Çünki yox dünyada vəfali insan.
Hər kösdən gözləmə vəfa, sədaqət,
Şoranda yetişməz bu gül heç zaman.
Bəşərin başına fələyin çərxi,
Ələmiş xəyanət, rəzalet, böhtan,
Sən kimə yaxşılıq etsən, yaxşı bil,
Verəcək o sənə qətlinə fərman,
Sən onu saxlasan gözünün üstə,
O, sənə gözüne tökəcək al-qan.

MEHR VƏ MÜŞTƏRİNİN VƏFATI

Hüşyar isən gəlib məndən eşit eşqin sirrini,
Bil həqiqi eşqin qəlbə necə olur təsiri.

Eşqin mənə ələminə bələd olsan, əgər, sən,
Şəhvətperəst adamlara əsil aşiq deməzsən.

Ola bilməz, eyni vəqtdə ayıqlıqla sərməstlik,
Eləcə də saf eşqlə tutmaz şəhvətperəstlik.

Dərk eyləmək istəyirsən dərindən həqiqəti,
Heç bir zaman əsas bilmə zahiri məhəbbəti.

Kim aldansa surətə, bil, o dərk etməz mənəni,
Bəziləri eşqə dair yazmış bir çox dastanı.

Öz fikrincə eşqə vermiş dürlü-dürlü qiymətlər,
Olmuş lakin əsil eşqin mənəsindən bixəbər.

Sən həqiqi eşq nədir? Əgər bilmək istəsən,
Öyrən onun mənəsini bu "Mehri Müştəri"dən.

Diqqət ilə, yorulmadan aç, oxu bu kitabı,
Sən burada tapacaqsan hər suala cavabı.

O zaman ki Mehr tac qoyub sahib oldu dövlətə,
Müştəri də bayrağını sancdı dari-üzletə.

Ancaq hər gün gəlib Mehri, o edirdi ziyarət,
Belə dostluq mərasimi olmuşdu ona adət.

Mehr nə vəqt yatağında dərddən nalə edəndə,
Müştəri də ahü nalə eyləyərdi o dəmdə.

Ayağının ağrısından Mehr edəndə ahü zar,
Müştərinin ayağında başlayırdı ağrılar.

Əgər Mehrin ağrısaydı başı ani bir dərddən,
Müştəri də inləyərdi baş ağrından haman dəm.

Şahzadənin bədəninə artan zaman hərarət,
Təbib dedi, qan alınsa, keçər dərhal bu halət.

Gətirdilər qan alanı, vuran kimi neşteri,
Mehrin qanı axan dəmdə, inildədi Müştəri.

Mehrin qanı testə axdı qolun şah damarından,
Müştərinin qolundan da qanı axdı o zaman.

Bu hallar baş verən zaman heyran qaldı görenlər,
Bildilər ki, bir-birilə bağlıdır bu cüt gövhər.

Bir başqa gün heç qalmadı şahın tabü təvanı,
Rəngi qaçdı, xəzan yeli soldurdu gülüstani.

Əcəl meyın içib, ömrü başa vurdu hökmüran,
Günəş kimi qürub etdi üfüqdə o nəgəhan.

Gündüzünü əvəz etdi qatı zülmət gecəsi,
Bədəninə lərzə düşdü, kəsildi son nəfəsi.

Axşamüstü dama çıxan azançı səs qaldırdı,
Şahın vəfat etdiyini bütün elə bildirdi.

Şahın ruhu pərvaz etdi göyə hüma quşutək,
Öz daimi yuvasına uçdu, sanki o mələk.

Haman axşam Müştəri də köçüb getdi dünyadan,
Ömür atı büdrəyəndə, bir ah çəkib verdi can.

Qəfəsini tərk elədi onun da öz can quşu,
Can dostunun hümasılə birləşmişdi uçuşu.

Bir mənbədən nəşət edib bu dünyaya düşəndə –
İkiləşən saf gövhərlər birləşdilər yenə də.

Qüdsi ruhlar kimi onlar yüksəldilər səmaya,
Ya da bir cüt qətrəydilər, töküldülər dəryaya.

Onlar belə tərk edərkən təxtü tacı, üzleti,
Qalanların sonsuz oldu dərdi, qəmi, möhnəti.

Başlarına gül səpdilər əmirlərlə əyanlar,
Yaxaların parçalayıb, çox etdilər ahü zar.

Saman töküüb keçidləri saraltdılar sərəsər,
Minarəni, minbərleri qara rənglə örtüldər.

Kənzilər də bu matəmdə saçlarını yoldular,
Şəhər əhli başdan-baş matəmzədə oldular.

İşdən qaldı döyüşlərdə işlənən bütün silah,
Musiqilər susdu tamam, mütrüblər də çəkdi ah!

Bu matəmdə şamlar belə yana-yana ağladı,
Mənqəllərin cızıltısı ürəkləri dağladı.

Sürəhilər peymanəyə, sanki qızıl qan qusdu,
Dəf dağıldı, çəng qırıldı, saz pozuldu, ney susdu.

Bənövşə qəm çəkib bağda büzülərək baş əydi,
Nərgizin də gözlərinə, sanki bir cüt ox dəydi.

Kədərinənilufər də göz yaşına qərq oldu,
Qönçə dodaq açmayaraq yatağında tez soldu.

Öz tacını yerə vurdu çəmənlərdə hər lələ,
Uğultuyla dağ başından aşdı coşqun şələlə.

Səhər yeli torpaq səpdi ağacların başına,
Gurultuyla sular çırpdı özünü çay daşına.

Əsəd, Səba, Cəvhər, Mehrab, Bədrin ucaldı səsi,
Fələkləri kar eylədi bu dostların naləsi.

Onlar elə fəryad edib ürəkdən ağladılar
Eşidənin ürəyini kədərlə dağladılar.

Göz yaşları axıtdılar göydəki ulduz qədər,
Tabutların üzərinə tökdülər təzə güllər.

Hər könüldən fəğan qopdu, selə döndü göz yaşı,
Nəfəslərdən çıxan ahlər yandırdı dağı, daşı.

Adət üzrə yollandılar qüdsi Məşhəd səmtinə,
Yetirsinlər cəvanların nəşini son məhdinə.

Görəndə ki, bir-birinə cəzb olunur tabutlar,
Müşayiət edənləri mat edirdi bu əsrar.

Deyirdilər: “– Bar ilaha, bu nə qərübə haldır,
Belə eşqi, cazibəni derk eyləmək mahaldır”.

Sonra belə düşündülər oradakı fazillər,
Pərvanəni şamdan ayrı salmaz heç sahibnəzər.

Belə təlim eyləmişdir özəl gündən təriqət,
Düzgün olmaz parçalansın yaradılmış bir vəhdət.

Əslində tam bir ruh ikən Mehr ilə Müştəri,
Reva deyil ayrı düşsün ölərəkən qəbirləri.

Ona görə lap yanaşı onları dəfn etdilər,
Sanki əngin asimanda parladı bir cüt ətər.

Xeyli nalə edib onlar ağlaşdılar, nagəhan, –
İki yaşıl quş gördülər, uçurdular durmadan.

Biri Mehrin qəbri üstə dövrə vurub uçurdu,
Müştərinin qəbri üstə biri qanad açırdı.

Uğuldayıb hər ikisi verdilər çox səs-səsə,
Ölü kimi qalmaları təsir etdi hər kəsə.

Sonra birdən cana gəlib başladılar nəvayə,
Qanadlanıb iki ruhtək yüksəldilər səmayə.

Bu hadisə xalqın aqlın, huşun əlindən aldı,
Anlaşılmaz müəmmatək onları fikrə saldı.

Min bir xəyal içində də qayıtdılar eyvana,
Orada da rast gəldilər dəhşət dolu əfgana.

Xadimlərdə gördülər çox gözələnilməz hal vardır,
Hər birinin çiyində bir qara rəngli şal vardır.

Söylədilər: “– Şahın nəşin apardıqda eyvandan,
Nahid banu bihuş olub yerə dəydi nagəhan.

Günəş qürub edən zaman saralantək meğribdə,
Bədəninə lərzə düşüb qürub etdi Nahid də.

Günəşinə qovuşmaqçın qanadlandı o axşam,
Göz yaşları dənizində boğularaq söndü şam.

Gülə-gülə tərək eylədi o da fani aləmi,
Bir gün belə yaşamadı, Günəşsiz can həmdəmi”.

Eşidəndə bu dəhşətli, təzə qara xəbəri,
Əmirlərin, əyanların daha artıdı kədəri.

Həddən artıq fəryad edib, yenə matəm qurdular,
Fələkdən də yüksəklərə ucaldı bu ahü zar.

Şahbanuya layiq olan mərasimlə, hörmətlə
Mehrin qəbri qənşərinə apardılar şövkətlə.

Basdırdılar onu Mehrin sərin sərdabəsində,
Sanki ruhlər qucaqlaşdı yenə can qəfəsində.

Qayıtdılar könülləri kədər dolu, qəm dolu,
Göz yaşları isladırkı keçdikləri hər yolu.

MEHR VƏ MÜŞTƏRİNİN DOSTLARININ VƏFAT ETMƏSİ

Günəş qürub edən zaman, gecə geyindi qara,
O da matəm saxladı bu vəfat edən canlara.

Məzarlara hörmət üçün növbə çəkdi beş nəfər,
Can dostları: Əsəd, Mehrab, Bədr, Səba və Covhər.

Gecə yarı olanadək göz yummadı o dostlar,
Sonra yuxu qalib gəldi, getdi əldən ixtiyar.

Rahatlaşıb bərk yuxuya daldı onlar sübhədək,
Əsəd əvvəl sərəsimə qalxıb seyhə çəkərək.

Sən qaldırdı, əl çalaraq dostları da oyatdı,
Mehrab durub Əsəd üçün çox mənalı söz atdı.

Covhər dedi: “– Nə olmuşdur, nədir belə həyəcan,
Anlat, görək, nə baş vermiş, nə gurultu salmışan?”

Əsəd dedi: “– Çox əcaib yuxu gördüm, a dostlar,
Bu yuxuda çox qəribə, çox maraqlı sirr var.

Gördüm ki, mən cənnətdəyəm, gülüstandır hər tərəf,
Ətrafımı bürümüşdür huri, mələk səfbəsəf.

Uzaqda bir qəsr gördüm, baş qaldırıb səmaya,
Yaxınlaşıb diqqət ilə baxdıqda o saraya

Gördüm ki, şah çıxdı o dem Müştərilə eyvana,
Gülə-gülə mənə baxıb dayandılar yan-yana.

Hər birisi nazik ipək paltar geymiş al-əlvan,
Zər tacların bəzəmişdir zümrüd, əqiq, dürr, mərcan.

Mənə dedi: “Şükür edirik qurtarmışıq qəfəsdən
Zülmət bədən sarayını tərk etdik, üzü şən.

Qəmi, dərdi qoyduq qaldı o qaranlıq dünyada,
Vasil olduq bu işıqlı, şən əbədi həyata”.

Sonra mənə sağ tərəfdə nişan verdi bir qəsri,
Əzəmətdə o sarayın yox idi bir kəm-kəsri.

Dedi: “– Orda Nahidim də oturmuşdur taxt üstə,
Siz də daha qalmayınız o qaranlıq məhbəsdə.

Yolunuzu gözləyirik bu gülzara gəliniz,
Məclisimiz cəm olsun qoy, birgə fərəhlənək biz”.

Əsəd belə söylədikcə yuxusunu sərəsər,
Eyni vəqtdə dilə gəlib söylədi o dörd nəfər:

“– Biz də gördük bu yuxunu, nə əcaib haldır bu,
Yuxu deyil, qüdsiyyətdən gələn dəvət, faldır bu!”

Xüləsə, bir neçə gündə dünyanı tərk etdilər,
Xəzinətək basdırılıb, dost yanına getdilər.

Əbədiyyət aləminə düşdü ləkəsiz ruhlar,
Ziyarətgah oldu xalqa illər boyu hər məzar.

Bu müqəddəs qəbirlərdən göründü çox kərəmət,
Müqəddəs bir dərğah kimi eylədilər ziyarət.

Buna görə adlandı bu məkan “Rövzatül-üşşaq”¹
Kərəmətlər ocağıtək yad edildi bu torpaq.

Bir ay sonra torpaqdan cüt sərv ağacı ucaldı,
Bu müqəddəs məzarların üstünə kölgə saldı.

Sonra onlar yavaş-yavaş yaxınlaşıb birləşdi,
Sanki biri Müştəridi, o birisi Günəşdi.

Könül, sən də bir ibrət al, belə qüdsi sevgidən,
Eşqin ülvi mənasını bu qissədən gəl öyrən!

¹ Aşıqlar bağçası

Bu dünyada ləkəsiz bir məhəbbət ilə yaşa,
Qalan ömrü iftixarla, sədaqətlə vur başa!

Həqiqəti dərk etməyən şüursuzlar nə çoxdur
Ki, onların gözlərində həqiqət nuru yoxdur.

Zahirləri görür, amma xəbərsizdir batindən,
Şərlə xeyrin nə olduğunu edə bilmir müəyyən.

Sözlərimin mənasını hər kəs düzgün dərk etməz,
Korlar görməz, karlar isə bu sürudu eşitməz.

Bu barədə ibn Cövzi yazmış böyük bir kitab*,
Hər fəsilində bir fəzilət, hər babında bir xitab.

Bu mötəbər kitabına "Zəmmül-həva"¹ ad vermiş,
Beləliklə, o misilsiz alim nəfsi rədd etmiş.

Kim yaxından dərk edərsə bu danılmaz hikməti,
Varlığında duyar, yəqin, sevgidəki qüdrəti.

Əhl adama söyləyirəm qəlbimdəki sözləri,
Nəhl adam seçə bilməz adi daşdan gövhəri.

Fayda verər nəsihəti anlayana söyləmək,
Kora güzgü nə lazımdır, kara nəğmə nə gerek?!

MEHRİN OĞLUNUN ATASININ YERİNDƏ ŞAHLIĞI

Pəhləvicə söz söyləyən belə etdi rəvayət,
O mənbədən nəşət edib farsdilli bu hekayət.

Elə ki, Mehr köçüb getdi belə fani dünyadan,
Əbədi bir həyat tapdı cənnət içrə şadman.

Dörd yaşlı bir oğul qaldı üzü parlaq Ay kimi,
Gündən-günə boy atırdı elin təzə hakimi.

Cəmalından saçılırdı Günəş kimi bollu nur,
Bexti dövlət bürcündəydi, adı ikinci Şapur.

Ətrafına toplandılar saray əhli sərəsər,
Başına zər tac qoyaraq "şahımızsan", – dedilər.

Azyaşlı bu hökmdara vəzir oldu bir əmir,
Dünya görmüş, təcrübəli bir alimdi bu vəzir.

Onun müdrik tədbir ilə nəzmə düşdü səltənət,
Şapur həddə çatana dek etdi onu himayət.

On il keçdi, bənzədi şah ondördgünlük bir Aya,
Fəziləti, ədaləti nur saçdı el-obaya.

Atasitək oturdu o taxta, artdı şöhrəti,
Xalq içində tərifləndi istedadı, qüdrəti.

Bəxşişlərlə kədərənmiş ürəkləri şad etdi,
Ləyaqəti daha da çox ölkəni abad etdi.

Aylar, illər gəlib keçdi, dolandı hey ruzigar,
Xəzan yeli əsib, etdi gülüstani tarimar.

Əzəl gündən kəc dolanan fələkdə var bu adət,
Nə vermişsə alacaqdır geriye o, nəhayət.

Heç bir kəsə rəhm etməmiş çərxi dönmüş asiman,
Ağlı olan fani dəhrə bel bağlamaz heç zaman.

Çoxlarının başına o, qızıl səpib qoymuş tac,
Sonra isə təxtdən salıb, etmiş çörəyə möhtac.

Dostum, sən də bu zülmkar ruzigara inanma,
Azad yaşa, bu vəfasız fələyə arxalanma!

¹ Nəfsi, şəhvəti rədd etmək

KİTABIN SONU VƏ ÖZ NƏFSİNƏ XİTAB

Ey könül, sən bir Yusifkən kəramət Misirində*.
Nə qalmışsan bu məlamət məhbəsinin içində.

Səndə şahlıq izzəti var, şöhrətpərəst deyilkən,
Neçin görək müqəssirtək öz boynunu bükəsən.

Bir ox kimi kamandan çıx, keç bu əngin fəzanı,
Bir quş olub tərək elə bu torpaqdakı yuvanı.

Burax qalsın bu xərabə altıbaşlı məskəni*,
Yüksəl ta ki, yerin olsun əbədiyyət gülşeni.

O nişansız xoş məkənə mətanətlə ol rəvan,
Qoy sən də ünvanına söylənilsin laməkan.

Yeddi zəncir bənd et yeddi cəhənnəmə vüqarla,
Səkkiz cənnət qapısını aç özün iftixarla.

Tərsalərin qəndilitek üç zəncirlə asılma,
Mina rəngli zamanənin qucağına atılma!

Yaşıl rəngli, əyri tağlı bu kürrədən əl üz sən,
Keç hünərlə üzərində olan bütün xətlərdən.

Xaçı sındır, bütperəstlik bəndini qır əzm ilə,
İsa kimi pak, müqəddəs olmağınla fəxr elə!

Nəfəsinlə sən də dirilt ölüləri hər zaman*,
Qoy baş əysin qüdrətinə sən zəmin, asiman.

Təcrid adlı bir küçədə tutdun özünə məva,
Danışsın ancaq özün özünlə sən tək-tənha.

Fikrin ancaq özündədir, unutmuşsan aləmi,
Sıxıldığı bu guşədə yox könlünün həmdəmi.

Tutdun canbaz səyyah kimi təklik, üzlet yolunu,
Qənaətin şəmşirilə qırdın hirsin qolunu.

Qane oldun öz varına, olmadın heç tələbkar,
Hərsliliyi çəkdi dara, acgözlüyü etdin xar.

Mədhü tərif yazmadın sən ləyaqətsiz adama,
Həqiqətə çatmaq üçün yol axtardın daima.

Qəsidələr yazıb heç vəqt, şahları mədh etmədin,
Hədiyyələr almaq üçün bir qapıya getmədin.

Qəsidələr yazdınsa da, həsr etmədin bir kəsə,
İlhamını salmadın sən dar, qaranlıq məhbəsə.

Səbr eylədin sən öz kasıb, sadə güzəranına,
Bir tələbçün getmədin heç kübarların yanına.

İstəmədin heç qapıdan sən özünə himayət
Təxtin, tacın oldu sən azad heyat, qənaət.

Uymadın sən boş şöhrətə, qısıldın öz guşənə,
Təkəbbürlü bir adam da qoymadı minnət sənə.

Başı uca sərv kimi ömür sürdün sən, azad,
Ayağımı etəyinlə örtüdü necə bir şümşad.

Tamahı bir quduz ittek qovdun könül qapından,
Vəziyyətdən razılığın etdin özünə ünvan.

Uzaqlaşdın bədzat, rəzil adamlardan dünyada,
Yaxınlaşdın vicdanı pak, fikri təmiz ustada.

Öz vaxtını sərf eylədin elmə, şərə durmadan,
Bunlar ilə qəlb aynasın təmizlədin hər zaman.

Nizamitək sən də daim çəkildin bir xəlvətə,
Təmənnəsiz rövneq verdin mənə dolu hikmətə.

Onun kimi sən də fikir mədəninə muntəzəm,
Yüz xəzinə bəxş eylədin xalqa müftə, müsəlləm.

Sənin coşqun ilhamının gövhərsəpən ümmanı,
Mirvari və incilərlə doldurmuşdur dünyanı.

Gecələrin zülmatında bu atəşin təbindən,
Asanlıqla abi-həyat yaratmışsan sübh erkən.

Şərin gözəl gəlinini aləmə verdin nişan,
Onun hüsnü cəmalını görənler oldu heyran.

Aşiqliyin məfhumuna yeni mənə verdin sən,
Eşqin əsil mənasını dərk etdilər şərindən.

Əşarının avazəsi fələklərə ucaldı,
Ütaridi lal eyləyib, onu heyrətə saldı.

Mənə şamı işıq verdi daim sənin gözüne,
Həqiqətlər xəzinəsi qapı açdı üzünə.

Ətir saçdı əlindəki qələm bütün aləmə,
Yaratdı o ürəkləri cəzb edən eşqnamə.

İlkin ustad Rudəkinin dövründən bugünəcən*,
Hələ heç kəs belə əsər yaratmamış biləsən.

Bu kitab bir xəzinədir, gövhər dolu ümmandır,
İçərisi sanki parlaq ulduzlu köhkəşandır.

Hər bir hərfi mənaların açarıdır mükəmməl,
Hər bir sətiri şəriyyətin izahıdır müfəssəl.

Hər bir ləfzi bəyan üçün nümunədir aşiqar,
Hər beytində gizlənmişdir lütf dolu min əsrar.

Hər səfəsi səpir bütün şübhələrə haq nuru,
Hər mənası incə fikrə salır zehni, şüuru.

Nazəninlər mücrüsütək içi dolu cəvahir,
Təmiz eşqin mahiyyətin aşıqlərə şərh edir.

Ariflərin arasında yaradır ünsiyyəti,
Aşıqlərin üreyində artırır məhəbbəti.

Bu güllərlə bəzənmiş bir gülüstandır al-əlvan,
Məclisində toplanar hər bilik axtaran insan.

Ey mənalar xəznəsinə talib olan cəvanmərd,
Ələ alıb bu əsəri həvəslə oxuyan vəqf,

Tez atlama hər beytinin üzərindən, et marağ,
Bir az dayan, idrakının gözlərilə ona bax.

Gör nə qədər deyilməmiş mənalar var orada,
Şairanə təb lazımdır biki əsərlər yarada.

Yarı qönçə dodağında olan gizli ləzzəttək,
Hər beytinin içindəki zövqü tapasan görək.

Hər ləfzində ruha qida verən incə mətləb var,
Onu incə zövqü olan kəmal əhli tez tapar.

Şairin pak ilhamının yaratdığı sözləri,
Olar şəri sevenlərin dillərinin əzbəri.

Sənin yoxsa şeirdəki incəlikdən xəbərin,
Dərk etməzsən qiymətini içindəki gövhərin.

Yorulmadan tük yarmışam, mirvarilər deşmişəm,
İncə mənə xəznəsindən parlaq inci seçmişəm.

Öz qəlbimin mədəmindən çıxartdım bu sərvəti,
Öz elimlə hazırladım süfrəndəki neməti.

Öz yağım ilə yanır mənim bu işıqlı çırağım,
Günəş kimi alov saçır içindəki ocağım.

Bir bəzəyi borc almadım sırğa kimi, tac kimi,
Heç bir kəsin süfrəsindən pay ummadım ac kimi.

Allahımın kərəmindən olmamışam dərbəder,
Bu xərabə könlümdə var mənə dolu xəznələr.

Kirmənimdən pay alarkən Ütaridi fələyin*,
Yaraşarmı ondan, bundan mən təsəddüq diləyim?

Qələm alıb şəri yazmaq istəyən hər bihüner,
Sənətkarlıq əsrarını gəlib məndən öyrənər.

Tutilər də saf güzgümə baxıb şirin dil açar,
Şam da mənim nəfəsimdən təsir alıb nur saçar.

Şəvval ayı “vav” ilə “dal” günü, Günəş batanda,
Hicrətdən “ha”, “mim” ilə “zal” ili keçən zamanda*.

Taleyimin gülən vaxtı Ay tutub Sövr bürcünü,
Zöhrə isə Hut bürcündən göstərir öz hüsnünü.

Günəş isə Keyvan ilə Şir bürcündə həmçətar,
Ağ rəng ilə qara rəngi birləşdirmiş ruzgar.

Dol bürcündə qərar tutmuş Ütarid ilə Bəhram,
Müştəriyə Xərçəng bürcü içində tutmuş eħram*.

Belə xoşbəxt dəqiqədə bitdi bu gözəl əsər,
Tamamladım bu dastanı əvvəldən sona qədər.

Oxuyarkən beytlərin sayın bilmək istəsən,
Deyirəm o, ibarətdir beş min yüz iyirmidən.

İncəliyi seçən gözlər bir nöqsan görsə, əgər,
Katiblərin xətasını şairdə görməsinlər.

Görən zaman bir söz pozur misradakı mənanı,
İslah edib qaldırırsınlar aradan o nöqsanı.

İnsan xali ola bilməz iş zamanı səhvədən,
Birçə Tanrı öz işində olmaz qəti səhv edən.

Məndə nöqsan görsən əfv et öz lütfünlə, İlahi,
Səndən başqa bu dünyada yox Əssarın pənahı.

XƏTTƏ İŞARƏ

Mürəkkebtək bəxtim qara oldu fani dünyada,
Qələm kimi başı üstə gözdüm, çatım murada.

Tumar kimi üzüqara hesab edib özümü,
Gecə-gündüz qaraltmışam ağ dəftərin üzünü.

Belə çirkin əyri-üyrü xətlə yazdım əsəri,
Kim olacaq xəttə görə bu əsərə müştəri?

Buna görə mən özümü bilirəm çox günahkar,
Xudavənda, ancaq sənin kərəminə ümid var!

Öz lütfünlə kömək eylə, artsın qədrim, qiymətim
Kağız kimi öyilməsin daha belim, qamətim.

Əfv et məni, öz lütfünlə mənə göstər doğru yol,
Ömrüm sona çatan zaman özün mənə kömək ol!

Həyanım ol, cismim nəmli kəfəyə büküləndə,
Xəttim kimi üstümə hey toz-torpaq töküləndə.

Xilas eylə məni sonsuz əzabdan, ey Kirdigar!
Məndə xəta varsa əgər, səndə də çox əta var.

Qibləgahım sənən mənim, ey aləmi Yaradan,
Özün qurtar bu bəndəni nəhayətsiz bələdan!

Sən vermişsən əzəl gündən mənə həyat, səadət,
Axır dəmdə dilimə ver sən kəlməyi-şəhadət.

Son peyğəmbər, qüdsi Quran xatirinə, ey Xuda!
İşimizi xeyirə cala, yaşadıqca dünyada.

ŞƏRHLƏR

(səh.10)

Yanan odu Xəlilə qüdrətilə bir zaman,
Gözəllərin üzünü kimi o eylədi gülüstən.

Dini mənbələrə görə yəhudi peyğəmbərlərindən İbrahim Xəlilullah büt-pərəstlik əleyhinə çıxaraq bütleri sındırdığı üçün Babil hökmdarı Nəmrud onu oda atdırmış, lakin od gülüstana çevrilib onu yandırmamışdır.

(səh.10)

Musa onun vüsəlini arzu edən zamanda
"Lentəranı" qılıncıyla yaralandı bir anda.

Musa – yəhudi peyğəmbərlərindən olub, Moisey adı ilə məşhurdur. Dini mənbələrdə onun Tur dağında Allahla danışdığı göstərilir. Bir dəfə o, Allaha "Mənə özünü göstər" – dedikdə, "Məni görə bilməzsən", – cavabını almışdır. Musanın möcüzələri bunlardır: əsasını yerə atdıqda əjdaha olarmış; əlini qoltuğuna salıb çıxardıqda işıq verərmiş.

(səh.10)

Fərmanını pozan kimi qəbahətlə o Adəm,
Tərəddüdlər pəncəsində inildədi bir aləm.

Adəm – bəşərin atası adlanıb, ilk peyğəmbər hesab olunur. Dini mənbələrə görə Adəm öz arvadı Həvva ilə behiştə yaşayarkən İblisin təhriki və tavusla ilan vasitəçiliyi ilə aldanaraq qadağan olunmuş ağacdan meyvə dərib yedikləri üçün Allahın qəzəbinə düşər olub cənnətdən qovulmuşlar.

(səh.10)

Veys, Raminin həyatını eylədikcə narahət,
Əzra aldı Vamiqinin elindən səbrü taqət.

"*Veys və Ramin*" – Fəxrəddin Gürğaninin əsəri olub aşiqanə ruhda yazılmış poemadır. "Vamiq və Əzra" da aşiqanə əsərlərdən biri olub, bir neçə müəllif tərəfindən qələmə alınmışdır. Buradan Əssarın həmin əsərlərlə tanışlığı məlum olur.

(səh.11)

Şirin etdi ləblərilə Xosrova bir əfsunu,
Leyli isə öz zülfündə bəndə saldı Məcnunu.

Burada şair Nizaminin "Xosrov və Şirin", "Leyli və Məcnun" əsərlərini xatırladır. Ümumiyyətlə, Əssar, Nizami əsərlərini diqqətlə oxumuş, onu özünün ustası hesab etmişdir.

(səh.11)

Məhəbbətin bir zərresi yer etdikcə Fərhad,
Dağlar belə parçalanıb gəldi birdən fəryada.

Burada Nizaminin "Xosrov və Şirin" əsərində baş surətlərdən biri olan Fərhad yad edilir. O, Şirinin eşqi uğrunda Bisütun dağınyı yarıb saraya qədr arx düzəltdirmiş, eyni zamanda dağda Şirinin şəklini yaratmışdır.

(səh.14)

Gözəlliyi Əzranın da hüsnu salar hörmətdən,
Qaşlarıyla Taqi-Kəsra düşər qədrü qiymətdən.

"*Taqi-Kəsra*" – Qədim İran şahlarının paytaxtı olan Mədainə işarədir. Bu paytaxtı ərəblər xarabalığa döndərmişlər. Xaqani Şirvani özünün "Mədain xarabələri" adlı əsərində bu yerə olduqca təsirli qəsidə yazmışdır.

(səh.14)

O, rəsəlet göylərinin günəşidir, payidar,
O, cəlalet eyvanının Cəmşididir, hökmdar.

Məhəmməd peyğəmbəri (s.) calal və şöhrətdə eradan əvvəl yaşadığı hesab edilən əfsanəvi İran şahı Cəmşiddən üstün tutmuşdur.

(səh.15)

Ümm-hamı yatağında uyumuşdu zövq ilə.

Ümm-ham – Fəxrə Əbu Talib qızı, Xəlifə imam Əlinin bacısıdır. Məhəmməd (s.) peyğəmbər Ümm-hamın evində yatarkən göyə merac etmişdir.

(səh.17)

Əgər yekə bir qatıra minib gəlsə nərrəxər,
Yəqin onu hamı tutar Məsihayə bərabər.

Məsiha – İsa peyğəmbərin ikinci adıdır.

(səh.21)

Ənverinin özü əgər olsaydı bu məkanda,
Onun üzünü qətran kimi qaralardı bu anda.

Ənvəri (Övhədəddin Ənvəri) – XI-XII əsrin məşhur şairi, Qətran isə XI əsr Azərbaycan şairidir. Burada “qətran” sözünü şair iki mənada işlətməmişdir: Qətran (şair) və qara. Şair demək istəyir ki, Təbrizdə Ənvəri yaşasaydı, onun da üzü qara (qətran kimi) olardı.

(səh.22)

Bilirəm ki, İsa dəmlə böyük şair Nizami,
Bu üslubda xətm eylədi hər sözü, hər kəlamı.

Burada Əssar, Nizamini öz nəfəsilə özlülərə can verən İsa peyğəmbərlə müqayisə edir.

Əssar şerin Nizamilə bitdiyini söyləyərək, onu özünün müəllimi hesab etmişdir.

(səh.26)

Sultan Mahmud gücündən də çoxdur onun qüdrəti...

Sultan Mahmud (Mahmud Qəznəvi) – Qəznəvilər dövlətinin banisidir. 998-ci ildən 1030-cu ilə qədər hakimiyyətdə olmuşdur. Məşhur Əbülqasım Firdovsi öz “Şahnamə”sini onun sarayında yazmışdır. Ədəbiyyat tarixində “Mahmud və Əyaz” dastanı da onun adı ilə bağlıdır.

(səh.28)

O, Firidun cəlalıydı, Cəmşid kimi qüdrətli,
Dara kimi güc sahibi, İsgəndərtək şövkətli.

Burada əfsanəvi İran şahları Cəmşid, Firidun, Dara, habelə Daraya qalib gələn Makedoniyalı İsgəndər yad edilir. Şair İstəxr padşahı Şapur şahı qüdrətdə onlara bərabər tutur.

(səh.28)

Vardı onda Keyxosrovtək Günəş nurlu barigah.

Keyxosrov – böyük padşah mənasını verir. “Şahnamə” surətlərindən biri olan Seyavuşun Turan hökmdarı Əfrasiyabın qızı Firəngizdən doğulmuş oğluna – şah Keyxosrova işarədir. O, tarixdə qüdrətli hökmdar kimi təsvir edilmişdir. Kəyan sülaləsinin üçüncü padşahı hesab olunur.

(səh.36)

O, səxavət şahmatında mat edərdi Hatəmi.

Hatəm – səxavətdə olduqca məşhur olan Hatəmi-Taiyə işarədir. Ədəbiyyat tarixində səxavətli adam kimi onun adı tez-tez yad edilir.

(səh.37)

Adı Bəhram, Keyvan kimi şüünsüzdü o bifər.

Bəhram – mifoloji etiqada görə müharibə allahı hesab edilən Mars, Mərix ulduzudur.

Keyvan isə Zühəl ulduzu olub ixtiyarat elmi, astroloji etiqada görə nəhs, şüünsüz ulduz adlanmışdır. Əssar da bu etiqadlara əsaslanır.

(səh.47)

Sanki pərvin ulduzlaşın səpələdi fərqedən.

Pərvin – fəzada bir-birinə yaxın 7 balaca ulduz olub, bədii ədəbiyyatda gah üzüm salxımına, gah da göz yaşı qətrələrinə bənzədilmişdir. *Fərqedən* isə qütbə yaxın yan-yana duran iki parlaq ulduzdur. Əssar bu beytdə fərqedanı iki göz, pərvini isə göz yaşı yerində işlətməmişdir.

(səh.50)

Qarıncatek gücün yoxsa, bu mətləbi yaxşı qan,
Süleymanın dərgahına çatmaq olarmı asan?

Süleyman – Davud peyğəmbərin oğludur. Süleymanın sehri üzüyü varmış ki, o, bu üzüyün vasitəsilə bütün aləmə hökm edərmiş. Süleyman heyvanların da dilini bildiyindən bütün canlıların padşahı hesab edilmişdir. Süleymanın doğum günündə ona heyvanlar da hədiyyələr gətirmişdilər ki, bunların içərində qarışqanın gətirdiyi çeyirtkə ayağı cüssəsindən ağır olduğu üçün daha çox qiymətləndirilmişdir.

(səh.55)

Gah badamı gövhərilə başı bağlı saxlardı,
Gah hiddətlə püstəsinə gülüş yolun bağlardı.

Bədii ədəbiyyatda *badam gözə*, *püstə* isə dodağa bənzədilmişdir. Burada da Əssar həmin məcazi mənələrdən istifadə etmişdir.

(səh.155)

Göze aydın görünürdü "bəhri-təvil", "təqarib",
"Həzəc", "xəfif", "vafir", "mədid", "kamil",
"müctəs" və "qərib".

Şair bu beytdə əruz vəzninin bəhrlərini sayır. Klassik ədəbiyyat nəzəriyyəsinə 19 bəhrədən bəhs olunur. Əssar burada on bəhrin adını bir beytdə xatırlatmaqla özünün istedadlı ədəbiyyatşünas olduğunu da nümayiş etdirmişdir. Görünür, "Divan"ında əruz vəzninin bütün bəhrlərindən istifadə etmişdir. Təəssüf ki, şairin bu "Divan"ı hələlik bizə məlum deyildir. Bəzi mənbələrdə onun Məhəmməd təxəllüsü ilə lirik şeirlər yazdığı da göstərilir.

(səh.171)

Sanki kafur üzərinə Çin müşkini tökdülər,
Ya da ki "Nur" surəsindən "Vəleyl" oxundu əzbər.

Kafur – ağ rəng, burada üz, sima. *Müşk* – qara rəng, burada isə saçə işarədir.
"Nur" – Quranda surə – burada hüsn və camal. "Vəleyl" isə gecə mənasında saçə işarədir.

(səh.176)

Gecəsində günəş vardı, gündüzündə qaranlıq,
Kəmərinde tük nişanı, tükündə cansitanlıq.

Gecə – saç, zülf; *günəş* – surət, camal; *tük* – bel, kəmərdən ibarət məcazi təşbihlərdir. Beytin mənası: Saçı, zülfü üzünü dairəyə almış, beli incə, qaşları can alandı.

(səh.188)

Nahid əldə öz udilə eyan oldu səmada.

Nahid (Zöhrə, Venera) – astrologiya və mifologiyada musiqi və gözəllik ilahəsi olub səmada ud çalaraq aləmə sevgi və şənlik bəxş edir. Əssar da qəsdən Xarəzmşah qızını məhz Nahid adlandırmışdır. Ümumiyyətlə, əsərdəki əksər surətlər astronomik adlardır.

(səh.203)

Belə gövhər yaratmamış doqquz ata, dörd ana.

Doqquz ata – 9 fəlek, asimanın mərtəbələri; *dörd ana* – 4 ünsürə işarədir: su, od, torpaq və hava.

Beytin mənası: Zəmanə belə xilqət yaratmamış, bu yeganə inci və gövhərdir.

(səh.207)

O Mehrdir, sən Nahidsən, Cövza sizin yeriniz.

Mehr – Günəş; *Nahid* – Zöhrə (Venera); *Cövza* – üçüncü bürc, yəni Əkizlər bürcü. Astrologiyada çox zaman Günəşlə Zöhrənin bu bürcdə olduğu göstərilir.

(səh.231)

Dedi, Mehrin taleyində vardır "nəsrü minəllah".

"Nəsrü minəllah" – qələbə Allahdandır. Yəni Mehrin hər sahədə qalib gəlməsi ona Allah vergisidir.

(səh.234)

Onun sərvə qarşısında Tuba sönük qalardı,
Rizvan özü iftixarla burda dərbən olardı.

Tuba – behiştə bitən sərv ağacı. *Rizvan* – behiştin dərbəni, qapıçısı. Şair dini mənbədən istifadə edərək, Xarəzm bağının gözəlliyini nəzərə çarpdırmaq istəmişdir.

(səh.234)

Sənainin "Hədiqəsi" aid idi bu bağa,
Firdovsinin qələm ilə layiqdi yazılmağa.

Sənai – Əbülməcid Məcdud bin Adəm Qəznəvi XI–XII əsrdə yaşamış ən qüdrətli sufi-didaktik şair olmuşdur. Onun məşhur əsəri olan "Hədiqətül-həqiqət..." sonrakı şairlərin nəzər-diqqətini cəlb etmiş, Xaqani Şirvani kimi qüdrətli Azərbaycan şairi də ondan bəhrələnmişdir. Sənai 1150-ci ildə vəfat etmişdir.

Əssar, Xarəzm bağını tərif edərək Sənainin həmin əsərinin "həqiqətlər bağı" olması yerində xatırlanmışdır.

(səh.235)

Sanki nurun seyr edirsən Sur bürcündə Pərvinin.

Sur – öküz, səmada ikinci bürcdür. *Pərvin* isə səpələnmiş bir neçə ulduz olub, *Sur* bürcündə olanda daha parlaq görünür.

(səh.244)

And verirəm qoca Nuhun tufanına, ey Xuda,
İbrahimün gülüstana çevrilən yanar oda.

Nuh – yeni eradan çox-çox əvvəl yaşamış peyğəmbərlərdəndir. Ona Allah-dan vəhy gəlir ki, dünyanı su basacaqdır. Ona görə də Nuh Allahın əmri ilə ailəsini və hər heyvandan bir cüt götürərək öz qayırdığı gəmiyə mindirmiş və dünyanı su basanda onları xilas etmişdir.

(səh.244)

İsmayılın qurbanına and verirəm səni mən,
Söz açıram hut içində həbsə düşən Yunisdən.

Allah öz sevimli bəndəsi İbrahim peyğəmbərin sədaqətini yoxlamaq üçün ona oğlu İsmayılı qurban kəsməyi buyurur. İbrahim tapşırığa əməl edərkən Allahın hökmü ilə xəncəri oğlunun boynunu kəsmir və elə bu zaman göyden qurbanlıq qoç peyda olur.

Hut – balıq deməkdir. Yunis peyğəmbər əhali onun əleyhinə iğtişaş qaldıranda özünü dənizə atmış və nəhəng balıq onu udub bir müddət qarında diri saxlamışdır. Ara sakitləşəndən sonra balıq onu kənara atmış, o da öz peyğəmbərliyinə davam etmişdir.

(səh.244)

Züleyxanı rədd edləyən Yusifə and verirəm,
Musa iczi, Əyyub səbri xatirinə et kərəm.

Yusif – Kənanlı Yəqub peyğəmbərin kiçik oğludur. Güzəllikdə misli olmayan. Yusifi ögey qardaşları quyuya sahib qanlı köynəyini atasına apararaq onu canavarın yediyini deyirlər. Tacirlər Yusifi quyudan çıxarıb Misirə apararaq, bazarda qul kimi satırlar. Əzizi – Misrin arvadı Züleyxa Yusifə aşiq olur. Lakin Yusif təmiz əxlaq sahibi kimi onun eşqini rədd edir. Bu, “Yusif və Züleyxa” dastanında ətraflı təsvir edilmişdir. Bir neçə şair bu dastanı yazmaqda qələmini sınamış, ancaq Əbdürrəhman Caminin (XV əsr) “Yusif və Züleyxa”-sı bədii cəhətdən daha səmali hesab edilmişdir (Musa peyğəmbər haqqında, bax şərh səh.294). *Əyyub* peyğəmbər isə ona olmazın əzab verilməsinə dözüb səbr etmiş, buna görə də onun səbri dillər əzbəri olmuşdur.

(səh.244)

Yəqubun dər-dələminə, hüznünə bax, Xudaya,
Qoy dərdimə deva versin, ruh baxş edən Məsiha.

Yəqub peyğəmbər oğlu Yusifin ölüm xəbəri gələndən sonra son dərəcə kədərənmiş və bir otağa çəkilərək aramsız ağlamışdır. Bu otaq ədəbiyyatda “bəytülhezən” (kədər otağı) adlanmışdır.

(səh.252)

Heyran qalıb şah qəbində dedi: “– Allahu əkbər!”

Bu misrada işlədilən “Allahu əkbər” (“böyük Allah”) ifadəsi təəccüb və heyranlığı bildirmək üçün frazeoloji ifadə kimi işlənmişdir.

(səh.269)

Onun tayı olamzadı nə Qarun, nə də Hatəm.

Qarun – Musa peyğəmbər zamanında yaşayan çox varlı və xəsis bir şəxs olmuşdur. Musanın qarğışı nəticəsində öz xəzinəsilə birlikdə yerə batmışdır.

Hatəm isə əksinə, səxavətdə ən məşhur ərəb olmuşdur. Burada Xarəzmşahın dövlətdə Qarundan, səxavətdə Hatəmdən üstün olduğu göstərilir.

(səh.269)

Silqətdən Yer öküzünün damarları gərildi.

Dini mənbələrdə Yer (ərz) öküz üzərində qərar tutubdur. Şair demək istəyir ki, şah o qədər yerə mal-dövlət tökdü ki, öküzün beli büküldü.

(səh.271)

Yusifin sağ olduğunu Yəquba tez xəbər et!

Yusifdən atası Yəquba xəbər çatdırıldıqda onun ağlamaqdan kor olmuş gözləri açılır.

(səh.275)

Sanki itən üzüyünü tapmış idi Süleyman,
Ya da Xızr zülmət içrə tapmışdı abi-heyvan.

Süleyman peyğəmbərin əfsanəvi sehri üzünə işarədir.

Xızr isə əfsanəyə görə Makedoniyalı İsgəndərlə zülmətdə dirilik suyu axtarmağa getmiş və o, bu suyu tapıb içərək əbədi həyat qazanmışdır. O, dənizdə fəlakətə düşənlərə kömək edən və yaşıllıq yaradan peyğəmbər kimi şöhrət qazanmışdır.

(səh.275)

Züleyxatək o yenidən cəvanlaşdı anbaan.

Burada "Yusif və Züleyxa" dastanına işarə olunur ki, bu dastanda qocalmış Züleyxa Yusifin onun eşqinə müsbət yanaşması ilə yenidən cəvanlaşmışdır.

(səh.277)

Altı qapılı dünyadan paltarını götür get,
Doqquz başlı əjdahadan öz canını xilas et!

Altı qapılı dünya altı cəhətə (sağ, sol, ön, arxa, yuxarı, aşağı), *doqquz başlı əjdaha* isə doqquz təbəqədən ibarət olan fəzaya – fələyə işarədir.

(səh.278)

Bu yerlərdə can vermişdir Zöhhak kimi qanıçən,
Səncər burda düşürülmüş öz şöhrətli tətindən.

Zöhhak – qəddar, qanıçən əfsanəvi hökmdar olmuş, çiyində bitən ilanlara insan beyni yedirmiş ki, ona əziyyət verməsinlər. Dəmirçi Gavə öz döşlüyünü bayraq eləyib üsyan qaldırmış və Zöhhakı məhv edərək yerində Cəmşid nəslindən olan Firidunu taxta oturmuşdu.

Səncər XI əsrdə yaşamış qüdrətli Səlcuq şahlarındanadır.

(səh.278)

Gəlib getmiş bu yerə çox İsgəndərlər, Dəralar,
Canlarına daraşmışdır yer altında murü mar.

İsgəndər – Zülqərneyn adlanan Makedoniya padşahı. E.ə. III əsrdə İran şahı Daranı məğlub edərək İrani təsxir etmişdir. Hindistana səfəri zamanı gənc ikən vəfat etmişdir.

(səh.286)

Bu barədə ibn Cövzi yazmış böyük bir kitab.

İbn Cövzi – Cəmaləddin bin-Hafiz Əbdürrehman Təmini məşhur islam alimlərindən olub. Hicri 508 (miladi 1114)-ci ildə Bağdadda anadan olub, hicri tarixi ilə 597 (miladi 1200)-ci ildə orada vəfat etmişdir. Elmin və dini ehkamların müxtəlif sahələrinə dair yüzden artıq əsəri vardır. Onlardan biri də Əssarın xatırladığı həmin "Zəmmül həva" ("Həvavü həvəsin, şəhvətin rəddi") əsəridir.

(səh.288)

Ey könl, sən bir Yusifkən kəramət Misirində.

Əssar özünü, Misirdə bilikdə və yuxuları yozmaqda böyük məharət göstərən *Yusifə* (Caminin "Yusif və Züleyxa" dastanının qəhrəmanına) bənzədir.

(səh.288)

Burax qalsın bu xərəbə altıbaşlı məskəni.

Altıbaşlı məskən – altı cəhəti olan dünyaya işarədir. Eyni zamanda dünya bezi mənbələrdə altıbaşlı əjdaha kimi də qeyd edilmişdir.

(səh.288)

Nəfəsinlə sən də dirilt ölüləri hər zaman.

Bu misrada İsa peyğəmbərin adı çəkilməyə də, nəfəslə ölü diriltmək onun möcüzəsi olmuşdur. Əssar burada öz əsərinə işarə edərək, nəfəslə ölüləri diriltməyi nəzərdə tutur.

(səh.290)

İkin ustad Rudəkinin dövründən bugünəcən.

Rudəki – Əbu Əbdullah Cəfər ibn Məhəmməd, miladi 941-ci ildə Səmərqənddə anadan olub, 100 ildən artıq yaşamışdır. Yeni fars dilində yazılan poeziyanın babası hesab edilir. Bu misradan belə mənə əldə edilir ki, keçən 400 ildə (X-XIV əsrlər) heç kim bu məzmununda əsər yaratmamışdır.

(səh.292)

Xirmənindən pay alarkən Ütaridi fələyin

Ütarid – Merkuri səyyarəsi deməkdir ki, astrologiyada bu səyyarənin katiblik vəzifəsini icra etdiyi göstərilir. Şair demək istəyir ki, Ütarid yazı qaydalarını məndən öyrənir.

(səh.292)

Şəvval ayı “vav” ilə “dal” günü, Günəş batanda,
Hicrətdən “ha”, “mim” ilə “zal” ili keçən zamanda.

Bu beytdə Əssar əsərini qurtardığı tarixi “Əbcəd” hesabı ilə göstərir. Adları çəkilən hərflər aşağıdakı rəqəmləri bildirir:

vav – 6; dal – 4; ha – 5; mim – 40; zal – 700.

Nəticə belə olur: Şəvval ayının 10-da, hicrətdən 745 il keçəndə əsəri qurtardım. Bu tarix isə miladi – 1345-ci ilə bərabər olur ki, bu zaman şairin 35 yaşı var idi.

(səh.292)

Taleyimin gülən vəqti Ay tutdu Sövr bürcünü,
Zöhrə isə Hut bürcündən göstərdi öz hüsnünü.
Günəş isə Keyvan ilə Şir bürcündə həmqətar,
Ağ rəng ilə qara rəngi birləşdirmiş ruzgar.
Dol bürcündə qərar tutmuş Ütarid ilə Bəhram,
Müştərişə Xərçəng bürcü içində tutdu ehtiram.

Yuxarıdakı beytlərdə şair nücum elminə nə qədər mükəmməl bələd olduğunu nümayiş etdirir. Burada adları çəkilən istilahların izahı belədir:

<i>Sövr</i>	– 2-ci, Öküz bürcü
<i>Zöhrə</i>	– Venera səyyarəsi
<i>Hut</i>	– 12-ci, Balıq bürcü
<i>Keyvan</i>	– (Zühəl) Saturn səyyarəsi
<i>Şir</i>	– 5-ci, Əsəd bürcü
<i>Dol</i>	– 11-ci, Dəlv bürcü
<i>Ütarid</i>	– Merkuri səyyarəsi
<i>Bəhram</i>	– Mars səyyarəsi
<i>Müştəri</i>	– Yupiter səyyarəsi
<i>Xərçəng</i>	– 8-ci, Sərətan bürcü

Səma cisimlərinin tutduqları belə vəziyyət vaxtın xoş və səadətli olduğunu göstərir.

Abi-həyat – dirilik suyu
Afitab – Günəş
Ataş – od
Bad – yel, külək
Badban – yelləncək
Bavər – inam, etibar, etimad
Bəhr – 1. dəniz, derya; 2. ərəz vəz-
 nində ölçü
Bayaz – ağ
Bikr – tam, bütöv
Birun – xaric, bayır, çöl
Bu(y) – iy, ətir
Cah – mənşəb, vəzifə
Cahan – dünya
Cəng – vuruş, döyüş, dava
Cövza – Əziklər bürcü
Cüda – ayrı
Dar – ev, məkan
Dehqan – əkinçi, bağban
Dəbir – katib
Dəhr – zəmanə, dünya
Dəm – nəfəs, an
Dər – qapı
Dərban – qapıçı
Dərbar – şahın sarayı
Dəst – əl
Didə – göz, bəbək
Diraxşan – parıldayan, işıqlı
Dürr – inci
Dürri-səmin – bahalı inci
Etidal – mülayim, orta vəziyyət
Ehtimal – güman, zənn
Ehtimam – səy, himmət
Ədl – ədalət, haqq, insaf

Ədu – düşmən
Əfsar – cilov (at)
Əfsər – baş, tac, hərbi çin
Əhrimən – şər qüvvə (oda sitayiş
 edənlərin dinində şər Allahu)
Əxtər – ulduz
Ələm – 1. dərd, qəm; 2. bayraq
Əncümən – məclis əhli
Əndərun – daxil, iç
Ərus – gəlin
Əşk – göz yaşı
Əşkbar – ağlar, göz yaşı axıtmaq
Əyan – aydın
Fateh – qalib gələn (qələbə çalan)
Fərəh – şadlıq
Fərqedan – qoşa ulduz
Fərzənd – oğul, bala
Həmal – göydəki 12 bürcdən birin-
 cisi, quzu (qoç)
Himayət – himayə
Hut – 12-ci bürc, Balıq bürcü
Hüzn – kədər, qəm
Xak – torpaq
Xamə – qələm
Xatəm – üzük
Xazin – xəzinədar
Xəndan – gülə-gülə
Xoftan – hərbi geyim
Xövf – qorxu
Xudbin – özünü bəyənen, eqoist
Xunxar – qanıçən
İnayət – kömək
İştiaq – çox arzı etmə

Kəbəteyn – nərdin zərləri; məc.
 menada Günəş-Ay
Kərənay – zurna
Qabü qövseyin – 1. səmanın dairəsi;
 2. yaxınlıq
Qəmər – Ay
Laməkan – məkanı bilinməyən
Leyl – gecə
Leyli – gecəyə məxsus
Ləb – dodaq
Ləhvü ləəb – boş işlər, kefcillik
Ləin – lənətlə gəlmiş, alçaq, rəzil
Mah – ay
Mahtab – aydınlı gecə
Matəmzədə – yaşlı; müsibətli
Merac – göyə uçuş
Mehr – 1. Günəş; 2. məhəbbət
Məva – yer, mövqe
Mədh – tərif
Mədhuş – məst, heyranlıq
Məhd – beşik, nənə
Məqtə – şerin son beyti
Məlal – qəm, kədər
Məlamət – danlaq
Mənzum – nizamlı
Məşşatə – gəlini bəzəyən qadın
Mətlə – şerin ilk beyti
Mövkəb – camaat, piyadə və ya
 atlılar
Mur – qarışıq
Müənbər – ətirli
Münəvvər – nurlanmış, işıqlı
Müstəri – Yupiter səyyarəsi
Nahid – Zöhrə, Venera səyyarəsi
Nəmdar – adlı-sanlı
Natəvan – gücsüz
Nəməkbəhərəm – duz-çörək itirən,
 nankor

Nisar – yaymaq, paylaşmaq
Nuri-didə – göz işığı
Nüktə – incə söz
Nümayan – aydın, görünən
Övc – göyün ən uca nöqtəsi
Peyk – etrafda dolanan
Peyman – əhd
Pərvin – ulduz toplusu (7 bacı)
Pir – qoca
Pünhan – gizli
Rəfrəf – Məhəmməd peyğəmbərin
 mərəc zamanı mindiyi nur atı
Rəhgüzar – yol, keçid
Rəxs – məşhur pəhləvan Rüstəm
 Zalm atının adı
Rəsul – elçi
Rifət – yüksəliş
Rövzə – bağ
Ru(y) – üz, surət
Ruz – gündüz
Sahir – sehirkar
Sayə – kölgə
Seyd – ov
Seyhə – qışqırıq, yüksək səs
Seyqəl – sığal
Səbki – üslub, səpki
Səmənd – sarı at, qaçan at
Səna – mədh, tərif
Səng – daş
Sər – baş
Sərətən – xərcəng, Xərcəng bürcü
Sim – gümüş
Simin – gümüşü, ağ
Simurğ – əfsanəvi quş, Ünqa da
 deyilir
Sitarə – ulduz
Süxənvər – söz ustası, gözəl danı-
 şan

Sürud – nəğmə, mahnı, şərqi
Şəb – gecə
Şəbrəng – qara
Şəms – Günəş
Şərm – həya
Şərər – qığılcım
Şərsər – həyalı; xəcalət
Şurida – deli, məcnun, aşiq
Tar – tutqun
Tacrid – bir guşəyə çökilmək, guşə-
 nişin
Təhsin – bəyənmə, tərifləmə
Tələt – üz, surət, çöhrə
Tən – bədən; cisim
Tənha – tək

Tərəb – şadlıq, sevinc
Tiğ – qılınc
Tir – 1. ox; 2. Ütarid ulduzu
Ülfət – dostluq, mehribanlıq
Üşşaq – aşıqlar
Ütarid – Merkuri səyyarəsi (Tir də
 deyilir)
Üzlət – guşənişinlik, təklik, tənha-
 lıq
Zənəxdən – çənə
Zər – qızıl
Zərd – sarı
Zimistan – qış
Zində – diri
Zivər – bezək

MÜNDƏRİCAT

Ön söz	4
Allahın tərifi haqqında	9
Əsəri yazmaq üçün Əssarın Allahdan kömək istəməsi	12
Məhəmməd peyğəmbərin tərifi	13
Peyğəmbərin meracı haqqında	15
Əsərin yazılma səbəbi	16
Dastanın başlanması	28
Mehr ilə Müştərinin birgə dərs oxuması	34
Hacib öz oğlu Bəhranı şaha təqdim edir ki, Mehre gözətçi olsun	37
Bədrin Müştəriyə tapşırılması	39
Bəhranın hiylə qurması	40
Müəllimin şahı xəbərdar etməsi	43
Şapurun Mehri Müştəridən ayırması	45
Müştərinin Mehrdən ayrılıq halı	48
Atasının Müştəriyə nəsihət verməsi	49
Müştərinin atasının vəfatı	52
Mehrin Müştəri fəraqında halı	54
Müştərinin öz işində tədbiri	56
Bədrin müəllimin yanına gedib ondan kömək istəməsi	60
Müştərinin Mehre məktub yazması	61
Bədrin Müştərinin məktubunu Mehre aparması	63
Mehrin Müştəriyə cavab məktubu yazması	65
Müştərinin Mehrin fəraqında gecə naləsi	70
Müştərinin məktub aparması üçün Bədrə yalvarması	72
Bədrin Mehre məktub aparıb risva olmaları	78
Bəhranın Müştərinin məktubunu Şapura göstərməsi	82
Şapurun qəzəblənib Müştəri və Bədrin qətlinə əmr verməsi	86
Bəhzadın Müştəri və Bədrin bağışlanmasını istəməsi	87
Şapurun Mehri çağırıb həbs etməsi	89
Bəhzadın Müştəri və Bədri yola salarkən onlara nəsihət verməsi	92
Müştəri və Bədrin İraqa tərəf yola düşməsi	95

Müştərinin dünyaya işıq saçan Günəşə xitab etməsi	97
Müştəri və Bədrin yolkəsənlər qəlasına çatmaları	101
Müştəri və Bədrin quldurların əlindən xilas olmaları	104
Mehrin zindanda vəziyyəti	110
Bəhzadın Mehri bağışlamaq üçün Şapura yalvarması	112
Mehrin Müştərinin şəklini çəkdirib ağlaması	118
Mehrin Müştəri surətilə söhbəti	122
Mehrin Müştərinə axtarmaq barədə Əsədlə məşverət etməsi	125
Mehrin getməsindən Şapurun xəbər tutması	130
Müştəri və Bədrin Mehribla görüşü	133
Müştərinin səhər nəsiminə müraciəti	136
Bəhranın dəniz sahilində Müştəriyə rast gəlməsi	139
Müştəri və dostlarının dənizdən xilas olmaları	143
Müştərinin yamyamlarla döyüşü	146
Mehrin Müştərinə tapmaq üçün Hində tərəf səfəri	151
Mehrin dənizə çatması	153
Mehrin tacirlərlə dənizdən quruya çıxması	157
Mehrin şiri öldürməsi	159
Mehrin yolkəsənlərlə vuruşub qalib gəlməsi	160
Mehrin tacirlərlə Xarəzmşəhrə çatması	166
Mehrin hamama getməsi və hamamın təsviri	169
Şərəfin Keyvan şaha Mehri tərif etməsi	173
Keyvanın Mehri öz yanına tələb etməsi	175
Mehrin Keyvan şahın hüzuruna gəlməsi	177
Mehrin Keyvan şaha cəvahir aparması və nərd, şahmat oyunlarında qalibiyyəti	179
Keyvanın Mehri mirzəlik işində imtahan etməsi	185
Keyvan şahın Mehrlə sədiq məclisi	188
Keyvan şahın Mehri saraya dəvət etməsi	193
Şahın Mehr və kuyü çovgan oynaması	195
Keyvan şahın qızı Nahidin Mehre aşiq olması	198
Keyvanın ləşkərə nəzarəti zamanı Mehrin hünər göstərməsi	199
Nahidin Mehre aşiq olmasından dayenin xəbər tutması	204
Dayenin Şəmsəbanunun yanına gəlib Mehr barədə danışması	208

Keyvan şahın Mehri çağırıb məclis qurması	209
Mehrin ovda pələngi öldürməsi	212
Keyvan şahın Mehri saraya gətirməsi	215
Dayənin Mehrin yanına gedib Nahid barədə söz açması	217
Mehrin dayəyə cavabı	219
Dayənin Mehərə cavabı	220
Mehrin dayəyə cavabı və Nahidə xəbər göndərməsi	221
Qaraxanın Nahidi almaq üçün elçi göndərməsi	223
Qaraxanın Keyvan şahla müharibəsi	226
Keyvanın Qaraxanla vuruşub qalib gəlməsi	228
Vəzirin Mehri Nahidlə birləşdirmək istəməsi	232
Keyvan şahın Xarəzmin şəhər bağında dincəlməsi	234
Keyvanın Mehr ilə məclis qurması	236
Mehrin Nahidə aşiq olması	238
Keyvanın saraya gəlməsi və Mehrin Nahid eşqində hali	241
Mehrin Allaha minacatı	244
Müştərinin Xarəzm sərhədinə çatması və Bəhramla görüşü	246
Mehrabın Mehri görməsi və Müştərinin halından xəbər verməsi	250
Mehr ilə Müştərinin görüşməsi	253
Vəzirin Mehri Nahidlə evlənməyə təşviqi	258
Mehrin Nahidlə evlənməsi	259
Mehrin Keyvandan icazə istəməsi	265
Keyvan şahın Mehrlə Nahidi yola salması	269
Səbanın Şapur şaha muştuluq xəbəri aparması	271
Şapur şahın Mehri qarşılaması	273
Şapur şahın seltənəti Mehre tapşırması	276
Qitə	278
Mehr və Müştərinin vəfatı	279
Mehr və Müştərinin dostlarının vəfat etməsi	284
Mehrin oğlunun atasının yerində şahlığı	286
Kitabın sonu və öz nəfsinə xitab	288
Xəttə işarə	293
<i>Şərhlər</i>	294
<i>Lüğət</i>	305

ƏSSAR TƏBRİZİ
MEHR VƏ MÜŞTƏRİ

“ŞƏRQ-QƏRB”

BAKI-2006

Buraxılışa məsul:	<i>Əziz Güləliyev</i>
Nəşriyyat redaktoru:	<i>Əlişirin Şükürlü</i>
Tərtibatçı-rəssam:	<i>Nərgiz Əliyeva</i>
Kompyuter səhifələyicisi:	<i>Ələkbər Kərimov</i>
Korrektorlar:	<i>Pərinaz Səmədova</i> <i>Cəmilə Məcidova</i>

Yığılmağa verilmişdir 20.04.2006. Çapa imzalanmışdır 19.05.2006.
Formatı 60x90 ¹/₁₆. Fiziki çap vərəqi 19,5. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 49.

Kitab "Şərq-Qərb" mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.